

सत्यमेव जयते

गुजरात सरकार

वार्षिक वहीवटी अहेवाल सने २०२०-२१

दिव्यांग व्यक्तिओ माटेना कमिश्नरश्रीनी क्येरी,
ग्राउन्ड फ्लोर, डी-१ विंग, प्लोक नं.२, कर्मयोगी भवन,
सेक्टर-१०, गांधीनगर, गुजरात राज्य

सत्यमेव जयते

गुजरात सरकार

वार्षिक वहीवटी अहेवाल सने २०२०-२१

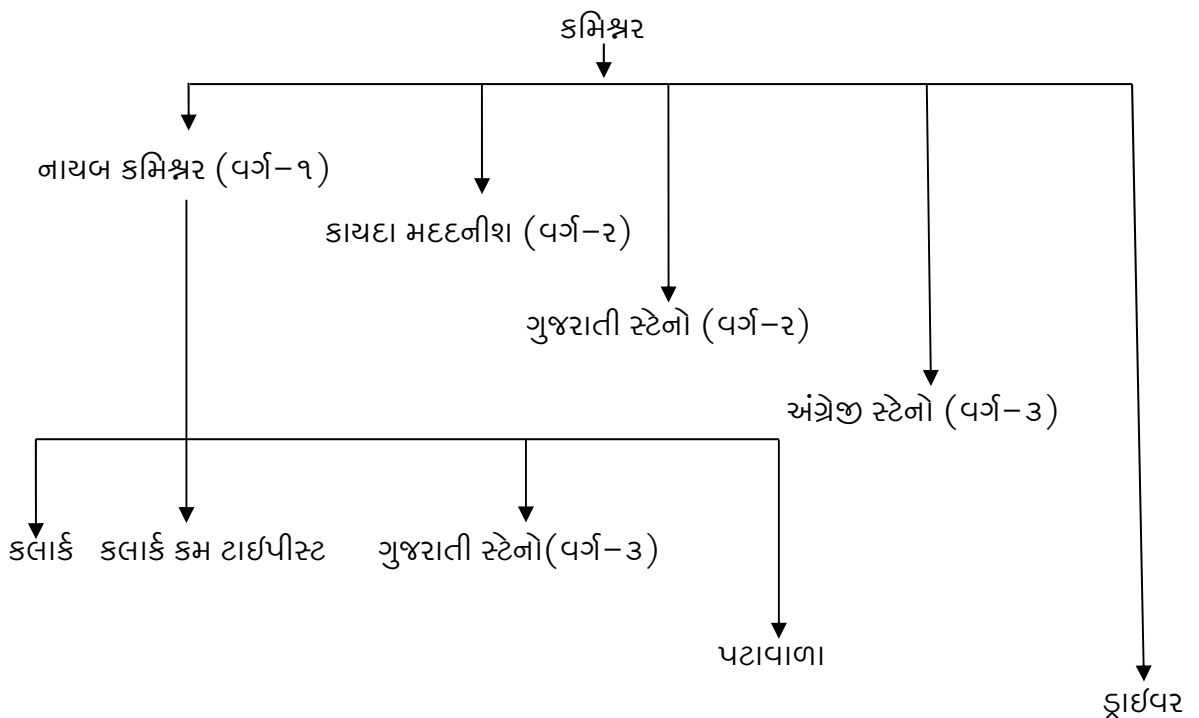
दिव्यांग व्यक्तितओ माटेना कमिश्नरश्रीनी कचेरी,
ग्राण्ड इलोर, डी-१ विंग, प्लोक नं.२, कर्मयोगी भवन,
सेक्टर-१०, गांधीनगर, गुजरात राज्य

પ્રસ્તાવિક

દિવ્યાંગોને ઉપલબ્ધ હકકો તેઓ માનપૂર્વક ભોગવી શકે અને પોતે આત્મનિર્ભર થઈ શકે તે માટે ભારત સરકારે દિવ્યાંગ (સમાન તકો, અધિકારોનું રક્ષણ અને પૂર્ણ ભાગીદારી ધારો-૧૯૯૫) પસાર કર્યો છે, અને ત્યારબાદ ઘ રાઈટ્સ ઓફ પર્સન્સ વિથ ડિસેબીલીટીઝ એક્ટ-૨૦૧૬ આ કાયદાના સ્થાને અમલી બન્યો છે. રાજ્ય સરકારે દિવ્યાંગોના હકકો પરત્વે શિક્ષણ તેમજ રોજગારક્ષેત્રે તેમને મુખ્ય પ્રવાહમાં આવરી લેવા અનેક વિવિધ પગલાં લીધાં છે. આ કામગીરી માટે સને ૧૯૯૮ થી દિવ્યાંગ વ્યક્તિઓ માટેના કમિશનરશ્રીની સ્વતંત્ર કચેરી પણ શરૂ કરવામાં આવી છે. એપ્રિલ-૨૦૨૦ થી જુલાઈ-૨૦૨૦ સુધી શ્રી જી.એન નાચીયા(જી.એ.એસ.) અને ઓગષ્ટ-૨૦૨૦ થી માર્ચ-૨૦૨૧ સુધી શ્રી મનોજ અગ્રવાલ (આઈ.એ.એસ.) (અધિક મુખ્ય સચિવ) દિવ્યાંગ વ્યક્તિઓ માટેના કમિશનરની જગ્યાએ ફરજ બજાવતા હતા.

કચેરીની મહત્વ પૂર્ણ કામગીરી :-

૨. દિવ્યાંગ વ્યક્તિઓ ત્યારે જ સરકારી લાભો, સવલતો અને હકકો મેળવી શકે જ્યારે તેઓ પૂરતા માહિતગાર હોય. આથી દિવ્યાંગોને ઉપલબ્ધ લાભોથી માહિતગાર કરવાની તેમજ લાભો ન આપનાર સત્તાધિકારીને પત્રવ્યવહાર દ્વારા કાયદા, નિયમો અને યોજનાઓથી માહિતગાર કરી સરકારી તંત્રને આ બાબતે સંવેદનશીલ બનાવવાની કામગીરી કરવામાં આવે છે. કચેરી દ્વારા દિવ્યાંગોની કામગીરી સાથે સંકળાયેલી સ્વૈચ્છિક સંસ્થાઓ સાથે સક્રિય રીતે નિયમોનું આદાન પ્રદાન કરી તેમને આવશ્યક હોય ત્યારે માર્ગદર્શન તથા સહકાર આપી દિવ્યાંગજનોનાં પ્રશ્નોનું નિરાકરણ કરે છે.
૩. દિવ્યાંગ ધારો-૨૦૧૬ અમલમાં આવ્યા બાદ રાજ્ય સરકાર માટે તેમાં દર્શાવેલી જોગવાઈઓનો અમલ કરવો ફરજિયાત છે. આ કચેરી દિવ્યાંગોને તેમના હકકો અપાવવા તંત્ર અને દિવ્યાંગ વ્યક્તિ વચ્ચે મધ્યસ્થી બનીને લાભો અપાવે છે, તથા જરૂરિયાત ઉભી થયે દિવ્યાંગોના હકકોના ભંગ સંબંધિત કેસો ચલાવી ન્યાય આપવાની કામગીરી કરે છે. વધુમાં આ કચેરી દિવ્યાંગ વ્યક્તિઓની વિવિધ વિભાગો/કચેરીઓ સમક્ષની રજુઆતો સંબંધે પણ સક્રિયતાથી કામગીરી કરી જ્યાં દિવ્યાંગોની રજુઆતો ન્યાયિક હોય ત્યાં તંત્ર પાસે જોગવાઈઓનું પાલન કરાવે છે. દિવ્યાંગ વ્યક્તિઓ માટે ચાલતી વિવિધ યોજનાઓ કાર્યક્રમોનું મુલ્યાંકન પણ સમયાંતરે કરવામાં આવે છે.
- ૪.૧ આ કચેરીનું માળખું નીચે પ્રમાણે ગોઠવાયેલ છે.

૪.૨ સને ૨૦૨૦-૨૧ દરમ્યાન નીચે મુજબના અધિકારીઓ/કર્મચારીઓએ આ કચેરીમાં ફરજો બજાવેલ છે.

હોદ્દો	નામ	સમયગાળો
કમિશ્નર	શ્રી જી.એન.નાયીયા (જી.એ.એસ.)(ચાર્જ)	૦૧/૦૪/૨૦૨૦ થી ૩૧/૭/૨૦૨૧
	શ્રી મનોજ અગ્રવાલ (આઈ.એ.એસ.)(અધિક મુખ્ય સચિવ) (ચાર્જ)	૧૪/૦૮/૨૦૨૦ થી ૩૧/૩/૨૦૨૧
નાયબ કમિશ્નર (વર્ગ-૧)	શ્રી બી.જી,નૈનવાલે (ચાર્જ)	૦૧/૪/૨૦૨૦ થી ૩૧/૦૩/૨૦૨૧
કાયદા મદદનીશ (વર્ગ-૨)	-	૧/૪/૨૦ થી ૩૧/૩/૨૧ આઉટસોર્સિંગ દ્વારા
ગુજરાતી સ્ટેનો (વર્ગ-૨)	શ્રી વી.કે.પટેલ	૦૧/૦૪/૨૦૨૦ થી ૩૧/૩/૨૦૨૧
ગુજરાતી સ્ટેનો ગ્રેડ-૨ (વર્ગ-૩)	-	૧/૪/૨૦ થી ૩૧/૩/૨૧ આઉટસોર્સિંગ દ્વારા
અંગ્રેજી સ્ટેનો ગ્રેડ-૨ (વર્ગ-૩)	-	૧/૪/૨૦ થી ૩૧/૩/૨૧ આઉટસોર્સિંગ દ્વારા
ક્લાર્ક	-	૧/૪/૨૦ થી ૩૧/૩/૨૧ આઉટસોર્સિંગ દ્વારા
ક્લાર્ક કમ ટાઇપીસ્ટ (ગુજરાતી)	-	૧/૪/૨૦ થી ૩૧/૩/૨૧ આઉટસોર્સિંગ દ્વારા
ડ્રાયવર	-	જગ્યા ખાલી
પટાવાળા	-	૧/૦૪/૨૦ થી ૩૧/૦૩/૨૧ આઉટસોર્સિંગ દ્વારા

૫. દિવ્યાંગ વ્યક્તિઓ માટેના કમિશ્નરશ્રીને ' ' ઘ રાઈટસ ઓફ પર્સન્સ વિથ ડિસેબીલીટીઝ એક્ટ-૨૦૧૬ ' ' ની જોગવાઈ અનુસાર 'ડીઝ સીવીલ કોર્ટ' ની સત્તાઓ અપાયેલ છે તેઓ દિવ્યાંગ વ્યક્તિઓના હકકોના ભંગ અંગેના કેસોની સુનાવણી કરી ચુકાદો આપવાની જવાબદારી સંભાળે છે.
૬. શ્રમ અને રોજગાર વિભાગ દ્વારા કારીગર તાલિમ યોજના અંતર્ગત ગુજરાત રાજ્યમાં હાલમાં ૨૮૮ સરકારી ઔદ્યોગિક તાલિમ સંસ્થાઓમાં વિવિધ અભ્યાસક્રમોમાં ૧,૭૭,૫૪૮ બેઠકોની તાલિમી સુવિધા ઉપલબ્ધ કરવામાં આવેલ છે. આ સરકારી ઔદ્યોગિક તાલિમ સંસ્થાઓ પૈકી ૦૩ સરકારી ઔદ્યોગિક તાલિમ સંસ્થાઓ ખાસ દિવ્યાંગ ઉમેદવારો માટે કુલ:૨૯૨ બેઠકો સાથે કાર્યરત છે. જેમાં દિવ્યાંગ ઉમેદવારો માટેના ખાસ અભ્યાસક્રમોમાં તાલિમ આપવામાં આવે છે. દિવ્યાંગ ઉમેદવારો માટે જનરલ આઈ.ટી.આઈ.માં પણ કુલ ભરવાપાત્ર બેઠકોના ૪ ટકા બેઠકો અનામત રાખવામાં આવેલ છે.(રીપોર્ટના આધારે)
૭. શિક્ષણ વિભાગનાં તા.૨૧/૦૬/૨૦૧૯નાં ઠરાવનાં સુધારા અન્વયે પી.ટી.સી. પ્રવેશમાં તમામ પ્રકારનાં દિવ્યાંગ ઉમેદવાર માટે ૫% અનામત જાળવવાની રહેશે. જે અન્વયે વર્ષ ૨૦૨૦-૨૧માં કુલ ૧૨ દિવ્યાંગ વિદ્યાર્થીઓને પ્રવેશ આપવામાં આવેલ છે.
૮. આરોગ્ય અને પરીવાર કલ્યાણ વિભાગ દ્વારા વર્ષ ૨૦૨૦-૨૧માં રાજ્યમાં જુદા-જુદા જીલ્લાઓમાં કેમ્પના આયોજનથી ૨૭૮૬૧ લાભાર્થીઓને અપંગતાના પ્રમાણપત્રો આપવામાં આવેલ છે.

૯. માર્ગ અને મકાન વિભાગ દ્વારા ૨૧૭૫ બિન રહેણાંક મકાનો(સરકારી કચેરીઓ) માં દિવ્યાંગ માટે ૧૨૧૩ ઢાળ, ટોઇલેટ ૭૨૭૮, લિફ્ટ ૩૦૯ અને મકાનમાં દિશા સુચક માહિતી, ઓળખસૂચના અંગેના ૯૧૮ સાઇનેજની સુવિધા ઉપલબ્ધ કરાવેલ છે.
૧૦. દિવ્યાંગ વ્યક્તિઓ માટેના કમિશનરશ્રીએ રાજ્ય સરકારના વિવિધ વિભાગો જેવા કે શ્રમ અને રોજગાર વિભાગ, શિક્ષણ વિભાગ, આરોગ્ય અને પરિવાર કલ્યાણ વિભાગ, માર્ગ અને મકાન વિભાગ, શહેરી વિકાસ અને શહેરી ગૃહ નિર્માણ વિભાગ, અન્ન નાગરિક પુરવઠા અને ગ્રાહકોની બાબતોનો વિભાગ, સામાન્ય વહીવટ વિભાગ, રમતગમત યુવા અને સાંસ્કૃતિક પ્રવૃત્તિઓનો વિભાગ, પંચાયત ગ્રામ ગૃહ નિર્માણ અને ગ્રામ વિકાસ વિભાગ, આદિજાતી વિકાસ વિભાગ, સામાજિક ન્યાય અને અધિકારીતા વિભાગ સાથે વખતો વખત બેઠકો યોજી દિવ્યાંગ ધારા-૨૦૧૬ ની વિવિધ જોગવાઈઓના અમલીકરણની કામગીરી કરે છે. રાજ્ય સરકારે, આ ધારાના અમલીકરણ માટે જીલ્લા કક્ષાએ જીલ્લા સંકલન સમિતિની રચના કરી છે, અને તેમાં કલેક્ટરશ્રીને અધ્યક્ષપદે નિયુક્ત કરેલ છે જે દિવ્યાંગોના જીલ્લા કક્ષાના પ્રશ્નો હલ કરવાની અગત્યની ભૂમિકા નિભાવે છે. જીલ્લા સંકલન સમિતિમાં જીલ્લા કક્ષાએ ઉભા થતાં દિવ્યાંગો માટેના વિવિધ પ્રશ્નો બાબતે સ્વૈચ્છિક સંસ્થાઓ અને જીલ્લા કક્ષાના અધિકારીઓ સાથે સતત પરામર્શ પ્રક્રિયા ચાલુ રહે છે.
૧૧. દિવ્યાંગ ધારા અન્વયે સામાજિક ન્યાય અને અધિકારીતા વિભાગ હસ્તક નિયામકશ્રી, સમાજ સુરક્ષાની કચેરી દ્વારા સને ૨૦૨૦-૨૧ દરમિયાન નીચે મુજબની યોજનાઓના અમલીકરણની કામગીરી કરાયેલ છે.

ક્રમ	યોજના	જોગવાઈ (રૂ. લાખમાં)	થયેલ ખર્ચ (રૂ. લાખમાં)	લાભાર્થી સંખ્યા
૧	દિવ્યાંગ વિદ્યાર્થીઓને શિષ્યવૃત્તિની યોજના	૧૩૬.૫૦	૧૨૩.૩૪	૯૮૪૭
૨	દિવ્યાંગ વ્યક્તિઓને સાધન સહાય યોજના	૧૦૪૦.૦૦	૬૫૭.૮૧	૭૪૫૧
૩	એસ.ટી. બસમાં મફત મુસાફરી યોજના	૪૨૦૦.૦૦	૪૨૦૦.૦૦	૨૮૫૩૭૯
૪	બૌદ્ધિક અસમર્થતા ધરાવતી વ્યક્તિઓને આર્થિક સહાય આપવાની યોજના	૧૦૮૦.૦૦	૩૧૮.૯૪	૭૫૨૯
૫	ઈન્દીરા ગાંધી નેશનલ ડીસએબીલીટી	૧૩૨૪.૦૦	૧૨૦૬.૭૮	૨૦૫૫૪
૬	પેન્શન સ્કીમ સંત સુરદાસ યોજના	૩૩૦૪.૦૪	૨૬૯૪.૨૫	૩૧૭૩૪
૭	દિવ્યાંગ વ્યક્તિઓના કુટુંબીજનોને વીમા સહાય (મંજુર થયેલ દાવાની સંખ્યા)	૧૮.૦૦	૮.૦૦	૬
૮	દિવ્યાંગ વ્યક્તિને ઇલેક્ટ્રીક સ્કુટર આપવાની યોજના	૫૦.૦૦	૩૨.૭૫	૧૩૧
૯	દિવ્યાંગ લગ્ન સહાય યોજના	૭૦૦.૦૦	૫૮૭.૫૦	૧૧૯૯
૧૦	નીરામયા હેલ્થ ઇન્સ્યોરન્સ પોલીસી	૨૮.૦૦	૨૭.૨૬	૮૭૬૪

રાજ્યના જુદા-જુદા વિભાગો દ્વારા દિવ્યાંગ ધારાના અમલીકરણ માટે નીચેના મુજબના કાર્યો કરવામાં આવે છે :

૧. દિવ્યાંગ વ્યક્તિઓને ગુજરાત અલ્પ સંખ્યક નાણાં અને વિકાસ નિગમ દ્વારા રાહત દરે લોન આપવામાં આવે છે.
૨. ટ્રાઈસીકલ જેવા સાધનો કૃત્રિમ અંગો, સાંભળવાના સાધનો વિગેરે સમાજ સુરક્ષા વિભાગ દ્વારા (શરતોને આધિન) વિનામૂલ્યે ફાળવવામાં આવે છે. સાથે સાથે રાજ્યની સ્વૈચ્છિક સંસ્થાઓ ભારત સરકાર પાસેથી અનુદાન મેળવી, રોટરી, લાયન્સ, જેવી સંસ્થાઓ પાસેથી આર્થિક સહકાર મેળવી દિવ્યાંગ વ્યક્તિઓ અને સંસ્થાઓને જરૂરી સાધનો પુરા પાડે છે. રાજ્યમાં આવેલ ૧૦ જીલ્લા પુર્નવસન કેન્દ્રને પણ આ બાબતમાં અનુદાન મળે તે માટે સક્રીય બની અને જરૂર પડે દાન મેળવી પોતાની ભૂમિકા અદા કરે છે.

૩. સમાજ સુરક્ષા ખાતુ દિવ્યાંગોને લગતી કામગીરી કરતી ૧૩૨ સંસ્થાઓને ગ્રાન્ટ ઇન એઈડના ધોરણે અનુદાન આપે છે. આ સંસ્થાઓ દિવ્યાંગોના શિક્ષણ, તાલીમ અને પુર્નવસનની કામગીરી કરે છે. (પાના નં.૨૨ પર પરિશિષ્ટ સામેલ છે).
૪. દિવ્યાંગોને ગુજરાત રાજ્યની રાજ્ય પરિવહન નિગમની બસોમાં મફત મુસાફરીનો લાભ અપાય છે અને રાજ્ય સરકારે વર્ષ ૨૦૨૦-૨૧ દરમ્યાન આ માટે રૂ. ૪૨૦૦.૦૦ લાખ એસ.ટી કોર્પોરેશનને ચૂકવેલ છે.
૫. જીલ્લા દિવ્યાંગ પુર્નવસન કેન્દ્રો અને પોલીટેકનિક સંસ્થાઓ દ્વારા દિવ્યાંગોને યોગ્ય તાલીમ અને માર્ગદર્શન આપી, તેઓને સ્વનિર્ભર બનાવી સ્વતંત્ર રીતે નોકરી ઇંધો કરી શકે તેવા સક્ષમ બનાવવામાં આવેલ છે.

જયાં વધુ ધ્યાન આપવાની ભલામણ છે તેવાં ક્ષેત્રો :-

૧. નિમણૂક સત્તા અધિકારીઓને સીધી ભરતીની જગ્યાઓમાં દિવ્યાંગો માટેનો જો બેકલોગ હોય તો તે ખાસ ઝુંબેશ દ્વારા ભરવાની કાર્યવાહી હાથ ધરવા ભલામણ કરવામાં આવે છે.
૨. ઇ રાઈટ્સ ઓફ પર્સન્સ વિથ ડિસેબીલીટીઝ એક્ટ-૨૦૧૬ ની કલમ-૩૪ મુજબ દિવ્યાંગ માટે અનામત રાખવા પાત્ર જગ્યાઓ અને દિવ્યાંગની સ્પષ્ટ કેટેગરી રોસ્ટર રજીસ્ટર સક્ષમ સત્તા અધિકારી પાસે પ્રમાણિત કરાવવા અને જે જગ્યાઓ દિવ્યાંગ વ્યક્તિ માટે કે દિવ્યાંગતાની કોઈ ચોકકસ કેટેગરી માટે અનામત રાખી શકાય તેમ ન હોય તો તે માટે સામાજિક ન્યાય અને અધિકારીતા વિભાગ દ્વારા રચાયેલ ઉચ્ચ કક્ષાની તજજ્ઞ સમિતિ પાસેથી મુક્તિ મેળવી લીધા સિવાય દિવ્યાંગ વ્યક્તિ કે દિવ્યાંગતાની કોઈ કેટેગરી માટે અનામત જગ્યા ભરવામાં અન્યાય ન થાય તે જોવા ભલામણ કરવામાં આવે છે.
૩. દિવ્યાંગ વ્યક્તિઓ માટેના લહીયા માટેની તર્કબદ્ધ, એકરૂપ અને વૈજ્ઞાનિક નીતિ રાજ્ય સ્તરે ઘડી છે તથા તેનો અમલ શૈક્ષણિક અને વ્યવસાયિક પરીક્ષાઓમાં એકસમાન રીતે શરૂઆત કરવા ભલામણ છે.
૪. સરકારી નોકરીમાં દિવ્યાંગો માટે ૪% જગ્યાઓ અનામત રાખવાની જોગવાઈ દિવ્યાંગ ધારા-૨૦૧૬માં છે. તેનો સંપૂર્ણ અમલ કરવા ભલામણ છે.
૫. હાલ રોસ્ટર ક્રમાંક નિયત કરાયેલ છે. તેથી ૨૫ થી ઓછી જગ્યા ધરાવતાં મહેકમ માટે દિવ્યાંગોને તક મળતી નથી. આથી રોસ્ટર ક્રમાંક નિયત કરવા વિચારણા કરવા ભલામણ કરવામાં આવે છે. વર્ગ-૧ અને ૨ ની જગ્યા માટે સામાન્ય વહીવટ વિભાગે રોસ્ટર પોઈન્ટ નક્કી કરેલ છે. વર્ગ-૩ અને ૪ ની જેમ વર્ગ-૧ અને વર્ગ-૨ ની જગ્યાઓમાં પણ દિવ્યાંગો માટે રોસ્ટર પોઈન્ટ નક્કી કરી સુધારો બહાર પાડવા ભલામણ કરવામાં આવે છે.
૬. દિવ્યાંગ વ્યક્તિઓ માટેના ખાસ દિવસોની ઉજવણી માટે રાજ્ય સરકાર પોતે સામેલ થઈ, ખાસ અનુદાનની જાળવણી કરી, આમ જનતા સુધી દિવ્યાંગ વ્યક્તિઓના પુનર્વસનની વાત પહોંચાડવા સુઆયોજિત કાર્યક્રમ ઘડવા ભલામણ કરવામાં આવે છે.
૭. ગુજરાત રાજ્ય માર્ગ વાહન વ્યવહાર નિગમના દરેક એસ.ટી.ડેપોમાં દિવ્યાંગો પોતાના વાહનો પાર્ક કરી શકે તે માટે પાર્કિંગ અનામત રાખવા અને જરૂરી સિમ્બોલથી તેને દર્શાવવા ભલામણ કરવામાં આવે છે.
૮. રાજ્યમાં દિવ્યાંગોની સંખ્યા માટે રાજ્ય સરકાર અને ભારત સરકારના દિવ્યાંગો માટેના કાર્યક્રમો, દુર-દુર સુધી વહેતા થાય તથા દિવ્યાંગ પુનર્વસનની વિગતો ધ્યાનમાં લેતાં રાષ્ટ્રના જે રાજ્યોમાં દિવ્યાંગ વ્યક્તિઓ માટેનો અલગ વિભાગ છે. તેનો અભ્યાસ કરી/કરાવી રાજ્યમાં પણ દિવ્યાંગ પુનર્વસનના હેતુને પહોંચી વળવા તમામ કર્મચારી/અધિકારી માટે દિવ્યાંગ ક્ષેત્રની પ્રાથમિક તાલીમ અનિવાર્ય બનાવવામાં આવે તેવી ભલામણ છે.
૯. દિવ્યાંગ વ્યક્તિઓને શિક્ષણ આપતી અનુદાનીત સંસ્થાઓનું નિયમિત શૈક્ષણિક નિરીક્ષણ થવું જોઈએ.

૧૦. રાજ્યની દિવ્યાંગોની શૈક્ષણિક સંસ્થાઓમાં સમયની એકસુત્રતા જળવાઈ રહે તે માટે નીતિવિષયક નિર્ણય લઈ પરીપત્ર કરવાની જરૂર છે.
૧૧. હાલમાં રાજ્યમાં દિવ્યાંગોના શિક્ષણ માટેનો ચોકકસ અભ્યાસક્રમ કે પરીક્ષા પદ્ધતિ નથી તેથી આ બાબતે નીતિ વિષયક નિર્ણય લઈ રાજ્યમાં એક સમાન અભ્યાસક્રમ તથા આંતર સંસ્થાકીય પરીક્ષા પદ્ધતિ અમલી બનાવવી જોઈએ.
૧૨. શિક્ષણ ખાતાની જેમ દિવ્યાંગ સંસ્થાઓમાં કર્મચારીઓની ભરતી કેન્દ્રીયકૃત ધોરણે કરવી જોઈએ.
૧૩. દિવ્યાંગ કલ્યાણક્ષેત્રે કાર્યરત સંસ્થાઓને મળતા દાનની રકમ તે સંસ્થાના દિવ્યાંગ લાભાર્થીઓના કલ્યાણ માટે વપરાય તે સાથે તે દાનની રકમ ટ્રસ્ટ ખાતે જમા લેવાઈ હોઈ તો પણ તેનો હિસાબ અનુદાનની ગણતરી કરતી વખતે ધ્યાનમાં લેવાય તેવો નીતિવિષયક નિર્ણય લેવાની જરૂર છે.
૧૪. દિવ્યાંગ વિદ્યાર્થીઓને આપવામાં આવતી સ્કોલરશીપની યોજનામાં ઓછામાં ઓછા છેલ્લી પરીક્ષામાં ૪૦% માર્ક્સની જોગવાઈ રદ કરી ફક્ત પાસ હોવાનું ધોરણ રાખવું જોઈએ.
૧૫. દિવ્યાંગ વ્યક્તિઓને સાધન સહાય આપવાની યોજનામાં ઉપરની વય મર્યાદા દુર કરી સહાય આપવી જોઈએ.
૧૬. ઇલેક્ટ્રીક સ્કૂટર જે દિવ્યાંગ લાભાર્થી હોય અને બી.પી.એલ ૦ થી ૨૦માં સમાવિષ્ટ થાય તેવા લાભાર્થીને સ્કૂટીની કિંમત ભર્યેથી રૂ.૨૫,૦૦૦/-ની મર્યાદામાં સહાય મળવાપાત્ર થાય છે. આ અંગેના નિયમોની શરત હળવી કરવી જોઈએ.
૧૭. દિવ્યાંગ વ્યક્તિને હાલમાં રૂપિયા ૬૦૦/- પેન્શન મળે છે જેમાં વધારો કરવો જોઈએ.
૧૮. દિવ્યાંગ વ્યક્તિને મળવાપાત્ર ઘણા લાભ બી.પી.એલ યાદીમાં સમાવિષ્ટ સ્કોરને આધારે આપવામાં આવે છે. જે સ્કોરની શરત હળવી કરવી જોઈએ.

સ્થળ : ગાંધીનગર

તારીખ : /૦૨/૨૦૨૨

કમિશનર

**દિવ્યાંગ વ્યક્તિઓ માટેના કમિશનરની કચેરી,
ગુજરાત રાજ્ય, ગાંધીનગર**

પરિશિષ્ટ-૧

દિવ્યાંગ વ્યક્તિઓ માટે વિવિધ વિભાગો દ્વારા થયેલ કામગીરી

એ. સામાજિક ન્યાય અને અધિકારીતા વિભાગ :

૧. સામાજિક ન્યાય અને અધિકારીતા વિભાગ દિવ્યાંગો માટેની કામગીરી કરનાર અને ' ઘ રાઈટ્સ ઓફ પર્સન્સ વિથ ડિસેબીલીટીઝ એક્ટ-૨૦૧૬' ના અમલીકરણ કરનાર તથા કરાવનાર વિભાગ છે. આ ધારાના રાજ્યમાં અમલીકરણનું તારણ **પરિશિષ્ટ-૨ ના પત્રક-૭** માં દર્શાવેલ છે.
૨. આ વિભાગે દિવ્યાંગ ધારા અનુસાર રાજ્ય કક્ષાની સંકલન સમિતિ અને કાર્યવાહક સમિતિની રચના કરેલ છે. આ બંને સમિતિઓની બેઠકો અનુકૂળતાએ નિયમિત રીતે મળે છે.
૩. દિવ્યાંગ ધારાની જોગવાઈઓ મુજબ અનામત રાખી શકાય તેવી જગ્યાઓ અલગ તારવવાની રહે છે. આ કામગીરી માટે વિભાગ દ્વારા એક સમિતિની રચના કરવામાં આવી છે. દિવ્યાંગો માટે અનામત રાખી શકાય તેવી જગ્યાઓની તારવણી કરવા માટેની કાર્યવાહી હાલમાં ચાલુ છે.
૪. દિવ્યાંગો માટેની વિવિધ યોજનાઓને કાર્યનિપત કરનાર રાજ્યકક્ષાની કચેરી તરીકે નિયામકશ્રી, સમાજ સુરક્ષા કચેરી કામગીરી કરે છે. **પરિશિષ્ટ-૨ ના પત્રક-૮** માં યોજના વાર આંકડાકીય માહિતી દર્શાવેલ છે.
૫. દિવ્યાંગ ધારાની જીલ્લા સંકલન સમિતિમાં તથા નેશનલ ટ્રસ્ટ એક્ટ હેઠળ રચાયેલ લોકલ લેવલ કમિટીઓ જીલ્લા કક્ષાએ કલેક્ટરશ્રીની અધ્યક્ષતામાં અને સમાજ સુરક્ષા અધિકારીશ્રીના સભ્ય સચિવ પદે કાર્યરત છે.
૬. દિવ્યાંગ વ્યક્તિઓને સરકારની તેમના માટેની વિવિધ યોજનાઓની માહિતી મળી રહે અને તેઓ આ જોગવાઈઓનો મહત્તમ લાભ મેળવી શકે તે માટે સરકારના માહિતી વિભાગ દ્વારા **"ઉજળી દિશા-દિવ્યાંગો માટેની કલ્યાણકારી યોજનાઓનો સંપૂર્ણ"** નામની પુસ્તિકા બહાર પાડવામાં આવેલ છે અને તે દિવ્યાંગ વ્યક્તિઓને "વિનામૂલ્યે" ઉપલબ્ધ કરાવવામાં આવે છે.
૭. રાજ્ય સરકારના સામાજિક ન્યાય અને અધિકારીતા વિભાગ હેઠળ કામ કરતા સમાજ સુરક્ષા નિયામકશ્રીની કચેરી દ્વારા પ્રતિ વર્ષ દિવ્યાંગોના પુનઃવસન ક્ષેત્રે શ્રેષ્ઠ કામગીરી કરનાર બે સંસ્થાઓ અને બે શ્રેષ્ઠ વ્યક્તિઓને એવોર્ડ પ્રદાન કરવામાં આવે છે. આ માટે રાજ્ય સરકારે એવોર્ડ પસંદગી સમિતિની રચના કરેલ છે. એવોર્ડની વિગત નીચે મુજબ છે.

વ્યક્તિગત એવોર્ડ :

ક્રમ	વિગત	એવોર્ડની વિગત
૧	પ્રથમ ક્રમ	રૂ. ૨૦,૦૦૦/- રોકડા, અને પ્રમાણપત્ર
૨	બીજો ક્રમ	રૂ. ૧૫,૦૦૦/- રોકડા, અને પ્રમાણપત્ર

સંસ્થાગત એવોર્ડ :

ક્રમ	વિગત	એવોર્ડની વિગત
૧	પ્રથમ ક્રમ	રૂ. ૫૦,૦૦૦/- રોકડા, અને પ્રમાણપત્ર
૨	બીજો ક્રમ	રૂ. ૪૫,૦૦૦/- રોકડા, અને પ્રમાણપત્ર

૮. રાજ્ય સરકારશ્રીએ દિવ્યાંગ બાળકોના ઉછેરમાં શ્રેષ્ઠ પ્રદાન આપનાર વાલીઓને સન્માનવાનો નિર્ણય લીધેલ છે અને તે શ્રેષ્ઠ વાલીઓ પસંદ કરવા પસંદગી સમિતિની રચના કરી છે. સમિતિ દ્વારા પસંદગી કરાયેલ વાલીનું રાજ્ય સરકાર દ્વારા સન્માન કરવામાં આવે છે. જેમાં રૂ.૧૦૦૦૦/- તથા પ્રમાણપત્ર પુસ્તકાર રૂપે આપવામાં આવે છે.
૯. રીહેબિલીટેશન કાઉન્સિલ ઓફ ઈન્ડિયાએ રાજ્યમાં દિવ્યાંગોના પુનર્વસન માટે ૧૭ સંસ્થાઓને માન્યતા આપી છે. હાલ આ માન્યતા પ્રાપ્ત સંસ્થાઓ જે જે કોર્ષ ચલાવે છે. તેની સંસ્થાવાર માહિતી આ સાથે જોડેલ **પરિશિષ્ટ-૨** ના **પત્રક-૯**માં સામેલ છે.
૧૦. માનસિક દિવ્યાંગતા, સૈરેબ્રલ પાલ્સી, ઓટિઝમ અને બહુવિધ દિવ્યાંગતા ધરાવતાં વ્યક્તિઓ માટે નેશનલ ટ્રસ્ટ કામ કરે છે. આ ટ્રસ્ટ માનસિક દિવ્યાંગતા, સૈરેબ્રલ પાલ્સી, ઓટિઝમ અને બહુવિધ દિવ્યાંગતા ધરાવતાં વ્યક્તિઓની સંપૂર્ણ કાળજી રાખે છે અને વ્યક્તિઓના ટ્રસ્ટને વારસામાં મળેલ મિલ્કતોનું સંચાલન કરે છે. આ માટે રાજ્યમાં જીલ્લા કક્ષાએ કલેક્ટરના અધ્યક્ષપદે જીલ્લા લોકલ કમિટી રચના કરવામાં આવેલ છે. વર્ષ ૨૦૧૦-૧૧ દરમિયાન નેશનલ ટ્રસ્ટ દ્વારા ટ્રસ્ટમાં સમાવેશ કરેલ દિવ્યાંગતા ધરાવતી વ્યક્તિઓ માટે "નિરામય યોજના" અમલમાં મૂકેલ છે. તે મુજબ બી.પી.એલ. દિવ્યાંગ લાભાર્થીને કોર્પોરેશન જાતના ચાર્જ વગર અને બી.પી.એલ. સિવાયના લાભાર્થીને તેમના કુટુંબની માસિક આવક રૂ. ૧૫,૦૦૦/- થી ઓછી હોય તો વાર્ષિક પ્રિમીયમ રૂ. ૨૫૦/- અને જેમના કુટુંબની માસિક આવક રૂ. ૧૫,૦૦૦/- થી વધુ હોય તો રૂ. ૫૦૦/- વાર્ષિક પ્રિમીયમનો ફાળો ભરવાથી રૂ. ૧.૦૦ લાખ સુધીના તબીબી વીમા કવચ લાભ આપવામાં આવે છે. આ યોજનાના અમલીકરણ માટે નેશનલ ટ્રસ્ટે રાજ્યમાં અંધજન મંડળ, વસ્ત્રાપુર, અમદાવાદને નોડલ એજન્સી તરીકે નિમેલ છે.

બી. રાજ્ય દિવ્યાંગ કમિશનરશ્રીના કાર્યો તથા ફરજો (કલમ-૭૯ થી ૮૨)

૧. રાજ્યમાં પ્રવર્તતા દિવ્યાંગજનોના કાયદા અથવા પોલીસી / પ્રોગ્રામ અને પ્રક્રિયાને આ કાયદા હેઠળ સુસંગત કરવા સુઓમોટો (SUO MOTO)/ પોતાની રીતે અથવા કાયદામાં જોગવાઈ કરાવી સુધારાત્મક પગલા લેવા.
૨. દિવ્યાંગજનને પ્રવર્તમાન યોજનાથી થયેલ અન્યાય બાબતે અથવા તો અન્યાય ન થાય તે માટે રક્ષણ પુરૂ પાડવું. આ માટે તપાસ અથવા સુઓમોટો (SUO MOTO) રીતે સંબંધિત સત્તાધિકારી સમક્ષ બાબત (Matter)રજૂ કરી સુધારાત્મક પગલા લેવા.
૩. ઘ રાઈટ્સ ઓફ પર્સન્સ વિથ ડિસેબિલીટીઝ એક્ટ ૨૦૧૬ હેઠળ દર્શાવેલ "સેફ ગાર્ડ" તેમજ અન્ય જોગવાઈઓનું પાલન કરાવવું તેમજ તેનો અસરકારક રીતે અમલ થાય તે અંગેના પગલા લેવા.
૪. આ કાયદા હેઠળ આવરી લીધેલ તમામ હકકોનું સર્વધન થાય તેમજ આ હકકોના લાભ દિવ્યાંગ વ્યક્તિ સુધી પહોંચે તેના માટે નક્કર પગલા તથા ભલામણો કરવી.
૫. દિવ્યાંગતા ક્ષેત્રે નવા સંશોધનોને પ્રોત્સાહન આપી વધુને વધુ સંશોધન કાર્યવાહી હાથ ધરવી.
૬. દિવ્યાંગજનોના અધિકારો માટે જાગૃત્તિ કાર્યક્રમોને પ્રોત્સાહન આપવું તેમજ તેનું રક્ષણ કરવું.
૭. દિવ્યાંગજનોના ઉત્થાન અંગે તૈયાર કરવામાં આવેલ કાર્યક્રમો, યોજનાઓ, વિગેરેનું આ એક્ટને ધ્યાને રાખી નિયમન કરવું તથા અમલ કરાવવું.
૮. દિવ્યાંગજનોના ઉત્થાન તેમજ વિકાસ માટે બનાવેલ યોજનાઓ અંગેની નાણાકીય જોગવાઈઓને આ એક્ટની મર્યાદામાં દિવ્યાંગજનને યોગ્ય લાભ થાય તે અંગેનું નિયમન કરવું.
૯. રાજ્ય સરકાર સોંપે તેવી અન્ય કામગીરી હાથ ધરવી.

૧૦. નીચે મુજબના કેસોના દિવ્યાંગ વ્યક્તિઓ માટેના કમિશનરશ્રી દ્વારા નિકાલ કરવામાં આવેલ છે.

વર્ષ	નોંધાયેલ કેસ				સંકલિત	નિકાલ કરેલ કેસ	બાકી રહેલ કેસ
	દ્રષ્ટીની ક્ષતિ	હલન-ચલનની ક્ષતિ	અન્ય	કુલ			
૧	૨	૩	૪	૫	૬	૭	૮
૧૯૯૮-૯૯	૦૮	૦૭	૦	૧૫	૦	૧૫	૦
૧૯૯૯-૦૦	૦૩	૧૨	૦	૧૫	૦	૧૫	૦
૨૦૦૦-૦૧	૦૫	૦૧	૦	૦૬	૦	૦૬	૦
૨૦૦૧-૦૨	૧૮	૧૮	૦૪	૪૦	૦	૨૫	૧૫
૨૦૦૨-૦૩	૧૨	૧૨	૨૪	૪૮	૬૩	૫૬	૦૭
૨૦૦૩-૦૪	૦૫	૧૨	૦૫	૨૨	૨૯	૨૪	૦૫
૨૦૦૪-૦૫	૦૮	૧૧	૦૩	૨૨	૨૭	૨૦	૦૭
૨૦૦૫-૦૬	૧૧	૨૭	૦૩	૪૧	૪૮	૩૫	૧૩
૨૦૦૬-૦૭	૦૮	૧૫	૦૪	૨૭	૪૦	૨૮	૧૨
૨૦૦૭-૦૮	૦૬	૨૬	૦૮	૪૦	૫૨	૩૬	૧૬
૨૦૦૮-૦૯	૨૫	૫૦	૧૬	૯૧	૧૦૭	૩૭	૭૦
૨૦૦૯-૧૦	૦૬	૧૭	૧૧	૩૪	૧૦૪	૯૩	૧૧
૨૦૧૦-૧૧	૦૪	૦૯	૦૩	૧૬	૨૭	૧૮	૦૯
૨૦૧૧-૧૨	૦૪	૧૭	૦૬	૨૧	૩૦	૧૮	૧૨
૨૦૧૨-૧૩	૦૬	૩૧	૧૫	૫૨	૬૪	૫૧	૧૩
૨૦૧૩-૧૪	૧૪	૧૪૫	૬૧	૨૨૦	૨૩૯	૨૨૫	૧૪
૨૦૧૪-૧૫	૦૭	૦૨	૦૪	૦૭	૨૧	૦૧	૨૦
૨૦૧૫-૧૬	૧૦	૧૧	૦૩	૨૪	૪૪	૨૭	૧૭
૨૦૧૬-૧૭	૦૫	૧૦	૦૮	૨૩	૪૦	૩૦	૧૦
૨૦૧૭-૧૮	૦૫	૧૧	૦૪	૨૦	૩૦	૨૨	૦૮
૨૦૧૮-૧૯	૧૮	૫૪	૨૨	૯૪	૧૦૨	૯૮	૦૪
૨૦૧૯-૨૦	૦૨	૨૦	૦૬	૨૮	૩૨	૩૦	૦૨
૨૦૨૦-૨૧	૦૦	૦૨	૧૨	૧૪	૧૬	૧૬	૦૨

૧૧. **દ્રષ્ટીહીન મતદારોની સરળતા માટે બ્રેઇલમાં ડમી બેલેટ શીટ :** ભારતના ચૂંટણી પંચની સૂચના સંદર્ભે મુખ્ય નિર્વાચન અધિકારીશ્રી, ગુજરાત રાજ્યની સૂચના અન્વયે દ્રષ્ટીહીન મતદારોની સરળતા માટે બ્રેઇલમાં ડમી બેલેટ શીટ તૈયાર કરવાની જવાબદારી અંધજન મંડળ, અમદાવાદને સોંપેલ આ કામગીરી માટે નોડલ ઓફિસર તરીકે સમાજ સુરક્ષાના નાયબ નિયામકશ્રીને નિમેલ. વિધાનસભા, ૨૦૧૭ અને લોકસભા, ૨૦૧૯ની તમામ બેઠકોની ચૂંટણી તથા ચુટણીઓમાં પ્રજ્ઞાચક્ષુ મતદારોની સુવિધા માટે બ્રેઇલમાં તૈયાર થયેલ ડમી બેલેટ અધિકૃત કરેલ બ્રેઇલના જાણકાર અધિકારી/કર્મચારીઓ દ્વારા પ્રમાણિત કરાયેલ છે.

સી. સામાજિક ન્યાય અને અધિકારીતા વિભાગ:

૧. **RPwD Act, 2016ની કલમ ૧૦૧(૨) હેઠળ વિભાગના તા.૦૩/૧૨/૨૦૧૯ના નોટિફિકેશનથી "ગુજરાત રાઈટ્સ ઓફ પર્સન્સ વીથ ડિસેબીલીટીઝ ઝલ્સ, ૨૦૧૯ અમલી કરેલ છે. આ નિયમોને સરકારશ્રી મારફતે તા.૨૫/૦૯/૨૦૨૦ના રોજ વિધાનસભાના મેજ પર મુકવામાં આવેલ છે.**

૨. RPwD Act, 2016ની કલમ ૮૮ હેઠળ દિવ્યાંગ રાજ્ય ફંડને વિભાગના તા.૦૨/૦૭/૨૦૨૦ના ઠરાવથી રૂ.૨૨૯.૧૫ લાખની ખર્ચ કરવાની વહીવટી મંજૂરી આપેલ છે.
૩. RPwD Act, 2016ની કલમ ૩૩(૨) મુજબ તજજ્ઞ સમિતિની પુનરચના વિભાગના તા.૦૨/૧૨/૨૦૧૯ના ઠરાવથી RPwD Act, 2016ની કલમ ૩૩(૨) ની જોગવાઈ મુજબ બિનસરકારી સભ્યનો સમાવેશ કરવામાં આવેલ છે.
૪. સામાજિક ન્યાય અને અધિકારીતા વિભાગના તા.૨૭/૧૨/૨૦૧૯ના ઠરાવથી દિવ્યાંગ કલ્યાણ યોજનાઓમાં RPwD Act, 2016 મુજબ ૨૧ પ્રકારની દિવ્યાંગતાનો સમાવેશ કરવામાં આવ્યો છે. વિભાગના તા.૨૯/૦૭/૨૦૨૦ના ઠરાવથી દિવ્યાંગ કલ્યાણ યોજનાઓમાં દિવ્યાંગતાની ટકાવારીમાં સુધારો કરવામાં આવેલ છે.
૫. RPwD Act, 2016ની કલમ નં.૩૮ (૨)ની જોગવાઈ મુજબ સઘન આધારની જરૂરિયાતવાળી અશક્ત વ્યક્તિઓ માટે રાજ્ય સરકાર/ભારત સરકારની યોજના અંતર્ગત સહાય આપવા માટે તેમની અરજીઓ ધ્યાને લેવા વિભાગના તા.૦૪/૦૩/૨૦૨૧ના ઠરાવથી ઓથોરિટી જાહેર કરવામાં આવેલ છે.

ડી. સમાજ સુરક્ષા (કલમ-૨૪,૨૭,૨૮) :

દિવ્યાંગ વ્યક્તિઓના કલ્યાણ માટે ગુજરાત સરકારે અનેક પ્રકારની કલ્યાણકારી યોજનાઓ અમલમાં મુકી છે. જેથી દિવ્યાંગ વ્યક્તિ શિક્ષણ, તાલીમ મેળવી સમાજમાં માનભેર જીવી શકે. તેઓના આરોગ્ય માટે પણ ખાસ ધ્યાન આપવામાં આવેલ છે. રાજ્ય સરકારશ્રી દ્વારા દિવ્યાંગ કલ્યાણ માટે વર્ષ ૨૦૨૦-૨૧માં રૂ. ૨૦૯.૫૭ કરોડની જોગવાઈ કરવામાં આવેલ છે.

રાજ્ય સરકાર દ્વારા નીચે મુજબની દિવ્યાંગ યોજનાઓનો અમલ કરવામાં આવે છે.

૧. એસ.ટી બસમાં મફત મુસાફરીની યોજના

દિવ્યાંગ વ્યક્તિઓને અભ્યાસ, સારવાર, નોકરી ઇંધાના સ્થળે જવા અને અન્ય સામાજિક કારણોસર ગુજરાત રાજ્ય માર્ગ વાહન વ્યવહાર નિગમની બસમાં પ્રવાસ ભાડામાં રાહત આપવાની યોજના તા. ૪-૭-૯૧ થી અમલમાં મુકવામાં આવેલ છે. જેમાં ૪૦ ટકા કે તેથી વધુ દિવ્યાંગતા ધરાવતી વ્યક્તિને ગુજરાત રાજ્ય માર્ગ વાહનવ્યવહારની તમામ પ્રકારની બસોમાં ગુજરાત રાજ્યની હદમાં વિનામૂલ્યે મુસાફરીનો લાભ આપવામાં આવે છે. વધુમાં દિવ્યાંગ વ્યક્તિઓ ઘરે બેઠા આ યોજનાનો લાભ લઈ શકે તે હતુથી આ યોજના હેઠળ અરજી કરવાની પ્રક્રિયા esamajkalyan.gujarat.gov.in પર ઓનલાઈન કરવામાં આવેલ છે. તેમજ રાજ્યના વહીવટમાં પારદર્શિતા વધે તેમજ પ્રજાની વ્યક્તિલક્ષી રજુઆતોના ઉકેલની ઝડપ વધે તે માટે કિજીટલ ગુજરાત અંતર્ગત ડીજીટલ સેવા સેતુ કાર્યક્રમ અમલમાં છે જે અંતર્ગત ઈ-ગ્રામ કેન્દ્રો મારફત એક દિવસમાં ઓન લાઈન સેવા પુરી પાડવામાં આવેલ છે જેમાં આ યોજનાનો સમાવેશ પણ કરવામાં આવેલ છે.

આ યોજના હેઠળ વર્ષ ૨૦૨૦-૨૧અંતિત જોગવાઈ, ખર્ચ અને લાભાર્થીની વિગત નીચે મુજબ છે.

વર્ષ	જોગવાઈ (રૂ. લાખમાં)	ખર્ચ (રૂ. લાખમાં)	લાભાર્થી
૨૦૨૦-૨૧	૪૨૦૦.૦૦	૪૨૦૦.૦૦	૨,૮૫,૩૭૯

૨. દિવ્યાંગ શિષ્યવૃત્તિ:

દિવ્યાંગ શિષ્યવૃત્તિની યોજના, ગુજરાત સરકાર, શિક્ષણ અને મજુર ખાતું, સચિવાલય, અમદાવાદના ઠરાવ નં.ઈડીડી-૧૨૩૪-૪૭૬૩૬-છ, તા.૯-૦૭-૧૯૬૫ થી અમલમાં છે જેમાં ધો.૧ થી ૮ સુધીના અભ્યાસ કરતા દિવ્યાંગ વિદ્યાર્થીઓને કે જેઓની દિવ્યાંગતાની ટકાવારી ૪૦ ટકાથી વધુ હોય અને છેલ્લી વાર્ષિક પરીક્ષા ૪૦ ટકાથી વધુ માર્ક્સ મેળવી પાસ કરેલ હોય તેવા દિવ્યાંગ વિદ્યાર્થીઓને વાર્ષિક રૂ.૧૦૦૦/-શિષ્યવૃત્તિ તથા ધો.૯ થી ઉપર અભ્યાસ કરતા વિદ્યાર્થીઓને વાર્ષિક રૂ.૧૫૦૦/- થી રૂ.૫,૦૦૦/- સુધીની શિષ્યવૃત્તિ ચુકવવામાં આવે છે.

આ યોજના હેઠળ વર્ષ ૨૦૨૦-૨૧ અંતિત જોગવાઈ, ખર્ચ અને લાભાર્થીની વિગત નીચે મુજબ છે.

વર્ષ	જોગવાઈ (રૂ. લાખમાં)	ખર્ચ (રૂ. લાખમાં)	લાભાર્થી.
૨૦૨૦-૨૧	૧૩૬.૫૦	૧૨૩.૩૪	૯૮૪૭

૩. દિવ્યાંગ વ્યક્તિઓને સાધન સહાય આપવાની યોજના.

રાજ્યમાં દિવ્યાંગોને કૃત્રિમ અવયવો બેસાડવા તથા શૈક્ષણિક અને ઇંદાકીય રીતે ઉપયોગી થાય તેવા સાધનો પુરા પાડી તેમનો શૈક્ષણિક વિકાસ અને સામાજિક પુનઃ સ્થાપન થાય તે હેતુથી સાધન સહાય યોજના ગુજરાત સરકારનાં શિક્ષણ અને મજૂર વિભાગના ઠરાવ ક્રમાંક ઈ.ડી.બી./ ૧૦૬૯/૨૧૫૬૦/છ, તા.૧૦-૦૪-૧૯૭૦ નાં ઠરાવથી અમલમાં મુકવામાં આવેલ છે. જેમાં ૪૦ ટકા કે તેથી વધુ દિવ્યાંગતા ધરાવતા વ્યક્તિને લાભ આપવામાં આવે છે. વધુમાં દિવ્યાંગ વ્યક્તિઓ ઘરે બેઠા આ યોજનાનો લાભ લઈ શકે તે હેતુથી આ યોજના હેઠળ અરજી કરવાની પ્રક્રિયા esamajkalyan.gujarat.gov.in પર ઓનલાઈન કરવામાં આવેલ છે

આ યોજના હેઠળ દિવ્યાંગ વ્યક્તિને રૂ.૨૦,૦૦૦/- ની મર્યાદામાં સાધન સહાય આપવામાં આવે છે. જેમાં દિવ્યાંગ વ્યક્તિને કૃત્રિમ અવયવ, ઘોડી કે કેલીપર્સ (બુટ), ત્રણ પૈડાવાળી સાયકલ, બે પૈડાવાળી સાયકલ, વ્હીલચેર, સ્વરોજગારી માટે કડિયાકામ, સેન્ટ્રીંગ કામ, વાહન સર્વિસીંગ અને રીપેરીંગ, મોચીકામ, દરજીકામ, ભરતકામ, કુંભારી કામ, વિવિધ પ્રકારની ફેરી, પ્લમ્બર, બ્યુટી પાર્લર, ઇલેક્ટ્રીક એપ્લાયન્સીસ રીપેરીંગ, ખેતીલક્ષી લુહારી/વેલ્ડીંગ કામ, સુથારીકામ, ઘોબીકામ, સાવરણી સુપડા બનાવનાર, દુધ દહી વેચનાર, માછલી વેચનાર, પાપડ બનાવટ, અથાણા બનાવટ, ગરમ ઠંડા પીણા, અલ્પાહાર વેચાણ, પંચર કીટ, ફ્લોર મીલ, મસાલા મીલ, રૂ ની દિવેટ બનાવવી, મોબાઈલ રીપેરીંગ, હેર કટીંગ(વાળંટ કામ), મંદબુદ્ધિ માટે એમ.આર.ચાઈલ્ડ કીટ વગેરે જેવા સાધનો આપવામાં આવે છે. આ યોજના હેઠળ લાભાર્થીને તેની દિવ્યાંગતામાં રાહત થાય તેવા અને સ્વરોજગારલક્ષી સાધનો એમ બંને પ્રકારના સાધનો આપવામાં આવે છે.

આ યોજના હેઠળ વર્ષ ૨૦૨૦-૨૧ અંતિત જોગવાઈ, ખર્ચ અને લાભાર્થીની વિગત નીચે મુજબ છે.

વર્ષ	જોગવાઈ (રૂ. લાખમાં)	ખર્ચ (રૂ. લાખમાં)	લાભાર્થી.
૨૦૨૦-૨૧	૧૦૪૦.૦૦	૬૫૭.૮૧	૭૪૫૧

૪. સંત સુરદાસ સહાય યોજના

સામાજિક ન્યાય અને અધિકારીતા વિભાગ, ગાંધીનગરના ઠરાવ ક્રમાંક: અપગ/૧૦૨૦૦૦/ન.બા.૪/છ, તા.૨૨-૯-૨૦૦૦ના ઠરાવથી તીવ્ર દિવ્યાંગતા ધરાવતી વ્યક્તિઓનો સર્વાંગી વિકાસ થાય તેમજ તેઓને નાણાકીય સહાય પુરી પાડી તેમનું સામાજિક પુનઃ સ્થાપન થાય તે હેતુથી સંતસુરદાસ યોજના અમલમાં મુકવામાં આવેલ છે. આ યોજના હેઠળ સંપૂર્ણ સહાય રાજ્ય સરકાર દ્વારા આપવામાં આવે છે. વધુમાં દિવ્યાંગ વ્યક્તિઓ ઘરે બેઠા આ યોજનાનો લાભ લઈ શકે તે હેતુથી આ યોજના હેઠળ અરજી કરવાની પ્રક્રિયા esamajkalyan.gujarat.gov.in પર ઓનલાઈન કરવામાં આવેલ છે તેમજ રાજ્યના વહીવટમાં પારદર્શિતા વધે તેમજ પ્રજાની વ્યક્તિલક્ષી રજુઆતોના ઉકેલની ઝડપ વધે તે માટે ડિજિટલ ગુજરાત અંતર્ગત ડીજિટલ સેવા સેતુ કાર્યક્રમ અમલમાં છે જે અંતર્ગત ઈ-ગ્રામ કેન્દ્રો મારફત એક દિવસમાં ઓન લાઈન સેવા પુરી પાડવામાં આવેલ છે જેમાં આ યોજનાનો સમાવેશ પણ કરવામાં આવેલ છે.

આ યોજના હેઠળ હાલમાં સહાય મેળવવાની પાત્રતા

- ૮૦ ટકા કે તેથી વધુ દિવ્યાંગતા ધરાવનાર વ્યક્તિ.
- ૦ થી ૧૭ વર્ષ સુધીના દિવ્યાંગ વ્યક્તિને લાભ મળવાપાત્ર છે.

- આ યોજનાનો લાભ ગરીબી રેખા હેઠળ જીવતા ગુજરાતની દિવ્યાંગ વ્યક્તિઓને મળવાપાત્ર છે. (ગ્રામ્ય વિસ્તાર માટે ભારત સરકારની મિનીસ્ટ્રી ઓફ રૂરલ ડેવલોપમેન્ટ તેમજ શહેરી વિસ્તાર માટે ભારત સરકારના મીનીસ્ટ્રી ઓફ અર્બન હાઉસિંગ એન્ડ પોવર્ટી એલીવેશન તરફથી જે બી.પી.એલ. (ગરીબી રેખા હેઠળ જીવતા લોકોની યાદી) યાદી બનાવવામાં આવેલ છે તેમા સમાવિષ્ટ દિવ્યાંગ વ્યક્તિઓને આ યોજનાનો લાભ મળવાપાત્ર છે.

આ યોજના હેઠળ મળવાપાત્ર સહાય

- આ યોજના હેઠળ લાભાર્થીને માસિક રૂ. ૬૦૦/- સહાય મળવાપાત્ર છે.
- યોજના હેઠળ વર્ષ ૨૦૨૦-૨૧ અંતિત જોગવાઈ ખર્ચ અને લાભાર્થીની વિગતો નીચે મુજબ છે.

વર્ષ	જોગવાઈ (રૂ. લાખમાં)	ખર્ચ (રૂ. લાખમાં)	લાભાર્થી.
૨૦૨૦-૨૧	૩૩૦૪.૦૪	૨૬૯૪.૨૫	૩૧૭૩૪

પ. ઇન્દિરાગાંધી નેશનલ કિસેબીલીટી પેન્શન સ્કીમ

સામાજિક ન્યાય અને અધિકારીતા વિભાગ, ગાંધીનગરના ઠરાવ ક્રમાંક: અપગ/૧૦૨૦૦૯/૨૧૬/છ-૧ તા.૩૧/૦૭/૨૦૦૯ના ઠરાવથી ગરીબી રેખા હેઠળ જીવતી દિવ્યાંગ વ્યક્તિઓને આર્થિક સહાય આપવાની યોજના અમલમાં મુકવામાં આવેલ છે. જેનો મુખ્ય હેતુ તીવ્ર દિવ્યાંગતા ધરાવતી વ્યક્તિઓનો સર્વાંગી વિકાસ થાય તેમજ તેઓને નાણાકીય સહાય પુરી પાડી તેમનું સામાજિક પુનઃ સ્થાપન કરવાનો છે.

આ યોજના હેઠળ હાલમાં સહાય મેળવવાની પાત્રતા

- ૮૦ ટકા કે તેથી વધુ દિવ્યાંગતા ધરાવનાર વ્યક્તિ
- ૧૮ થી ૭૯ વર્ષ સુધીના દિવ્યાંગ વ્યક્તિને લાભ મળવાપાત્ર છે.

આ યોજનાનો લાભ ગરીબી રેખા હેઠળ જીવતા ગુજરાતની દિવ્યાંગ વ્યક્તિઓને મળવાપાત્ર છે. (ગ્રામ્ય વિસ્તાર માટે ભારત સરકારની મિનીસ્ટ્રી ઓફ રૂરલ ડેવલોપમેન્ટ તેમજ શહેરી વિસ્તાર માટે ભારત સરકારના મીનીસ્ટ્રી ઓફ અર્બન હાઉસિંગ એન્ડ પોવર્ટી એલીવેશન તરફથી જે બી.પી.એલ. (ગરીબી રેખા હેઠળ જીવતા લોકોની યાદી) યાદી બનાવવામાં આવેલ છે તેમા સમાવિષ્ટ દિવ્યાંગ વ્યક્તિઓને આ યોજનાનો લાભ મળવાપાત્ર છે. તેમજ રાજ્યના વહીવટમાં પારદર્શિતા વધે તેમજ પ્રજાની વ્યક્તિલક્ષી રજુઆતોના ઉકેલની ઝડપ વધે તે માટે ડિજિટલ ગુજરાત અંતર્ગત ડીજિટલ સેવા સેતુ કાર્યક્રમ અમલમાં છે જે અંતર્ગત ઇ-ગ્રામ કેન્દ્રો મારફત એક દિવસમાં ઓન લાઇન સેવા પુરી પાડવામાં આવેલ છે જેમાં આ યોજનાનો સમાવેશ પણ કરવામાં આવેલ છે.

આ યોજના હેઠળ મળવાપાત્ર સહાય

- આ યોજના હેઠળ લાભાર્થીને માસિક રૂ. ૬૦૦/- સહાય મળવાપાત્ર છે. જેમાં રૂ.૩૦૦/- રાજ્ય સરકાર દ્વારા અને રૂ.૩૦૦ કેન્દ્ર સરકાર દ્વારા આપવામાં આવે છે.

આ યોજના હેઠળ વર્ષ ૨૦૨૦-૨૧ અંતિત જોગવાઈ, ખર્ચ અને લાભાર્થીની વિગતો નીચે મુજબ છે.

વર્ષ	જોગવાઈ (રૂ. લાખમાં)	ખર્ચ (રૂ. લાખમાં)	લાભાર્થી.
૨૦૨૦-૨૧	૧૩૨૪.૦૦	૧૨૦૬.૭૮	૨૦૫૫૪

૬. દિવ્યાંગ વ્યક્તિઓના કુટુંબીજનોને વીમા સહાય યોજના.

દિવ્યાંગ વ્યક્તિઓના કુટુંબીજનોને વીમા સહાય આપવાની યોજના સામાજિક ન્યાય અને અધિકારીતા વિભાગના ઠરાવ ક્રમાંક:અપગ/૧૦૨૦૦૫/ન.બા.૪/ છ.૧, તા.૨૮-૩-૦૭ થી અમલમાં મુકવામાં આવેલ છે.

નાણાં વિભાગના ઠરાવ ક્રમાંક:જવય-૧૦૦૪-૬૮૧(૨૧)ઝ, તા.૨૫-૬-૨૦૦૭ થી વિવિધ ખાતા મારફત ચાલતી જૂથ અકસ્માત વીમા યોજનાઓનું એકત્રિકરણ કરવામાં આવેલ છે.

આ યોજના હેઠળ દિવ્યાંગ લાભાર્થીઓને મહત્તમ રૂ.૧,૦૦,૦૦૦/- ની વીમા રાશી વળતર પેટે ચુકવવામાં આવે છે.

સામાન્ય જૂથ અકસ્માત વીમા પોલીસીની શરતોને ધ્યાનમાં રાખી વીમા રકમ નીચે મુજબના સંજોગોમાં મળવાપાત્ર થશે.

- (અ) અકસ્માતના કારણે મૃત્યુ/ કાયમી, સંપૂર્ણ અપંગતાના કિસ્સામાં ૧૦૦ ટકા.
- (બ) અકસ્માતને કારણે બે આંખ કે બે અંગ અથવા હાથ/ પગ ગુમાવવાના કિસ્સામાં ૧૦૦ ટકા.
- (ક) અકસ્માતને કારણે એક આંખ અને એક અંગ ગુમાવવાના કિસ્સામાં ૧૦૦ ટકા.
- (ડ) અકસ્માતને કારણે એક આંખ અથવા એક અંગ ગુમાવવાના કિસ્સામાં ૫૦ ટકા.

આપઘાત કે કુદરતી મૃત્યુ સિવાય બીજી કોઈપણ રીતે લાભાર્થીનું મૃત્યુ થાય કે કાયમી અપંગ બને તો આ યોજનાનો લાભ વીમા પોલીસીની શરતોને આધીન રહીને મળવાપાત્ર રહેશે.

આ યોજના હેઠળ વર્ષ ૨૦૨૦-૨૧ અંતિત જોગવાઈ, ખર્ચ અને લાભાર્થીની વિગત નીચે મુજબ છે.

વર્ષ	જોગવાઈ (રૂ. લાખમાં)	ખર્ચ (રૂ. લાખમાં)	મંજૂર થયેલ દાવાની સંખ્યા
૨૦૨૦-૨૧	૧૮.૦૦	૮.૦૦	૦૬

૭. દિવ્યાંગથી દિવ્યાંગ અને સામાન્ય વ્યક્તિથી દિવ્યાંગ વ્યક્તિઓને લગ્ન સહાયની યોજના.

સામાજિક ન્યાય અને અધિકારીતા વિભાગ, ગાંધીનગરના ઠરાવ ક્રમાંક: અપગ/૧૦૨૦૧૩/૮૦૩૯૬૦/ન.બા.-૮/છ-૧, તા.૩૧-૦૭-૨૦૧૪ના ઠરાવથી દિવ્યાંગ થી દિવ્યાંગ અને દિવ્યાંગથી સામાન્ય વ્યક્તિઓને લગ્ન માટે આર્થિક સહાય આપવા માટે આ યોજના અમલમાં મુકવામાં આવેલ છે. જેનો મુખ્ય હેતુ દિવ્યાંગ વ્યક્તિઓ સમાજમાં સન્માન પૂર્વક જીવી શકે તે હેતુથી દિવ્યાંગ લગ્ન સહાય યોજના અમલમાં મુકવામાં આવેલ છે. વધુમાં દિવ્યાંગ વ્યક્તિઓ ઘરે બેઠા આ યોજનાનો લાભ લઈ શકે તે હેતુથી આ યોજના હેઠળ અરજી કરવાની પ્રક્રિયા esamajkalyan.gujarat.gov.in પર ઓનલાઇન કરવામાં આવેલ છે તેમજ રાજ્યના વહીવટમાં પારદર્શિતા વધે તેમજ પ્રજાની વ્યક્તિલક્ષી રજુઆતોના ઉકેલની ઝડપ વધે તે માટે કિજીટલ ગુજરાત અંતર્ગત ડીજીટલ સેવા સેતુ કાર્યક્રમ અમલમાં છે જે અંતર્ગત ઈ-ગ્રામ કેન્દ્રો મારફત એક દિવસમાં ઓન લાઇન સેવા પુરી પાડવામાં આવેલ છે જેમાં આ યોજનાનો સમાવેશ પણ કરવામાં આવેલ છે.

આ યોજના હેઠળ હાલમાં સહાય મેળવવાની પાત્રતા

- કન્યાની ઉંમર ૧૮ વર્ષથી ઉપર અને છોકરાની ઉંમર ૨૧ વર્ષથી વધુ હોવી જોઈએ.
- યોજનાનો લાભ ફક્ત એક જ વખત (ચુગલ દીઠ) મળવાપાત્ર રહેશે.
- આ યોજનાનો હેઠળ નીચે મુજબની દિવ્યાંગતા ધરાવતા વ્યક્તિઓને આપવામાં આવે છે.

ક્રમ	દિવ્યાંગતા	દિવ્યાંગતાની ટકાવારી
૧	અંધત્વ (Blindness), ઓછી દ્રષ્ટી (Low Vision)	૮૦ ટકા કે તેથી વધુ
૨	આનુવંશિક કારણોથી થતો સ્નાયુક્ષય (Muscular Dystrophy), રક્તપિત-સાજા થયેલ (Leprosy Cured person),	૪૦ ટકા કે તેથી વધુ

ક્રમ	દિવ્યાંગતા	દિવ્યાંગતાની ટકાવારી
	એસીડના હુમલાનો ભોગ બનેલા (Acid Attack Victim), હલન ચલન સાથેની અશક્તતા(Locomotor Disability), સેરેબ્રલપાલ્સી (Cerebral palsy), વામનતા (Dwarfism), બહુવિધ સ્કલેરોસિસ-શરીરની પેશીઓ કઠણ થવાની વિઝ્કૃતિ (Multiple Sclerosis)	
૩	સાંભળવાની ક્ષતિ(Hearing Impairment)	૭૧ થી ૧૦૦ ટકા
૪	ક્રોનિક ન્યુરોલોજીકલ સ્થિતિ (Chronic Neurological Condition), સામાન્ય ઈજા જીવલેણ રક્તસ્ત્રાવ (Hemophilia), ઘુજારી સ્નાયુબદ્ધ કઠોરતા(Parkinson's Disease), બૌદ્ધિક અસમર્થતા (Intellectual Disability), દીર્ઘ કાલીન અનેમિયા (Sickle Cell Disease), માનસિક બિમાર (Mental Illness), ખાસ અભ્યાસ સંબંધિત દિવ્યાંગતા(Specific Learning Disabilities), વાણી અને ભાષાની અશક્તતા(Speech and Language Disability), ચેતાતંત્ર-ન્યુરોની વિકાસલક્ષી સ્થિતિમાં ક્ષતિ (Autism Spectrum Disorder), મલ્ટીપલ ડિસેબીલીટી(Multiple Disabilities)	૫૦ ટકા કે તેથી વધુ

આ યોજના હેઠળ મળવાપાત્ર સહાય

- આ યોજના હેઠળ દિવ્યાંગ થી દિવ્યાંગ વ્યક્તિ પરસ્પર એક બીજા સાથે લગ્ન કરે ત્યારે યુગલની બંને વ્યક્તિને રૂ.૫૦,૦૦૦/- + રૂ.૫૦,૦૦૦/- સહાય મળવાપાત્ર છે.
- દિવ્યાંગથી સામાન્ય વ્યક્તિ એક બીજા સાથે લગ્ન કરે તેવા કિસ્સામાં દિવ્યાંગ વ્યક્તિને રૂ.૫૦,૦૦૦/-ની સહાય આપવામાં આવે છે.

આ યોજના હેઠળ વર્ષ ૨૦૨૦-૨૧ અંતિત જોગવાઈ, ખર્ચ અને લાભાર્થીની વિગત નીચે મુજબ છે.

વર્ષ	જોગવાઈ (રૂ. લાખમાં)	ખર્ચ (રૂ. લાખમાં)	લાભાર્થી.
૨૦૨૦-૨૧	૭૦૦.૦૦	૫૮૭.૫૦	૧૧૯૯

૯. નીરામયા હેલ્થ ઈન્સ્યોરન્સ પોલીસી

દિવ્યાંગ વ્યક્તિને વીમા રક્ષણ પુરૂ પાડવા માટે નિરામયા હેલ્થ ઈન્સ્યોરન્સ યોજના સામાજિક ન્યાય અને અધિકારીતા વિભાગના તા. ૦૪/૦૪/૨૦૧૭ના ઠરાવ ક્રમાંક અપગ/૧૦૨૦૧૭/ન.બા.૮/છ-૧ થી અમલમાં છે.

આ યોજના હેઠળ મેન્ટલ રીટાર્ડેડ (માનસિક ક્ષતિવાળા) , સેરેબ્રલ પાલ્સી(મગજનો લકવો), ઓટિઝમ (સ્વલીનતા), મલ્ટીપલ ડિસેબીલીટીઝ (બહુવિધ દિવ્યાંગતા) ધરાવતા વ્યક્તિઓને કે જે બી.પી.એલ અને એ.પી.એલ (કૌટુંબિક માસિક આવક રૂ. ૧૫૦૦૦/- સુધી હોય તેવા) દિવ્યાંગ લાભાર્થીને રૂ. ૨૫૦/- વાર્ષિક પ્રિમિયમ તથા એ.પી.એલ (કૌટુંબિક માસિક આવક રૂ. ૧૫૦૦૦/- થી વધુ હોય તેવા) દિવ્યાંગ લાભાર્થીને રૂ. ૫૦૦/- વાર્ષિક પ્રિમિયમ ભરનારને લાભ મળવાપાત્ર છે.

આ યોજનામાં માનસિક દિવ્યાંગતા ધરાવતા દિવ્યાંગ વ્યક્તિઓને રૂ. ૧૦૦૦૦૦/- સુધીનું વીમા રક્ષણ મળવાપાત્ર છે.જેમાં હોસ્પિટલમાં દાખલ, ઓપરેશન, ઓ.પી.ડી દવાઓ અને વાહનવ્યવહાર ખર્ચનો સમાવેશ થાય છે.આ યોજના હેઠળ તમામ પ્રકારના વય જૂથના દિવ્યાંગ વ્યક્તિઓનો સમાવેશ થાય છે.

આ યોજના હેઠળ વર્ષ ૨૦૨૦-૨૧અંતિત જોગવાઈ, ખર્ચ અને લાભાર્થીની વિગત નીચે મુજબ છે.

વર્ષ	જોગવાઈ (રૂ. લાખમાં)	ખર્ચ (રૂ. લાખમાં)	લાભાર્થી
૨૦૨૦-૨૧	૨૮.૦૦	૨૭.૨૬	૮૭૬૪

૧૦. બૌદ્ધિક અસમર્થતા ધરાવતી (મનોદિવ્યાંગ) વ્યક્તિઓને આર્થિક સહાય આપવાની યોજના

બૌદ્ધિક અસમર્થતા ધરાવતા દિવ્યાંગોને માસિક રૂ. ૧૦૦૦/- સહાય આપવાની યોજના સામાજિક ન્યાય અને અધિકારિતા વિભાગના તા.૧૮/૦૭/૨૦૨૦ના ઠરાવ ક્રમાંક અપગ/૧૦૨૦૨૦/૩૭૫૭૬/છ-૧ થી અમલમાં આવેલ છે. આ યોજના હેઠળ ૮૦ ટકા કે તેથી વધુ દિવ્યાંગતા ધરાવતા બૌદ્ધિક અસમર્થ દિવ્યાંગને આવક મર્યાદાના બાદ સિવાય માસિક રૂ. ૧૦૦૦/- સહાય રાજ્ય સરકાર દ્વારા આપવામાં આવે છે.

આ યોજના હેઠળ વર્ષ ૨૦૨૦-૨૧ અંતિત જોગવાઈ, ખર્ચ અને લાભાર્થીની વિગત નીચે મુજબ છે.

વર્ષ	જોગવાઈ (રૂ. લાખમાં)	ખર્ચ (રૂ. લાખમાં)	લાભાર્થી
૨૦૨૦-૨૧	૧૦૮૦.૦૦	૩૧૮.૮૪	૭૫૨૯

૧૧. દિવ્યાંગ વ્યક્તિને ઇલેક્ટ્રીક સ્કુટર આપવાની યોજના.

દિવ્યાંગ વ્યક્તિને ઇ.સ્કુટર આપવાની યોજના સામાજિક ન્યાય અને અધિકારિતા વિભાગના તા. ૩૧/૦૧/૨૦૧૯ ના ઠરાવ ક્રમાંક અપગ/૧૦૨૦૧૮/૧૧૮૦૧/ન.બા-૨/છ-૧ થી અમલમાં આવેલ છે જેમાં દિવ્યાંગ વ્યક્તિને ઇલેક્ટ્રીક સ્કુટર આપવામાં આવે છે.

આ યોજના હેઠળ હાલમાં સહાય મેળવવાની પાત્રતા

- ૧૮ થી ૫૦ વર્ષના દિવ્યાંગ વ્યક્તિ
- ૪૦ ટકા કે તેથી વધુ અસ્થિવિષયક દિવ્યાંગતા
- બી.પી.એલ યાદીમાં ૦ થી ૨૦ નો સ્કોર ધરાવનાર દિવ્યાંગ વ્યક્તિ
- આ યોજના હેઠળ મળવાપાત્ર સહાય

આ યોજના હેઠળ ઇલેક્ટ્રીક સ્કુટરની બેઝિક કિંમત+ ડિસેબલ કીટના ૫૦ ટકા અથવા રૂ. ૨૫૦૦૦/- ની મર્યાદામાં ઇલેક્ટ્રીક સ્કુટરની ખરીદી પર રાહત આપવામાં આવે છે.

વર્ષ	જોગવાઈ (રૂ. લાખમાં)	ખર્ચ (રૂ. લાખમાં)	લાભાર્થી
૨૦૨૦-૨૧	૫૦.૦૦	૩૨.૭૫	૧૩૧

રાજ્ય પારિતોષિક.

દિવ્યાંગોના કલ્યાણક્ષેત્રે શ્રેષ્ઠ પ્રવૃત્તિ કરતી વ્યક્તિ/ સંસ્થાઓને રાજ્ય સરકાર તરફથી પારિતોષિક આપવામાં આવે છે.

- વ્યક્તિગત - પ્રથમ ક્રમે આવતી વ્યક્તિને રૂ.૨૦,૦૦૦ અને પ્રશસ્તિપત્ર
બીજા ક્રમે આવતી વ્યક્તિને રૂ.૧૫,૦૦૦ અને પ્રશસ્તિપત્ર.
- સંસ્થાકીય - પ્રથમસંસ્થાને રૂ.૫૦,૦૦૦/- અને પ્રશસ્તિપત્ર.
બીજા ક્રમની સંસ્થાને રૂ.૪૫,૦૦૦/- અને પ્રશસ્તિપત્ર.

દિવ્યાંગ બાળકના વાલી/ મા-બાપને રાજ્ય પારિતોષિક યોજના.

દિવ્યાંગોના કલ્યાણ ક્ષેત્રે શ્રેષ્ઠ પ્રવૃત્તિ કરતી વ્યક્તિ/ સંસ્થાને પારિતોષિક આપવાની ભારત સરકારની યોજના અમલમાં આવતાં ગુજરાત સરકારે પણ વાસ્તવમાં મૂક પરિશ્રમ કરી દિવ્યાંગ બાળકને ઉછેરવાના અત્યંત કપરા અને કઠીન કામમાં સંકળાયેલા, દિવ્યાંગ બાળકના વાલી મા-બાપને પણ એવોર્ડ પ્રદાન કરવાની યોજના તા. ૨૮-૮-૨૦૦૯ થી કરવામાં આવી હતી. માનસિક ક્ષતિ માટે, મૂક બધિર માટે, અંધ માટે અને અસ્થિવિષયક દિવ્યાંગતા આમ, ચાર પ્રકારની દિવ્યાંગતા ધરાવતા બાળકના પ્રત્યેક વાલી મા બાપને રાજ્ય પારિતોષિક માટે રૂ. ૧૦,૦૦૦/- રોકડ પુરસ્કાર અને પ્રશસ્તિ પત્ર આપવામાં આવે છે.

દિવ્યાંગ ધારો- ૨૦૧૬

દિવ્યાંગ ધારા-૨૦૧૬ હેઠળ તા. ૦૧/૦૪/૨૦૨૦ થી ૩૧/૦૩/૨૦૨૧ સુધી કુલ ૧૧ સંસ્થાઓને નવા નોંધણી પ્રમાણપત્ર ઇસ્યુ કરવામાં આવેલ છે. તેમજ આ જ સમય દરમિયાન કુલ ૩૭ સંસ્થાઓના પ્રમાણપત્ર રીન્યુ કરવામાં આવેલ છે. વધુમાં તા. ૦૧/૦૧/૨૦૨૦ થી દિવ્યાંગ સંસ્થાઓના રજીસ્ટ્રેશન કરવા સારુ અરજી કરવાની પ્રક્રિયા esamajkalyan.gujarat.gov.in પર ઓનલાઇન કરવામાં આવેલ છે.

વિવિધ પ્રકારનાં દિવ્યાંગો માટે સ્વૈચ્છિક સંસ્થાઓ કાર્યરત છે. દિવ્યાંગોને સંસ્થાગત રીતે તાલીમ અને શિક્ષણ આપવા હાલમાં ૧૩૨ જેટલી સ્વૈચ્છિક સંસ્થાઓને અનુદાન આપવામાં આવે છે. જેમાં પગારના ૧૦૦ ટકા તથા અન્ય નિભાવ ખર્ચ માટે અંતેવાસી દીઠ માસિક રૂ. ૨૧૬૦ અનુદાન આપવામાં આવે છે અને ૨૧ સંસ્થાઓ સરકાર મારફત ચલાવવામાં આવે છે. દિવ્યાંગોની સ્વૈચ્છિક અને સરકારી સંસ્થાઓમાં કુલ ૧૦૦૦૦ અંતેવાસીઓ લાભ લઈ રહ્યા છે.

સને વર્ષ ૨૦૨૦-૨૧માં નીચે મુજબની સ્વૈચ્છિક તથા સરકારી સંસ્થાઓ રાજ્યમાં અસ્તિત્વમાં છે.

અ.ન.	દિવ્યાંગ સંસ્થાઓના પ્રકાર	સરકારી	સ્વૈચ્છિક	કુલ
૧	૨	૩	૪	૫
૧	દ્રષ્ટિવિહિન	૩	૩૦	૩૩
૨	બહેરામૂંગા	૩	૩૨	૩૫
૩	મંદબુદ્ધિ/ માનસિક પડકારિતા	૦૬	૪૩	૫૬
૪	અસ્થિવિષયક	૨	૨૨	૨૪
૫	સેરેબ્રલ પાલ્સી (મગજનો લકવો) ધરાવતા બાળકોની સંસ્થા	૦	૫	૫
૬	માનસિક બીમારીમાંથી સારવાર બાદ સાજા થયેલ સ્ત્રી/પુરુષો માટેના પુનઃસ્થાપન ગૃહ	૦૭	૦	૦
	કુલ	૨૧	૧૩૨	૧૫૩

માન્યતા પ્રાપ્ત આવી ૧૩૨ સ્વૈચ્છિક સંસ્થાઓના માન્ય કર્મચારીઓના પગારના ખર્ચના ૧૦૦ ટકા ગ્રાન્ટ સરકાર આપે છે. આવી સંસ્થાઓના નિવાસી અંતેવાસીઓ માટે માસિક રૂ. ૨૧૬૦/- અંતેવાસી દીઠ નિભાવ ખર્ચ આપવામાં આવે છે. આ ઉપરાંત બજેટની મર્યાદા મુજબ આ પ્રકારની સ્વૈચ્છિક સંસ્થાઓને જરૂરત મુજબ મકાન ભાડુ તેમજ સાધન ગ્રાન્ટ ફાળવવામાં આવે છે. દ્રષ્ટિમંદ અને દિવ્યાંગ વ્યક્તિઓને શિક્ષણ, તાલીમ ઉપરાંત વ્યવસાયિક તાલીમ વણાટ કામ, સુધારી કામ, દરજી કામ, પ્રિન્ટિંગ કામ, બુક બાઈન્ડિંગ, હળવુ ઈજનેરીકામ, મીણબત્તિ તેમજ ચોક બનાવવાનું, હોમ કાફ્ટ, પગલુછાણીયા વગેરે બનાવવાની કામની તાલીમ આપવામાં આવે છે. ભારત સરકારની યોજના હેઠળ મલ્ટીકેટેગરી વર્કશોપ, વસ્ત્રાપુર, અમદાવાદ ખાતે અને

જામનગર ખાતે કાર્યરત છે જે મલ્ટીકેટેગરી વર્કશોપમાં લાઈટ એન્જીનીયરીંગ, આર્મેચર વાઈર્ડીંગ, પાવર લુમ્સ, પ્લાસ્ટીક મોલ્ડિંગ, વ્રાસ વર્ક, ફિઝીયોથેરાપી વિગેરેની ટેકનીકલ તાલીમ આપવામાં આવે છે. ટાટા એગ્રીકલ્ચર એન્ડ રુરલ ટ્રેનીંગ સેન્ટર ફોર ધી બ્લાઈન્ડ, ફાસા, જી. વલસાડ ખાતે પશુ ઉછેર, ડેરીફાર્મ, બાગ કામ, ખેતી કામ વિગેરેની તાલીમ આપવામાં આવે છે. શ્રવણમંદ, દ્રષ્ટિમંદ તથા માનસિક પડકારીતા ના શિક્ષણ માટે ખાસ તાલીમ લેવા સારુ અમદાવાદ, વડોદરા, ભાવનગર, ભુજ, દાહોદ સ્થળોએ મળી કુલ ૧૮ જેટલી તાલીમ શાળા ચલાવવામાં આવે છે. દર વર્ષે ૨૦-૨૦ તાલીમાર્થીઓ દરેક કોલેજમાં તૈયાર થાય છે.

ધ રાઈટસ ઓફ પર્સન્સ વીથ ડિસેબીલીટીઝ એક્ટ- ૨૦૧૬ હેઠળ વર્ષ-૨૦૧૮-૨૦માં રાજ્ય સલાહકાર બોર્ડની બેઠક તારીખ- ૧૮/૦૬/૨૦૧૮ના રોજ મળેલ છે.

કેન્દ્ર સરકારની યોજનાઓ.

રાષ્ટ્રીય પારિતોષિક (ભારત સરકાર તરફથી).

ભારત સરકાર દ્વારા દર વર્ષે જુદી જુદી ૧૪ કેટેગરીમાં રાષ્ટ્રીય એવોર્ડ એનાયત કરવામાં આવે છે અને જેમાં દરેક એવોર્ડ વિજેતાને રોકડ રકમ, પ્રમાણપત્ર અને મેડલ આપવામાં આવે છે.

કેન્દ્ર સરકારની આર્થિક સહાય

આ યોજના હેઠળ સ્વૈચ્છિક સંસ્થાઓને શાળાઓ/ છાત્રાલયના મકાનો માટે શૈક્ષણિક તેમજ વ્યવસાયિક તાલીમના અદ્યતન સાધનો માટે ફર્નિચર માટે ૮૦ ટકાના ધોરણે ભારત સરકાર તરફથી રૂ. ૧૫.૦૦ લાખ સુધીની ગ્રાન્ટ આપવામાં આવે છે.

આ ઉપરાંત ફૂલિમ અવયવો બેસાડવા માટે ભારત સરકાર તરફથી સ્વૈચ્છિક સંસ્થાઓને ૧૦૦ ટકા ગ્રાન્ટ ફાળવવામાં આવે છે.

ભારત સરકારની યોજના.

કેન્દ્રીય સહાય એડીપ યોજનાની વિગત.(A D I P)

- ગુજરાતમાં એડીપ યોજના હેઠળ વર્ષ ૨૦૨૦-૨૧ માં ૩ નવા પ્રોજેક્ટો માટે રૂ .૮૫.૫૩ લાખ અને ૬ ચાલુ પ્રોજેક્ટો માટે રૂ. ૫.૦૪ કરોડની ભલામણ ભારત સરકારને કરવામાં આવી છે.
- રજીસ્ટર્ડ ચેરીટેબલ ટ્રસ્ટ ,સોસાયટી એક્ટ હેઠળ નોંધાયેલ સોસાયટી.
- ડી.આર.ડી.ઓ રેડક્રોસ સોસાયટી અને અન્ય લોકલ બોડીઝ દ્વારા મળવાપાત્ર છે. આ યોજનામાં આ સંસ્થાઓ દ્વારા પ્રોજેક્ટ રજુ કરતા ૧૦૦ ટકાના ધોરણે કેન્દ્રીય સહાય મળવાપાત્ર છે.

કેવા લાભાર્થીને લાભ મળે.

- ભારતીય નાગરિક હોય.
- રજીસ્ટર્ડ મેડીકલ પ્રેક્ટીશનર દ્વારા પ્રમાણિત કરાયેલ હોય કે આ વ્યક્તિને “એઈડસ એન્ડ એપ્લાયન્સીસ”ની જરૂરિયાત છે.
- વ્યક્તિ નોકરીયાત હોય, સ્વરોજગાર કરતો હોય, પેન્શન મેળવતો હોય અને બધા સાધનોમાંથી માસિક આવક રૂ. ૨૦૦૦૦/- થી વધતી ન હોય.
- આશ્રિતના કિસ્સામાં વાલી /માતા/ પિતાની આવક રૂ. ૨૦૦૦૦/- થી વધતી ન હોય.
- વ્યક્તિ કે જેણે આવી સહાય સરકાર,લોકલ બોડીઝ, સ્વૈચ્છિક સંસ્થા પાસેથી આજ હેતુ માટે ૩ વર્ષ દરમિયાન મેળવેલ ન હોય.
- આ બાબત ૧૨ વર્ષથી નાની વયના બાળકો માટે મુદત ૧ વર્ષની રાખેલ છે.

સહાયની વિગત.

- “એઈડસ એન્ડ એપ્લાયન્સીસ” જેની કિંમત ઓછામાં ઓછી રૂ. ૫૦/- અને વધુમાં વધુ રૂ.૧૦૦૦૦/- હોય તેવા સાધનો.
- ઘોરણ-૧૨ સુધી અભ્યાસ કરતા હોય તેવા અંધ, માનસિક દિવ્યાંગ,શ્રવણમંદ, બહુવિધ દિવ્યાંગ વિદ્યાર્થી માટે આ મર્યાદા રૂ. ૧૨૦૦૦/- ની છે.
- પ્રવાસ ખર્ચ, સામાન્ય ખર્ચ, રેલ્વેના બીજા વર્ગની સ્લીપર કોચની મુસાફરીનો ખર્ચ રૂ. ૨૫૦/- ની મર્યાદામાં અપાય છે. આ માટે તબીબી અધિકારીનું પ્રમાણપત્ર જરૂરી છે.આ જ રકમ લાભાર્થીના એસ્કોર્ટ, એટેન્ડેન્ટને અપાય છે.
- વધુમાં વધુ ૧૫ દિવસનું બોર્ડિંગ, લોજીંગ ચાર્જ દૈનિકમાં રૂ. ૧૦૦/- પ્રમાણે એવા દર્દી કે જેની આવક માસિક રૂ. ૧૫૦૦૦/- સુધીની છે.
- આ યોજનામાં “મેડીકલ/સર્જિકલ કરેક્શન એન્ડ ઈન્ટરવેન્શન”ની બાબતના ખર્ચને પણ માન્ય રાખવામાં આવે છે.

દિન દયાળ પુર્ન:વસન યોજના.(ડી.ડી.આર.એસ.)

ગુજરાતમાં દિન દયાળ પુર્ન:વસન યોજના હેઠળ વર્ષ ૨૦૨૦-૨૧માં ૧૧ નવા પ્રોજેક્ટો માટે રૂ. ૨.૬૨ કરોડ અને ૧૬ ચાલુ પ્રોજેક્ટો માટે રૂ.૩.૩૨ કરોડની ભલામણ ભારત સરકારને કરવામાં આવી છે.

નેશનલ ટ્રસ્ટ.

માનસિક પડકારીતા, સેરેબ્રલ પાલ્સી, ઓટિઝમ અને બહુવિધ દિવ્યાંગતા આ ચાર પ્રકારની દિવ્યાંગતા ધરાવતા વ્યક્તિઓ માટે નેશનલ ટ્રસ્ટની રચના કરવામાં આવેલ છે.

આ ટ્રસ્ટ માનસિક પડકારીતા, ઓટિઝમ સેરેબ્રલ પાલ્સી અને બહુવિધ દિવ્યાંગતા ધરાવતા વ્યક્તિઓની સંપૂર્ણ કાળજી રાખે છે અને ટ્રસ્ટને વારસામાં મળેલ મિલ્કતોનું સંચાલન પણ કરે છે.

આ માટે જિલ્લા કક્ષાએ કલેક્ટરશ્રીના અધ્યક્ષપદે જિલ્લા લેવલ કમિટીની રચના કરવામાં આવેલ છે.

ઈ. આરોગ્ય વિભાગ (કલમ-૨૫,૨૬) :

આરોગ્ય વિભાગ દિવ્યાંગતા સાથે સીધી રીતે સંકળાયેલ છે. આરોગ્ય વિભાગ અને તેની ક્ષેત્રિય એજંસીઓ(હોસ્પિટલ) દિવ્યાંગતા નિવારવા માટે તેમજ દિવ્યાંગ વ્યક્તિઓને ઝડપી ઓળખ, નિદાન સારવાર તેમજ દિવ્યાંગતા પ્રમાણપત્ર આપવાની કામગીરી નીચે મુજબ છે.

૧. ભારત સરકારશ્રી દ્વારા નવા ઘડાયેલ કાયદા ‘ ઇ રાઈટ્સ ઓફ પર્સન્સ વીથ ડિસેબીલીટીઝ એક્ટ ૨૦૧૬’ અને મેન્ટલ હેલ્થ કેર એક્ટ-૨૦૧૭ની જોગવાઈ અનુસાર આરોગ્ય વિભાગે સમાજ સુરક્ષા ખાતાના સંકલનમાં દિવ્યાંગ વ્યક્તિઓને દિવ્યાંગતાના પ્રમાણપત્ર તાલુકા કક્ષાના સ્થળેથી જ મળી રહે તેવી વ્યવસ્થા ગોઠવી છે. અને ખાસ કેમ્પોનું આયોજન કરી વધુમાં વધુ દિવ્યાંગોને જરૂરી પ્રમાણપત્રો તેમના રહેઠાણ નજીકથી જ મળી રહે તેવી વ્યવસ્થા સ્વૈચ્છિક સંસ્થાઓના સહયોગથી ગોઠવી છે. આરોગ્ય વિભાગે દિવ્યાંગતાના પ્રમાણપત્રો મેળવવાની વહિવટી ઉણપ દુર કરવા માટે ભારત સરકારશ્રી દ્વારા તૈયાર કરવામાં આવેલ સ્વાવલંબન પોર્ટલની UDID નામની વેબ પેજ આધારિત એપ્લિકેશન તૈયાર કરવામાં આવી છે અને તે પ્રમાણે વર્ષ ૨૦૨૦-૨૧ માં દિવ્યાંગ વ્યક્તિઓને પ્રમાણપત્રો આપવામાં આવેલ છે.

વર્ષ ૨૦૧૭ થી ભારત સરકારશ્રીએ તૈયાર કરેલ સ્વાવલંબન પોર્ટલની UDID દ્વારા ઓનલાઈન પ્રમાણપત્ર આપવામાં આવે છે. પહેલા જે પ્રમાણપત્રો આપવામાં આવેલ હોય તે એપ્લિકેશન પર જુના પ્રમાણપત્ર તરીકે અપલોડ કરવામાં આવે છે.

૨. આરોગ્ય વિભાગ અને શિક્ષણ વિભાગના સંયુક્ત પ્રયાસથી રાજ્યમાં પ્રાથમિક અને સેકન્ડરી શાળાઓમાં અભ્યાસ કરતા બાળકોની શારીરિક, માનસિક અને લેબોરેટરી તપાસ કરી દિવ્યાંગતા ઘરાવતા બાળકોની ઓળખ કરી શાળા ખાતે નિષ્ણાંત તબીબો દ્વારા ઓનલાઇન દિવ્યાંગતા પ્રમાણપત્ર મળી રહે તે મુજબ ઝુંબેશ કરવામાં આવી અને ચાર માસના ટુંકા સમયમાં અંદાજીત ૭૯૫૦૬ જેટલા બાળકોને દિવ્યાંગતા પ્રમાણપત્ર આપવામાં આવેલ છે.
૩. રાજ્યમાં નવા ઘડાયેલ ' ઘ રાઈટ્સ ઓફ પર્સન્સ વીથ ડિસેબીલીટીઝ એક્ટ ૨૦૧૬' કાયદા મુજબ નવી દાખલ કરવામાં આવેલ દિવ્યાંગતા માટે જરૂરી પ્રમાણપત્ર સરળતાથી મળી રહે તે માટે રાજ્યના તબીબો અને પેરા મેડીકલ સ્ટાફને તાલીમ આપવામાં આવી.
૪. આરોગ્ય વિભાગે દિવ્યાંગતા નિવારવાના સંખ્યાબંધ કાર્યક્રમો કર્યા છે. આ માટે પોલીયો નાબૂદી અંદત્વ નિવારણ અને રક્તપિત નિવારણના કાર્યક્રમોમાં ધ્યાન ખેંચે તેવી સફળતા પણ મેળવી છે.
૫. દિવ્યાંગ વ્યક્તિઓને પ્રમાણપત્રો સમયસર અને ઝડપી આપવામાં આવે છે તે માટે રાજ્યના તમામ તબીબી અધિકારીશ્રી તેમજ તજજ્ઞ તબીબોને દિવ્યાંગતા પ્રમાણપત્ર ઉપરાંત આ તાલીમમાં સામાજિક ન્યાય અને અધિકારીતા વિભાગ, દિવ્યાંગ વ્યક્તિઓ માટેના કમિશનરશ્રી, શિક્ષણ વિભાગ, GCRT, ICDS, આરોગ્ય વિભાગ અને દિવ્યાંગ વ્યક્તિઓ માટે કાર્યરત એન.જી.ઓ. વગેરેને પણ તાલીમ આપવામાં આવે છે.
૬. બાળકના જન્મ સમયે નિષ્ણાંત ગાયનેકોલોજિસ્ટ અને બાળ આરોગ્ય નિષ્ણાંત ડૉક્ટર વિગેરે બાળકની સાર સંભાળ લઈ દિવ્યાંગતાથી બચાવે છે. જેના માટે આરોગ્ય વિભાગના જનની સુરક્ષા કાર્યક્રમ કાર્યરત છે.
૭. રસીકરણ, પોલીયો વિરોધી ઝુંબેશ, રક્તપિત નિવારણ કાર્યક્રમ, અંદત્વ નિવારણ કાર્યક્રમ જેવા મહત્વના કાર્યક્રમો આરોગ્ય વિભાગ વારંવાર દ્વારા હાથ ધરાય છે.
૮. આરોગ્ય વિભાગ, શિક્ષણ વિભાગના સંકલનમાં રહીને શાળા આરોગ્ય કાર્યક્રમ યોજે છે. જેમાં શાળાએ જતાં બાળકોની દાકતરી તપાસ કરી જ્યાં જરૂરી હોય ત્યાં વિના મૂલ્યે દાકતરી સારવાર ઉપલબ્ધ કરાવાય છે. સને ૨૦૨૦-૨૧ દરમિયાન પણ ૧.૫૯ કરોડ બાળકોની આરોગ્ય તપાસણી કરવામાં આવેલ છે. જેમાંથી જરૂરીયાતવાળા બાળકોને સ્થળ પર વિવિધ સારવાર આપવામાં આવી અને જે બાળકોને હૃદય રોગ કે અન્ય બિમારીની સારવારની જરૂરીયાત હતી તેમને સારવાર પણ આપવામાં આવેલ છે.
૯. દિવ્યાંગ વ્યક્તિઓની નિષ્ણાંત દાકતરો દ્વારા ચકાસણી કરાવીને તેમની દિવ્યાંગતાના પ્રમાણપત્ર બાબતે યોગ્ય પ્રમાણપત્ર દિવ્યાંગ લાભાર્થીના રહેઠાણની નજીકના સ્થળેથી જ મળી શકે તેવા સઘળા પ્રયત્નો આરોગ્ય વિભાગ દ્વારા કરવામાં આવે છે. દિવ્યાંગતા પ્રમાણપત્ર સરળતાથી ઉપલબ્ધ થઈ શકે તે અર્થે આરોગ્ય અને પરિવાર કલ્યાણ વિભાગના તા. ૨૬/૧૦/૨૦૧૦ ના ઠરાવથી જરૂરી જોગવાઈઓ કરેલ છે. દરેક જિલ્લાઓમાં દિવ્યાંગતા અંગેના પ્રમાણપત્ર આપવા માટે જિલ્લા સીવિલ હોસ્પિટલ અને મેડીકલ કોલેજ સંલગ્ન દ્વારા દર પંદર દિવસે સામુહિક આરોગ્ય કેન્દ્ર/પ્રાથમિક આરોગ્ય કેન્દ્ર ખાતે કેમ્પનું આયોજન કરવામાં આવે છે.
૧૦. આરોગ્ય વિભાગના વિવિધ રાષ્ટ્રીય પ્રોગ્રામ જેવા કે "રિપ્રોડક્ટીવ મેટરનલ ન્યુબોર્ન ચાઈલ્ડ એન્ડ એડલોશન હેલ્થ", જનની શિશુસુરક્ષા કાર્યક્રમ, રાષ્ટ્રીય બાળ સ્વાસ્થ્ય કાર્યક્રમ, રાષ્ટ્રીય અંદત્વ નિવારણ કાર્યક્રમ, નેશનલ લેપ્રસી કાર્યક્રમ, નેશનલ પ્રોગ્રામ ફોર પ્રિવેન્સન ઓફ ડેફેન્સ, નેશનલ મેન્ટલ હેલ્થ પ્રોગ્રામ દ્વારા રાજ્યમાં દિવ્યાંગતા નિવારણ અને સારવારની વ્યવસ્થા ઉભી કરવામાં આવેલ છે અને રાજ્યમાં દિવ્યાંગ વ્યક્તિઓ સરળતાથી સમાજમાં પુનઃસ્થાપિત થઈ શકે તે માટે મેડીકલ રિહેબીલીટેશન માટે જરૂરી "ઓપરેશન", અને "મેડીકલ એઈડ" તેમજ અન્ય સારવાર સુવિધા પુરી પાડવામાં આવે છે.

૧૧. રાજ્યમાં જન્મથી સાંભળી ન શકતા બાળકો માટે કોકલીયર ઈમ્પ્લાન્ટ સર્જરીની સુવિધા શરૂ કરવામાં આવેલ છે. જેના દ્વારા જન્મથી સાંભળી ન શકતા દિવ્યાંગ બાળકો બોલી-સાંભળી શકે છે. આ ઓપરેશનનો ખર્ચ અંદાજીત રૂ. ૪.૦૦ લાખ થાય છે અને ચાલુ વર્ષે આવા ૮૭ ઓપરેશન કરવામાં આવેલ છે.
૧૨. જન્મજાત બધિરતાવાળા જે બાળકોને કોકલીયર ઈમ્પ્લાન્ટની જરૂરિયાત છે તેવા બાળકોને સીવિલ હોસ્પિટલ, અમદાવાદ ઉપરાંત સુરત, રાજકોટ, વડોદરા મેડીકલ કોલેજ સંલગ્ન હોસ્પિટલો અને સી.યુ.શાહ મેડીકલ કોલેજ, સુરેન્દ્રનગર સંલગ્ન હોસ્પિટલ “કોકલીયર ઈમ્પ્લાન્ટ” માટેનો ખર્ચ બાળકોને વિનામુલ્યે ઓપરેટીવ અને સ્પીચ થેરેપી અપાય છે.
૧૩. થેલેસેમીયા મેજરની બીમારીના અટકાવ માટે લોકજાગૃતિ ઝુંબેશ કરવાની અને તે માટે થેલેસેમીયા રોગની માહિતી પુરી પાડવામાં આવે છે. પ્રિ-મેરેજ ટેસ્ટીંગ એન્ડ કાઉન્સેલીંગ કરવું, તેમજ શાળા, કોલેજોમાં આઈ.ઈ.સી પ્રવૃત્તિ કરવાની રહે છે જે સમાજમાં થેલેસેમીયાની બીમારી વધે છે તેવા સમાજમાં બ્લડ ટેસ્ટીંગ કરી થેલેસેમીયા કાર્ડ આપવાનું આયોજન કરી સઘન આઈ.ઈ.સી કામગીરી કરવામાં આવે છે.
૧૪. થેલેસેમીયા મેજરની જરૂરી સારવાર જેવી કે વિનામુલ્યે બ્લડ ટ્રાન્સફ્યુઝન ચીલેટીંગ એજન્ટ ટેબ્લેટ/ઈન્જેક્શનની સારવાર જિલ્લા કક્ષાની હોસ્પિટલ દ્વારા પૂરી પાડવામાં આવે છે.
૧૫. આંખ રોગ નિષ્ણાંત દ્વારા તપાસાયેલ બાળકોની સંખ્યા-૭૯૫૦૬, “કોકલીયર ઈમ્પ્લાન્ટ” કરેલ બાળકોની સંખ્યા-૩૧૧, “કલેક્ટ લીપ/પેલેટ” સારવાર બાળકોની સંખ્યા-૫૧૩ અને કલબ કુટની સારવાર બાળકોની સંખ્યા-૪૮૪ છે.

એફ. શિક્ષણ વિભાગ (કલમ-૩૧,૩૨)

૧. શિક્ષણ વિભાગની સંકલિત શિક્ષણ યોજનામાં દિવ્યાંગ બાળકોને સામાન્ય શાળાઓમાં સામાન્ય બાળકો સાથે વિકસવા દેવામાં આવે છે. આવાં દિવ્યાંગો માટે વિશિષ્ટ શિક્ષકોની ખાસ નિયુક્તિ કરવામાં આવે છે. આ અન્વયે થયેલ આ યોજનાની કામગીરી નીચે મુજબ છે.

૨(૧) ગુજરાત કાઉન્સિલ ઓફ સ્કૂલ એજ્યુકેશન ગાંધીનગર અંતર્ગતની I E D -I E D S S યોજના (સર્વ શિક્ષા અભિયાન)

સમગ્ર શિક્ષાનો મુખ્ય ઉદ્દેશ ૬ થી ૧૮ વર્ષ ની વય જૂથના તમામ બાળકોને મફત, ફરજિયાત અને ગુણવત્તાયુક્ત શિક્ષણ પૂરું પાડવાનો છે. આ માટે આપની આસપાસના વિસ્તારમાં શાળામાં કદી ન ગયેલ, શાળામાંથી ઘો-૮ પૂર્ણ કર્યા સિવાય શાળા છોડી ગયેલ, વિશિષ્ટ જરૂરિયાતવાળા (દિવ્યાંગ) સહિતનાં તમામ બાળકોનું નામાંકન શિક્ષણનું સ્થાયીકરણ અને ગુણવત્તાયુક્ત પ્રારંભિક શિક્ષણ પૂરું પાડવાનું છે.

સર્વ શિક્ષા અભિયાન I E D શાખા અંતર્ગત કરવામાં આવતી પ્રવૃત્તિઓની વિગતો નીચે મુજબ છે.

સર્વે :

દર વર્ષે નવેમ્બર થી ડીસેમ્બર માસ દરમિયાન વિશિષ્ટ જરૂરિયાતવાળા બાળકોની ઓળખ માટે શાળા કક્ષાએ થી શાળા વ્યવસ્થાપન સમિતી સ્થાનિક તંત્ર અને તાલુકા કક્ષાના પ્રોજેક્ટ સ્ટાફ દ્વારા વિશિષ્ટ જરૂરિયાત વાળા બાળકોની ઓળખ કરવામાં આવે છે આ ઉપરાંત ઓક્ટોબરની સ્થિતિએ ડાયસ ડેટા પણ એકત્રીત કરવામાં આવે છે. જેમાં શાળામાં અભ્યાસ કરતાં બાળકોની વિગતો મેળવવામાં આવે છે. ચાલુ વર્ષે ૮૬,૮૯૬ બાળકો મળેલ છે. (ઘો-૧ થી ૮) (ડાયસ ૨૦૧૮-૧૯ મુજબ)

શાળા પ્રવેશ :

સર્વેમાં ઓળખ થયેલ શાળા બહારનાં વિશિષ્ટ જરૂરિયાતવાળા તમામ બાળકોની પ્રવેશોત્સવ દરમિયાન વય કક્ષાના મુજબના ઘોરણમાં નજીકની શાળામાં પ્રવેશ આપવામાં આવે છે.

UDID Card :

સિવિલ હોસ્પિટલના CHC, DIEC કેન્દ્રો સાથે સંકલન કરી બ્લોક / જિલ્લા સ્તરે મેડિકલ એસેસમેન્ટ કેમ્પ યોજવા અને સામાજિક ન્યાય અને અધિકારીતા વિભાગના સંકલનમાં કુલ ૪૬,૨૧૮ CWSN વિદ્યાર્થીઓને તબીબી પ્રમાણપત્રો અને ૪૩,૩૩૩ UDID કાર્ડ્સ આપવામાં આવ્યા.

દિવ્યાંગ મોબાઈલ એપ:

વિશિષ્ટ જરૂરિયાત ધરાવતા વિદ્યાર્થીઓના વ્યક્તિગત શૈક્ષણિક યોજના તેમજ અન્ય પ્રગતિ તપાસવા દિવ્યાંગ મોબાઈલ એપ તૈયાર કરવામાં આવેલ છે.

ટ્રાન્સપોર્ટ એલાઉન્સ :

ઘોરણ ૧ થી ૮ના બહુવિધ દિવ્યાંગતા ધરાવતા બાળકોને શાળામાં નિયમિત આવે તે માટે હાજરીના ઘોરણે બાળકના વાલીના ખાતામાં શાળા વ્યવસ્થાપન સમિતી દ્વારા બજેટ જોગવાઈ મુજબ ફાળવવામાં આવે છે. જેમાં એક મહીનાના રૂ.૨૫૦/- લેખે ૧૦ મહીનાના રૂ.૨૫૦૦/- લેખે કુલ ૪૧૯૪ બાળકોને ટ્રાન્સપોર્ટ એલાઉન્સ આપવામાં આવેલ છે.

ગર્લ્સ સ્ટાઈપેન્ડ :

વર્ષ ૨૦૨૦-૨૧ દરમિયાન ઘોરણ ૧ થી ૮ માં અભ્યાસ કરતી વિશિષ્ટ જરૂરિયાત ધરાવતી ૮૭૬૨ છોકરીઓ માટે બજેટ જોગવાઈ મુજબ સ્ટાઈપેન્ડ આપવામાં આવેલ છે.

રીસોર્સ રૂમ :

ઘોરણ ૧ થી ૮ની શાળામાં અભ્યાસ કરતા વિશિષ્ટ જરૂરિયાતવાળા બાળકોને તાલુકા કક્ષાના રીસોર્સ રૂમોમાં અઠવાળીયામાં ચાર દીવસ, તજજ્ઞો દ્વારા કુલ ૪૫૪૧ વિશિષ્ટ જરૂરિયાતવાળા બાળકોને થેરાપી (દાત. સાયકોલોજિસ્ટ, ફિઝિયોથેરાપિસ્ટ) અને માર્ગદર્શન આપવામાં આવે છે. હાલ ૨૮૩ રીસોર્સ રૂમ કાર્યરત છે. PAB 2020-21 મુજબ, કલસ્ટર સ્તરે ૫૦૦ ઈન-સ્કૂલ રિસોર્સ રૂમ માટે બજેટ મંજૂર કરવામાં આવ્યું હતું. પસંદ કરેલ કલસ્ટરની શાળામાં રિસોર્સરૂમ નવીનીકરણનું કાર્ય વિશિષ્ટ જરૂરિયાતવાળા બાળકોને ધ્યાને રાખીને કરવામાં આવેલ છે.

શિક્ષક તાલીમ:

પ્રાથમિક શાળાઓમાં વિશિષ્ટ જરૂરિયાતવાળા ઘોરણ ૧ થી ૮નાં બાળકોનું સમાવેશન વધે તે માટે આશરે ૧.૯૦ લાખ શિક્ષકોને ચેતના મોબાઈલ એપ દ્વારા તાલીમ આપવામાં આવી છે. જેમાં ૨૧ પ્રકારની દિવ્યાંગતાની સમજ, વિશિષ્ટ જરૂરિયાત ધરાવતા બાળકોની વિશેષ શૈક્ષણિક જરૂરિયાતો વગેરે વિષયને આવરી લેવામાં આવ્યા છે.

વિશિષ્ટ દિવસની ઉજવણી :

૩ ડિસેમ્બર ૨૦૨૦ ના રોજ આંતરરાષ્ટ્રીય દિવ્યાંગ દિવસના પ્રસંગે, ગુજરાત કાઉન્સિલ ઓફ સ્કૂલ એજ્યુકેશન, સમગ્ર શિક્ષા, ગાંધીનગર દ્વારા કમાન્ડ કંટ્રોલ સેન્ટર (CCC) ખાતે ઓનલાઈન લાઈવ ઈવેન્ટનું આયોજન કરવામાં આવ્યું છે. આ કાર્યક્રમ તત્કાલિન માનનીય શિક્ષણ મંત્રી શ્રી ભૂપેન્દ્રસિંહ ચુડાસમા, માનનીય સચિવ શિક્ષણ, ડો.વિનોદ રાવ (આઈએએસ) અને માનનીય રાજ્ય પ્રોજેક્ટ નિયામક, શ્રી પી. ભારતી (આઈએએસ) દ્વારા કલોલના નારદીપુર કલસ્ટર ખાતે સંસાધન રૂમ સાથે સમાવિષ્ટ શાળાનું વર્ચ્યુઅલ ઉદ્ઘાટન કરવામાં આવ્યું હતું.

કરેક્ટીવ સર્જરી:

આરોગ્ય વિભાગના સંકલનમાં રહીને જરૂરિયાત વાળા બાળકોની માયનોર કરેક્ટીવ સર્જરી કરાવવામાં આવે છે. ૪૦ બાળકોની કરેક્ટીવ સર્જરી કરવામાં આવેલ છે. જેમાં સર્વ શિક્ષા અભિયાન દ્વારા બાળકોને આવવા-જવાનો, રહેવાનો અને જમવાનો ખર્ચ આપવામાં આવે છે.

માધ્યમિક તબક્કાની દિવ્યાંગજનોની સંમિલિત શિક્ષણ યોજના (IEDSS):

• ગુજરાત રાજ્યમાં આઈઈડીએસએસ (ઈન્કલુઝિવ એજ્યુકેશન ફોર ડિસએબલ્ડ એટ સેકન્ડરી સ્ટેજ) યોજનાનું અમલીકરણ ૧, એપ્રિલ, ૨૦૦૮ થી થઈ રહ્યું છે. ભારત સરકારનાં માનવ સંશોધન વિકાસ મંત્રાલય, નવી દિલ્હી દ્વારા આઈઈડીએસએસ યોજનાની માર્ગદર્શિકા મુજબ “સમગ્ર શિક્ષા” કચેરી ગાંધીનગર દ્વારા સદર યોજનાનું સુચારૂ સંચાલન અને અમલીકરણ કરવામાં આવી રહેલ છે.

આ યોજનામાં સરકારી અને સરકાર દ્વારા અનુદાનિત માધ્યમિક અને ઉચ્ચતર માધ્યમિક શાળાઓમાં અભ્યાસ કરતા દિવ્યાંગ વિદ્યાર્થીઓનો સમાવેશ થાય છે. રાજ્યમાં હાલમાં આઈઈડીએસએસ યોજના સુચારૂ સંચાલન જીલ્લામાં આવેલ જીલ્લા શિક્ષણાધિકારીશ્રીની કચેરી દ્વારા તેમના જિલ્લામાં આવેલ સંસ્થા મારફતે થઈ રહેલ છે. સદર યોજનાનો મુખ્ય હેતુ સરકારી અને સરકાર દ્વારા અનુદાનિત શાળાઓના ધોરણ ૯ થી ૧૨માં અભ્યાસ કરતાં દિવ્યાંગ વિદ્યાર્થીઓને યોજનાકીય શૈક્ષણિક લાભો જેવા કે ગણવેશ, પુસ્તકો, રીડર એલાઉન્સ, ટ્રાન્સપોર્ટ એલાઉન્સ, હોસ્ટેલ એલાઉન્સ, એસ્કોર્ટ એલાઉન્સ, થેરાપ્યુટિક સર્વિસિઝ, કન્યાઓને સ્ટાઇપેન્ડ, આસિસ્ટીવ ડિવાઈસીઝ વગેરે તેમજ વિશિષ્ટ શિક્ષણની ટેકારૂપ સહાયક સેવાઓ પુરી પાડવાનો છે. આ યોજના હેઠળ દિવ્યાંગ વિદ્યાર્થીઓને સામાન્ય શાળાના વિદ્યાર્થીઓની જેમ જ તેમના રહેઠાણની જીજ્ઞાસામાં આવેલી અને તેમનાં જ પર્યાવરણની સામાન્ય શાળાઓમાં શિક્ષણની સમાનતકો પુરી પાડવામાં આવે છે. યોજનાનામાં વર્ષ: ૨૦૨૦-૨૧માં લાભાર્થીઓ ૯૬૦૦ જેટલા દિવ્યાંગ વિદ્યાર્થીને યોજનાકીય સહાય ઉપરાંત રાજ્ય સરકાર પોતાના સ્વ ભંડોળમાંથી વાર્ષિક રૂ. ૬૦૦/-ની શિષ્યવૃત્તિ આપે છે.

કેન્દ્ર સરકાર દ્વારા ધોરણ-૧૦ અને ધોરણ-૧૨ના તમામ પ્રવાહના કુલ ૧૯૧૨ દિવ્યાંગ વિદ્યાર્થીઓ કે જેઓએ વર્ષ: ૨૦૧૯-૨૦માં બોર્ડની પરીક્ષામાં ઉત્તિર્ણ થયેલ છે તેઓને પ્રોત્સાહિત કરવા વિદ્યાર્થી દીઠ રૂ. ૨૦૦૦/- નું DBT દ્વારા ઈનામ પેટે કુલ રૂ. ૩૮,૨૪,૦૦૦/- આપવામાં આવેલ છે. આ ઉપરાંત કેન્દ્ર સરકાર દ્વારા સમગ્ર રાજ્યમાં માધ્યમિક વિભાગમાં સરકારી શાળામાં કુલ ૫૦૦ રિસોર્સ રૂમ શરૂ કરવા માટેની મંજૂરી મળેલ છે.

વર્ષ: ૨૦૨૦-૨૧માં સમગ્ર રાજ્યમાં વિશિષ્ટ શિક્ષકોની તેમજ સ્પેશિયલ એજ્યુકેટરની કલસ્ટર પ્રમાણે જાળવણી કરવામાં આવેલ છે તમામ દિવ્યાંગ વિદ્યાર્થીઓને આ યોજનાની માર્ગદર્શિકા મુજબ વિશેષ શિક્ષણની ટેકારૂપ સહાય આપી શકાય તેમજ ડ્રોપ આઉટ રેશિયો પણ ઘટાડી શકાય. આમ, શાળાઓમાં વિશેષ શિક્ષણની ટેકારૂપ સહાયક સેવાઓની કાયમી ધોરણે જરૂરીયાતવાળા દિવ્યાંગોની સંખ્યાના આધારે આવશ્યક સંખ્યામાં વિશિષ્ટ શિક્ષકની વર્ષ ૨૦૨૦-૨૧ દરમિયાન ૧૦૩૦ જેટલા વિશિષ્ટ શિક્ષકોએ ૯૬૦૦ જેટલા દિવ્યાંગ વિદ્યાર્થીઓને શિક્ષણ માટે માર્ગદર્શન આપેલ છે.

યોજના હેઠળ વાર્ષિક ધોરણે થયેલા કુલ ખર્ચના ૬૦% કેન્દ્ર સરકાર દ્વારા જ્યારે ૪૦% રાજ્ય સરકાર દ્વારા આપવામાં આવે છે.

વર્ષ: ૨૦૨૦-૨૧ની સ્થિતિએ રાજ્યમાં કુલ ૩૭-જિલ્લાઓમાં જિલ્લા શિક્ષણાધિકારીશ્રી દ્વારા પોતાના જિલ્લાના આમ કુલ-૧૦૩૦ વિશિષ્ટ શિક્ષકો દ્વારા અંદાજે ૯૬૦૦ દિવ્યાંગોને આ યોજના હેઠળ આવરી લેવામાં આવ્યા છે.

નાણાકીય વર્ષ:૨૦૨૦-૨૧માં સદર યોજનામાં જોડાયેલી ૦૭-સરકારી અને ૪૬-સ્વૈચ્છિક સંસ્થાઓ પાસેથી દર વર્ષે નાણાકીય વર્ષની શરૂઆતમાં કેન્દ્ર સરકાર દ્વારા નક્કી થયેલ ધારા ધોરણ મુજબની આપેલ ફોર્મેટ મુજબની દરખાસ્ત જિલ્લા શિક્ષણાધિકારીશ્રીની કચેરી દ્વારા મંગાવેલ છે જેમાં મુખ્યત્વે નીચેના કમ્પોનન્ટનો સમાવેશ થાય છે.

વિદ્યાર્થી સંબંધિત જોગવાઈ: આ કમ્પોનન્ટમાં દિવ્યાંગ બાળકોને મળવાપાત્ર ગણવેશ, પુસ્તકો, રીડર એલાઉન્સ, ટ્રાન્સપોર્ટ એલાઉન્સ, હોસ્ટેલ એલાઉન્સ, એસ્કોર્ટ એલાઉન્સ, થેરાપ્યુટિક સર્વિસિઝ, કન્યાઓને સ્ટાઇપેન્ડ, "આસિસ્ટીવ ડિવાઇસીઝ" વગેરે જુદી જુદી યોજનાકીય સહાયોનો(અધિકતમ રૂ.૩૫૦૦/-ની મર્યાદામાં) સમાવેશ થાય છે. રીસોર્સ રૂમ બનાવવા માટે, તેમાં વિવિધ સાધનો વસાવવા માટે, સંસ્થામાં કમ્પ્યુટર વગેરે જેવા સાધનો વસાવવા માટેની સહાયનો સમાવેશ થાય છે.

ઉપર મુજબ તમામ જિલ્લાઓમાંથી આવેલ દરખાસ્તોનું સંકલન કરી રાજ્યની જે તે વર્ષની દરખાસ્ત તૈયાર કરવામાં આવે છે. આ દરખાસ્તને એમએચઆરડીની પી.એ.બી. કમિટી ચર્ચા વિચારણા બાદ જરૂરી સુધારા સાથે બહાલી આપે છે.

(૨) પ્રાથમિક શિક્ષણ નિયામકની કચેરી દ્વારા વર્ષ-૨૦૨૦-૨૧માં દિવ્યાંગો પરત્વે થયેલ કાર્યવાહીની વિગતો નીચે મુજબ છે.

RTE ACT-2009ની કલમ ૧૨.૧.સી હેઠળ નબળા અને વંચિત જુથના બાળકોને બિન અનુદાનિત ખાનગી પ્રાથમિક શાળાઓમાં ધોરણ-૧માં ૨૫% લેખે વિનામુલ્યે પ્રવેશ આપવાની જોગવાઈ છે. જે અન્વયે શિક્ષણ વિભાગનાં તા.૦૪/૦૪/૨૦૧૮નાં ઠરાવનાં નિયમ ૨ નાં ક્રમાંક ૫ મુજબ મંદબુદ્ધિ/સેરેબલ પાલ્સી ધરાવતા બાળકો, ખાસ જરૂરિયાત વાળા બાળકો/શારીરિક રીતે દિવ્યાંગ અને દિવ્યાંગ ધારા-૨૦૧૬ની કલમ ૩૪(૧)માં દર્શાવ્યા મુજબના તમામ દિવ્યાંગ બાળકોને પ્રવેશમાં અગ્રતા આપવામાં આવે છે. જે અન્વયે વર્ષ-૨૦૨૦-૨૧માં કુલ-૯૪ દિવ્યાંગ બાળકોને બિન અનુદાનિત ખાનગી પ્રાથમિક શાળાઓમાં ધોરણ-૧માં નિ:શુલ્ક પ્રવેશ આપવામાં આવેલ છે.

શિક્ષણ વિભાગનાં તા.૨૧/૦૬/૨૦૧૯નાં ઠરાવનાં સુધારા અન્વયે પી.ટી.સી. પ્રવેશમાં તમામ પ્રકારનાં દિવ્યાંગ ઉમેદવાર માટે ૫% અનામત જાળવવાની રહેશે. જે અન્વયે વર્ષ ૨૦૨૦-૨૧માં કુલ ૧૨ દિવ્યાંગ વિદ્યાર્થીઓને પ્રવેશ આપવામાં આવેલ છે.

૩. શ્રમ અને રોજગાર વિભાગ (કલમ-૧૯ થી ૨૩) :

શ્રમ અને રોજગાર વિભાગ દ્વારા રાજ્યની પ્રત્યેક રોજગાર કચેરી ખાતે દિવ્યાંગો માટે એક અલગ એકમ રાખવા માટેના તા.૧૦/૦૮/૨૦૦૬ના ઠરાવની જોગવાઈ અનુસાર વર્ષ ૨૦૦૭-૦૮થી દરેક રોજગાર કચેરીઓ ખાતે દિવ્યાંગ ઉમેદવારો માટે એક ખાસ એકમ રાખવામાં આવેલ છે. જેમાં દિવ્યાંગ ઉમેદવાર સંબંધિત કામગીરીનો અલગ રેકોર્ડ નિભાવવામાં આવે છે. વર્ષ ૨૦૨૦-૨૧માં ૬૮૮ દિવ્યાંગ ઉમેદવારોની વિવિધ કક્ષામાં નામ નોંધણી કરવામાં આવેલ છે. જેમાં આ ખાતા હસ્તકની રોજગાર કચેરીઓ ખાતે દીવ્યાંગો માટે અનામત કુલ-૧૦૬ જગ્યાઓ અલગ અલગ નોકરીદાતાઓ દ્વારા નોંધાવવામાં આવતા તેની સામે કુલ ૧૬૬૧ દિવ્યાંગ ઉમેદવારોની ભલામણ કરવામાં આવેલ છે. તથા કુલ- ૧૨ દિવ્યાંગ વ્યક્તિઓને વર્ષ ૨૦૨૦-૨૧માં રોજગારી મળેલ છે.

દિવ્યાંગ ઉમેદવારો માટે આઈ.ટી.આઈ.માં તાલીમી સુવિધા:-

કારીગર તાલીમ યોજના અંતર્ગત ગુજરાત રાજ્યમાં હાલમાં ૨૮૮ સરકારી ઔદ્યોગિક તાલીમ સંસ્થાઓમાં વિવિધ અભ્યાસક્રમોમાં ૧,૭૭,૫૪૮ બેઠકોની તાલીમી સુવિધા ઉપલબ્ધ કરવામાં આવેલ છે.

આ સરકારી ઔદ્યોગિક તાલિમ સંસ્થાઓ પૈકી ૦૨ સરકારી ઔદ્યોગિક તાલીમ સંસ્થાઓ ખાસ દિવ્યાંગ ઉમેદવારો માટે કુલ:૨૦૦ બેઠકો સાથે કાર્યરત છે. જેમાં દિવ્યાંગ ઉમેદવારો માટેના ખાસ અભ્યાસક્રમોમાં તાલીમ આપવામાં આવે છે. અપંગ ઉમેદવારો માટે જનરલ આઈ.ટી.આઈ.માં પણ કુલ ભરવાપાત્ર બેઠકોના ૪ ટકા બેઠકો અનામત રાખવામાં આવેલ છે.(રીપોર્ટના આધારે)

સરકારી ઔદ્યોગિક તાલીમ સંસ્થાઓમાં તાલીમ લેતા દિવ્યાંગ તાલીમાર્થીઓને ટ્યુશન ફી ભરવામાં મુક્તિ આપવામાં આવે છે.

સરકારી ઔદ્યોગિક તાલીમ સંસ્થાઓમાં તાલીમ લેતા દિવ્યાંગ તાલીમાર્થીઓ પૈકી જનરલ ઉમેદવારને માસિક રૂ.૨૦૦/-, અનુસુચિત જાતિ, અનુસુચિત જન જાતિ તથા બક્ષીપંચ જાતિ ના ઉમેદવારોને માસિક રૂ.૪૦૦/- લેખે સંસ્થાકીય સ્ટાઇપેન્ડ આપવામાં આવેલ છે.

સરકારી ઔદ્યોગિક તાલીમ સંસ્થાઓમાં તાલીમ લેતા દિવ્યાંગ તાલીમાર્થીઓ પૈકી મહિલા તાલીમાર્થીનીઓને સાયકલ ભેટ આપવામાં આવે છે.

સરકારી ઔદ્યોગિક તાલીમ સંસ્થાઓમાં તાલીમ લેતા દિવ્યાંગ તાલીમાર્થીઓને બેંકેબલ લોન વ્યાજ સહાય આપવામાં આવે છે.

સરકારી ઔદ્યોગિક તાલીમ સંસ્થાઓમાં તાલીમ લેતા દિવ્યાંગ તાલીમાર્થીઓને " ગુજરાત સામૂહિક જૂથ જનતા વીમા યોજના" હેઠળ રૂ.૧.૦૦ લાખનું વીમા કવચ પુરૂ પાડવામાં આવે છે.

દિવ્યાંગ ઉમેદવારો માટેની અનામત બેઠકો ઉપર પ્રવેશ મેળવવા અરજી કરતા ઉમેદવારોએ "વોકેશનલ રિહેબીલીટેશન સેન્ટર ફોર હેન્ડીકેપ"(વી.આર.સી.) ઈન્સ્ટીટ્યુટ આઈ.ટી.આઈ. હોસ્ટેલ કેમ્પસ, કુબેરનગર, અમદાવાદ તરફથી જે તે વ્યવસાય માટે યોગ્યતાનું સર્ટીફિકેટ રજૂ કરવાનું હોય છે.

હાલમાં રાજ્યમાં કુલ-૯૨૨ દિવ્યાંગ તાલીમાર્થીઓ તાલીમ લઈ રહ્યા છે.

એચ. યુવક સેવા અને સાંસ્કૃતિક પ્રવૃત્તિઓ : કલમ(૨૯)

૧. યુવક સેવા અને સાંસ્કૃતિક પ્રવૃત્તિઓની કચેરી દ્વારા દિવ્યાંગ બાળકો માટે ઘી સોસાયટી ફોર ફીઝીકલી હેન્ડીકેપ્ડ, અમદાવાદના સહયોગથી પ્રતિ વર્ષ રાજ્ય કક્ષાની દિવ્યાંગ વોલીબોલ સ્પર્ધાનું આયોજન વર્ષ ૨૦૦૦-૦૧ થી કરવામાં આવે છે. પરંતુ વર્ષ ૨૦૨૦-૨૧માં કોરોના મહામારીને કારણે ઉક્ત સ્પર્ધાના આયોજન માટે કોઈપણ બજેટ જોગવાઈ થયેલ ન હોઈ સ્પર્ધાનું આયોજન થઈ શકેલ નથી.
૨. દિવ્યાંગ બાળકો માટે "ઉમંગ ઉત્સવ" ની યોજના વર્ષ ૨૦૦૯-૧૦ થી શરૂ કરવામાં આવેલ છે. વર્ષ ૨૦૨૦-૨૧માં કોરોના મહામારીને કારણે દિવ્યાંગ બાળકોની સંસ્થાઓ બંધ હોવાના કારણે સ્પર્ધાનું આયોજન થઈ શકેલ નથી.
૩. યુવક સેવા અને સાંસ્કૃતિક પ્રવૃત્તિઓની કચેરી દ્વારા ગુજરાતના બહેરા/મુંગા અને અંધજનો માટે સાંસ્કૃતિક કાર્યક્રમ કરવા સંસ્થાઓને આર્થિક સહાય આપવા માટેની યોજના અમલમાં છે. વર્ષ ૨૦૨૦-૨૧માં રૂ.૧૫.૦૦ લાખની બજેટ જોગવાઈ કરવામાં આવેલ હતી. પરંતુ કોરોના મહામારીને કારણે સંસ્થાઓ સંપૂર્ણ બંધ હોવાના કારણે કોઈ સાંસ્કૃતિક પ્રવૃત્તિ થયેલ ન હોવાથી આર્થિક સહાય ચૂકવવામાં આવેલ નથી.

આઈ. શહેરી વિકાસ વિભાગ : કલમ(૪૫)

શહેરી વિકાસ વિભાગે પેટા નિયમોમાં સુધારો કરી સ્થાનિક સ્વરાજ્યની સંસ્થાઓ દ્વારા કરવામાં આવતાં મકાનોના બાંધકામમાં દિવ્યાંગો માટે સરળ પહોંચ શક્ય બને તેવી જોગવાઈઓ, રેમ્પ અને ખાસ પ્રકારનાં જાજરૂની વ્યવસ્થા કરવાનું આવશ્યક બનાવેલ છે. ગૃહ નિર્માણ બોર્ડે ૫% આવાસો દિવ્યાંગો માટે અનામત રાખેલ છે.

માર્ગ અને મકાન વિભાગના ક્ષેત્રિય કક્ષાના જાહેર મકાનોમાં જવા માટે રેલીંગ સાથેના રેમ્પની વ્યવસ્થા કરવાનું ચાલુ છે. મુખ્ય સરકારી કચેરીઓને આ કામગીરી માટે અગ્રતા આપવામાં આવી રહી છે. ત્યાર પછી બાકી રહેલા સરકારી મકાનોમાં આ સગવડ આપવાનું નક્કી કરવામાં આવેલ છે. બીન રહેણાંક મકાનો (સરકારી કચેરીઓમાં) દિવ્યાંગો માટેની સુવિધાની વિગતો આ સાથે જોડેલ **પરિશિષ્ટ-૨ ના**

પત્રક-૪ માં સામેલ છે. વિશેષમાં હવેથી નવા બનતા તમામ સરકારી રહેણાંક તથા બીન રહેણાંક મકાનોમાં રેમ્પ સાથે રેલીંગની જોગવાઈ નક્કશા અંદાજોમાં જ કરવામાં આવે છે.

રાજ્યભરમાં જીલ્લા કક્ષાએ આવેલ સમાજ સુરક્ષા અધિકારીઓની કચેરીઓ મોટા ભાગે ભોંયતળીયે ફેરવવામાં આવી છે અને ત્યાં સુધી પહોંચવા માટે જરૂરી સુવિધાઓનું નિર્માણ થયેલ છે.

જે. માર્ગ અને મકાન વિભાગ :

માર્ગ અને મકાન વિભાગે રાજ્યના મહત્વના ૬ (છ) ધાર્મિક સ્થળોને દિવ્યાંગો માટે અવરોધમુક્ત બનાવેલ છે. સરદાર પટેલ વહીવટી સંસ્થાને દિવ્યાંગ વ્યક્તિઓ માટે અવરોધમુક્ત એવી આદર્શ કચેરી બનાવાયેલ છે. દિવ્યાંગ વ્યક્તિઓના કમિશનરશ્રીની કચેરી માર્ગ અને મકાન વિભાગ દ્વારા અવરોધ મુક્ત બનાવવામાં આવી છે. ગુજરાતમાં આવતી પશ્ચિમ રેલ્વેની મોટાભાગની ટ્રેનોમાં "ડિસેબલ ફ્રેન્ડલી" કોચ હોય છે અને બાકીની ટ્રેનોમાં આવી સગવડ કરવાની જરૂર છે.

સુલભતા (કલમ-૪૪ થી ૪૬)

- I. સરકારે બધી સરકારી કચેરીઓમાં દિવ્યાંગ વ્યક્તિઓને પ્રવેશ કરવા માટે રેમ્પની વ્યવસ્થા કરવા સૂચના આપેલ છે અને માર્ગ અને મકાન વિભાગ દ્વારા આ કાર્યવાહી હાલમાં ચાલુ છે.
- II. ગાંધીનગર ખાતે વિવિધ કચેરીઓમાં રેમ્પની સગવડ કરવામાં આવી છે. માર્ગ અને મકાન વિભાગ દ્વારા સરકારી કચેરીઓના મકાનોમાં જરૂરી રેમ્પ (ઢાળ) અને દિવ્યાંગો માટેના ટોયલેટની વિશિષ્ટ વ્યવસ્થા અનિવાર્ય રીતે રાખવા દરેક અધિક્ષક ઈજનેર/કાર્યપાલક ઈજનેરને સૂચનાઓ આપવામાં આવેલ છે. વર્ષ ૨૦૨૦-૨૧ માં માર્ગ અને મકાન વિભાગ દ્વારા સરકારી કચેરીઓમાં દિવ્યાંગો માટે બનાવેલ રેમ્પ, ટોયલેટ અને લિફ્ટમાં બ્રેઇલ પ્રતિકો/શ્રાવ્ય સંકેતોની માહિતી આ સાથે જોડેલ **પરિશિષ્ટ-૨ ના પત્રક-૪** માં સામેલ છે.
- III. શહેરી વિકાસ વિભાગે હવે પછી બાંધવામાં આવનાર તમામ સરકારી મકાનોમાં દિવ્યાંગો માટેની યોગ્ય વ્યવસ્થા કરવી જ પડે તે માટે બાંધકામ પેટા નિયમોમાં સુધારા કરી જોગવાઈ કરી છે.
- IV. રેલ્વે વિભાગ દ્વારા અને ઉન્નતી સંસ્થા દ્વારા ગુજરાતમાં 'વાપી' સ્ટેશનને દિવ્યાંગ માટે અવરોધમુક્ત સ્ટેશન બનાવવાની સાથે રાજ્યમાં છ નવા રેલ્વે સ્ટેશનો "ડીસેબલ ફ્રેન્ડલી" બનાવાયા છે. ઓફિસો, કોર્ટો, કોર્પોરેશનના મકાનો વિગેરે પણ ધીમે ધીમે મક્કમ ગતિથી "ડીસેબલ ફ્રેન્ડલી" બનાવવાની યોજના હેઠળ આવરી લેવામાં આવી રહ્યા છે.

કે. અન્ન, નાગરિક પુરવઠા અને ગ્રાહકોની બાબતોનો વિભાગ દ્વારા દિવ્યાંગો માટે કરવામાં આવેલ કામગીરી

- રાજ્ય સરકારે ૧ લી એપ્રિલ, ૨૦૧૬ થી સમગ્ર રાજ્યમાં "રાષ્ટ્રીય અન્ન સલામતી કાયદા-૨૦૧૩" નો શુભારંભ કરેલ છે. આ કાયદામાં બે પ્રકારનાં લાભાર્થીઓને લાભ મળે છે.
(અ) રાજ્યનાં "અંત્યોદય અન્ન યોજના" હેઠળનાં તમામ કાર્ડધારકો (AAY કાર્ડધારકો)
(બ) "અગ્રતા ધરાવતા કુટુંબો" (Priority House Hold-PHH)
- રાજ્યમાં "રાષ્ટ્રીય અન્ન સલામતી કાયદા-૨૦૧૩" (N.F.S.A.)નો અમલ થતા અંત્યોદય અન્ન યોજનાના કુટુંબો (AAY) ને દર માસે કાર્ડ ઈઠ (કુટુંબ ઈઠ) રૂ. ૨૫ કિ.ગ્રા. ઘઉં અને ૧૦ કિ.ગ્રા. ચોખા મળીને કુલ ૩૫ કિ.ગ્રા. અનાજ આપવામાં આવે છે, જેમાં ઘઉં પ્રતિ કિલો રૂ. ૨/- તથા ચોખા પ્રતિ કિલો રૂ. ૩/- ના ભાવે આપવામાં આવે છે.

- “અગ્રતા ધરાવતા કુટુંબો” PHHના સભ્યોને દર માસે વ્યક્તિ દીઠ ૩.૫ કિ.ગ્રા. ઘઉં અને ૧.૫ કિ.ગ્રા. ચોખા મળીને કુલ ૫ કિ.ગ્રા. અનાજ આપવામાં આવે છે, જેમાં ઘઉં પ્રતિ કિલો રૂ. ૨/- અને ચોખા પ્રતિ કિલો રૂ. ૩/- ના ભાવે આપવામાં આવે છે.
- અનાજ વિતરણમાં NFSA-2013 હેઠળ AAY અને PHH હેઠળ દિવ્યાંગ લાભાર્થીઓનો સમાવેશ કરવા માટે સમયાંતરે વિભાગ દ્વારા સંવેદનશીલ પગલા લેવાયેલ છે. જે માટે NFSA-2013 હેઠળ દિવ્યાંગોનો સમાવેશ કરવા નિતિવિષયક નિર્ણયોના અમલ માટે વિવિધ ઠરાવો, પરિપત્રો વગેરે દ્વારા નક્કર કામગીરી કરવામાં આવેલ છે તથા સ્થાનિક કક્ષાએ સંબંધિત સંસ્થાઓ સાથે સંકલનમાં રહીને દિવ્યાંગોને લાભ મળી રહે તે માટે કામગીરી કરવામાં આવી રહેલ છે.
- અન્ન, નાગરિક પુરવઠા અને ગ્રાહકોની બાબતોના વિભાગના તા.૧૯/૦૭/૨૦૦૩ ના ઠરાવ ક્રમાંક:પીડીએસ-૧૦૨૦૦૧-૫૯-ક થી (ઠરાવની નકલ આ સાથે સામેલ છે.) અંત્યોદય અન્ન યોજનાના લાભાર્થીઓની પસંદગી કરવાના ધોરણો નક્કી કરવામાં આવેલ છે, જેમાં કાયમી અશક્ત હોય કે શારીરિક ખોડખાંપણવાળી વ્યક્તિ હોય તેમનો સમાવેશ કરવા અગ્રતા આપવામાં આવે છે.
- અન્ન, નાગરિક પુરવઠા અને ગ્રાહકોની બાબતોના વિભાગ દ્વારા બહાર પાડેલ તા.૨૭/૦૧/૨૦૧૧ નાં ઠરાવ ક્રમાંક: પીડીએસ/૧૦૨૦૦૧/૫૯/ક-૧ થી (ઠરાવની નકલ આ સાથે સામેલ છે.) અંત્યોદય અન્ન યોજના (AAY) અંતર્ગત વિધવા, અપંગ, અશક્ત વ્યક્તિઓ કે જેઓ સામાજિક ન્યાય અને અધિકારીતા વિભાગ ખાતે નોંધાયેલ હોય તેમનો સમાવેશ કરવા ઠરાવેલ છે.
- સરકારશ્રીનાં અન્ન, નાગરિક પુરવઠા અને ગ્રાહકોની બાબતોના વિભાગના તા.૧૩/૧૦/૨૦૨૦ નાં ઠરાવ ક્રમાંક:પીડીએસ/૧૦-૨૦૧૩/૨૩૬૮/પા.ફા.-૧/ક-૧ (ઠરાવની નકલ આ સાથે સામેલ છે.) અન્વયે દિવ્યાંગોનો સમાવેશ NFSA હેઠળ “અગ્રતા ધરાવતા કુટુંબો” તરીકે તેમજ સામાજિક ન્યાય અને અધિકારીતા વિભાગ હેઠળ નોંધાયેલ દિવ્યાંગો માટેની સંસ્થાઓ ખાતે રહેતા દિવ્યાંગોને વ્યક્તિગત NFSA કાર્ડ આપવા માટેની જોગવાઈ કરવામાં આવી છે. દિવ્યાંગ લાભાર્થીઓ વતી અનાજ મેળવવા માટે ફોર્મ નં- ૭ થી સરકાર માન્ય સંસ્થાના સંચાલકશ્રીને ગાર્ડીયન કે વાલી તરીકે નીમવા બાબતની જોગવાઈ પણ કરવામાં આવી છે.
- વાજબી ભાવની દુકાન ફાળવણીની જોગવાઈમાં દિવ્યાંગ વ્યક્તિનાં અગ્રતાક્રમની વિગત:
 - ઠરાવ ક્રમાંક: વભદ/૧૨૨૦૧૭/ઓ-૧૮૫૫/ક, તા. ૨૧/૦૫/૨૦૧૮ (ઠરાવની નકલ આ સાથે સામેલ છે.)ની જોગવાઈ અનુસાર તા. ૨૬/૦૮/૨૦૧૫ ના ઠરાવથી સરકારશ્રી દ્વારા અગાઉનાં ઠરાવ ક્રમાંક: વભદ/૧૦/૨૦૧૫/૨૬૨૪/કની જોગવાઈમાં ફેરફાર કરેલ છે. જે આ મુજબ છે:
 - ૪.૨ (અ) ગ્રામ્ય વિસ્તારમાં શિક્ષિત બેરોજગારોને દુકાન ફાળવવા માટેનો અગ્રતાક્રમ:
 - (V) દિવ્યાંગજન (Person with Disabilities)ને ૫% પ્રમાણે દુકાનોની ફાળવણી દરેક કેટેગરીમાં ફાળવવામાં આવેલ ટકાવારીની મર્યાદામાં થાય તે જોવાનું રહેશે.
 - ૪.૨ (બ) શહેરી વિસ્તારમાં શિક્ષિત બેરોજગારોને દુકાન ફાળવવા માટેનો અગ્રતાક્રમ:
 - (V) દિવ્યાંગજન (Person with Disabilities)ને ૫% પ્રમાણે દુકાનોની ફાળવણી દરેક કેટેગરીમાં ફાળવવામાં આવેલ ટકાવારીની મર્યાદામાં થાય તે જોવાનું રહેશે.

➤ દિવ્યાંગજન (Person with Disabilities)ની પસંદગીમાં ભારત સરકારનાં મીનીસ્ટ્રી ઓફ લો, એન્ડ જસ્ટીસના અસાધારણ ગેઝેટમાં “The persons with Disabilities Act, 2016”માં પ્રસિદ્ધ કર્યા અનુસાર સક્ષમ સત્તાધિકારીએ પ્રમાણિત કર્યા મુજબ ઉમેદવાર ૪૦ (ચાલીસ) ટકાથી વધુ શારીરિક ખોડખાંપણ ધરાવતા હોય તે જરૂરી છે, અલબત્ત વાજબી ભાવની દુકાન માટે આપવામાં આવતા અધિકારપત્ર, કરારનામાની શરતો તથા જાહેર વિતરણને લગતી તમામ કાર્યવાહી કરી શકે તેવા સક્ષમ જણાતા હોય તેવી વ્યક્તિને વાજબી ભાવની દુકાનની ફાળવણી માટે વિચારણામાં લેવાનું ધોરણ રાખવું.

- વિભાગ હસ્તકની કાનૂની માપ વિજ્ઞાન અને ગ્રાહક સુરક્ષાની કચેરીમાં કાયદાની કલમ-૩૪ અનુસાર, સરકારી સેવાઓમાં દિવ્યાંગજનો માટે ૪% અનામત રાખવામાં આવે છે.

એલ. ગ્રામ વિકાસની કચેરી :

➤ કમિશ્નરશ્રી ગ્રામ વિકાસની કચેરી દ્વારા ગ્રામીણ વિસ્તારમાં વસવાટ કરતા લોકોની ગરીબી ઘટાડવા તથા જીવનની ગુણવત્તા સુધારવા માટે આજીવિકા, કૌશલ્ય વિકાસ, સામાજિક સુરક્ષા અને માળખાકીય સુવિધાના કાર્યક્રમો ગ્રામીણ વિકાસ મંત્રાલય વિભાગ તથા અન્ય સંલગ્ન વિભાગો સાથે મળીને ચલાવવામાં આવે છે .કમિશ્નરશ્રી ગ્રામ વિકાસની કચેરી દ્વારા કેન્દ્ર પુસ્કૃત યોજનાઓ (CSS) જેવી કે, મહાત્મા ગાંધી રાષ્ટ્રીય ગ્રામીણ રોજગાર ગેરંટી યોજના (MGNREGA), પ્રધાનમંત્રી આવાસ યોજના-ગ્રામીણ (PMAY-G), સ્વચ્છ ભારત મિશન-ગ્રામીણ (SBM-G), રાષ્ટ્રીય ગ્રામીણ આજીવિકા મિશન (Aajivika-NRLM), પ્રધાનમંત્રી કૃષિ સિંચાઈ યોજના) પોટરશેડ કોમ્પોનન્ટ, (શ્યામાપ્રસાદ મુખર્જી રૂર્બન મિશન (SPMRM) અને સાંસદ આદર્શ ગ્રામ યોજના (SAGY) યોજનાઓનું અમલીકરણ અને દેખરેખ કરવામાં આવે છે .

મહાત્મા ગાંધી રાષ્ટ્રીય ગ્રામીણ રોજગાર બાહેધરી(મનરેગા) યોજના:

- મહાત્મા ગાંધી રાષ્ટ્રીય ગ્રામીણ રોજગાર બાહેધરી(મનરેગા) યોજના હેઠળ ગ્રામ્ય વિસ્તારોમાં રહેતા કુટુંબો કે જેનાં પુખ્તવયના સભ્યો શારીરિક શ્રમથી થઈ શકે તેવું બિનકુશળ કામ કરવા ઈચ્છુંક હોય, તેવા દરેક કુટુંબની જીવનનિર્વાહની તકો વધારવા માટે કુટુંબદીઠ નાણાકીય વર્ષમાં વધુમાં વધુ ૧૦૦ દિવસની રોજગારી આપવામાં આવે છે.
- આ યોજનામાં ગ્રામીણ વિસ્તારમાં રહેતા કોઈપણ કુટુંબને માંગ આધારિત રોજગારી પુરી પાડવામાં આવતી હોય દિવ્યાંગ વ્યક્તિઓ માટે કોઈ અલગથી જોગવાઈ કરવામાં આવેલ નથી.
- મનરેગા સોફ્ટ અનુસાર નાણાકીય વર્ષ ૨૦૨૦-૨૧ માં કુલ-૧૩૬૩૦ દિવ્યાંગ વ્યક્તિઓને મનરેગા યોજના દ્વારા કુલ-૩.૫૮ લાખ માનવદીન ઉત્પન્ન થયેલ છે.

પ્રધાનમંત્રી આવાસ યોજના-ગ્રામીણ:-

- પ્રધાનમંત્રી આવાસ યોજના(ગ્રામીણ) કેન્દ્ર સરકાર અને રાજ્ય સરકારનો ૬૦:૪૦ નો હિસ્સો ધરાવતી વર્ષ ૨૦૧૬-૧૭માં અમલમાં આવેલ નવી યોજના છે. આ યોજનાનો હેતુ રાજ્યના ગ્રામ્ય વિસ્તારની સામાજિક-આર્થિક અને જાતિ આધારિત વસ્તી ગણતરી, ૨૦૧૧ મુજબ પાત્રતા ધરાવતા તેમજ કાચું આવાસ ધરાવતા અને ઘરવિહોળા લાભાર્થીઓને આવાસ બાંધવા સહાય આપવાનો છે.
- વર્ષ ૨૦૧૧ માં થયેલ સામાજિક, આર્થિક વસ્તી ગણતરીમાં જે કુટુંબો ઘર વિહોળા અથવા કાચા ઘરમાં રહેતા નોંધવામાં આવ્યા હતા, તેમને પાકું ઘર આપવા માટે આ યોજના અંતર્ગત રૂ. ૧,૨૦,૦૦૦ ની સહાય આપવામાં આવે છે. આ ઉપરાંત લાભાર્થી ને તેના પોતાના મકાન બાંધવા માટે મનરેગા અંતર્ગત રૂ.૨૦,૧૬૦/- અને શૌચાલય માટે રૂ.૧૨,૦૦૦/- મળીને કુલ રૂ.૧,૫૨,૧૬૦/-ની સહાય આપવામાં આવે છે.

- મુખ્યમંત્રી પ્રોત્સાહક સહાય યોજના હેઠળ, પ્રથમ હપ્તાની ચુકવણી બાદ ૬ માસની અંદર આવાસ પૂર્ણ કરનાર લાભાર્થીને રૂ. ૨૦,૦૦૦ /- ની અતિરિક્ત સહાય આપવાની જોગવાઈ છે.
- પ્રધાનમંત્રી આવાસ યોજનામાં દિવ્યાંગતા ધરાવતા લોકોને પણ પ્રાથમિકતાના ધોરણે સહાય આપવામાં આવે છે. જેમ કે, માનસિક રીતે દિવ્યાંગ (ઓછામાં ઓછી ૪૦% દિવ્યાંગતા) અને શારીરિક રીતે દિવ્યાંગ (ઓછામાં ઓછી ૪૦% અશક્તતા) વ્યક્તિઓને નિયમોનુસાર પ્રાથમિકતાના ધોરણે આ યોજનાનો લાભ આપવામાં આવે છે. પ્રધાનમંત્રી આવાસ યોજનામાં વર્ષ ૨૦૧૬-૨૦૨૧ સુધી માં ૫૪૦ લાભાર્થીઓને આ યોજનાનો લાભ આપવામાં આવેલ છે.

(૧) સ્વચ્છ ભારત મિશન-ગ્રામીણ

- સ્વચ્છ ભારત મિશન(ગ્રામીણ) કેન્દ્ર સરકાર અને રાજ્ય સરકારનો ૬૦:૪૦નો હિસ્સો ધરાવતી વર્ષ ૨૦૧૬-૧૭માં અમલમાં આવેલ હતી. આ યોજનાનો મુખ્ય હેતુ રાજ્યના તમામ ગ્રામ્ય વિસ્તારમાં રહેતા કુટુંબોને શૌચાલયની સુવિધા મળે જેથી ગુજરાત રાજ્યના તમામ ગામડાઓને ખુલામાં શૌચ મુક્ત” કરવાનો ઉદ્દેશ છે.
- સ્વચ્છ ભારત મિશન(ગ્રામીણ) યોજનામાં દિવ્યાંગતા ધરાવતા લોકોને પ્રાથમિકતાના ધોરણે સહાય આપવામાં આવે છે. આ યોજનામાં બી.પી.એલ અને એ.પી.એલની (૧) એ.સી./એસ.ટી. (૨) દિવ્યાંગતા ધરાવતા (૩) જમીન વિહોણા (૪) નાના ખેડુતો (૫) ગણોત્તીયા (૬) વિધવા બહેનોને સહાય આપવા માટે સ્વચ્છ ભારત મિશન(ગ્રામીણ)ની માર્ગદર્શિકામાં જોગવાઈ કરવામાં આવેલ છે.
- આ યોજનામાં ગામ્યકક્ષાની જરૂરિયાત મુજબ લક્ષ્યાંક નક્કી કરવામાં આવે છે. સામુહિક શૌચાલયમાં દિવ્યાંગતા ધરાવતા લોકો માટે ખાસ જોગવાઈ કરવામાં આવે છે. સ્વચ્છ ભારત મિશન(ગ્રામીણ) યોજનામાં વર્ષ ૨૦૨૦-૨૧ સુધીમાં કુલ ૮૮૩૩ લાભાર્થીઓને યોજનાનો લાભ આપવામાં આવેલ છે. જેમાં જિલ્લાવાર માહિતી નીચે પ્રમાણે છે.

(૨) ગુજરાત લાઈવલીહૂડ પ્રમોશન કંપની લી.

- આ યોજનાનો હેતુ આજીવિકાના સ્ત્રોત તરીકે સ્વરોજગાર મેળવવા માટે બેરોજગાર યુવાન/યુવતીઓને કુશળ બનાવવા ગ્રામીણ વિસ્તારની બહેનોનું સામાજિક ઉત્થાન થાય, જીવન ધોરણ ઉંચું આવે અને આર્થિક રીતે પગભર થાય તે માટે ગ્રામીણ વિસ્તારોમાં સ્વસહાય જુથોની રચના કરવાની છે .
- ગ્રામીણ વિસ્તારોમાં સ્વસહાય જૂથની ગરીબ મહિલા સભ્યો દ્વારા સામાજિક જરૂરિયાતોને પહોંચી વળવા, ખર્ચવાળા દેવાની ચુકવણી, મકાનનું બાંધકામ અથવા સમારકામ, શૌચાલયોનું નિર્માણ અને ટકાઉ આજીવિકા પ્રવૃત્તિઓ હાથ ધરવા માટે લોન પૂરી પાડવામાં આવે છે તદ્દુપરાંત S H G દ્વારા શરૂ કરાયેલ કોઈપણ વ્યવહારિક સામાન્ય પ્રવૃત્તિને નાણાં આપવા.
- ગ્રામ્યસ્તરના ગરીબી રેખા નીચે જીવતા (બીપીએલ) યુવકો તથા યુવતીઓને તેમની જરૂરિયાત મુજબ કૌશલ્ય વર્ધન તાલીમ આપી, તેમના કૌશલ્યને S S C મારફતે પ્રમાણિત કરી સંગઠિત ક્ષેત્રે રોજગારીની તકો પૂરી પાડવી.
- દિવ્યાંગ વ્યક્તિઓ ના કુલ ૮૨૬ સ્વ-સહાય જૂથોની રચના કરવામાં આવેલ છે.
- જે પૈકી ૨૨૨ સ્વ-સહાય જૂથોને રીવોલ્વીંગ ફંડ તરીકે રૂ.૨૫.૨૩ લાખ આપવામાં આવેલ છે.
- ૧૩૪ સ્વ-સહાય જૂથોને કમ્યુનિટી ઈન્વેસ્ટમેન્ટ ફંડ તરીકે રૂ.૬૪.૧૫ લાખ આપવામાં આવેલ છે.
- ડીડીયુ-જીકેવાય યોજના અંતર્ગત કુલ ૨૪ તાલીમાર્થીઓને તાલીમ આપવામાં આવેલ છે, જે પૈકી ૧૩ તાલીમાર્થીને રોજગારી માટે નિમણૂક આપવામાં આવેલ છે .

એમ. અન્ય વિભાગો તથા બોર્ડ/કોર્પોરેશનોની કામગીરી :

- I. દિવ્યાંગ ધારાની કલમ-૨૬ થી ૩૦ અન્વયે સરકારના વિવિધ કોર્પોરેશનો જેવાં કે ગુજરાત અનુસૂચિત જાતિ વિકાસ નિગમ, ગુજરાત ઠાકોર અને કોળી વિકાસ નિગમ, ગુજરાત અલ્પ સંખ્યક નાણાં અને વિકાસ નિગમ, ગુજરાત ગોપાલક વિકાસ નિગમ વિગેરે દ્વારા તેમજ ગુજરાત લઘુમતિ આર્થિક વિકાસ નિગમ દ્વારા એન.એચ.એફ.ડી.સી. ની લોન સહિત દિવ્યાંગોને રોજગારી માટે લોન આપવામાં આવે છે. વર્ષ ૨૦૨૦-૨૧ દરમિયાન ગુજરાત અલ્પ સંખ્યક નાણાં અને વિકાસ નિગમ દ્વારા ૧૨૪ દિવ્યાંગને રૂ.૨૦૭.૦૦ લાખની લોન મંજૂર કરેલ છે. (પરિશિષ્ટ-૨ના પત્રક-૫)
- II. ગુજરાત રાજ્ય માર્ગ વાહન વ્યવહાર નિગમ દ્વારા ૨૦૨૦-૨૧ ના વર્ષમાં નિગમના ૬૧ બસ સ્ટેન્ડ ઉપર રેલીંગ સાથે સ્લોપીંગ રેમ્પની સુવિધા ઉભી કરાયેલ છે તેમજ ૬૧ બસ સ્ટેન્ડ ઉપર રેમ્પ સહિતની ટોઇલેટની સુવિધા ઉભી કરાયેલ છે (વિગતો પરિશિષ્ટ-૨ ના પત્રક-૬ માં સામેલ છે) નિગમ દ્વારા લો ફ્લોરવાળી ૨૪-બસો અમદાવાદ-ગાંધીનગર શહેરી સંચાલનમાં મૂકી સુવિધા પુરી પાડવામાં આવેલ છે. ૪૪-સીટવાળી બસમાં દિવ્યાંગો માટે ૦૨ અને ૫૨-સીટવાળી બસમાં દિવ્યાંગો માટે ૦૩ સીટો સીટ નંબર-૧૬, ૧૭ અને ૧૮ અનામત રાખવામાં આવે છે.
- III. ગુજરાત જાહેર સેવા આયોગ દ્વારા વર્ગ-૧ અને વર્ગ-૨ ની સ્પર્ધાત્મક પરીક્ષામાં અને શૈક્ષણિક પરીક્ષાઓમાં અંધ પરીક્ષાર્થીઓને વધારાનો ૩૦ મિનિટનો સમય આપવામાં આવે છે. અંધ વ્યક્તિ તથા જાતે લખી ન શકે તેવા ઉમેદવારોને પરીક્ષા માટે માંગણી મુજબ લહિયાની સગવડ પણ આપવામાં આવે છે.
- IV. આ ઉપરાંત દિવ્યાંગોને બમણું વાહન ભથ્થું, સરકારી કર્મચારીના માનસિક દિવ્યાંગ બાળકોને ઉંમર કે આવક મર્યાદા વિના આજીવન કુટુંબ પેન્શન, મકાન બાંધકામ પેશગીમાં દિવ્યાંગોને અગ્રતા, દિવ્યાંગ કર્મચારીઓને ભૌતિકતંત્રિય રહેણાંકીય સરકારી મકાનની ફાળવણી, વ્યવસાય વેરો ભરવામાંથી મુક્તિ જેવી વિવિધ સવલતો સરકાર દ્વારા અપાય છે.
- V. સેન્સસ ઓફ ઈન્ડિયા દ્વારા દિવ્યાંગ વ્યક્તિઓના આંકડાઓ જાહેર કરવામાં આવ્યા છે, તે મુજબ ભારત દેશની દિવ્યાંગોની લગભગ ૨.૫૯ ટકાવારી સામે ગુજરાતમાં દિવ્યાંગોની ટકાવારી લગભગ ૧.૮૧ જેટલી થવા જાય છે.
- VI. મહિલા અને બાળ વિકાસ વિભાગ દ્વારા જીલ્લા અને તાલુકા કક્ષાએ દિવ્યાંગ મહિલાઓને રોજગારલક્ષી તાલીમ આપવામાં આવે છે.

એન. સ્વૈચ્છિક સંસ્થાઓ મારફતે કરવામાં આવતી કામગીરી:

- I. સ્વૈચ્છિક સંસ્થાઓ રાજ્યમાં દિવ્યાંગોને લગતી શૈક્ષણિક અને પુર્ન:વસનની કામગીરી સંભાળે છે. સ્વૈચ્છિક સંસ્થાઓ સરકારના અનુદાનથી દિવ્યાંગોને સહાય કરવાની કામગીરી કરે છે.(પરિશિષ્ટ-૨ નું પત્રક-૧)
- II. અંધજન મંડળ, અમદાવાદ રાજ્યના વિવિધ જીલ્લાઓમાં શિક્ષણ અને રોજગાર માટે તાલીમ, દિવ્યાંગો માટે સ્પેશ્યલ તાલીમ, સંકલિત પુર્ન:વસનની યોજનાઓ, બ્રેઇલપ્રેસ, દિવ્યાંગો માટે વિવિધ સહાયક વસ્તુઓનું સર્જન અને વિતરણની જેવી અનેક કામગીરીઓ બજાવે છે.
- III. અંધજન મંડળ, અમદાવાદ સંસ્થા જેવી જ પ્રવૃત્તિઓ પી.એન.આર. સોસાયટી, ભાવનગર, બહેરા-મુંગા સોસાયટી, અમદાવાદ, બી.એમ.ઈન્સ્ટીટ્યુટ, અમદાવાદ, બ્લાઈન્ડ વેલ્ફેર કાઉન્સિલ, દાહોદ, અક્ષર ટ્રસ્ટ, વડોદરા, દિશા ટ્રસ્ટ, વડોદરા, કાશીબેન ગોરદનભાઈ ચીલ્ડ્રન હોસ્પિટલ, વડોદરા વિગેરે સંસ્થાઓ દ્વારા કરવામાં આવે છે જેઓ રાજ્યના અંતરિયાળ વિસ્તારોના દિવ્યાંગો માટે કલ્યાણના કાર્યક્રમો હાથ ધરે છે.

IV. ગુજરાત રાજ્યના પસંદ કરેલ ૬ જિલ્લાઓમાં તેમજ રાજ્યની ૩ માનસિક દર્દીઓ માટેની ખાસ હોસ્પિટલોમાં માનસિક દર્દીઓની ચકાસણી, તબીબી પ્રમાણપત્રો આપવા, સારવાર આપવી અને સાજા થયા બાદ આવા દર્દીઓના પુનર્વસનની કાર્યવાહી હાથ ધરવામાં આવે છે. રાજ્યની તમામ મેન્ટલ હોસ્પિટલોમાં વીઝીટર્સ કમિટિની મીટીંગ પ્રતિમાસ યોજાય છે. જેમાં મોટા ભાગે આ કચેરીના પ્રતિનિધી હાજર રહી જરૂરી માર્ગદર્શન પુરૂ પાડે છે.

ઓ. નેશનલ ટ્રસ્ટ એક્ટ હેઠળ ગુજરાતમાં કરવામાં આવેલ કામગીરી :

- I. **સ્થાનિક કક્ષાએ કમીટીઝ અને લીગલ ગાર્ડિયનશીપ :** ગુજરાત રાજ્યમાં ૨૬ લોકલ લેવલ કમીટીની નેશનલ ટ્રસ્ટ એક્ટ હેઠળ રચના કરવામાં આવી છે. આ કચેરીમાં ૩ મુખ્ય સભ્યો જેવાં કે (૧) કલેક્ટર (૨) નેશનલ ટ્રસ્ટ હેઠળ નોંધાયેલ સંસ્થા (૩) દિવ્યાંગતા ધરાવતાં વ્યક્તિ હોય છે. આ કમીટીના સભ્ય સચિવ તરીકે જિલ્લા સમાજ સુરક્ષા અધિકારી હોય છે. આ કમીટી સમક્ષ દિવ્યાંગ વ્યક્તિના માતા-પિતા અથવા તેના સંબંધી પોતાની પસંદગીના કોઈપણ વ્યક્તિને વાલી તરીકે કાર્ય કરવા નિયુક્ત કરવા અરજી કરી શકે છે.
- II. **નિરામયા હેલ્થ પોલીસી :** ઓટિઝમ, સેરેબ્રલ પાલ્સી, મેન્ટલી રીટાર્ડેશન અને બહુદિવ્યાંગતા વાળા વ્યક્તિઓને આર્થિક રીતે પરવડી શકે તેવો મેડીકલ વીમો આ યોજના હેઠળ લેવામાં આવે છે. ગુજરાત રાજ્યમાં નિરામયા હેલ્થ પોલીસી હેઠળ દિવ્યાંગ લાભાર્થીઓ નોંધાયેલ છે.
- III. **સમર્થ યોજના :** "સમર્થ" નામની ટુંકાગાળાની તથા લાંબાગાળાની રહેણાંકીય અને કેરેર યોજના વર્ષ ૨૦૦૫-૨૦૦૬ ના નાણાંકીય વર્ષથી શરૂ કરાયેલ છે. ગુજરાતમાં આ સ્કીમના હોલ્ડર તરીકે ત્રણ સંસ્થાઓ (૧) અંધજન મંડળ, અમદાવાદ (૨) બ્લાઈન્ડ વેલ્ફેર કાઉન્સિલ, દાહોદ (૩) અંધજન કલ્યાણ ટ્રસ્ટ, ધોરાજી કાર્યરત છે.
- IV. **એસ્પિરેશન :** આ યોજનાનો હેતુ ૦૬ વર્ષના દિવ્યાંગ બાળકોને સામાન્ય પ્રવાહમાં અને સ્પે. સ્કુલમાં પ્રવેશ માટે તૈયાર કરવાનો છે. ગુજરાતમાં એસ્પિરેશન સ્કીમ હોલ્ડર બે સંસ્થાઓ (૧) આર્શીવાદ ટ્રસ્ટ ફોર ડીસેબલ્ડ, સાયલા (સુરેન્દ્રનગર જિલ્લો) (૨) શ્રી વી.એસ.ગાંધી ચેરીટેબલ ટ્રસ્ટ, કપડવંજ (ખેડા જિલ્લો) કાર્યરત છે.
- V. **બઢતે કદમ અવેરનેસ કેમ્પેઈન :** દિવ્યાંગ વ્યક્તિઓને તેમના અધિકારો બાબતે જાગૃતતા અને તેમની પોતાની યોગ્યતાથી સભાન કરવા "બઢતે કદમ" કેમ્પેઈન કાર્યક્રમ છેલ્લા પાંચ વર્ષથી ગુજરાતમાં ચલાવવામાં આવે છે. ગુજરાતને બઢતે કદમ કાર્યક્રમ અંતર્ગત સૌથી સારૂ કેમ્પેઈન કરવા માટેનો એવોર્ડ મળેલ છે. દરેક વર્ષે જુદા જુદા વિષયો (થીમ) ઉપર ગુજરાતમાં કેમ્પેઈન ચલાવવામાં આવે છે.
- VI. **કન્ટીન્યુઇંગ રીહેબિલીટેશન એજ્યુકેશન ટ્રેઇનીંગ પ્રોગ્રામ (સી.આર.ઈ) :** ગુજરાત દિવ્યાંગોના પુનઃસ્થાપનની પ્રવૃત્તિમાં સક્રિય છે. રાજ્યમાં કેટલાંક એન.જી.ઓ.ના સહકારથી મોટા ભાગના તાલીમ કાર્યક્રમો ચલાવવામાં આવે છે.

પરિશિષ્ટ-૨(પત્રક-૧)
મુદ્દાનં-એમ
જીલ્લા પુર્ન:વસન કેન્દ્ર, સુરત
વર્ષ ૨૦૨૦-૨૧

ક્રમ	કક્ષા	દિવ્યાંગ રજીસ્ટ્રેશન	સાધન આપ્યા
૧	૨	૩	૪
૧	હિયરીંગ હેન્ડિકેપ	૪૭૭	૧૮૮
૨	ઓર્થોપેડીક હેન્ડિકેપ	૧૮૩	૧૧૭
૩	મેન્ટલી હેન્ડિકેપ	૦	૦
૪	વિઝ્યુલ હેન્ડિકેપ	૯	૩
૫	બહુ દિવ્યાંગ હેન્ડિકેપ	૧૩૪	૧૩૪
	ટોટલ રૂપિયા	૮૦૩	૪૪૨

જીલ્લા દિવ્યાંગ પુર્ન:વસન કેન્દ્ર, નડીઆદ
વર્ષ ૨૦૨૦-૨૧

ક્રમ	કક્ષા	દિવ્યાંગ રજીસ્ટ્રેશન		સાધન આપ્યા	કુલ કિંમત (રૂપિયામાં)
		સેન્ટર ઉપર	કેમ્પથી		
૧	૨	૩	૪	૫	૬
૧	હિયરીંગ હેન્ડિકેપ	૦	૦	૦	૦
૨	ઓર્થોપેડીક હેન્ડિકેપ	૧૫	૦	૧૫	૦
૩	મેન્ટલી હેન્ડિકેપ/મંદબુદ્ધિ	૦	૦	૦	૦
૪	વિઝ્યુલ હેન્ડિકેપ	૦	૦	૦	૦
૫	સ્પીચ એન્ડ લેંગ્વેજ થેરાપી/સેરેબ્રલ પાલ્સી	૦	૦	૦	૦
૬	બહુ દિવ્યાંગ હેન્ડિકેપ	૦	૦	૦	૦
	ટોટલ	૧૫	૦	૧૫	૦

જીલ્લા પુર્ન:વસન કેન્દ્ર, વડોદરા

વર્ષ ૨૦૨૦-૨૧

ક્રમ	કક્ષા	દિવ્યાંગ રજીસ્ટ્રેશન		સાધન આપ્યા	કુલ કિંમત (રૂપિયામાં)
		સેન્ટર ઉપર	કેમ્પથી		
૧	૨	૩	૪	૫	૬
૧	હિયરીંગ હેન્ડિકેપ	૨૦૩૫	૦૨	૨૪૫	૫૭૨૭૦૫.૦૦
૨	ઓર્થોપેડીક હેન્ડિકેપ	૨૫૩	૧૬	૧૧૯	૩૭૪૯૫૮.૦૦
૩	મેન્ટલી હેન્ડિકેપ	૧૨૮	૧૨	૪૪	૯૨૪૦૦.૦૦
૪	વિઝ્યુલ હેન્ડિકેપ	૩૭	૦૧	૦૪	૭૨૦.૦૦
૫	સ્પીચ થેરાપી	૨૪	૦	૦	૦
૬	બહુ દિવ્યાંગ હેન્ડિકેપ	૧૬	૦	૦	૦
	ટોટલ	૨૪૯૩	૩૧	૪૧૨	૧૦૪૦૭૮૩.૦૦

જીલ્લા પુર્ન:વસન કેન્દ્ર, અમદાવાદ

વર્ષ ૨૦૨૦-૨૧

ક્રમ	કક્ષા	રજીસ્ટ્રેશન		સાધન આપ્યા	કુલ કિંમત (રૂપિયામાં)
		સેન્ટર ઉપર	કેમ્પથી		
૧	૨	૩	૪	૫	૬
૧	હિયરીંગ હેન્ડિકેપ	૩૪૭	૧૫૩	૬૨	૨,૯૫,૧૨૦
૨	ઓર્થોપેડીક હેન્ડિકેપ	૧૧૮૬	૨૪૯	૧૨	૫૮,૨૬૦
૩	મેન્ટલી હેન્ડિકેપ/મંદબુદ્ધિના	૨૫૭	૯૮	૦૧	૧,૪૭૦
૪	વિઝ્યુલ હેન્ડિકેપ	૧૭	૩૫	૦૦	૦૦
૫	સ્પીચ એન્ડ લેંગ્વેજ થેરાપી/સેરેબ્રલ પાલ્સી	૦૦	૦૦	૦૦	૦૦
૫	બહુ દિવ્યાંગ હેન્ડિકેપ	૦૫	૧૦	૦૦	૦૦
	ટોટલ	૧૮૧૨	૫૪૫	૭૫	૩૫૪૮૫૦

શ્રલ્લા પુર્ન:વસન કેન્દ્ર, જામનગર

વર્ષ ૨૦૨૦-૨૧

ક્રમ	કક્ષા	દિવ્યાંગ રજીસ્ટ્રેશન	સાધન આપ્યા	કુલ કિંમત (રૂપિયામાં)
૧	૨	૩	૪	૫
૧	હિયરીંગ હેન્ડિકેપ	૧૩૦	૦	૦
૨	ઓર્થોપેડીક હેન્ડિકેપ	૪૬૯	૦	૦
૩	મેન્ટલી હેન્ડિકેપ	૧૮૪	૦	૦
૪	વિઝ્યુલ હેન્ડિકેપ	૧૧૭	૦	૦
૫	મેડીસીન હેન્ડિકેપ	૪૬	૦	૦
૬	બહુ દિવ્યાંગ હેન્ડિકેપ	૯૭	૦	૦
	ટોટલ રૂપિયા	૧૦૪૩	૦	૦

પરિશિષ્ટ-૨

આઈઈડીએસએસ યોજના, સમગ્ર શિક્ષા, ગાંધીનગર

મુદ્દા નં.-ઈ ૨(૨)

દિવ્યાંગ બાળકો અને વિશિષ્ટ શિક્ષકોની માહિતી દર્શાવતું પત્રક વર્ષ ૨૦૨૦-૨૧

ક્રમ	જિલ્લાનું નામ	દિવ્યાંગ બાળકોની સંખ્યા																				કુલ	વિશિષ્ટ શિક્ષકોની સંખ્યા		
		Totally Blindness	Low vision	Hearing Impairment	Speech Impairment	Locomotor Disabilities	Mental Behaviour	Learning Disabilities	Cerebral palsy	Autism	Multiple Disabilities	Leprosy	Dwarfism	Intellectual Disability	Muscular Dystrophy	Chronic neurological condition	Multiple Sclerosis	Thalassemia	Haemophilia	Sickle cell disease	Acid attack			Parkinson disease	
૧	અમદાવાદ	૨૬	૧૧૫	૩૪	૫	૮૩	૬૫	૧૩	૨	૦	૦	૦	૦	૫૩	૧	૦	૧	૨	૦	૦	૦	૦	૦	૪૩૦	૬૨
૨	અમરેલી	૬૪	૮૫	૩૪	૧૦	૪૫	૫૦	૮	૩	૧	૧	૦	૦	૩૨	૩	૧	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૧૮	૩૫૫	૩૬
૩	આણંદ	૪૨	૨૩૪	૪૫	૨૨	૧૧૫	૯૦	૫૦	૩	૨	૧૨	૨	૦	૬૩	૧૮	૪	૦	૧	૦	૧	૦	૦	૦	૭૦૪	૪૮
૪	અરવલ્લી	૧૧	૩૫	૨૦	૪	૧૧	૨૫	૧	૧	૦	૪	૦	૦	૩	૧	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૧૧૬	૧૬
૫	બનાસકાંઠા	૨૧	૧૫૨	૫૦	૨૬	૧૪૮	૬૫	૩૦	૦	૧	૧૧	૦	૧	૩૦	૧૪	૨	૪	૨	૦	૨	૦	૦	૫	૫૬૪	૫૬
૬	ભરૂચ	૭	૨૦૮	૩૩	૮	૬૨	૨૬	૯	૦	૦	૨	૦	૦	૬૩	૧	૦	૧	૧	૦	૮૩	૦	૦	૦	૫૦૪	૨૧
૭	ભાવનગર	૧૪	૯૮	૭૭	૧૪	૩૬	૪૬	૨	૧૪	૩	૦	૦	૮	૨૯	૬	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૩૪૭	૫૬
૮	બોટાદ	૧	૩૧	૧૦	૫	૨૪	૧૮	૦	૧	૦	૧	૧	૦	૧	૦	૧	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૯૪	૯
૯	છોટા ઉદેપુર	૩	૮	૪	૩	૧૬	૧૩	૧	૦	૦	૨	૦	૦	૪	૧	૦	૧	૧	૦	૪૩	૦	૦	૦	૧૦૦	૧૦
૧૦	દેવભૂમિ દ્વારકા	૫	૫૮	૬	૨	૮	૬	૦	૩	૦	૧	૦	૦	૪	૨	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૯૫	૩
૧૧	દાહોદ	૩૩	૪૩	૩૦	૧૨	૪૬	૬૯	૯	૨	૦	૩	૦	૧	૨૦	૪	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૪	૨૭૬	૬૦
૧૨	ગાંધીનગર	૧૨	૧૨૦	૧૫	૩	૧૧૭	૫૬	૫	૭	૦	૧૨	૦	૧	૩૦	૬	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૩૮૪	૩૦
૧૩	ગીર સોમનાથ	૨	૨૭	૩૬	૩	૩૩	૧૫	૧	૧	૪	૦	૦	૦	૮	૧	૦	૦	૦	૧	૦	૦	૦	૦	૧૩૨	૧૦
૧૪	જામનગર	૫	૨૦	૬	૫	૧૬	૧૪	૦	૪	૦	૧	૦	૦	૪	૧	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૭૬	૧૨
૧૫	જુનાગઢ	૪૧	૩૨	૧૯	૫	૪૨	૫૯	૨	૮	૦	૧	૩	૧	૨૮	૩	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૧	૨૪૫	૪૧	
૧૬	કચ્છ	૧૪	૨૫૩	૪૨	૧૮	૩૩	૬૭	૪૦	૨	૦	૬	૦	૭	૯૧	૨૭	૦	૧	૨	૦	૦	૦	૦	૦	૬૦૩	૪૯
૧૭	ખેડા	૪૯	૧૨૯	૧૩૬	૧૨	૧૩૯	૫૬	૫	૫	૧	૮	૦	૨	૧૦૭	૮	૦	૦	૧	૦	૦	૦	૦	૨	૬૬૦	૮૪
૧૮	મહેસાણા	૫૫	૧૦૫	૩૭	૬	૧૩૮	૫૫	૪	૭	૧	૫	૦	૧	૧૦૧	૧૩	૧	૧	૧	૦	૦	૦	૦	૦	૫૩૧	૫૫
૧૯	મહીસાગર	૨૬	૧૧૧	૩૦	૧૧	૫૫	૧૦૫	૭	૪	૦	૫	૧	૧	૮૨	૦	૦	૦	૧	૦	૦	૦	૧	૪૪૦	૩૩	
૨૦	મોરબી	૪	૧૬	૧૦	૧૫	૮	૨૫	૪	૦	૦	૦	૦	૦	૪	૦	૧	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૧	૮૮	૧૧

ક્રમ	શિક્ષાનું નામ	દિવ્યાંગ બાળકોની સંખ્યા																				કુલ	વિશિષ્ટ શિક્ષકોની સંખ્યા	
		Totally Blindness	Low vision	Hearing Impairment	Speech Impairment	Locomotor Disabilities	Mental Behaviour	Learning Disabilities	Cerebral palsy	Autism	Multiple Disabilities	Leprosy	Dwarfism	Intellectual Disability	Muscular Dystrophy	Chronic neurological condition	Multiple Sclerosis	Thalassemia	Haemophilia	Sickle cell disease	Acid attack			Parkinson disease
૨૧	નર્મદા	૧	૨	૨	૧	૩	૧૦	૦	૧	૦	૦	૧	૦	૧૪	૦	૦	૦	૦	૦	૨૧	૦	૦	૫૬	૦
૨૨	નવસારી	૨૩	૧૭૯	૧૬	૧૨	૧૫	૧૪	૩	૦	૦	૧	૦	૦	૭	૧	૦	૦	૦	૦	૧૧૯	૦	૦	૩૯૦	૭
૨૩	પંચમહાલ	૨૯	૭૯	૨૩	૯	૭૪	૮૯	૯	૧૧	૦	૫	૦	૧	૫૮	૭	૦	૦	૦	૦	૨	૦	૦	૩૯૬	૩૪
૨૪	પાટણ	૩૧	૧૩૯	૧૫	૧૯	૪૩	૨૭	૩	૩	૨	૨	૦	૦	૯	૩	૧	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૨૯૭	૩૪
૨૫	પોરબંદર	૨	૧૬	૨	૨	૮	૧૪	૩	૦	૦	૧	૧	૧	૦	૦	૦	૨	૨	૦	૦	૦	૦	૫૪	૨
૨૬	રાજકોટ	૩	૧૬૬	૧૪	૧૫	૩૨	૨૩	૩	૦	૦	૦	૦	૦	૧૫	૯	૦	૦	૨	૧	૦	૦	૧	૨૮૪	૧૧
૨૭	સાબરકાંઠા	૨૪	૮૬	૩૦	૮	૨૩	૭૧	૧૩	૫	૨	૦	૦	૦	૬	૧૦	૦	૦	૧	૦	૦	૦	૦	૨૭૯	૪૮
૨૮	સુરત	૧	૧૮૨	૨૨	૬	૪૨	૧૫	૦	૦	૫	૦	૦	૦	૨૩	૩	૦	૦	૧	૦	૧૧૮	૧	૦	૪૧૯	૧૫
૨૯	સુરેન્દ્રનગર	૬૨	૭૭	૪૩	૧૩	૩૧	૧૨૦	૨૦	૩	૧	૮	૧	૦	૪૦	૪	૦	૧	૦	૦	૦	૦	૧	૪૨૫	૬૪
૩૦	તાપી	૦	૯૧	૨	૨	૮	૮	૩	૩	૦	૦	૦	૦	૧૦	૧	૦	૨	૦	૦	૨૧૪	૦	૦	૩૪૪	૦
૩૧	ડાંગ	૦	૫	૪	૨	૧	૮	૧	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૧૩	૦	૦	૩૪	૧૧
૩૨	વડોદરા	૩	૮૫	૨૫	૨૨	૫૨	૨૫	૨૪	૦	૨	૦	૦	૦	૧૬	૩	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૨૫૭	૧૬
૩૩	વલસાડ	૨૭	૭	૬	૫	૧૯	૫	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૨	૬	૦	૧	૦	૧	૩૯	૦	૦	૧૧૮	૬
૩૪	એ.એમ.સી	૧૬૦	૧૪૦	૧૦૫	૬	૧૨	૧૦	૧	૧	૧	૧	૦	૨	૪	૧૦	૬	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૪૫૯	૫૮
૩૫	આર.એમ.સી	૬	૪	૭	૦	૧૫	૫	૧	૩	૦	૦	૦	૦	૬	૧	૦	૦	૧	૦	૦	૦	૦	૪૯	૧૧
૩૬	એસ.એમ.સી	૦	૧૯	૪૬	૧૩	૯૨	૨૪	૬	૧૮	૦	૫	૦	૮	૨	૭	૦	૦	૦	૧૦	૩	૦	૨	૨૫૫	૭
૩૭	વી.એમ.સી	૩	૧૨૧	૩	૭	૨૫	૧૧	૦	૦	૦	૧	૦	૧	૪	૯	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૧૮૫	૦
કુલ		૮૧૦	૩૨૭૮	૧૦૩૯	૩૩૧	૧૬૭૦	૧૪૩૪	૨૮૧	૧૧૫	૨૬	૯૯	૧૦	૩૬	૯૭૩	૧૮૪	૧૭	૧૫	૧૯	૧૩	૬૫૮	૧	૩૬	૧૧૦૪૫	૧૦૨૬

પરિશિષ્ટ-૨

(પત્રક-૩) મુદ્દાન-એફ

વર્ષ ૨૦૨૦-૨૧ ના વર્ષ દરમ્યાન (તા. ૦૧/૦૪/૨૦૨૦ થી તા. ૩૧/૦૩/૨૦૨૧ સુધી) ગુજરાત રાજ્યની રોજગાર કચેરીઓ દ્વારા પી.એચ. ઉમેદવારો અંગે કરવામાં આવેલ આંકડાકીય કામગીરીની માહિતી તેમજ માર્ચ-૨૦૨૧ અંતિત લાઇવ રજીસ્ટરની વિગત દર્શાવતું પત્રક.

ક્રમ	કચેરીનું નામ	નામ નોંધણી	પ્લેસમેન્ટ	સબમીશન	વેકે. નોટી.	લાઇવ રજીસ્ટર
૧	૨	૩	૪	૫	૬	૭
૧	મનિરો અમદાવાદ	૬૬	૦	૦	૫૭	૮૮૮
૨	મનિરો વડોદરા	૨૮	૦	૩૩૫	૦	૨૨૮
૩	જિરોક ભરૂચ	૧૫	૪	૧૫૭	૧૪	૧૨૩
૪	જિરોક નર્મદા	૭	૦	૦	૦	૪૬
૫	જિરોક ભૂજ	૩૪	૦	૦	૦	૩૮૧
૬	મનિરો ભાવનગર	૪૧	૦	૩૯	૦	૨૮૦
૭	જિરોક આહવા	૦	૦	૦	૦	૯
૮	જિરોક ગોધરા	૨૧	૫	૨૯૭	૨૦	૩૩૨
૯	જિરોક દાહોદ	૨૦	૦	૦	૦	૧૬૦
૧૦	જિરોક હિંમતનગર	૧૫	૦	૨૨	૦	૧૧૮
૧૧	મનિરો જામનગર	૨૧	૦	૦	૦	૪૦૦
૧૨	જિરોક જૂનાગઢ	૧૫	૦	૪	૦	૧૭૩
૧૩	જિરોક પોરબંદર	૮	૦	૦	૦	૧૦૬
૧૪	જિરોક મહેસાણા	૩૯	૦	૦	૦	૨૮૭
૧૫	જિરોક પાટણ	૧૨	૦	૨૧	૦	૧૩૯
૧૬	જિરોક નડીયાદ	૨૨	૦	૨૨૬	૦	૨૨૨
૧૭	જિરોક આણંદ	૨૪	૦	૧૧૦	૨	૨૯૦
૧૮	જિરોક પાલનપુર	૧૮	૦	૪	૦	૧૭૩
૧૯	મનિરો રાજકોટ	૪૦	૦	૦	૦	૩૯૩
૨૦	મનિરો સુરત	૩૦	૦	૧૩૯	૦	૩૧૩
૨૧	જિરોક તાપી	૪	૦	૦	૦	૧૮
૨૨	જિરોક સુરેન્દ્રનગર	૧૩	૦	૦	૦	૧૬૭
૨૩	જિરોક અમરેલી	૧૨	૦	૧૪	૦	૨૯૩
૨૪	જિરોક વલસાડ	૧૬	૦	૦	૦	૫૫
૨૫	જિરોક નવસારી	૧૨	૦	૪	૦	૬૬

ક્રમ	કચેરીનું નામ	નામ નોંધણી	પ્લેસમેન્ટ	સબમીશન	વેકે. નોટી.	લાઇવ રજીસ્ટર
૧	૨	૩	૪	૫	૬	૭
૨૬	જિરોક ગાંધીનગર	૧૯	૦	૧	૧	૧૪૬
૨૭	જિરોક અરાવણી	૧૨	૦	૩૪	૦	૮૭
૨૮	જિરોક છોટા ઉદેપુર	૨	૦	૫	૦	૨૧
૨૯	જિરોક મહિસાગર	૧૭	૦	૬૦	૨	૨૦૭
૩૦	જિરોક બોટાદ	૧૪	૩	૪	૨	૧૩૦
૩૧	જિરોક મોરબી	૮	૦	૫	૦	૬૪
૩૨	જિરોક ગીર-સોમનાથ	૮	૦	૦	૦	૮૯
૩૩	જિરોક દેવભૂમી દ્વારકા	૧૩	૦	૦	૦	૬૨
૩૪	યુઈબી અમદાવાદ	૪	૦	૮૮	૦	૪૭
૩૫	યુઈબી વડોદરા	૦	૦	૪૦	૦	૩૨
૩૬	યુઈબી વ. વિધાનગર	૭	૦	૦	૦	૪૯
૩૭	યુઈબી રાજકોટ	૧૨	૦	૮	૦	૯૩
૩૮	યુઈબી સુરત	૬	૦	૦	૦	૩૧
૩૯	યુઈબી ભાવનગર	૭	૦	૦	૦	૫૯
૪૦	યુઈબી પાટણ	૧૩	૦	૦	૦	૬૮
૪૧	યુઈબી ભુજ	૨	૦	૨	૦	૨૦
૪૨	નરોક ઘરમપુર	૧	૦	૯	૦	૩૯
૪૩	નરોક સોનગઢ	૦	૦	૦	૦	૩૩
૪૪	નરોક માંડવી	૧	૦	૧	૦	૧૧
૪૫	નરોક છોટાઉદેપુર	૪	૦	૦	૦	૫૮
૪૬	નરોક ખેડબ્રહ્મા	૪	૦	૩૨	૦	૨૧
૪૭	મ.ખા.રો. અમદાવાદ	૧	૦	૦	૮	૦
૪૮	મ.ખા.રો. જામનગર	૦	૦	૦	૦	૦
કુલ		૬૮૮	૧૨	૧૬૬૧	૧૦૬	૭૦૩૭

- મનીરો : મદદનીશ નિયામક રોજગાર
- જિરોક : જીલ્લા રોજગાર કચેરી
- યુઈબી : યુનિવર્સિટી એમ્પ્લોયમેન્ટ બ્યુરો
- નરોક : નગર રોજગાર કચેરી (આદિવાસી વિસ્તાર)
- મખારો : મહિલાઓ માટેની ખાસ રોજગાર કચેરી

પરિશિષ્ટ-૨(પત્રક-૪)

માર્ગ અને મકાન વિભાગ દ્વારા બિન રહેણાંક (સરકારી કચેરીઓ) માં દિવ્યાંગ માટે ઉભી કરેલ સુવિધાની વિગતો (૨૦૨૦-૨૧)

ક્રમ	વિભાગનું નામ	બિન રહેણાંક મકાનોની કુલ સંખ્યા	કામ થયેલ મકાનોની સંખ્યા						નોંધ
			ઠાળ	કુલ ટોઇલેટ	વિશિષ્ટ ટોઇલેટ	કુલ લિફ્ટ	લિફ્ટમાં બ્રેઇલ પ્રતિકો/ શ્રાવ્ય સંકેતો	મકાનમાં દિશા સૂચક માહિતી, ઓળખ સુચના અંગેના સાઇનેજ	
૧	૨	૩	૪	૫	૫.૧	૬	૬.૧	૭	૮
૧	ગાંધીનગર	૧૩૬	૧૩૦	૧૮૫૧	૧૬૦	૬૮	૬૮	૬૮	
૨	અમદાવાદ સીટી	૧૦૩	૧૧૪	૨૧૮૬	૧૭૨	૧૦૨	૯૦	૪૪૧	
૩	અમદાવાદ	૧૩૪	૩	૦	૩	૦	૩	૩	
૪	આણંદ	૬૩	૧	૯	૩	૦	૦	૬	
૫	નડીયાદ	૬૬	૨	૧૫	૬	૧	૧	૧	
૬	હિંમતનગર	૫૫	૯	૧૦	૧૦	૦	૦	૫	
૭	મોડાસા	૪૭	૦	૦	૦	૦	૦	૦	
૮	સુરત	૧૫૯	૧૪૩	૧૪૮	૧૪૫	૨૩	૨૩	૧૪૫	
૯	નવસારી	૧૩૯	૦	૦	૦	૦	૦	૦	
૧૦	વલસાડ	૧૬	૨૨	૨૩	૨૩	૧૧	૦	૨૧	
૧૧	ડાંગ	૯	૯	૨૨	૬	૨	૨	૯	
૧૨	તાપી	૬૫	૨૯૪	૧૩૬	૧૨	૧૨	૬૬	૦	
૧૩	દાહોદ	૬૫	૬૫	૩૯૭	૪૮	૭	૭	૫૬	
૧૪	ગોધરા	૪૭	૨	૦	૨	૧	૧	૦	
૧૫	ભરૂચ	૯	૨	૮	૩	૦	૦	૦	
૧૬	વડોદરા શહેર	૧૦૯	૫૯	૧૦૬૪	૭૪	૩૮	૦	૦	
૧૭	વડોદરા જીલ્લા	૨૭	૮	૩૮	૧૦	૩	૦	૦	
૧૮	રાજપીપળા	૫૦	૪૯	૪૧	૨	૦	૦	૦	
૧૯	મહીસાગર	૪૩	૭	૫૧	૭	૭	૭	૦	
૨૦	છોટાઉદેપુર	૨૭	૨૫	૩૫	૧૫	૩	૦	૨૦	
૨૧	જીલ્લા રાજકોટ	૬૦	૨૦	૬૦	૧૫	૧૧	૨	૨	
૨૨	શહેર રાજકોટ	૧૦૨	૮	૫	૫	૦	૦	૦	
૨૩	જામનગર	૨૪૮	૧૩	૧૭૦	૨૪	૩	૩	૦	
૨૪	સુરેન્દ્રનગર	૯૪	૮	૭૩	૧૭	૧	૦	૦	
૨૫	મોરબી	૫૬	૧૦	૪	૨	૦	૦	૪	

ક્રમ	વિભાગનું નામ	બિન રહેણાંક મકાનોની કુલ સંખ્યા	કામ થયેલ મકાનોની સંખ્યા						નોંધ
			ઢાળ	કુલ ટોઇલેટ	વિશિષ્ટ ટોઇલેટ	કુલ લિફ્ટ	લિફ્ટમાં બ્રેઇલ પ્રતિકો/ શ્રાવ્ય સંકેતો	મકાનમાં દિશા સૂચક માહિતી, ઓળખ સુચના અંગેના સાઇનેજ	
૧	૨	૩	૪	૫	૫.૧	૬	૬.૧	૭	૮
૨૬	પોરબંદર	૪૩	૩૧	૩૬૫	૬૩	૨	૧	૦	
૨૭	જુનાગઢ	૫૪	૨૮	૦	૧	૦	૦	૦	
૨૮	ભાવનગર	૧૦	૧૦	૦	૧૦	૦	૦	૦	
૨૯	બોટાદ	૯	૪	૦	૩	૪	૪	૩	
૩૦	ગીર સોમનાથ	૬	૭	૧૧	૧૧	૨	૦	૦	
૩૧	અમરેલી	૭૯	૭૩	૩૭૨	૪૯	૩	૦	૪૩	
૩૨	મહેસાણા	૪	૫	૪૩	૧૫	૨	૦	૭૫	
૩૩	પાટણ	૧૬	૧૩	૪૪	૨૨	૦	૦	૧૦	
૩૪	બનાસકાંઠા	૧૩	૧૩	૨૨	૧૩	૩	૦	૦	
૩૫	ભુજ-કચ્છ	૧૨	૨૬	૭૫	૧૩	૦	૦	૬	
કુલ		૨૧૭૫	૧૨૧૩	૭૨૭૮	૯૬૪	૩૦૯	૨૭૮	૯૧૮	

પરિશિષ્ટ-૨ (પત્રક-૫)

જી.એમ.એફ.ડી.સી.એલ., ગાંધીનગર દ્વારા દિવ્યાંગ જનોને આપવામાં આવતી લોનની વિગતો, એન.એચ.એફ.ડી.સી. ટર્મ લોન ની યોજના મુજબ (૩૧ માર્ચ ૨૦૨૧ સુધી)			
૧	૨	૩	
		૨૦૨૦-૨૧	
ક્રમ	જિલ્લાના નામ	લાભાર્થીની સંખ્યા	રકમ
૧	અમદાવાદ	૧૬	૨૩૧૦૦૦૦
૨	અમરેલી	૫	૨૭૦૦૦૦
૩	આણંદ	૧	૪૨૪૨૭૧
૪	અરવલ્લી	૧૦	૨૦૬૫૩૯૩
૫	બનાસકાંઠા	૪	૭૦૦૦૦૦
૬	ભરૂચ	૦	૦
૭	ભાવનગર	૦	૦
૮	બોટાદ	૦	૦
૯	છોટાઉદયપુર	૦	૦
૧૦	દાહોદ	૬૦	૧૧૯૦૦૦૦૦
૧૧	ડાંગ	૦	૦
૧૨	ગાંધીનગર	૦	૦
૧૩	જામનગર	૦	૦
૧૪	જુનાગઢ	૧૩	૧૨૬૦૦૦૦
૧૫	ખેડા	૦	૦
૧૬	કચ્છ	૨	૩૦૦૦૦૦
૧૭	મહેસાણા	૦	૦
૧૮	મોરબી	૦	૦
૧૯	મહીસાગર	૬	૧૦૩૦૦૦૦
૨૦	નર્મદા	૦	૦
૨૧	નવસારી	૦	૦
૨૨	પંચમહાલ	૧	૧૫૦૦૦૦
૨૩	પાટણ	૦	૦
૨૪	પોરબંદર	૦	૦
૨૫	રાજકોટ	૦	૦
૨૬	સાબરકાંઠા	૬	૩૯૦૦૦૦
૨૭	સુરત	૦	૦
૨૮	સુરેન્દ્રનગર	૦	૦
૨૯	વડોદરા	૦	૦
૩૦	વલસાડ	૦	૦
૩૧	તાપી	૦	૦
		૧૨૪	૨૦૭૯૯૬૬૪

પરિશિષ્ટ-૨ (પત્રક-૬)

રાજ્યના અલગ-અલગ બસ સ્ટેશનો ખાતે દિવ્યાંગત વ્યક્તિઓ માટે વર્ષ ૨૦૨૦-૨૧ માં સ્લોપીંગ રેમ્પની કરેલ કાર્યવાહીની વિગતો દર્શાવતું પત્રક

ક્રમ	વિભાગ	બસ સ્ટેશન	કામગીરી
૧	૨	૩	૪
૧	અમદાવાદ	ગીતા મંદિર, અમદાવાદ	પૂર્ણ
૨		સુભાષબ્રીજ, અમદાવાદ	પૂર્ણ
૩		બગોદરા	પૂર્ણ
૪		બાવળા	પૂર્ણ
૫	અમરેલી	ઘારી	પૂર્ણ
૬		વડીયા	પૂર્ણ
૭		લાઠી	પૂર્ણ
૮		રાજુલા	પૂર્ણ
૯		કોડીનાર	પૂર્ણ
૧૦	ભાવનગર	પાલિતાણા	પૂર્ણ
૧૧		ઢસા	પૂર્ણ
૧૨	કચ્છ	નલીયા	પૂર્ણ
૧૩		નખત્રાણા	પૂર્ણ
૧૪		મુન્દ્રા	પૂર્ણ
૧૫	જૂનાગઢ	રાણાવાવ	પૂર્ણ
૧૬		કેશોદ	પૂર્ણ
૧૭		માંગરોળ	પૂર્ણ
૧૮		માઘાપર	પૂર્ણ
૧૯		વેરાવળ	પૂર્ણ
૨૦	મહેસાણા	ઉંઝા	પૂર્ણ
૨૧	નડીઆદ	ડાકોર (નવું)	પૂર્ણ
૨૨		મહેમદાવાદ	પૂર્ણ
૨૩		કઠલાલ	પૂર્ણ
૨૪		બોરસદ	પૂર્ણ
૨૫		ખેડા	પૂર્ણ
૨૬		સેવાલિયા	પૂર્ણ
૨૭		વાસદ	પૂર્ણ
૨૮		વલ્લભ વિધાનગર	પૂર્ણ
૨૯	પાલનપુર	ઘાનેરા	પૂર્ણ
૩૦		થરા	પૂર્ણ
૩૧		વાવ	પૂર્ણ

ક્રમ	વિભાગ	બસ સ્ટેશન	કામગીરી
૧	૨	૩	૪
૩૨		ભાભર	પૂર્ણ
૩૩	રાજકોટ	લીંબડી	પૂર્ણ
૩૪		પડધરી	પૂર્ણ
૩૫		કઠોર	પૂર્ણ
૩૬		કિલ્લાપારડી	પૂર્ણ
૩૭		અઠવા	પૂર્ણ
૩૮	સુરત	ઓલપાડ	પૂર્ણ
૩૯		કઠો ૨	પૂર્ણ
૪૦	વડોદરા	મધ્યસ્થળ સ્ટેશન વડોદરા	પૂર્ણ
૪૧		મકરપુરા	પૂર્ણ
૪૨		ડભોઈ	પૂર્ણ
૪૩		ભૂતડીઝાંપા	પૂર્ણ
૪૪		છોટાઉદેપુર	પૂર્ણ
૪૫		સાવલી	પૂર્ણ
૪૬	હિંમતનગર	ઈડર	પૂર્ણ
૪૭		વિજાપુર	પૂર્ણ
૪૮		ધનસુરા	પૂર્ણ
૪૯		બાયડ	પૂર્ણ
૫૦		મેઘરજ	પૂર્ણ
૫૧		ગોઝારીયા	પૂર્ણ
૫૨		ઝાલોદ	પૂર્ણ
૫૩		દાહોદ	પૂર્ણ
૫૪		લુણાવાડા	પૂર્ણ
૫૫		પાવાગઢ	પૂર્ણ
૫૬		કાલોલ	પૂર્ણ
૫૭		ફતેપુરા	પૂર્ણ
૫૮		હાલોલ	પૂર્ણ
૫૯	દેવભુમિ ઝારકા	ઝારકા	પૂર્ણ
૬૦		જામખંભાળીયા	પૂર્ણ
૬૧		લાલપુર	પૂર્ણ

પરિશિષ્ટ-૨(પત્રક-૭)

દિવ્યાંગ ધારો-૨૦૧૬ના ગુજરાતમાં અમલીકરણનું તારણ
(તા. ૩૧-૦૩-૨૦૨૧ ની સ્થિતિએ)

ક્રમ	વિગત	અમલીકરણ
૧	૨	૩
૧	કલમ-૧૫ સહાય કરવા સક્ષમ સત્તાધિકારીની નિમણૂંક	હા
૨	કલમ-૧૯ થી ૨૧ વ્યવસાયિક તાલિમ અને સ્વરોજગારની પ્રવૃત્તિઓ	હા
૩	કલમ-૨૩ ફરિયાદ નિવારણ અધિકારીની નિમણૂંક	હા આંશિક
૪	કલમ-૨૮ સંશોધન અને વિકાસ	હા
૫	કલમ-૩૧ મફત શિક્ષણ (બેન્ચમાર્ક દિવ્યાંગતા ધરાવતા બાળકો માટે)	હા
૬	કલમ-૩૨ ઉચ્ચ અભ્યાસમાં અનામત બેઠકો	હા
૭	કલમ-૩૪ નોકરીઓમાં અનામત જગ્યાઓ	હા
૮	કલમ-૪૧ વાહન વ્યવહારની સુલભતા	હા
૯	કલમ-૪૫, બિલ્ડીંગની સુગમ્યતા	હા
૧૦	કલમ-૪૭ માનવ સંશોધન વિકાસ	હા
૧૧	કલમ-૬૬ થી ૭૩ રાજ્ય સલાહકાર બોર્ડની રચના અને મળેલી મીટીંગો	રચના થઈ છે.
૧૨	કલમ-૭૯ દિવ્યાંગ વ્યક્તિઓના રાજ્ય કમિશ્નરની નિમણૂંક	હા
૧૩	કલમ-૮૦ રાજ્ય વિકલાંગ કમિશ્નરશ્રીના કાર્યો	હા

પરિશિષ્ટ-૨(પત્રક-૮)

દિવ્યાંગો માટેની યોજનાઓ (વર્ષ ૨૦૨૦-૨૧)

ક્રમ	યોજના	છે કે નથી?	ભંડોળની ફાળવણી થાય છે ?	લાભાર્થી (અંદાજે)
૧	૨	૩	૪	૫
૧	શિક્ષણ માટે શિષ્યવૃત્તિ	હા	હા	૯૮૪૭
૨	સાધન સહાય	હા	હા	૭૪૫૧
૩	સ્વૈચ્છિક સંસ્થાઓને ગ્રાંટ	હા	હા	૧૩૨-સંસ્થાઓ ૧૦,૦૦૦-લાભાર્થી
૪	માનવ સંસાધન વિકાસ	હા	હા	-
૫	માળખાકીય વિકાસ	હા	હા	-
૬	લગ્ન પ્રોત્સાહન	હા	હા	૧૧૯૯
૭	દિવ્યાંગ પેન્શન	હા (સંત સુરદાસ યોજના)	હા	૩૧,૭૩૪
૮	દિવ્યાંગ ભથ્થું	હા	હા	સાતમા પગાર પંચ અન્વયે વાહન ભથ્થાનો લાભ મેળવતા તમામ દિવ્યાંગ કર્મચારીઓ
૯	દિવ્યાંગ વ્યક્તિઓને ઇલેક્ટ્રીક સ્કુટર	હા	હા	૧૩૧
૧૦	અન્ય ખર્ચા	હા	હા	-
૧૧	એસ.ટી. બસમાં મફત મુસાફરી સહાય	હા	હા	૨,૮૫,૩૭૯

પરીશિષ્ટ-૨(પત્રક-૯)

રીહેબીલીટીશન કાઉન્સીલ ઓફ ઇન્ડિયા દ્વારા દિલ્હીમાં પુનર્વસન માટે માન્ય સંસ્થાઓની યાદી

ક્રમ	સંસ્થાનું નામ	કોર્ષ
૧	બી.એમ. ઇન્સ્ટીટ્યુટ ઓફ મેન્ટલ હેલ્થ, આશ્રમ રોડ, નહેરૂ બ્રીજ, નવરંગપુરા, અમદાવાદ-૩૮૦ ૦૦૯, ટે. નં. ૦૭૯-૨૬૫૭૮૨૫૬/૫૭/૫૮	૧. ડીએસઈ (એમઆર) ૨. પીડીજીઆરપી ૩. પીજીડીએસઈ
૨	શ્રી કે.એલ.ઇન્સ્ટીટ્યુટ ફોર ધી ડેફ, ૫૧, વિધાનગર, ભાવનગર-૩૬૪૦૦૨ ટે. નં. ૦૨૭૮-૨૪૩૧૧૫૦/૨૪૨૯૩૨૬, ફેક્સ નં. ૨૪૩૧૧૬૦, E-mial pnr@bhavnagar.com	૧. ડીએસઈ (એચઆઈ) ૨. બી.એડ સ્પેશીયલ એજ્યુકેશન (એચઆઈ)
૩	ગુજરાત કેવલ ટ્રસ્ટ, મંગલ પ્રભાત બિલ્ડીંગ, સેન્ટ ઝેવિયર્સ હાઈસ્કૂલ સામે, મીરજાપુર, અમદાવાદ-૩૮૦ ૦૦૧. ટે.નં. ૦૭૯-૫૫૦૦૩૦૯, ફેક્સ નંબર ૫૫૦૪૧૦૬.	૧. ડીએસઈ (એમઆર)
૪	મેડીકલ કેર સેન્ટર ટ્રસ્ટ, ચીલ્ડ્રન હોસ્પિટલ, કારેલીબાગ, વડોદરા-૩૯૦ ૦૧૮, ટે. નં. ૦૨૬૫-૨૪૩૨૪૦૪/૨૪૧૩૯૦૬, ફેક્સ નં. ૨૪૨૬૨૭૨.	૧. ડીએસઈ (એમઆર)
૫	ટ્રેનીંગ કોલેજ ફોર ટીચર્સ ઓફ ધ ડેફ એન્ડ બ્લાઇન્ડ, નવરંગપુરા, આશ્રમ રોડ, અમદાવાદ-૩૮૦ ૦૦૯. ટે. નં. ૦૭૯-૨૬૫૮૬૧૩૮	૧. ડીએસઈ (એચઆઈ) ૨. ડીએસઈ (વીઆઈ) પ્રાયમરી લેવલ
૬	અક્ષર ટ્રસ્ટ, મેઘદૂત, આર.સી. દત્ત રોડ, વડોદરા ટે. નં. ૦૨૬૫-૩૩૮૨૯૪	૧. ડીએસઈ (એચઆઈ)
૭	નટરાજ રીસર્ચ સેન્ટર એન્ડ ટ્રેનીંગ કોલેજ, પીએનઆર સોસાયટી ફોર રીલીફ એન્ડ રીહેબીલીટીશન ઓફ ધ ડીસેબલ્ડ-૫૧, વિધાનગર, ભાવનગર ૩૬૪ ૦૦૨, ટે. નં. ૦૨૭૮-૨૫૭૦૧૨૫૬, ફેક્સ નં. ૨૪૩૧૧૬૦, ઈ-મેલ-પીએનઆર એટ વરૂણ નેટ. કોમ ડબલ્યુ, ડબલ્યુ, ડબલ્યુ. પીએનઆર સોસાયટી, ઓઆરજી.	૧. સર્ટિફિકેટ કોર્ષ ઇન પ્રોસ્થેટીક્સ એન્ડ ઓર્થોટીક્સ.
૮	શ્રી કે.કે. સ્કૂલ એન્ડ હોમ ફોર ધ બ્લાઇન્ડ ન્યુ ફીલ્ટર સામે, વિધાનગર, ભાવનગર ૩૬૪ ૦૦૨, ટે.નં. ૦૨૭૮-૨૪૨૩૯૧૪/૧૭, ફેક્સ નં. ૨૪૩૧૧૬૦, ઈ-મેલ-કે.કે.બ્લાઇન્ડ સ્કૂલ એટ રેડીફમેઈલ. કોમ. વેબસાઈટ ડબલ્યુ, ડબલ્યુ, ડબલ્યુ. પીએનઆર સોસાયટી, ઓઆરજી.	૧. ડીએસઈ (વીઆઈ) પ્રાયમરી લેવલ
૯	C અંકુરC સ્પેશીયલ સ્કૂલ ફોર મેન્ટલી રીટાર્ડેડ, પ્લોટ નં. ૧૯૪૫, વર્કીંગ વીમેન હોસ્ટેલ પાસે, સરદારનગર સર્કલ, ભાવનગર ૩૬૪ ૦૦૨, ટે. નં. ૦૨૭૮-૨૫૬૬૯૫૬, ફેક્સ નં. ૦૨૭૮-૨૪૩૧૧૬૦	૧. ડીએસઈ (એમઆર)
૧૦	બ્લાઇન્ડ વેલફેર કાઉન્સીલ હોસ્પિટલ રોડ, રેલ્વે ઓવર બ્રીજ પાસે, પો.બો.નં. ૧૧૫, દાહોદ-૩૮૯ ૧૫૧, ઈ-મેઈલ બી.ડબલ્યુ.સી દાહોદ એટ યાહૂ.સીઓ.ઈન	૧. ડીએસઈ (એમઆર)

ક્રમ	સંસ્થાનું નામ	કોર્ષ
૧૧	શ્રીમતી પર્સનબેન નારણદાસ રામજી શાહ (તળાજાવાળા) સોસાયટી ફોર રીલીફ એન્ડ રીહેબીલીટીશન ઓફ ધ ડીસેબલ્સ, ૫૧, વિધાનગર, ભાવનગર-૩૬૪ ૦૦૨.	૧. ડીએસઈ (સી.પી) ૨. ડીએચએલએસ
૧૨	અંધજન શિક્ષણ મંડળ, ઘોડદોડ રોડ, સુરત-૩૯૫ ૦૦૭	૧. બી.એડ સ્પેશીયલ એજ્યુકેશન (વી.આઈ)
૧૩	કોલેજ ઓફ સ્પેશીયલ એજ્યુકેશન, ઈન્દ્રપ્રસ્થ, ભયાઉ-ભુજ હાઈવે, ઈન્દ્રપ્રસ્થ, તા. અંજાર, જી. ૬૨૯-૩૭૦ ૦૨૦.	૧. બી.એડ સ્પેશીયલ એજ્યુકેશન (એચ.આઈ) ૨. ડીએસઈ (એચઆઈ) ૩. બી.એડ (એમઆર) ૪. ડી.એડ (એસઈ-એમઆર)
૧૪	પેરાપ્લેજીયા એન્ડ ટ્રેનીંગ સેન્ટર એન્ડ ફીઝીયોથેરાપી કોલેજ, સિવિલ હોસ્પિટલ કેમ્પસ, અસારવા, અમદાવાદ-૩૮૦ ૦૧૬	૧. બીપીઓ.
૧૫	સી.યુ.શાહ, મેડીકલ કોલેજ, દૂધરેજ રોડ, સુરેન્દ્રનગર-૩૬૩ ૦૦૧	૧. બીએએસએલપી
૧૬	આશા સ્પેશીયલ એજ્યુકેશન સેન્ટર, (મેનેજ બાય સીન્દુ વિદ્યા મંડળ ટ્રસ્ટ) કેર ઓફ શ્રી એલ.એસ.એચ.સ્કુલ, નગરબાગ પાછળ, માંડવી, વડોદરા-૦૬	૧ ડીઈસીએસઈ (એમઆર)
૧૭	ડા. બાબા સાહેબ આંબેડકર ઓપન યુનિવર્સિટી, આર.સી. ટેકનિકલ ઈન્સ્ટીટ્યુટ કેમ્પસ, ગુજરાત હાઈકોર્ટ સામે, એસ.જી હાઈવે, સોલા, અમદાવાદ-૩૮૦ ૦૬૦	૧. બી.એડ સ્પેશીયલ એજ્યુકેશન ૨. રીજીયોનલ લેગવેંજ શુ ડીસ્ટન્સ મોડ

પરિશિષ્ટ-૨ (પત્રક-૧૦)

એપ્રિલ-૨૦૨૦ થી માર્ચ-૨૦૨૧ સુધી કેમ્પ આયોજન થી લાભાર્થીઓને અપંગતાના પ્રમાણપત્રોની માહિતી

ક્રમ	જિલ્લાનું નામ	એપ્રિલ-૨૦૨૦ થી માર્ચ-૨૦૨૧
૧	અમદાવાદ	૨૮૦૭
૨	અમરેલી	૪૦૬
૩	આણંદ	૮૪૩
૪	અરવલી	૧૫૭૫
૫	બનાસકાંઠા	૧૩૬૮
૬	ભરૂચ	૫૪૫
૭	ભાવનગર	૮૮૫
૮	બોટાદ	૩૯૫
૯	છોટા ઉદેપુર	૪૨૬
૧૦	દાહોદ	૬૩૮
૧૧	ડાંગ	૫૭
૧૨	દેવભુમિ દ્વારકા	૫૦૭
૧૩	ગાંધીનગર	૩૭૪
૧૪	ગીર સોમનાથ	૪૧૬
૧૫	જામનગર	૭૭૮
૧૬	જુનાગઢ	૮૮૬
૧૭	ખેડા	૧૨૪૫
૧૮	કચ્છ	૧૬૮૯
૧૯	મહેસાણા	૧૧૦૨
૨૦	મહિસાગર	૧૦૦૫
૨૧	મોરબી	૨૩૧
૨૨	નર્મદા	૧૮૭
૨૩	નવસારી	૪૦૬
૨૪	પંચમહાલ	૫૯૪
૨૫	પાટણ	૬૩૧
૨૬	પોરબંદર	૩૧૬
૨૭	રાજકોટ	૧૦૧૯
૨૮	સાબરકાંઠા	૭૫૪
૨૯	સુરત	૨૩૫૭
૩૦	સુરેન્દ્રનગર	૨૭૨
૩૧	તાપી	૨૦૦
૩૨	વડોદરા	૧૮૮૨
૩૩	વલસાડ	૧૦૬૫
	કુલ	૨૭૮૬૧

પરિશિષ્ટ-૨ (પત્રક-૧૧)

રોજગાર અને તાલીમ નિયામકની કચેરી, ગાંધીનગર.

વર્ષ ૨૦૨૦-૨૧ દરમિયાન ગુજરાત રાજ્યની ઔદ્યોગિક તાલીમ સંસ્થાઓમાં તાલીમ મેળવતા

દિવ્યાંગ ઉમેદવારોની માહિતી

ક્રમ	ઔદ્યોગિક તાલીમ સંસ્થાની વિગત	ઔદ્યોગિક તાલીમ સંસ્થાની સંખ્યા	મંજુર બેઠકોની સંખ્યા	તે પૈકી તાલીમ મેળવતા દિવ્યાંગ તાલીમાર્થી	રીમાર્ક્સ
૧	૨	૩	૪	૫	૬
૧	સરકારી ઔદ્યોગિક તાલીમ સંસ્થાઓ	૨૮૮	૧૭૭૫૪૮	૫૪૩	
૨	ગ્રાન્ટ-ઇન-એઇડ ઔદ્યોગિક તાલીમ સંસ્થાઓ	૧૧૨	૧૭૨૦૪	૨૭૨	
૩	સ્વનિર્ભર ઔદ્યોગિક તાલીમ સંસ્થાઓ	૧૯૫	૨૨૬૫૬	૧૦૭	
કુલ		૫૯૫	૨૧૭૪૦૮	૯૨૨	

પરિશિષ્ટ-૨(પત્રક-૧૨)

રાજ્યમાં આવેલ અંધ અને અપંગો માટેની આઈ.ટી.આઈ. ની વિગત દર્શાવતું પત્રક

આઈ.ટી.આઈ. નો પ્રકાર	ક્રમ	આઈ.ટી.આઈનું નામ	ટ્રેડનું નામ	મંજૂર બેઠકો	ઓનરોલ
૧	૨	૩	૪	૫	૬
સરકારી આઈ.ટી.આઈ.	૧	વડોદરા (કિસેબલ)	કોમ્પ્યુટર ઓપરેટર કમ પ્રોગ્રામીંગ આસીસ્ટન્ટ	૪૮	૨
			સ્યુઇંગ એન્ડ કટિંગ	૨૪	૨
			ડેસ્કટોપ પબ્લીશીંગ ઓપરેટર	૧૨	૧
	૨	રાજકોટ (કિસેબલ)	કોમ્પ્યુટર ઓપરેટર	૧૨	૧
			કટિંગ એન્ડ સ્યુઇંગ	૧૨	૧
			ડેસ્કટોપ પબ્લીશીંગ ઓપરેટર (કિસેબલ)	૧૨	૧
			હેર એન્ડ સ્કિન કેર (પી.એચ)	૧૨	૧
	સુરત		આર્મેચર એન્ડ મોટર રીવાઈન્ડીંગ/કોઇલ	૨૦	૧
કોમ્પ્યુટર ઓપરેટર			૨૪	૨	
કટિંગ એન્ડ સ્યુઇંગ			૨૪	૨	
ડેસ્કટોપ પબ્લીશીંગ ઓપરેટર (કિસેબલ)			૨૪	૨	
એમ્બ્રોઇડરી એન્ડ નિડલ વર્ક્સ			૨૪	૨	
હેર એન્ડ સ્કિન કેર (પી.એચ)			૨૦	૨	
પ્લમ્બીંગ આસિસ્ટન્ટ			૨૪	૨	
સરકારી આઈ.ટી.આઈ. કુલ				૨૮૨	૨૨
ગ્રાન્ટ ઈન એઈડ આઈ.ટી.સી.	૩	અંધજન મંડળ-વસ્ત્રાપુર	કોમ્પ્યુટર ઓપરેટર કમ પ્રોગ્રામીંગ આસીસ્ટન્ટ	૧૨	૧
			ઓફસેટ પ્રિન્ટર	૧૨	૧
			કટિંગ એન્ડ સ્યુઇંગ	૧૨	૧
			ટેલિફોન ઓપરેટર કમ રિસેપ્શનીસ્ટ	૧૨	૧
			ડેસ્કટોપ પબ્લીશીંગ ઓપરેટર (કિસેબલ)	૧૨	૧
			હેર એન્ડ સ્કિન કેર (પી.એચ)	૧૨	૧
			સ્ટેનોગ્રાફી (અંગ્રેજી)	૧૨	૧
	૪	ડેફ એન્ડ ડમ્બ, નવરંગપુરા	એમ્બ્રોઇડરી એન્ડ નિડલ વર્ક્સ	૧૨	૧
	૫	સમર્પણ, ગાંધીનગર	ઓફસેટ પ્રિન્ટિંગ એન્ડ બુક બાઇન્ડીંગ	૧૨	૧
			કટિંગ એન્ડ ટેલરિંગ	૧૨	૧
	૬	ડેફ એન્ડ ડમ્બ, મોડાસા	આર્મેચર એન્ડ મોટર રીવાઈન્ડીંગ	૨૪	૨
			ઓફસેટ પ્રિન્ટર	૧૨	૧
			કટિંગ એન્ડ ટેલરિંગ	૨૪	૨
			ટુ વ્હીલર રીપેરર (ઓટો)	૧૨	૧
			ડેસ્કટોપ પબ્લીશીંગ ઓપરેટર (કિસેબલ)	૧૨	૧
			પ્લમ્બીંગ આસિસ્ટન્ટ	૧૨	૧
	હેર એન્ડ સ્કીન કેર	૧૨	૧		

આઈ.ટી.આઈ. નો પ્રકાર	ક્રમ	આઈ.ટી.આઈનું નામ	ટ્રેડનું નામ	મંજૂર બેઠકો	ઓનરોલ
૧	૨	૩	૪	૫	૬
	૭	સમર્પણ-મોટેરા	કટિંગ એન્ડ ટેલરિંગ	૧૨	૧
	૮	ફિઝીકલ હેન્ડિકેપ્ટ- ગોમતીપુર	કટિંગ એન્ડ ટેલરીંગ	૧૨	૧
			કમ્પ્યુટર ઓપરેટર(પી.એચ)	૧૨	૧
	૯	રક્તપિત સેવા સંઘ, વડોદરા	એમ્બ્રોઇડરી એન્ડ નિડલ વર્કસ	૧૨	૧
			કટિંગ એન્ડ ટેલરીંગ	૧૨	૧
			કમ્પ્યુટર ઓપરેટર	૨૪	૨
	૧૦	પ્રજ્ઞાયક્ષુ- સુરેન્દ્રનગર	કમ્પ્યુટર ઓપરેટર (પી.એચ)	૧૨	૧
			હેર એન્ડ સ્કીન કેર	૧૨	૧
	૧૧	પ્રજ્ઞાયક્ષુ- ભાવનગર	કોમ્પ્યુટર ઓપરેટર(પી.એચ)	૧૨	૧
	૧૨	ગાંધીધર- કછોલી	ડેસ્કટોપ પબ્લીકેસિંગ ઓપરેટર(ડિસેબલ)	૧૨	૧
	૧૩	ડિસેબલ ટ્રસ્ટ- ઉઘના(સુરત)	ડેસ્કટોપ પબ્લીકેસિંગ ઓપરેટર(ડિસેબલ)	૧૨	૧
	૧૪	ડેફ એન્ડ ડમ્બ, નવરંગપુરા	ડેસ્કટોપ પબ્લીકેસિંગ ઓપરેટર(ડિસેબલ)	૧૨	૧
			કોમ્પ્યુટર ઓપરેટર(પી.એચ)	૧૨	૧
	૧૫	બ્લાઈન્ડ વેલફેર દાહોદ	કમ્પ્યુટર ઓપરેટર (પી.એચ)	૨૪	૨
	૧૬	અંધજન વિદ્યાલક્ષ્મી તાલીમ કેન્દ્ર, જામનગર	કોમ્પ્યુટર ઓપરેટર(પી.એચ)	૨૪	૨
	૧૭	શ્રી નવચેતન અંધજન મંડળ માધાપર (ભુજ)	કોમ્પ્યુટર ઓપરેટર (પી.એચ)	૧૨	૧
			કટિંગ એન્ડ ટેલરીંગ (પી.એચ)	૧૨	૧
	૧૮	હેન્ડિકેપ્ટ આઈ.ટી.આઈ- સોનગઢ	કમ્પ્યુટર ઓપરેટર (પી.એચ)	૧૨	૧
એકંદરે કુલ				૭૭૨	૬૨

પરિશિષ્ટ-૨(પત્રક-૧૩)

અશક્ત બાળકો માટેની સરકારી સંસ્થાઓનીયાદી તથા ટેલીફોન નંબરો

અ.નં.	સંસ્થાનું નામ/સરનામું	ટોચ મર્યાદા	ટેલીફોન નંબર
(૧)	માનસિક સ્વાસ્થ્ય કેન્દ્ર અને બાળ માર્ગદર્શન કેન્દ્ર, સન્યાસ આશ્રમની બાજુમાં, વિશ્વનાથ ભુવન, ટાઉન હોલ સામે, આશ્રમ રોડ, અમદાવાદ	-	૨૬૫૭૯૭૪૪
(૨)	એમ.પી. શાહ સરકારી અંધ શાળા, મહાત્મા ગાંધી રોડ, હાથીખાના મેદાન, જૂનાગઢ	૫૦	૨૬૫૪૫૩૧
(૩)	સરકારી બહેરા-મૂંગા શાળા, મહાત્મા ગાંધી રોડ, હાથીખાના, જૂનાગઢ	૧૬૦	૨૬૫૪૫૩૧
(૪)	સરકારી અંધ શાળા, નાગરિક સોસાયટી પાસે, હોસ્પિટલ રોડ, ભુજ (કચ્છ)	૫૦	૨૨૨૧૧૦
(૫)	શ્રીમતી કેસરબાઈ કીલાચંદ સરકારી બહેરા-મૂંગા શાળા, રેલ્વે સ્ટેશન પાસે, પીલાજી ગંજ, મહેસાણા	૫૦	૨૨૦૪૯૬
(૬)	સરકારી બહેરા-મૂંગા શાળા, પટેલ છાત્રાલયનું મકાન, રેલવે સ્ટેશન પાસે, રાજપીપળા, જી. નર્મદા	૫૦	૨૨૦૪૯૬
(૭)	અપંગ બાળગૃહ, ભકિતનગર, સ્ટેશન રોડ, રાજકોટ-૨	૧૦૦	૨૩૬૨૩૯૬
(૮)	મંદબુદ્ધિવાળા બાળકોની શાળા, કાલાવડ રોડ, પાણીના ટાંકા પાસે, રાજકોટ-૫	૬૦	૨૫૭૭૨૯૭
(૯)	સરકારી અંધ શાળા, પેન્શનપુરા, વડોદરા	૫૦	૨૭૯૧૬૭૯
(૧૦)	અપંગ બાળ ગૃહ, પેન્શનપુરા, ફતેગંજ, વડોદરા	૫૦	૨૭૯૧૬૭૯
(૧૧)	મંદબુદ્ધિવાળા બાળકોની શાળા, કારેલીબાગ, પાણીની ટાંકી પાસે, લાલબહાદુર શાસ્ત્રી વિદ્યાલયની પાસે, વડોદરા	૫૦	૨૪૯૨૨૯૦

પરિશિષ્ટ-૨ (પત્રક-૧૪)

અસ્થિવિષયક અશક્તતા ધરાવતા બાળકો માટેની સ્વૈચ્છિક સંસ્થાઓની યાદી તથા ટેલીફોન નંબરો

અ.નં.	સંસ્થાનું નામ/સરનામું	ટોચ મર્યાદા	ટેલીફોન નંબર
(૧)	અપંગ માનવ મંડળ, ડી. વિક્રમ સારાભાઈ રોડ, અટીરા પાછળ, અમદાવાદ	૩૨૫	૨૬૩૦૨૬૪૩ ૨૬૩૦૪૪૦૧
(૨)	દી સોસાયટી ફોર ફિઝિકલ હેન્ડીકેપ્ડ, ૬, સુદામા હાઉસ, પ્રિતમનગર, ૧લો ઢાળ, એલિસબ્રિજ, અમદાવાદ-૬	૩૫	૨૬૫૭૫૨૭૩ ૨૬૫૭૬૫૧૯
(૩)	અપંગ માનવ મંડળ કેન્દ્ર સંચાલિત દી નેશનલ હાઈસ્કૂલ, સોલા રોડ, અમદાવાદ	૮૫	૨૭૪૮૯૪૮૪ ૭૪૫૬૬૮૮
(૪)	ભાત બેલિજયમ મૈત્રી પ્રેરિત દિવ્યાંગ છાત્રાલય, ઠે. મમતા મંદિર, વિદ્યામંદિર, પાલનપુર, જી. બનાસકાંઠા	૭૦	(૦૨૭૪૨) ૨૫૨૫૮૬
(૫)	તા.ર. ગાંધી વિકાસગૃહ સંચાલિત અપંગ બાલિકા ગૃહ, ઠે. રણછોડદાસ ગાંધી ભવન, પોરબંદર	૩૦	(૨૦૭૮) ૨૪૨૫૦૩૮
(૬)	શ્રીમતી પ.ના.રા.શાહ (તળાજાવાળા) સોસાયટી ફોમ દી રિલીફ એન્ડ રિહેબિલિટેશન ઓફ દી ફિસેબલ, નવા ફિલ્ટર પાસે, ભાવનગર		(૦૨૭૮) ૨૪૨૦૮૩૬
(૭)	બ્લાઈન્ડર વેલ્ફેર, કાઉન્સિલ સંચાલિત બહુદિવ્યાંગ નિવાસી શાળા મંડાવ રોડ, દાહોદ	૧૦૦	(૦૨૬૭૩) ૨૯૧૬૨૨, ૨૪૩૩૮૯
(૮)	સદવિચાર પરિવાર દિવ્યાંગ પુનર્વર્સન કેન્દ્ર સંચાલિત પ્રાથમિક શાળા-છાત્રાલય, મું. ઉવારસદ, તા. જી. ગાંધીનગર-૩૮૨૫૪૨૨	૨૧૫	૨૩૨૮૬૨૧૦
(૯)	ભારતીય સેવા સમાજ સંચાલિત દિવ્યાંગ કન્યા નિવાસી શાળા અને છાત્રાલય, મોટેરા, તા. જી. ગાંધીનગર	૩૫	૨૭૫૦૬૬૭૧
(૧૦)	મેનાબા ચેરીટેબલ ટ્રસ્ટ, અમદાવાદ સંચાલિત મંથન અપંગ બાળકોની પ્રાથમિક શાળા, છાત્રાલય, હાજીપુર, તા. કલોલ, જી. ગાંધીનગર	૧૦૦	(૦૨૭૬૪) ૨૮૫૫૧૨
(૧૧)	કચ્છ વિકાસ ટ્રસ્ટ સંચાલિત અંધ, બહેરા-મૂંગા તથા અપંગ બાળકોની શાળા, મું. રાયઘણપર, તા. ભુજ, જી. કચ્છ	૮૫	(૦૨૮૩૨) ૨૭૪૨૨૯
(૧૨)	નવચેતન અંધજન મંડળ, માધાપર સંચાલિત દિવ્યાંગ કન્યાકુંજ, માધાપર, જી. કચ્છ	૯૦	(૦૨૮૩૨) ૨૪૩૦૫૦, ૨૪૨૦૭૯
(૧૩)	નવચેતન અંધજન મંડળ, માધાપર સંચાલિત દિવ્યાંગ વિદ્યાવિહાર કન્યાકુંજ, માધાપર, જી. કચ્છ	૬૦	(૦૨૮૩૨) ૨૪૩૦૫૦

અ.નં.	સંસ્થાનું નામ/સરનામું	ટોચ મર્યાદા	ટેલીફોન નંબર
(૧૪)	અંધજન મંડળ (કે.સી.આર.સી.) સંચાલિત બહુદિવ્યાંગતા ધરાવતી બહેનો/બાળાઓ માટેની સંસ્થા, સેન્ટ ઝેવિયર્સ સ્કૂલ રોડ, પાણી પુરવઠા, ગેસ્ટ હાઉસ સામે, જનરલ હોસ્પિટલ પાછળ, ભુજ-કરછ	૫૦	(૦૨૮૩૨) ૨૫૨૦૪૧, ૨૨૨૯૦૭
(૧૫)	મમતા કેન્દ્ર નાની કડી સંચાલિત મમતા અપંગ છાત્રાલય, નાની કડી, તા. કડી, જી. મહેસાણા	૧૦૦	(૦૨૭૬૪) ૨૫૨૨૯૧
(૧૬)	અપંગ સેવા ટ્રસ્ટ સંચાલિત અપંગ છાત્રાલય, નુગર, તા. જી. મહેસાણા	૫૦	(૦૨૭૨) ૨૭૩૩૧૭
(૧૭)	શ્રી નવદીપ એજ્યુકેશન ટ્રસ્ટ સંચાલિત દિવ્યાંગ સહકાર વિદ્યાલય, છાત્રાલય, મું. ફલુ, તા. વિજાપુર, જી. મહેસાણા	૩૫	(૦૨૭૬૩) ૨૯૨૦૮૧
(૧૮)	ઉત્તર ગુજરાત દિવ્યાંગ કલ્યાણ સંઘ સંચાલિત દિવ્યાંગ તાલીમ સહ ઉત્પાદન કેન્દ્ર, કાંચા ચાર રસ્તા પાસે, વિસનગર, જી. મહેસાણા.	૨૫	(૦૨૭૬૫) ૨૨૦૨૧૦, ૨૮૪૩૮૦
(૧૯)	યુવા ચેતના સંસ્થા સંચાલિત દિવ્યાંગ છાત્રાલય અને સ્વરોજગારી તાલીમ કેન્દ્ર, લક્ષ્મીપુરા, કંપા ચાર રસ્તા, શ્રેયસ સ્કૂલની સામે, હિંમતનગર, જી. સાબરકાંઠા.	૩૫	(૦૨૭૭૨) ૨૩૦૯૪૩૫
(૨૦)	અપંગોની આઈ.ટી.આઈ., સોનગઢ, જી. સુરત	૧૦	(૦૨૬૨૪) ૨૨૧૭૦૯
(૨૧)	ડિસેબલ વેલફેર ટ્રસ્ટ ઓફ ઇન્ડિયા સંચાલિત દિવ્યાંગ બાળકોનું તાલીમ સેન્ટર, સાંઈ સમર્થ સોસાયટી પાસે, શરદ ચતન સ્કૂલની પાછળ, .મરા, સુરત	૪૦	૨૪૬૪૯૨૭
(૨૨)	ડિસેબલ વેલફેર ટ્રસ્ટ ઓફ ઇન્ડિયા સંચાલિત દિવ્યાંગ બાળકોની શાળા, ઠે. સાઈ સમર્થ સોસાયટી પાસે, શરદ ચતન સ્કૂલની પાછળ, ઉમરા સુરત	૨૨૫	(૦૨૬૧) ૨૨૫૨૯૪૨
(૨૩)	સોસાયટી ફોર ધી ટ્રેનિંગ એન્ડ વોકેશનલ રિહેબિલિટેશન ઓફ ડિસેબલ, સેવાતીર્થ, તરસાલી, વડોદરા	૩૫	૨૬૪૩૬૧
(૨૪)	ડિસેબલ વેલફેર ટ્રસ્ટ ઓફ ઇન્ડિયા સંચાલિત હેન્ડિકેપ્ડ ચિલ્ડ્રન હોસ્ટેલ, સાંઈ સમર્થ સોસાયટી, ઉમરા, સુરત	૪૦	(૦૨૬૧) ૬૫૪૭૦૩ ૯૮૨૫૧૧૦૮૮૮
(૨૫)	ધી સોસાયટી ફો ધી ફિઝિકલ હેન્ડિકેપ્ડ સંચાલિત હોસ્ટેલ, સુદામા હાઉસ, પ્રિતમનગર, અમદાવાદ	-	૨૬૫૭૨૨૭૩ ૯૮૨૫૧૪૯૩૧૯

પરિશિષ્ટ-૨ (પત્રક-૧૫)

શ્રવણમંદ બાળકો માટેની સ્વૈચ્છિક સંસ્થાઓની યાદી તથા ટેલીફોન નંબરો

અ.નં.	સંસ્થાનું નામ/સરનામું	ટોચ મર્યાદા	ટેલીફોન નંબર
(૧)	બહેરા-મૂંગા શાળા આશ્રમ રોડ, નવરંગપુરા, અમદાવાદ	૩૫૦	૨૬૫૮૬૧૩૮
(૨)	ટ્રેનિંગ કોલેજ ફોર ધી ટીચર્સ ઓફ ધી ડેફ, બહેરા મૂંગા શાળાના કંપાઉન્ડમાં, આશ્રમ રોડ, અમદાવાદ	૨૦	૨૬૫૮૬૧૩૮
(૩)	ટ્રેનિંગ સેન્ટર ફોર ધી એડલ્ટ ઓફ ધી ડેફ, બહેરા-મૂંગા શાળાના કંપાઉન્ડમાં, આશ્રમ રોડ, અમદાવાદ	૩૦	૨૬૫૮૬૧૩૮
(૪)	કલ્પના બાલમંદિર અને શિશુગૃહ, (બહેરા-મૂંગા તથા અંધ બાળકો માટે) આશ્રમ રોડ, નવરંગપુરા, અમદાવાદ	૮૦	૨૬૫૮૬૧૩૮
(૫)	શ્રી કે.એસ.દેવિયા મૂક-બધિર વિદ્યાલય, સોલા નવી હાઈકોર્ટ સામે, તા. દશક્રોઈ, જી. અમદાવાદ	૭૦	૨૭૪૫૬૩૧૨
(૬)	શ્રી પી.સી.ભટ્ટ, મૂક-બધિર વિદ્યાલય, રામજી મંદિર પાસે, મું.પો. સોજીત્રા, જી. આણંદ	૪૫	(૦૨૬૯૭) ૨૩૪૩૭૪, ૨૫૨૫૮૬
(૭)	મા શ્રવણવાણી મૂક-બધિર વિદ્યાલય તાલેબાગ, પાલનપુર-૩૮૫૦૦૧, જી. બનાસકાંઠા	૧૭૦	૨૬૦૨૫૮, ૨૫૨૫૮૬
(૮)	શ્રી શાહ ખી.લ બહેરા-મૂંગા, શાળા ટ્રસ્ટ, ૫૧, વિદ્યાનગર, ભાવનગર	૩૦૦	(૦૨૭૮) ૨૪૨૦૮૩૬, ૨૪૨૯૩૨૬
(૯)	સમર્પણ મૂક-બધિર શિશુ વિદ્યામંદિર, ૧૧૧, ચ-ટાઈપ, લગ્નની વાડીની બાજુમાં, સેક્ટર-૨૮, ગાંધીનગર	૧૭૫	૨૩૨૧૧૩૩૨
(૧૦)	મહિલા જાગૃતિ અભિયાન પબ્લિક ચેરિટેબલ ટ્રસ્ટ સંચાલિત બહેરા-મૂંગા શાળા, તાલુકા પંચાયત કચેરી સામે, દહેગામ, જી. ગાંધીનગર	૭૦	(૦૨૭૧૬) ૨૩૩૦૭૦
(૧૧)	શ્રી મધરાજ મુન્દ્રા અને શ્રી ઘનાણી બહેરા-મૂંગાની શાળા, એર ફોર્સ રોડ, ખેતીવાડી કેન્દ્ર સામે, દિગ્વિજય મિલની બાજુમાં, જામનગર-૩૬૧ ૦૦૬	૧૨૫	(૦૨૮૮) ૨૭૧૦૧૩૧
(૧૨)	શ્રીરામ મૂક-બધિર વિદ્યાવિહાર ટ્રસ્ટ, ગોપાલ ભવન, અણદાબાવા રોડ, લીમડા લેન, જામનગર	૬૫	(૦૨૮૮) ૨૬૭૬૦૫૧
(૧૩)	રોટરી કલબ નડિયાદ સમાજ સેવા અને સંશોધન ટ્રસ્ટ સંચાલિત બધિર વ્યવસાયી તાલીમ અને પુન : સ્થાપન રામતલાવડી, રેલવે કોસિંગ પાસે, મિશન રોડ, નડિયાદ, જી. ખેડા	૩૫	(૦૨૬૮) ૨૫૮૧૮૨, ૨૫૮૧૯૯૮

અ.નં.	સંસ્થાનું નામ/સરનામું	ટોચ મર્યાદા	ટેલીફોન નંબર
(૧૪)	શ્રી એસ.જી બ્રહ્મભટ્ટ બધિર વિધાવિહાર રામતલાવડી, રેલવે કોસિંગ પાસે, મિશન રોડ, નડિયાદ, જી. ખેડા	૨૭૦	(૦૨૬૮) ૨૮૧૯૮૧
(૧૫)	માતા લક્ષ્મી રોટરી બહેરાઓ માટેની સંસ્થા સ્ટેશન રોડ, આદિપુર, જી. કચ્છ	૨૦૦	(૦૨૮૩૬) ૨૬૦૪૧૮
(૧૬)	બળવંતરાય અને ઈન્દુબેન નાયક બહેરા-મૂંગા શાળા (કુમાર) કછોલી, સ્ટેશન અમલસાડ, તા. ગણદેવી, જી. નવસારી	૨૫૦	(૦૨૬૩૪) ૨૭૨૨૫૯
(૧૭)	ગં.કી. નાયક બધિર કન્યા વિદ્યાલય, કછોલી, સ્ટેશન અમલસાડ, તા. ગણદેવી, જી. નવસારી	૧૪૦	(૦૨૬૩૪) ૨૭૨૨૫૯
(૧૮)	માનવ કલ્યાણ ટ્રસ્ટ નવસારી સંચાલિત અપંગ તાલીમ અને પુન : સ્થાપન, ઉદ્યોગભવન, દાંડી રોડ, વિજલપોર, તા. જલાલપોર, જી. નવસારી	૩૫	(૦૨૬૩૭) ૨૮૩૮૬૦
(૧૯)	શ્રી પ્ર.સ. કોઠારી, બહેરા-મૂંગા વિવિધલક્ષી વિદ્યાલય, દાંડીકૂચ માર્ગ, વિજલપોર, તા. જલાલપોર, જિ. નવસારી	૨૨૫	(૦૨૬૩૭) ૨૮૩૮૬૦
(૨૦)	શ્રી પંચમહાલ અનુસૂચિત જાતિ એજ્યુકેશન ટ્રસ્ટ સંચાલિત બહેરા-મંગા વિદ્યાલય, ઠે. મુન લાઈટ સિનેમા, દાહોદ રોડ, ગોધરા, જી. પંચમહાલ	૭૦	(૦૨૬૭૨) ૨૪૭૯૫૦, ૨૩૧૪૬૩
(૨૧)	શ્રીમતી એમ.કે.વ્યાસ એન્ડ વાય.આર.સાંકેસરા, બહેરા-મૂંગા શાળા, કાળકા દરવાજા પાસે, પાટણ, જી. પાટણ	૯૫	(૦૨૭૬૬) ૨૨૨૦૩૩૨
(૨૨)	શ્રી અને શ્રીમતી છ.શા.વિરાણી, બહેરા-મૂંગા શાળા, ટ્રસ્ટ સ્વામિનારાયણ ગુરુકુલ પાસે, ઢેબર રોડ, રાજકોટ.	૧૨૫	(૦૨૮૧) ૨૩૬૧૬૩૮
(૨૩)	શ્રી જય સચ્ચિદાનંદ એજ્યુકેશન ટ્રસ્ટ સંચાલિત બહેરા-મૂંગા શાળા, જેતપુર, જી. રાજકોટ	૩૫	(૦૨૮૧) ૨૩૨૯૨૯૦
(૨૪)	શ્રી જે.બી. ઉપાધ્યાય બહેરા-મૂંગા શાળા, તલોદ, જી. સાબરકાંઠા	૧૪૦	(૦૨૭૭૦) ૨૨૦૨૭૪
(૨૫)	શ્રી વી.એચ.ગાંધી બહેરા-મૂંગા શાળા, એસ.ટી. સ્ટેન્ડ પાછળ, મોડાસા, જી. સાબરકાંઠા	૧૮૦	(૦૨૭૭૪) ૨૪૬૮૦૧
(૨૬)	હિંમતનગર નાગરિક સહકારી બેંક બહેરા-મૂંગા વિદ્યાલય, આર.ટી.ઓ. ઓફિસ પાછળ, હિંમતનગર સ્ટેટે હાઇવે, મોતીપુરા, હિંમતનગર, જી. સાબરકાંઠા	૧૧૫	(૦૨૭૭૨) ૨૨૯૪૨૨
(૨૭)	મૂક-બધિર વિકાસ ટ્રસ્ટ સંચાલિત, સ્વ. શ્રી દિલીપ પરશે અશોકચંદ્ર શાહ સ્મૃતિ બહેરા-બાળકોની પ્રાથમિક શાળા, મ્યુ. કમિશનરશ્રીના બંગલા પાસે, અંબિકા નિકેતન, અઠવા, લાઈન્સ, સુરત	૧૧૫	૨૨૨૬૨૪૮, ૩૨૨૦૧૫૭

અ.નં.	સંસ્થાનું નામ/સરનામું	ટોચ મર્યાદા	ટેલીફોન નંબર
(૨૮)	શ્રી ડી.એસ. પારેખ બહેરા-મૂંગા શાળા, નવા જંકશન પાસે, સુરેન્દ્રનગર	૧૫૦	(૦૨૭૫૨) ૨૨૦૬૪૦
(૨૯)	શ્રીમતી કમળબહેન બધિર વિદ્યાલય, મેન્ટલ હોસ્પિટલ પાછળ, પાણીની ટાંકી પાસે, કારેલીબાગ, વડોદરા	૧૭૫	(૦૨૬૫) ૨૪૬૧૧૦૫, ૨૪૬૨૩૮૨
(૩૦)	નગર પ્રાથમિક શિક્ષણ સમિતિ સંચાલિત, બહેરા-મૂંગા શાળા, ફતેહગંજ, મદન ઝાંપા, વડોદરા		(૦૨૬૫) ૨૭૯૧૭૩૫
(૩૧)	શ્રીમતી શારદાબહેન એચ.દેસાઈ બધિર છાત્રાલય, પાણીની ટાંકી પાસે, કારેલી બાગ, વડોદરા	૫૫	(૦૨૬૫) ૨૪૬૧૧૦૫, ૨૪૬૨૩૮૨
(૩૨)	મનોવિકાસ ચેરીટેબલ ટ્રસ્ટ વાપી સંચાલિત મનોવિકાસ મુકબધિર વિદ્યાલય, મું. દેગામ, તા. પારડી, જી. વલસાડ	૫૦	૯૮૨૫૧૩૮૨૦૧
(૩૩)	અમરેલી મુક-બધિર સેવા ટ્રસ્ટ સંચાલિત, શ્રી એમ.આર. મહેતા, બહેરા-મૂંગા શાળા, અમરેલી	૫૦	

પરિશિષ્ટ-૨ (પત્રક-૧૬)

માનસિક પડકારીતા ધરાવતાં બાળકો માટેની સ્વૈચ્છિક સંસ્થાઓની યાદી તથા ટેલીફોન નંબરો

અ.નં.	સંસ્થાનું નામ/સરનામું	ટોચ મર્યાદા	ટેલીફોન નંબર
(૧)	ગુજરાત કેળવણી ટ્રસ્ટ સંચાલિત "મમતા" મંદબુદ્ધિના બાળકોની તાલીમ કોલેજ, મંગળ પ્રભાત ટ્રસ્ટ બિલ્ડીંગ સેન્ટ્રેલ પાસે, મિરઝાપુર રોડ, અમદાવાદ	૨૦	૦૭૯-૨૫૫૦૦૩૦૯
(૨)	"સોપાન" મંદબુદ્ધિના બાળકોની શાળા, અંધ કલ્યાણ કેન્દ્ર પાછળ, પિન્ક સિટી પાસે, રાણીપ, અમદાવાદ	૫૦	૦૭૯-૨૭૫૨૦૭૪૩
(૩)	"પ્રેરણા" મંદ બુદ્ધિના બાળકોની તાલીમ શાળા, સેન્ટ જેવિયર્સ હાઈસ્કૂલ પાસે, મિરઝાપુર રોડ, અમદાવાદ	૫૦	૦૭૯-૨૫૫૦૦૩૦૯
(૪)	"ઉત્કર્ષ" ટ્રસ્ટ સંચાલિત મંદબુદ્ધિવાળા બાળકોની શાળા, રામબાગ ફાયર બ્રિગેડ સામે, મણીનગર, અમદાવાદ	૨૫	૦૭૯- ૨૬૬૩૩૧૦૫૫
(૫)	"ઉત્થાન" મંદબુદ્ધિના બાળકોની નિવાસી તથા તાલીમ શાળા પીપલ્સ બેંકની પાછળ, પાલડી, અમદાવાદ	૫૦	૦૭૯-૨૬૫૭૭૪૨૫
(૬)	"પ્રકાશ" મંદબુદ્ધિના બાળકોની નિવાસી તથા તાલીમ શાળા નહેરૂ ફાઉન્ડેશનની બાજુમાં, થલતેજ ટેકરા, બોડકદેવ, વસ્ત્રાપુર રોડ, અમદાવાદ	૧૦૦	૦૭૯-૨૫૫૦૦૩૦૯
(૭)	શારદા મંદબુદ્ધિના બાળકોની શાળા, C / o . બી.એમ. ઇન્સ્ટિટ્યુટ ઓફ મેન્ટલ હેલ્થ, આશ્રમ રોડ, અમદાવાદ	૮૫	૦૭૯-૨૬૫૮૬૮૨૦, ૨૬૫૭૮૨૫૬
(૮)	અંધજન મંડળ સંચાલિત માનસિક સ્વાસ્થ્ય કેન્દ્ર, વસ્ત્રાપુર, અમદાવાદ	૭૦	૦૭૯-૨૬૩૦૫૦૮૨
(૯)	નવજીવન ચેરિટેબલ ટ્રસ્ટ સંચાલિત મંદબુદ્ધિ અને સી.પી. બાળકોની વિશિષ્ટ બિન-નિવાસી શાળા પાર્થ કોમ્પ્લેક્સ, ચિન્મય ટાવરના ખાંચામાં, ગુરૂકુલ રોડ, સુભાષ ચોક પાસે, મેમનગર, અમદાવાદ ૭૦	૭૦	૦૭૯-૨૭૪૯૬૫૭૮, ૨૪૯૬૫૭૮, ૨૭૪૯૫૬૬૬
(૧૦)	શારદા માનસિક સ્વાસ્થ્ય કેન્દ્ર, મંદબુદ્ધિના બાળકોની વિશિષ્ટ તાલીમ સંસ્થા, ઠે. ખોડીયાર માતાના મંદિર પાસે, આંબલી ગામ, બોપલ રોડ, અમદાવાદ ૩૫	૭૦	૦૭૯-૨૮૮૩૧૪૩૩
(૧૧)	જ્યોતિ સંઘ સંચાલિત મંદબુદ્ધિ (કિશોરી વિભાગ) ના બાળકોની શાળા, પથરકુવા, રીલીફ રોડ, અમદાવાદ	૩૫	૦૭૯-૨૫૩૫૩૯૦૮, ૨૫૩૫૧૭૦૮
(૧૨)	લર્નિંગ કિલનીક મંદબુદ્ધિના બાળકોની દિનશાળા, હિમાવન, પાલડી, અમદાવાદ	૩૫	૦૭૯-૨૬૫૭૯૭૩૮
(૧૩)	માધુર્ય ભુવન, મંદબુદ્ધિના બાળકો માટેનું ઠે. પ્રતિક ટેનામેન્ટ સામે, ઈન્ડિયા કોલોની સામે, ઠક્કર બાપાનગર રોડ, અમદાવાદ	૩૫	૦૭૯-૨૭૪૨૧૩૬

અ.નં.	સંસ્થાનું નામ/સરનામું	ટોચ મર્યાદા	ટેલીફોન નંબર
(૧૪)	ડૉ. જીત મહેતા મંદબુદ્ધિના બાળકોની દિનશાળા એકાંકી બંગલો, મમતાપાર્ક, હરિઓમ આશ્રમ પાસે, આશ્રમ રોડ, અમદાવાદ	૫૫	૦૭૯-૨૭૫૪૩૩૭૦
(૧૫)	ભારત લોકહિત સેવા સમિતિ સંચાલિત ચીન્મય મંદબુદ્ધિના બાળકોની નિવાસી શાળા ફતેહવાડી, સરખેજ, અમદાવાદ	૫૦	૦૭૯-૨૬૮૪૩૩૯૫
(૧૬)	શ્રીમતી આઈ.આર.મહેતા, આનંદ નિકેતન, ડેરી રોડ, પાલનપુર, જી. બનાસકાંઠા	૬૫	૦૨૭૪૨-૨૫૨૫૮૬
(૧૭)	નવજયોત એજ્યુકેશન ટ્રસ્ટ રૈયા સંચાલિત નવજયોત મનોપચાર કેન્દ્ર, થરાદ મંદબુદ્ધિના બાળકોની તાલીમી અને નિવાસી શાળા, થરાદ જુના ગંજ બજાર, બી.આર.સી. ભવનની સામે, મું.પો.તા. થરાદ, જી. બનાસકાંઠા.	૨૫	૦૨૭૩૭-૨૨૨૧૨૩
(૧૮)	અંકુર મંદબુદ્ધિવાળા બાળકોની શાળા, સરદારનગર શોર્પીંગ સેન્ટર સામે, વ્યવસાયી મહિલા છાત્રાલયની બાજુમાં, સરદારનગર સર્કલ, ભાવનગર-૩૬૪૦૦૨	૧૧૫	૦૨૭૮-૨૫૬૬૬૫૬, ૨૫૭૩૦૩૮
(૧૯)	અસ્મીતા વિકાસ ટ્રસ્ટ સંચાલિત માનસિક ક્ષતિવાળા બાળકોની શાળા, ત્રાસલા, તા. જી. ભરૂચ.	૫૦	૯૮૨૫૦૭૨૩૫૬
(૨૦)	સ્મૃતિ વિકાસ ટ્રસ્ટ (ગાંધીનગર) સંચાલિત નવ સ્મૃતિ મંદ બુદ્ધિવાળા બાળકોની વિશિષ્ટ નિવાસી અને દિન શાળા મું. સરગાસણ, તા.જી. ગાંધીનગર.	૬૫	૦૭૯-૨૩૨૨૯૪૧૮
(૨૧)	રચનાત્મક અભિગમ ટ્રસ્ટ સંચાલિત માનસિક સ્વાસ્થ્ય કેન્દ્ર ૪૦૫/૨-એ, ૧૨-૧૩ ના બસ સ્ટેન્ડ પાસે, સેક્ટર-૧૩, ગાંધીનગર	૨૦	૦૭૯-૨૫૫૦૩૦૯
(૨૨)	શારદા ટ્રસ્ટ સંચાલિત સ્મૃતિ વિકાસ મંદબુદ્ધિના બાળકોની નિવાસી અને દિન શાળા, ઠે. મોટા ચિલોડા પાસે, પો. પ્રાંતિજ, તા.જી. ગાંધીનગર	૬૦	૦૭૯-૨૩૨૭૩૨૬૭
(૨૩)	મેનાબા ચેરિટેબલ ટ્રસ્ટ અમદાવાદ સંચાલિત મંથન માનસિક ક્ષતિવાળા બાળકોની નિવાસી શાળા, મું. હાજીપુરા, તા. કલોલ, જી. ગાંધીનગર	૩૫	૦૨૭૬૪-૨૮૫૫૧૨
(૨૪)	માનવ કલ્યાણ ટ્રસ્ટ સંચાલિત "સંવેદના" મંદ બુદ્ધિના બાળકોની નિવાસી શાળા, ઠે. ગુલામનગર, જકાતનાકા સામે, જામનગર	૬૦	૦૨૮૮-૨૫૫૩૦૦૩
(૨૫)	મંગલમૂર્તિ દિવ્યાંગ ટ્રસ્ટ સંચાલિત મંદબુદ્ધિના બાળકોની નિવાસી શાળા, ઠે. મંગલમૂર્તિ, કાળવા ચોક, જૂનાગઢ	૩૫	૦૨૮૫-૨૬૫૧૭૦૭
(૨૬)	ઉપાસના હરી આશરો ટ્રસ્ટ મંદબુદ્ધિના બાળકો માટેની સંસ્થા વોર્ડ-૨/બી, પો.બો. નં. ૧૫, આદિપુર, જી. કચ્છ	૬૫	૦૨૮૩૬-૨૬૦૧૭૨, ૨૬૦૨૦૨

અ.નં.	સંસ્થાનું નામ/સરનામું	ટોચ મર્યાદા	ટેલીફોન નંબર
(૨૭)	ખોડિયાર એજ્યુકેશન ટ્રસ્ટ સંચાલિત માનસિક ક્ષતિવાળા બાળકોની શાળા, પાંજરાપોળના મકાનમાં, આઝાદ ચોક પાસે, મહેસાણા	૫૦	૦૨૭૬૨-૨૩૫૬૪૫
(૨૮)	માનવ કલ્યાણ ટ્રસ્ટ સંચાલિત મંદબુદ્ધિના બાળકોનું વિવિધલક્ષી વિદ્યાલય, ઠે. દાંડી રોડ, વિજલપોર, જી. નવસારી	૧૨૦	૦૨૬૩૭-૨૮૩૮૬૦, ૨૮૩૭૮૫
(૨૯)	શિશુકુંજ મંદબુદ્ધિના બાળકોની વિશિષ્ટ શાળા, ઠે. કુંજન શાસ્ત્રી સર્કલ, પોરબંદર, જી. પોરબંદર	૬૦	૦૨૮૬-૨૨૧૪૬૬, ૨૨૨૯૯૫
(૩૦)	ઘી સોસાયટી ફોર ઘી મેન્ટલી રીટાર્ડેડ સંચાલિત સ્નેહ નિઝર મંદબુદ્ધિના બાળકોની શાળા, ઠે. બીટી સવાણી કિડની હોસ્પિટલની સામે, સૌરાષ્ટ્ર યુનિવર્સિટી રોડ, રાજકોટ	૩૫	૦૨૮૧-૨૫૮૪૦૩૧
(૩૧)	સાબરકાંઠા ચેરિટેબલ ટ્રસ્ટ સંચાલિત મંદ બુદ્ધિના બાળકોની સંસ્થા, દેવચંદનગર, હિંમતનગર, જી. સાબરકાંઠા	૭૫	૦૨૭૭૨- ૨૨૪૩૪૪૪
(૩૨)	સહયોગ કૃષ્ણચંદ્ર ટ્રસ્ટ સંચાલિત અસ્વસ્થ બહેનો માટેની સંસ્થા રાજેન્દ્રનગર, તા. હિંમતનગર, જી. સાબરકાંઠા	૧૨૦	૦૨૭૭૨-૨૫૪૩૩૭ ૯૮૨૫૦૧૧૧૮૫
(૩૩)	સહયોગ કૃષ્ણચંદ્ર ટ્રસ્ટ સંચાલિત પૂખ્તવયના મંદબુદ્ધિવાળા પુરૂષો માટે નિવાસી સંસ્થા, રાજેન્દ્રનગર, તા. હિંમતનગર, જી. સાબરકાંઠા.	૧૬૫	૦૨૭૭૨-૨૫૪૩૩૭ ૯૮૨૫૦૧૧૧૮૫
(૩૪)	જી.કે.ટી. સંચાલિત મમતા માનસિક સ્વાસ્થ્ય કેન્દ્ર ઠે. મ્યુ. શાળા નં. ૭, આદર્શનગર સોસાયટી, અઠવા લાઈન્સ, સુરત	૨૦	૦૨૬૧-૨૬૫૦૨૮૦
(૩૫)	જીવન વિકાસ ટ્રસ્ટ સંચાલિત મંદબુદ્ધિના બાળકોની શિક્ષણ અને તાલીમ સંસ્થા ઠે. તળાવ પાસે, ગુજરાત ગેસ કંપની પાસે, અડાજણ, મું. સુરત	૪૦	૦૨૬૧-૨૭૩૬૯૨૮
(૩૬)	જીવન સ્મૃતિ મંદબુદ્ધિના બાળકોની શાળા, કુમકુમ સોસાયટી સામે, દેશળ ભગત વાવ પાસે, સુરેન્દ્રનગર	૩૫	૦૨૭૫૨-૨૩૫૩૯૩ ૯૪૭૯૫૦૫૩૯૪
(૩૭)	સ્પંદન મંદબુદ્ધિના બાળકોની શાળા, ઠે. મુક-બઘિર શાળા પાછળ, હરણી કારેલી બાગ, વડોદરા	૪૫	૦૨૬૫-૨૪૬૫૪૫૮
(૩૮)	કે.જી.પટેલ ચિલ્ડ્રન હોસ્પિટલ સંચાલિત માનસિક સ્વાસ્થ્ય કેન્દ્ર, જલારામ માર્ગ, કારેલી બાગ, વડોદરા	૫૦	૦૨૬૫-૨૪૬૩૯૦૬ ૨૪૬૪૧૩૦
(૩૯)	મુનિસેવા આશ્રમ સંચાલિત માનસિક ક્ષતિવાળી મહિલાઓનું ગૃહ, પો. ગોરજ, તા. વાઘોડિયા, જી. વડોદરા	૩૦	૦૨૬૬૮-૨૬૮૦૧૦, ૨૬૮૦૦૪
(૪૦)	જી.કે.ટી. સંચાલિત-વાત્સલ્ય-મંદબુદ્ધિની બાળાઓની નિવાસી શાળા, મું.પો. ડોરમાર, તા. સંખડા, જી. વડોદરા	૩૫	૦૨૬૬૫-૨૬૧૫૨૬

અ.નં.	સંસ્થાનું નામ/સરનામું	ટોચ મર્યાદા	ટેલીફોન નંબર
(૪૧)	શ્રદ્ધા ચેરિટેબલ ટ્રસ્ટ વલસાડ સંચાલિત નવસર્જન મંદબુદ્ધિના બાળકોની વિશિષ્ટ શાળા, મદનવાડ, મેઈન રોડ, વલસાડ		૦૨૬૩૨-૨૩૪૯૮૩
(૪૨)	માનવ કલ્યાણ ટ્રસ્ટ સકલાણા, તા. વડગામ, જી. બનાસકાંઠા સંચાલિત બહુવિધ દિવ્યાંગતા/ઓટીઝમ, માનસિક ક્ષતિ ધરાવતી બહેનોની સંસ્થા, ઠે. અમરેલી ચાર રસ્તા, સુરત		
(૪૩)	રાષ્ટ્રીય અંધજન મંડળ, જીલ્લા ખેડા સંચાલિત માનસિક ક્ષતિવાળી કન્યાઓ માટેની શિક્ષણ અને તાલીમી સંસ્થા, ૩૩, રત્નપ્રભા સોસાયટી, એસ.આર.પી. કેમ્પની સામે, મું.પો. જી. ખેડા.		
(૪૪)	જયશ્રી મા૩તિનંદન કિસાન વિકાસ એજ્યુકેશન ટ્રસ્ટ, સુખસર સંચાલિત માનસિક ક્ષતિવાળા કુમારો માટેની શિક્ષણ અને તાલીમી સંસ્થા, ૧૪૧, લક્ષ્મીનગર બેંક, હોસ્પિટલની સામે, દાહોદ		૦૨૬૭૩-૨૨૦૫૫૯
(૪૫)	યુનિવર્સલ વેલ્ફેર ટ્રસ્ટ ઓફ ઇન્ડિયા, રામપરા સંચાલિત માનસિક ક્ષતિવાળા કુમારોની શિક્ષણ અને તાલીમી સંસ્થા, ખરવાલા રોડ, રામપરા, તા. બારડોલી, જી. સુરત		૦૨૬૨૨-૨૨૩૧૯૪
(૪૬)	શ્રી પી.એન.આર. શાહ સોસાયટી ફોર રિલિફ એન્ડ રિહેબિલિટેશન એન્ડ ધી કિસેબ્લડ, ભાવનગર	૫૦	૦૨૭૮-૨૫૭૦૧૨૬
(૪૭)	જબા કેળવણી ટ્રસ્ટ, કેશવ મિલવકુંજ સોસાયટી, પાદરા, જી. વડોદરા		૩૨૦૭૧૭૪ ૯૮૨૫૩૧૫૫૨૭
(૪૮)	સ્નેહ એજ્યુકેશન ટ્રસ્ટ, "લૈયારા" મું. જાયવા, તા. દ્રોલ, જી. જામનગર		

પરિશિષ્ટ-૨ (પત્રક-૧૭)

દષ્ટિહીન બાળકો માટેની સ્વૈચ્છિક સંસ્થાઓની યાદી તથા ટેલીફોન નંબરો

અ.નં.	સંસ્થાનું નામ/સરનામું	ટોચ મર્યાદા	ટેલીફોન નંબર
(૧)	અંધ શાળા, આશ્રમ રોડ, નવરંગપુરા, અમદાવાદ	૧૫૦	૨૬૫૮૬૧૩૮
(૨)	ટ્રેનિંગ કોલેજ ફોર ધી ટીચર્સ ઓફ ધી બ્લાઇન્ડ આશ્રમ રોડ, નવરંગપુર, અમદાવાદ	૨૦	૨૬૫૮૬૧૩૮
(૩)	એડલ્ટ ટ્રેનિંગ સેન્ટર (સ્કૂલ) ફોર ધી બ્લાઇન્ડ, ડા. વિક્રમ સારાભાઈ રોડ, વસ્ત્રાપુર, અમદાવાદ	૨૮૦	૨૬૩૦૪૦૭૦ ૨૬૩૦૦૧૦૬
(૪)	અંધજન મંડળ, અમદાવાદ સંચાલિત બ્રેઈલ પ્રેસ, ડા. વિક્રમ સારાભાઈ રોડ, વસ્ત્રાપુર, અમદાવાદ		૨૬૩૦૪૦૭૦, ૨૬૩૦૫૦૮૨, ૨૬૩૦૦૧૦૬
(૫)	અંધ-અપંગ બહેનોનું છાત્રાલય, C/o. અંધજન મંડળ, ડા. વિક્રમ સારાભાઈ રોડ, અમદાવાદ	૩૫	૨૬૩૦૪૦૭૦, ૨૬૩૦૫૦૮૨, ૨૬૩૦૦૧૦૬
(૬)	અંધ-અપંગ કલ્યાણ કેન્દ્ર, જનતાનગર રોડ, ઘાટલોડિયા, અમદાવાદ-૩૮૦ ૦૬૧.	૨૦૦	૨૭૪૧૨૬૮૧
(૭)	અંધ કન્યા પ્રકાશ ગૃહ, મેમનગર, અમદાવાદ	૧૬૫	૨૭૪૮૦૧૪૭
(૮)	શ્રી અંધજન તાલીમ કેન્દ્ર, ચિતલ રોડ, દત્તમંદિર પાસે, અમરેલી.	૧૨૫	૦૨૭૮૨-૨૨૩૨૩૮
(૯)	શ્રી લોકસેવક સંઘ ગઢડા ભાવનગર સંચાલિત અંધ બાળકોની સંસ્થા, અમરેલી	૫૦	
(૧૦)	શ્રીમતી એમ.કે. મહેતા પ્રાજ્ઞાચક્ષુ વિદ્યાલય, ડેરી રોડ, બગીચા સામે, પાલનપુર, જી. બનાસકાંઠા	૧૦૦	૦૨૭૪૨-૨૫૨૫૮૬
(૧૧)	કે.કે.સ્કૂલ એન્ડ હોમ ફોર ધી બ્લાઇન્ડ, ઠે. નવા ફિલ્ટર પાસે, વિદ્યાનગર ભાવનગર	૧૦૦	૦૨૭૮-૨૪૨૩૮૧૭
(૧૨)	શ્રીમતી એમ.બી.જૈન અંધજન વિદ્યાલય, છાપરી, ઠે. બોરવાણી રોડ, છાપરી, પો. દાહોદ-૩૮૯ ૫૬૦	૬૦	૦૨૬૭૩-૨૨૦૦૧૩
(૧૩)	સર્વિસ એસો. ફોર ધી બ્લાઇન્ડ સંચાલિત અંધ શાળા, જુની સરકારી પ્રાથમિક શાળા, સેક્ટર-૧૬, બગીચા પાસે, ગાંધીનગર	૩૫	૨૩૨૩૮૬૧૧
(૧૪)	શ્રી અંધજન વિવિધલક્ષી તાલીમ કેન્દ્ર, એરોડ્રામ રોડ, જામનગર	૮૦	૦૨૮૮-૫૬૬૩૪૮, ૫૬૬૭૮૦
(૧૫)	શ્રી અંધ-અપંગ સહકાર કેન્દ્ર, નિવાસી પ્રાથમિક શાળા, વેરાવળ રોડ, ઉના, જી. જૂનાગઢ	૬૦	૦૨૮૭૩-૨૨૨૫૭૪

અ.નં.	સંસ્થાનું નામ/સરનામું	ટોચ મર્યાદા	ટેલીફોન નંબર
(૧૬)	અંધ વિદ્યાર્થી ભુવન, વિસાવદર, જી. જૂનાગઢ	૫૦	૦૨૮૭૮-૨૨૪૭૧૬
(૧૭)	શ્રી પ્રજ્ઞાયક્ષુ (અંધ) સહ શિક્ષણ-વિવિધલક્ષી વિદ્યામંદિર, માંગરોળ, જી. જૂનાગઢ	૫૦	૦૨૮૩૪-૨૩૦૯૬૨
(૧૮)	અંધ-બહેરા-મૂંગા તથા અપંગ બચ્ચાઓની સંસ્થા, માંડવી, જી. કચ્છ.	૩૦	૦૨૮૬-૨૪૨૬૨૦
(૧૯)	શ્રી ભારતીય પ્રજ્ઞાયક્ષુ ગુરુકુળ વાઘેશ્વરી પ્લોટ, પોરબંદર- ૩૬૦ ૫૭૫	૭૫	૦૨૮૧-૨૩૬૧૬૫૦, ૨૩૬૧૬૯૭
(૨૦)	શ્રી વી.ડી.પારેખ અંધ મહિલા વિકાસ ગૃહ, ઢેબરભાઈ રોડ, રાજકોટ-૩૬૦ ૦૦૨	૭૫	૦૨૮૧-૨૨૨૩૯૮૫, ૨૩૬૯૮૧૯
(૨૧)	અંધ કલ્યાણ મંડળ સંચાલિત અંધજન છાત્રાલય, ઠે. કાન્તા સ્ત્રી વિકાસ ગૃહ સામે, હનુમાનજીના ડેરા પાસે, રાજકોટ	૩૫	૦૨૬૧-૨૬૬૯૪૮૦
(૨૨)	શ્રીમતી અંબાબહેન મગનલાલ અંધજન શાળા, શ્રી શ્રેયાદેવી ભાગીરથી, અંધકન્યા છાત્રાલય, ઘોડદોડ રોડ, સુરત		
(૨૩)	એ.એમ. અંધજન શાળા, ઘોડદોડ રોડ, સુરત-૦૭	૧૦૦	૦૨૬૧-૨૬૬૯૪૮૦
(૨૪)	પ્રજ્ઞાયક્ષુ મહિલા સેવાકુંજ સમિતિ સંચાલિત, કુ. વિનોદાબહેન કે. શાહ અંધ મહિલા કેળવણી કેન્દ્ર, લોક વિદ્યાલયની બાજુમાં, મૂળી રોડ, સુરેન્દ્રનગર.	૬૦	૦૨૭૫૨-૨૫૬૯૧૦, ૨૫૫૧૯૫
(૨૫)	શ્રી એમ.ટી. દોશી અંધ વિદ્યાલય, નવા જંકશન પાસે, સુરેન્દ્રનગર	૭૫	૦૨૭૫૨-૨૨૨૧૩૨, ૨૨૦૬૪૦
(૨૬)	લાયન્સ બ્લાઈન્ડ ગર્લ્સ વેલફેર સેન્ટર ટ્રસ્ટ સંચાલિત અંધ બાળાઓની શાળા, ૩૦, ગોયા ગેટ સોસાયટી, પ્રતાપનગર, વડોદરા	૪૦	૦૨૬૫-૨૪૩૭૩૫૪
(૨૭)	નેશનલ એસોસીએશન ફોર ઘ બ્લાઈન્ડ સંચાલિત ચક્ષુવિહિન કુમાર છાત્રાલય, સિવિલ હોસ્પિટલ રોડ, નાનકવાડા, વલસાડ	૭૦	૦૨૬૩૨-૨૫૧૪૫૯
(૨૮)	દી ટાટા એગ્રીકલ્ચરલ એન્ડ રૂરલ ટ્રેનિંગ સેન્ટર ફોર દી બ્લાઈન્ડ, ફાસા, જી. વલસાડ		૦૨૬૩૮-૭૧૬૩૬૯
(૨૯)	નેશનલ એસોસીએશન ફોર દી બ્લાઈન્ડ, વલસાડ જીલ્લા શાખા ચક્ષુવિહિન કુમાર છાત્રાલય, નાનકવાડા, વલસાડ	૯૫	૦૨૬૩૨-૨૫૧૪૫૯

પરિશિષ્ટ-૨ (પત્રક-૧૮)

સરકારી ગ્રાન્ટ વગરની માન્યતા આપેલ સંસ્થાઓની યાદી

અ.નં.	સંસ્થાનું નામ તથા સરનામું
૧.	અંધ કલ્યાણ કેન્દ્ર, ૨૦ નવરૂપ કોલોની, શાંતિનગર, આશ્રમ રોડ, અમદાવાદ-૩૮૦ ૦૧૩.
૨.	દિશા દર્શન ટ્રસ્ટ સંચાલિત, જ્યોતિ મંદબુદ્ધિના બાળકોની શાળા, અમદાવાદ
૩.	શ્રી નવજ્યોત ચેરીટેબલ ટ્રસ્ટ સંચાલિત, આત્મીય મંદબુદ્ધિના બાળકોની શાળા તથા સંશોધન કેન્દ્ર નાના વરાછા, સુરત
૪.	નવચેતન ટ્રસ્ટ સંચાલિત સનરાઈઝ મંદબુદ્ધિના બાળકોની શાળા, બંગલા નં. ૧૪૭, દિનદયાળ સોસાયટી, પાલનપુર રોડ, સુરત
૫.	એન.એ.બી. સંચાલિત અંધ બાળકોનું છાત્રાલય મું. મહેમદાવાદ, જી. ખેડા.
૬.	સંવેદના ચેરીટેબલ ટ્રસ્ટ સંચાલિત મંદબુદ્ધિના બાળકોની શાળા તથા સંશોધન કેન્દ્ર પુણા સીમાડા રોડ, સુરત, મો. ૯૮૭૯૬૬૬૬૪૩

The Rights of Persons with Disabilities Act,
2016 મુજબ દિવ્યાંગ કલ્યાણ યોજનાઓમાં ૨૧
પ્રકારની દિવ્યાંગતાની ટકાવારી અને શ્રેણીમાં
સુધારો કરવા બાબત

ગુજરાત સરકાર

સામાજિક ન્યાય અને અધિકારીતા વિભાગ

ઠરાવ ક્રમાંક:અપગ/૧૦૨૦૧૮/૭૦૪૭૬૨/છ-૧

સચિવાલય, ગાંધીનગર

તારીખ:૨૯/૦૭/૨૦૨૦.

વંચાણે લીધા: (૧) આ વિભાગનો તા.૨૭/૧૨/૨૦૧૯નો ઠરાવ ક્રમાંક: અપગ/૧૦૨૦૧૮/
૭૦૪૭૬૨/છ-૧.

(૨) નિયામકશ્રી, સમાજ સુરક્ષાનો તા.૦૬/૦૭/૨૦૨૦નો પત્રક્રમાંક:અપગ
/દિવ્યાંગ યોજના/૨૦-૨૧/૫૧૯.

આમુખ :-

ઉપરોક્ત વંચાણે લીધેલ ક્રમાંક(૧)ના ઠરાવથી ગુજરાત સરકારની દિવ્યાંગો માટેની ૮(આઠ) કલ્યાણકારી યોજનાઓમાં The Rights of Persons with Disabilities Act, 2016માં દર્શાવેલ ૨૧ પ્રકારની વિકલાંગતા પ્રકાર મુજબ દરેક દિવ્યાંગતા માટે ટકાવારી અને શ્રેણી નક્કી કરવામાં આવેલ છે. નિયામકશ્રી, સમાજ સુરક્ષાના વંચાણે લીધેલ ક્રમાંક(૨)ના પત્રથી દિવ્યાંગો માટેની યોજનામાં દિવ્યાંગતાની ટકાવારી અને યોજનામાં મળવાપાત્ર લાભમાં સુધારા કરવાની દરખાસ્ત કરવામાં આવેલ છે જે મુજબ યોજનાઓમાં દિવ્યાંગતાની ટકાવારી અને યોજનામાં મળવાપાત્ર લાભમાં સુધારો કરવાની બાબત સરકારશ્રીની વિચારણા હેઠળ હતી.

ઠરાવ :-

વંચાણે લીધેલ ક્રમાંક(૧)ના ઠરાવમાં The Rights of Persons with Disabilities Act, 2016માં દર્શાવેલ ૨૧ પ્રકારની વિકલાંગતાનો સમાવેશ દિવ્યાંગ કલ્યાણકારી યોજનાઓમાં કરી, યોજનાના લાભ માટે દિવ્યાંગતાની ટકાવારી અને શ્રેણી પરિશિષ્ટ નં ૧ થી ૮ મુજબ નિર્ધારિત કરેલ છે. આ યોજનાઓ પૈકી દિવ્યાંગ વ્યક્તિને એસ.ટી. બસમાં મફત મુસાફરી યોજના(પરિશિષ્ટ-૨), દિવ્યાંગ સાધન સહાય યોજના(પરિશિષ્ટ-૩) તેમજ દિવ્યાંગ લગ્ન સહાય યોજના(પરિશિષ્ટ-૬)માં અમુક દિવ્યાંગતાની ટકાવારી તથા મળવાપાત્ર યોજનાના લાભમાં સુધારો કરવાની બાબત સરકારશ્રીની વિચારણા હેઠળ હતી.

પુખ્ત વિચારણાના અંતે દિવ્યાંગ કલ્યાણ યોજનાઓમાં નક્કી કરેલ ૨૧ પ્રકારની દિવ્યાંગતાની ટકાવારી અને શ્રેણીના તા.૨૭/૧૨/૨૦૧૯ના ઠરાવમાં નીચે મુજબનો સુધારો કરવામાં આવે છે.

(૧) પરિશિષ્ટ-૧,૩,૪,૫,૭,૮માં દિવ્યાંગતાના પ્રકાર નં-૪માં "કોનિક ન્યુરોલોજીકલ શરતો" શબ્દનો ઉલ્લેખ થયેલ છે તેની જગ્યાએ "કોનિક ન્યુરોલોજીકલ સ્થિતિ" શબ્દ વાંચવું.

(૨) પરિશિષ્ટ નં ૧ થી ૮માં દિવ્યાંગતા ક્રમાંક ૨૧ માં "બહેરા અંધત્વ સહિત અનેક અપંગતા" દર્શાવેલ છે તેની જગ્યાએ "મલ્ટીપલ ડિસેબીલીટી" (એટલે કે પરિશિષ્ટોના ક્રમ નંબર ૧ થી ૨૦માં સ્પેસિફિક કરેલ દિવ્યાંગતામાંથી એકથી વધુ દિવ્યાંગતા ધરાવનાર) શબ્દનો સુધારો કરવામાં આવે છે.

(૩) દિવ્યાંગ વ્યક્તિને એસ.ટી. બસમાં મફત મુસાફરી યોજનાના પરિશિષ્ટ-૨માં દિવ્યાંગતાની ટકાવારી મુજબ મળવાપાત્ર યોજનાના લાભમાં નીચે મુજબનો સુધારો કરવામાં આવે છે.

ક્રમ	દિવ્યાંગતાનું નામ	દિવ્યાંગતાની શ્રેણી	મળવાપાત્ર યોજનાનો લાભ
૭	ધૃજારી સ્નાયુબદ્ધ કઠોરતા (Parkinson's Disease)	(૧) IDEAS Score 7-13 અથવા IQ 55 TO 70=40 ટકાથી 70 ટકા	૪૦ ટકા કે તેથી વધુ બસ પાસ
		(૨) IDEAS Score 18-19 અથવા IQ 35=80 ટકા	૮૦ ટકા કે તેથી વધુ દિવ્યાંગતા ધરાવતી વ્યક્તિ તથા તેના સહાયકને ૧૦૦ ટકા મફત મુસાફરીનો લાભ મળવાપાત્ર રહેશે.
૧૦	રક્તપિત-સાજા થયેલા (Leprosy Cured persons)	(૧) EHF-4 TO 5 = 40 %	૪૦ ટકા કે તેથી વધુ બસ પાસ
		(૨) EHF = 10 TO 11 = 80 %	૮૦ ટકા કે તેથી વધુ દિવ્યાંગતા ધરાવતી વ્યક્તિ તથા તેના સહાયકને ૧૦૦ ટકા મફત મુસાફરીનો લાભ મળવાપાત્ર રહેશે.
૧૩	હલન-ચલન સાથેની દિવ્યાંગતા (locomotor Disability)	---	(૧) ૪૦ ટકા કે તેથી વધુ દિવ્યાંગતાને ફક્ત એસ.ટી બસ પાસ (૨) ૮૦ ટકા કે તેથી વધુ દિવ્યાંગતા ધરાવતી વ્યક્તિ તથા તેના સહાયકને ૧૦૦ ટકા મફત મુસાફરીનો લાભ મળવાપાત્ર રહેશે.
૧૪	સેરેબલપાલ્સી (cerebral palsy)	---	૪૦ ટકા કે તેથી વધુ દિવ્યાંગતા ધરાવતી વ્યક્તિને પોતાને તેમજ તેના સહાયકને ૧૦૦ ટકા મફત મુસાફરીનો લાભ મળવાપાત્ર રહેશે.
૨૧	મલ્ટીપલ ડિસેબીલીટી (multiple disability)	---	૪૦ ટકા કે તેથી વધુ દિવ્યાંગતા ધરાવતા વ્યક્તિ તથા તેના સહાયક બંનેને ૧૦૦ ટકા મફત મુસાફરીનો લાભ મળવાપાત્ર રહેશે.

(૪) દિવ્યાંગ સાધન સહાય યોજના હેઠળ તમામ ૨૧ પ્રકારની દિવ્યાંગતામાં દિવ્યાંગ વ્યક્તિઓને દિવ્યાંગતામાં રાહત થાય તેવા સાધનો તેમજ રોજગારલક્ષી સાધનો એમ બંને સાધનો મળવાપાત્ર રહેશે. પરંતુ, કોઈ પણ દિવ્યાંગતામાં ૧૬ વર્ષથી નીચેના વ્યક્તિને રોજગારલક્ષી સાધનો મળવાપાત્ર થશે નહિ. ઉક્ત ૨૧ પ્રકારની દિવ્યાંગતામાં મદદરૂપ થાય તેવા સાધનો સરકારશ્રી

દ્વારા નક્કી થયેલ હશે તે મુજબ મળવાપાત્ર થશે. વધુમાં વંચાણે લીધેલ ક્રમાંક (૧)ના ઠરાવના પરિશિષ્ટ નં.૩માં નીચે મુજબનો સુધારો કરવામાં આવે છે.

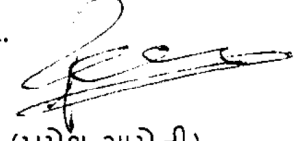
ક્રમ	દિવ્યાંગતાનું નામ	મળવાપાત્ર યોજનાનો લાભ
૧	અંધત્વ (Blindness)	૪૦ ટકા કે તેથી વધુ દિવ્યાંગતા
૨	આનુવંશિક કારણોથી થતો સ્નાયુક્ષય (Muscular Dystrophy)	ધરાવતા વ્યક્તિને રોજગાર લક્ષી તેમજ દિવ્યાંગતામાં રાહત થાય તેવા બંને પ્રકારના સાધનો આપી શકાશે.
૩	સાંભળવાની ક્ષતિ(Hearing Impairment)	(૧૬ વર્ષથી નીચેના વ્યક્તિને રોજગારલક્ષી સાધનો આપી શકાશે નહિ)
૪	ક્રોનિક ન્યુરોલોજીકલ સ્થિતિ (Chronic Neurological Condition)	
૫	સામાન્ય ઇજા જીવલેણ રક્તસ્રાવ(Hemophilia)	
૬	ઓછી દ્રષ્ટી(Low Vision)	
૭	ધ્રુજારી સ્નાયુબદ્ધ કઠોરતા(Parkinson's Disease)	
૮	બૌદ્ધિક અસમર્થતા (Intellectual Disability)	
૯	હિમોગ્લોબિનની ઘટેલી માત્રા (Thalassemia)	
૧૦	રક્તપિત-સાજા થયેલ (Leprosy Cured person)	
૧૧	દીર્ઘ કાલીન અનેમિયા (Sickle Cell Disease)	
૧૨	એસીડના હુમલાનો ભોગ બનેલા (Acid Attack Victim)	
૧૩	હલન ચલન સાથેની દિવ્યાંગતા (Locomotor Disability)	
૧૪	સેરેબલપાલ્સી(Cerebral palsy)	
૧૫	વામનતા (Dwarfism)	
૧૬	માનસિક બિમાર(Mental Illness)	
૧૭	બહુવિધ સ્ક્લેરોસિસ-શરીરની પેશીઓ કઠણ થવાની વિકૃતિ (Multiple Sclerosis)	
૧૮	ખાસ અભ્યાસ સંબંધિત દિવ્યાંગતા (Specific Learning Disabilities)	
૧૯	વાણી અને ભાષાની અશક્તતા (Speech and Language Disability)	
૨૦	ચેતાતંત્ર-ન્યુરોની વિકાસલક્ષી સ્થિતિમાં ક્ષતિ (Autism Spectrum Disorder)	
૨૧	મલ્ટીપલ ડિસેબીલીટી (Multiple Disabilities)	

(૫) દિવ્યાંગ લગ્ન સહાય યોજના : વંચાણે લીધેલ ક્રમાંક (૧)ના ઠરાવના પરિશિષ્ટ-૬માં દિવ્યાંગતાની ટકાવારીમાં નીચે મુજબનો સુધારો કરવામાં આવે છે.

ક્રમ	દિવ્યાંગતાનું નામ	સુધારા મુજબ દિવ્યાંગતાની ટકાવારી
૧	અંધત્વ (Blindness)	૪૦ ટકા કે તેથી વધુ દિવ્યાંગતા ધરાવતી વ્યક્તિને આ યોજનાનો લાભ મળવાપાત્ર છે.
૬	ઓછી દ્રષ્ટી (low vision)	૪૦ ટકા કે તેથી વધુ દિવ્યાંગતા ધરાવતી વ્યક્તિને આ યોજનાનો લાભ મળવાપાત્ર છે.

આ સુધારા ઠરાવ સમાન ક્રમાંકની ફાઇલ પર અગ્રસચિવશ્રી(સા.ન્યા.)ની તા.૨૩/૦૭/૨૦૨૦ની નોંધથી મળેલ મંજૂરી અન્વયે બહાર પાડવામાં આવે છે.

ગુજરાતના રાજ્યપાલશ્રીના હુકમથી અને તેમના નામે.

(પ્રમેશ ગામેતી)

સેક્શન અધિકારી

સામાજિક ન્યાય અને અધિકારિતા વિભાગ

પ્રતિ,

- માન.રાજ્યપાલશ્રીના સચિવશ્રી, ગાંધીનગર.
- માન.મુખ્યમંત્રીશ્રીના સચિવશ્રી, ગાંધીનગર.
- માન. મંત્રીશ્રી (સા.ન્યા.)ના અંગત સચિવશ્રી, સચિવાલય, ગાંધીનગર
- અગ્રસચિવશ્રી (સા.ન્યા.)ના અંગત મદદનીશશ્રી ,સામાજિક ન્યાય અને અધિકારિતા વિભાગ, સચિવાલય, ગાંધીનગર
- નિયામકશ્રી, સમાજ સુરક્ષા, બ્લોક નં.૧૬, ડૉ. જીવરાજ મહેતા ભવન, ગાંધીનગર.
- કમિશનરશ્રી, દિવ્યાંગ વ્યક્તિઓ માટેના, બ્લોક નં-૨, કર્મચોગી ભવન,સેક્ટર-૧૦, ગાંધીનગર.
- સર્વે અધિક મુખ્ય સચિવશ્રી/ અગ્રસચિવશ્રી/ સચિવશ્રી, સચિવાલય, ગાંધીનગર.
- સર્વે જિલ્લા સમાજ સુરક્ષા અધિકારીશ્રીઓ (મારફતે:- નિયામકશ્રી, સમાજ સુરક્ષા, બ્લોક નં. ૧૬, ડૉ. જીવરાજ મહેતા ભવન, ગાંધીનગર)
- સર્વે જિલ્લાના કલેક્ટરશ્રીઓ (મારફતે:- નિયામકશ્રી, સમાજ સુરક્ષા, બ્લોક નં. ૧૬, ડૉ. જીવરાજ મહેતા ભવન, ગાંધીનગર)
- નાયબ સચિવશ્રી (કરકસર), નાણાં વિભાગ, સચિવાલય, ગાંધીનગર.
- એકાઉન્ટન્ટ જનરલશ્રી, ગુજરાત, અમદાવાદ/ રાજકોટ.
- છ શાખા, સામાજિક ન્યાય અને અધિકારિતા વિભાગ ,સચિવાલય, ગાંધીનગર.
- ✓ સેક્શન અધિકારીશ્રી, કોમ્પ્યુટર સેલ, સામાજિક ન્યાય અને અધિકારિતા વિભાગ-વિભાગની વેબસાઇટ પર મુકવાની વિનંતી સહ.
- નાયબ સેક્શન અધિકારીશ્રીની સિલેક્ટ ફાઇલ.
- શાખા સિલેક્ટ ફાઇલ.

રાજ્યના બેન્યુમાર્ક દિવ્યાંગતા ધરાવતા વ્યક્તિઓની સઘન આધાર જરૂરિયાત (High support needs) અંગેની અરજી પરત્વે કાર્યવાહી કરવા સત્તાધિકારી (authority) જાહેર કરવા બાબત.

ગુજરાત સરકાર
સામાજિક ન્યાય અને અધિકારીતા વિભાગ
ઠરાવ ક્રમાંક:અપગ/૧૦૨૦૧૯/૧૭૧૦૬૨/છ-૧
સચિવાલય, ગાંધીનગર
તારીખ: ૦૪/૦૩/૨૦૨૧.

વંચાણે લીધા:(૧) The Rights of Persons with Disabilities Act, 2016.

- (૨) દિવ્યાંગજન સશક્તિકરણ વિભાગ, સામાજિક ન્યાય અને અધિકારીતા મંત્રાલય, ભારત સરકારનું તા.૦૮/૦૩/૨૦૧૯નું નોટિફિકેશન.
- (૩) આરોગ્ય અને પરિવાર કલ્યાણ વિભાગનો તા.૧૮/૦૬/૨૦૨૦નો ઠરાવ ક્રમાંક : હસપ-૧૦૨૦૦૨-જીઓઆઇ-૩૬-અ(ભાગ-૨)

આમુખ :-

ભારત સરકારે અમલી કરેલ The Rights of Persons with Disabilities Act, 2016ની કલમ નં.૩૮ અંતર્ગત સઘન આધારની જરૂરિયાતવાળી અશક્ત વ્યક્તિઓ માટે ખાસ જોગવાઈઓ કરેલ છે. આ કાયદાના અનુસંધાને ભારત સરકાર દ્વારા વંચાણે લીધેલ ક્રમાંક(૨)ના નોટિફિકેશનથી બેન્યુમાર્ક દિવ્યાંગતા ધરાવતા વ્યક્તિઓની સઘન આધાર જરૂરિયાત અંગેની અરજી સ્વીકારવા માટે ઓથોરિટી જાહેર કરવા તથા અરજીની ચકાસણી માટે એસેસમેન્ટ બોર્ડની રચના કરવા અંગેના નિયમો બનાવેલ છે.

The Rights of Persons with Disabilities Act, 2016ની કલમ નં.૩૮ (૨) તથા ઉપરોક્ત વંચાણે લીધેલ ક્રમાંક(૨)ના ભારત સરકારના નોટિફિકેશનથી નિયત કરેલ જોગવાઈ મુજબ ગુજરાત રાજ્યમાં બેન્યુમાર્ક દિવ્યાંગતા ધરાવતા દિવ્યાંગ વ્યક્તિઓ માટે સઘન આધારની જરૂરિયાત (High support needs)ના એસેસમેન્ટ અને પ્રમાણપત્ર આપવા માટે જીલ્લા કક્ષાએ એસેસમેન્ટ બોર્ડની રચના આરોગ્ય અને પરિવાર કલ્યાણ વિભાગ દ્વારા વંચાણે લીધેલ ક્રમાંક(૩)ના ઠરાવથી કરવામાં આવેલ છે. વંચાણે લીધેલ ક્રમાંક(૧) તથા ક્રમાંક(૨)ની જોગવાઈ મુજબ સઘન આધારની જરૂરિયાતવાળી અશક્ત વ્યક્તિઓ માટે રાજ્ય સરકાર/ભારત સરકારની યોજના અંતર્ગત સહાય આપવા માટે તેમની અરજીઓ ધ્યાને લેવા ઓથોરિટી જાહેર કરવાની કરવાની બાબત સરકારશ્રીની વિચારણા હેઠળ હતી.

ઠરાવ :-

The Rights of Persons with Disabilities Act, 2016ની કલમ નં.૩૮ (૧), કલમ નં.૩૮ (૪) તથા ઉપરોક્ત વંચાણે લીધેલ ક્રમાંક (૨)ના ભારત સરકારના નોટિફિકેશનના નિયમોને ધ્યાને લઈ રાજ્યમાં બેન્યમાર્ક દિવ્યાંગતા ધરાવતા વ્યક્તિઓની સઘન આધાર જરૂરિયાત (High support needs) અંગેની અરજી પરત્વે કાર્યવાહી કરવા નીચે મુજબ સત્તાધિકારી (authority) જાહેર કરવામાં આવે છે.

હોદ્દો	સરનામું
અધિક મુખ્ય સચિવશ્રી/ અગ્ર સચિવશ્રી/ સચિવશ્રી, સામાજિક ન્યાય અને અધિકારિતા વિભાગ.	બ્લોક નં.૫, ૯મો માળ, સચિવાલય, ગાંધીનગર.

બેન્યમાર્ક દિવ્યાંગતા ધરાવતા વ્યક્તિઓની સઘન આધાર જરૂરિયાત (High support needs) અંગેની અરજીની શરતો તથા અરજી પરત્વે ઓથોરિટી દ્વારા કરવાની થતી કાર્યવાહી અંગે,

- 1) ઉપર જાહેર કરેલ ઓથોરિટી દ્વારા રાજ્યના બેન્યમાર્ક દિવ્યાંગતા ધરાવતી વ્યક્તિઓની સઘન આધાર જરૂરિયાત (High support needs) અંગેની અરજી સ્વીકારવામાં આવશે તથા ઉક્ત તમામ અરજીની ચકાસણી માટે જે તે જિલ્લાના એસેસમેન્ટ બોર્ડને મોકલવામાં આવશે.
- 2) એસેસમેન્ટ બોર્ડ દ્વારા મોકલવામાં આવેલ અહેવાલ(report)ને ધ્યાને લઈ, સંબંધિત યોજનાઓ/કાર્યક્રમ મુજબ બેન્યમાર્ક દિવ્યાંગતા ધરાવતી વ્યક્તિઓને સઘન આધાર પૂરો પાડવા માટે જરૂરી સહાય આપવા માટે, ઉપર જાહેર કરેલ ઓથોરિટી દ્વારા રાજ્ય સરકાર/ભારત સરકારને ભલામણ કરવામાં આવશે.
- 3) બેન્યમાર્ક દિવ્યાંગતા ધરાવતી વ્યક્તિઓ કે જેમની પાસે કાયમી દિવ્યાંગતા અંગેનું સર્ટીફિકેટ છે તેમના દ્વારા કરવામાં આવતી અરજીને જ સઘન આધાર જરૂરિયાત (High support needs) અંગેની અરજી અંતર્ગત માન્ય ગણવામાં આવશે.
- 4) એસેસમેન્ટ બોર્ડ દ્વારા બેન્યમાર્ક દિવ્યાંગતા ધરાવતી વ્યક્તિઓને ૧૦૦ માંથી ૬૦ કે તેથી વધુનો સ્કોર આપવામાં આવેલ હોય તો તેવા દિવ્યાંગોની ભલામણ એસેસમેન્ટ બોર્ડ સઘન આધાર જરૂરિયાત (High support needs) માટે ઉપર જાહેર કરેલ ઓથોરિટીને મોકલી શકશે.

ગુજરાતના રાજ્યપાલશ્રીના હુકમથી અને તેમના નામે.

(જી.પી.પટેલ)

નાયબ સચિવ

સામાજિક ન્યાય અને અધિકારિતા વિભાગ

પ્રતિ,

- માન. મુખ્યમંત્રીશ્રીના અધિક મુખ્ય સચિવશ્રી, સ્વર્ણિમ સંકુલ-૧, સચિવાલય, ગાંધીનગર.
- માન.મંત્રીશ્રી (સા.ન્યા.)ના અંગત સચિવશ્રી, સચિવાલય, ગાંધીનગર.
- અધિક મુખ્ય સચિવશ્રી,(સા.ન્યા.)ના અંગત મદદનીશશ્રી તરફ જાણ સારુ.
- અગ્ર સચિવશ્રી, આરોગ્ય અને પરિવાર કલ્યાણ વિભાગ, સચિવાલય, ગાંધીનગર.
- કમિશનરશ્રી, દિવ્યાંગ વ્યક્તિઓ માટેના કમિશનરશ્રીની કચેરી, વિંગ ડી-૧, બ્લોક નં. ૨, કર્મચોગી ભવન, સેક્ટર-૧૦, ગાંધીનગર.
- કમિશનરશ્રી, આરોગ્ય, તબીબી સેવાઓ અને તબીબી શિક્ષણ, બ્લોક નં.૫, ડૉ. જીવરાજ મહેતા ભવન, ગાંધીનગર
- નિયામકશ્રી, સમાજ સુરક્ષા, બ્લોક નં.૧૬, ડૉ. જીવરાજ મહેતા ભવન, ગાંધીનગર.
- સર્વે જિલ્લા સમાજ સુરક્ષા અધિકારીશ્રીઓ (મારફતે:- નિયામકશ્રી, સમાજ સુરક્ષા, બ્લોક નં. ૧૬, ડૉ. જીવરાજ મહેતા ભવન, ગાંધીનગર)
- સચિવાલયના સર્વે વિભાગો
- ✓ સિસ્ટમ મેનેજરશ્રી, કો-સેલ, સામાજિક ન્યાય અને અધિકારિતા વિભાગ, બ્લોક નં.૫, ૯મો માળ, સચિવાલય, ગાંધીનગર. વિભાગની વેબસાઇટ પર મૂકવાની વિનંતી સહ.
- સિલેક્ટ ફાઇલ-૨૦૨૧.

સરકારી મધ્યસ્થ મુદ્રણાલય, ગાંધીનગર.

सत्यमेव जयते

**ANNUAL REPORT
FOR THE YEAR 2020-21**

**COMMISSIONER FOR
PERSONS WITH DISABILITIES
GUJARAT STATE**

**Ground Floor, Wing.D.1, Block No. 2,
Karmayogi Bhavan,
Sector No. 10, Gandhinagar**

सत्यमेव जयते

ANNUAL REPORT FOR THE YEAR 2020-21

COMMISSIONER FOR PERSONS WITH DISABILITIES GUJARAT STATE

**Ground Floor, Wing.D.1, Block No. 2,
Karmayogi Bhavan,
Sector No. 10, Gandhinagar**

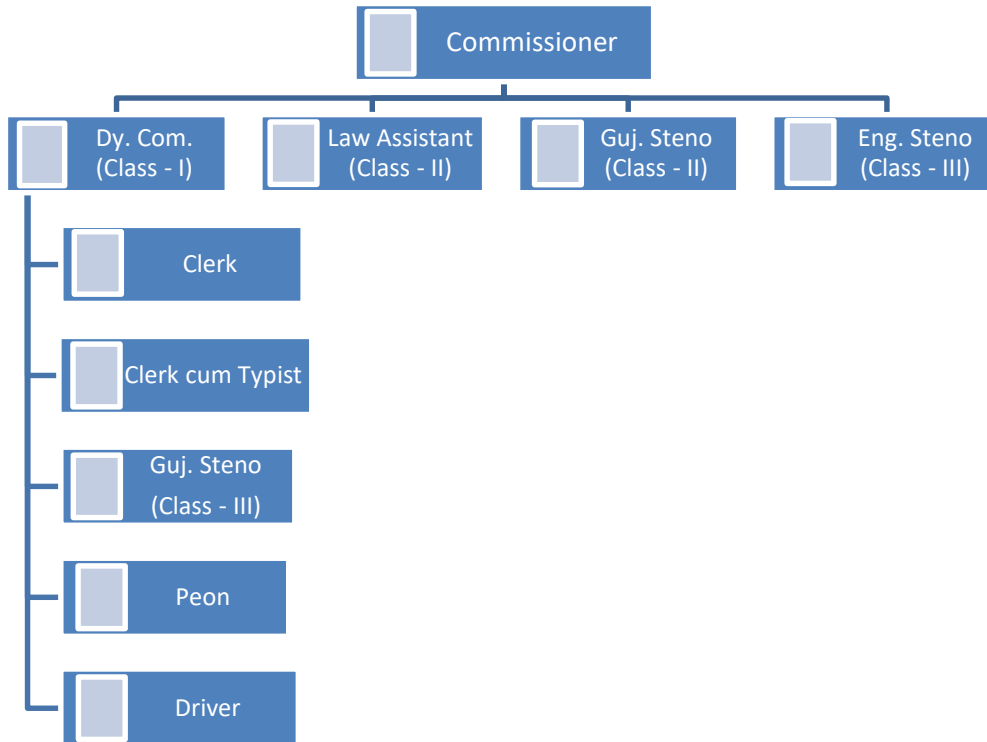
INTRODUCTION

The Government of India have passed The person with disabilities (Equal opportunities, protection of rights and full participation) Act, 1995 so that disable people enjoy their accessible rights gracefully and make themselves self-reliant, and subsequently replace this act with the newly formed “The Rights of Persons with Disabilities Act, 2016”. The State government have taken several steps in the areas of education for people with disabilities in order to mainstream them in employment opportunities. For this purpose, the government have initiated the autonomous office of the Commissioner for the Persons with Disabilities since the year 1998. Mr. G. N. Nachia (G.A.S.) Commissioner for the Persons with Disabilities from April 2020 to July 2020 followed by Mr. Manoj Agrawal (I.A.S.) (Additional Chief Secretary) during his tenure from March – 2021 onwards.

KEY FUNCTIONS OF THIS OFFICE:-

1. Persons with disabilities benefit from the government schemes and concessions only when they are well informed about the same. Therefore, the main functions performed are to make them aware about the available acts, laws and schemes of the government machinery and also sensitize the government officers who are reluctant to make them informed about the laws, rules and schemes available for the persons with disabilities. This office is actively involved in the process of resolutions of the issues of persons with disabilities by the sharing the laws and rules to the Non-governmental Organisations associated with the activities for the persons with disabilities and guide them accordingly as and when needed.
2. After the Rights of Persons with Disabilities Act, 2016 got enforced, it is mandatory for the state government to implement the provisions thereof. This office also acts as a facilitator between the administrative machinery and the persons with disabilities by exerting the rights of these people and access them justice by proceeding their legal cases with respect to breach of rights of people with disabilities in the concerned courts. Apart from this, the office is actively involved in the process of the representations made by the persons with disabilities to various government department / offices and implement the provisions through the concerned department / offices where the representations made the persons with disabilities is found judicious.

4.1 HIERARCHICAL STRUCTURE OF THIS OFFICE

4.2 Officers / Employees served in this office during the year 2020-21

Designation	Name	Tenure
Commissioner	Mr. G. N. Nachia (G.A.S.) (In-charge)	01/04/2020 to 31/07/2020
	Mr. Manoj Agrawal (I.A.S.) (Addl. Chief Secretary) (In-charge)	14/08/2020 to 31/03/2021
Deputy Commissioner (Class – I)	Mr. B. G. Nainwale (In-charge)	01/04/2020 to 31/03/2021
Law Assistant (Class – II)	-	01/04/2020 to 31/03/2021 Through outsourcing
Gujarati Steno (Class – II)	Mr. V. K. Patel	01/04/2020 to 31/03/2021
Gujarati Steno Grade-II (Class – III)	-	01/04/2020 to 31/03/2021 Through outsourcing
English Steno Grade-II (Class – III)	-	01/04/2020 to 31/03/2021 Through outsourcing
Clerk	-	01/04/2020 to 31/03/2021 Through outsourcing
Clerk cum Typist (Gujarati)	-	01/04/2020 to 31/03/2021 Through outsourcing
Driver	-	Vacant post
Peon	-	01/04/2020 to 31/03/2021 Through outsourcing

5. The Commissioner for Persons with Disabilities has been delegated the powers of ‘**Deemed Civil Courts**’ under the provision of “The Rights of Persons with Disabilities Act, 2016”. They are responsible for making judgement after the hearing of cases with regard to breach of rights of persons with disabilities.

6. Presently, there are about 1,77,548 seats are made available in various courses for vocational training under Apprentice Training Scheme run by the Labour and Employment department in 288 Government Industrial Training Institutes in the Gujarat State. Out of the total number of government Industrial Training Institutes, three (3) government Industrial Training Institutes are functioning exclusively for the persons with disabilities with the intake of total 292 seats. There is a provision of reservation of 4% of the permissible seats for the disabled candidates in General I.T.I.s (Based on the report).

7. Five percent seats are reserved for all kind of persons with disabilities in P.T.C. admissions in accordance with the amendment in resolution of the education department dated 21/06/2019. Accordingly, about 12 students with disabilities got their admissions during the year 2020-21.

8. The certificates for disabilities have been issued to about 27861 beneficiaries in the camps organised by Health and Family Welfare department in various districts of the state during the year 2020-21.

9. The Road and Building department have provided various amenities for persons with disabilities wherein about 2175 non-resident (Public places) buildings got furnished with 1213 ramps, 7278 toilets, 303 lifts and 918 signage for way-guiding maps and identification notice.

10. In order to execute various provisions of The Rights of Persons with Disabilities Act - 2016, the Commissioner for the Persons with Disabilities regularly convenes the meetings with the different government departments such as, Labour and Employment Department, Education Department, Health and Family Welfare Department, Road and Building Department, Urban Development and Urban Housing Department, Food, Civil Supply and Consumer Affairs Department, General Administration Department, Sports, Youth and Cultural Activities Department, Panchayat, Rural Housing Department and Rural Development Department, Tribal Development Department and Social Justice and Empowerment Department. The state government have formed the District Level Coordination Committee at district level for the implementation of The Rights of Persons with Disabilities Act – 2016, in which the concerned district deputed as the Chairperson who plays the important role to resolve various issues at the district level. The consultation is continuously going on with respect to various issues of the persons with disabilities between the officers at the district level and the representatives of the voluntary organisations.

11. In accordance with the Disability Act, the following schemes have been implemented during the year 2020-21 by the office of the Director, Social Defence under the Social Justice and Empowerment Department.

Sr. No.	Scheme	Provision (Rs. in Lakh)	Expenditure occurred (Rs. in Lakh)	Number of Beneficiaries
1	Scholarship Scheme for Disabled Students	136.50	123.34	9847
2	Toolkit Scheme for persons with disabilities	1040.00	657.81	7451

Sr. No.	Scheme	Provision (Rs. in Lakh)	Expenditure occurred (Rs. in Lakh)	Number of Beneficiaries
3	Scheme for Free Travelling in S.T. Bus	4200.00	4200.00	285378
4	Scheme for Financial Assistance to the persons with intellectual disabilities	1080.00	318.94	7529
5	Indira Gandhi National Disability	1324.00	1206.78	20554
6	Pension Scheme <i>Sant Surdas Yojana</i>	3304.04	2694.25	31734
7	Insurance Assistance to family members of the persons with disabilities (Number of approved claims)	18.00	8.00	6
8	Scheme for Electric Scooter to persons with disabilities	50.00	32.75	131
9	Disabled Person Marriage Assistance Scheme	700.00	587.50	1199
10	Niramaya Health Insurance Policy	28.00	27.26	8764

The following functions are performed by different departments of the State for the implementation of Disability Act.

1. Loan provided by Gujarat Minorities Finance and Development Corporation to the persons with disabilities at concessional rate.
2. Equipment such as tricycle, artificial organs, hearing aids etc. are distributed by the Social Defence Department (subject to the terms) free of cost. Apart from this, the voluntary organisations of the state by acquiring donations from the Government of India and financial assistance from the organisations such as Rotary, Lions, etc. also provided the necessary tools and equipment to persons with disabilities. District Rehabilitation Centres (10) located in the state are also involved actively to get the donation for this purpose and play their roles by receiving the donation when needed.
3. Social Defence department grants the donations on grant-in-aid basis to 132 organisations working for the persons with disabilities. These organisations are working for education, training and rehabilitation of the persons with disabilities. (See Annexure on page No. 22).
4. Free travelling facilities are provided in the buses of Gujarat State Transportation Corporation to persons with disabilities. The state government have allocated Rs. 4200.00 Lakhs to the S.T. Corporation during the year 2020-21.
5. District Rehabilitation Centres and Poly-technique Institutes are involved in the process of employment of the persons with disabilities by providing them training and guidance and by making them economically self-reliant foreconomic independence.

AREAS OF CONSIDERATIONS:-

1. Recommended appointing authorities to fill-up the backlogs in vacant posts for the persons with disabilities if any.
2. Recommended to certify the permissible reserve posts for the persons with disabilities under section 34 of the Rights of the Persons with Disabilities and the specific category for the persons with disabilities before the competent roster register authority, and to fill up those posts reserved for the person with disabilities or under any category of disabilities without getting exemption from the High-Level Expert Committee formed by the Social Justice and Empowerment Department.
3. Recommended to implement the rational, uniform and scientifically framed policy by the state government for scribes, for persons with disabilities in all the educational as well as vocational examinations with uniformity.
4. As per the provision made in the Disability Act, 2016, recommended to implement the 4% reserve posts in government jobs for the persons with disabilities.
5. Currently the order of roster is in existence. Therefore, the persons with disabilities not selected in those establishments where the number of post is less than 25. Hence, recommended to make consideration to fix the order of roster. Further, the General Administration Department have fixed the roster point for the positions of Class – I, and Class – II. Recommended to issue amendment by fixing the roster point for Class – I, and Class – II posts like Class – III and Class – IV.
6. To celebrate the special days for persons with disabilities with the involvement of state government, recommended organising the well-planned programme to aware the masses about the rehabilitation of persons with disabilities by allocating the special funds.
7. Recommended to keep separate reserved parking for the persons with disabilities in the S.T. Depots of Gujarat State Road Transport Corporation and notify them with the necessary symbols.
8. Recommended to spread the programmes for the persons with disabilities from the state government as well as the Central Government to make the induction training mandatory for all the officers/employees with regard to disability area in order to serve the purpose of rehabilitation of the persons with disability considering the particulars of rehabilitation of the persons with disabilities for those state who have separate department for this purpose.
9. Regular educational inspection should be undertaken for the grant-in-aid institutions imparting education to persons with disabilities.
10. A circular regarding uniformity in the educational institutions for the persons with disabilities is required to be issued by taking the policy decision.
11. At present as there is no specific courses and method of assessment for persons with disabilities, a policy decision is required to establish and implement the uniform course of studies in the state.
12. Employee recruitment similar to education department in the institutions for persons with disabilities should be undertaken based on centralised recruitment process.

13. In order to utilize the donation amount received by the organisations working for the welfare of persons with disabilities for the welfare of disabled people, the policy decision is required to be taken to consider that amount of donation while calculating the accounts of donations even though the same has been credited into the account of the trust.
 14. The provision of minimum 40% marks in scholarships scheme for disabled students should be replaced with only passing marks.
 15. In toolkits scheme for persons with disabilities the upper age-limit should be removed while providing the assistance.
- Considering the presentations made to this office during conduct of mobile court by the office of Commissioner for the persons with disabilities, recommendations are made to take necessary actions with respect to following matters:
 - The assistance for Electric Scooter is admissible to those disabled beneficiary who is in the BPL list of 0 to 20 scores and have to pay towards the amount of scooter in the maximum limit of Rs. 25000/-. The eligibility criteria for this should be relaxed.
 - Currently, the pension amount of Rs. 600/- to persons with disabilities should be increased.
 - Several of the benefits avail to persons with disabilities is based on the score of BPL list, this condition of score should be relaxed.

Place: Gandhinagar

Date: /02/2022

**Office of the Commissioner
For Persons with Disabilities
Gujarat State, Gandhinagar**

Annexure – I

Work done for the persons with disabilities by various departments

A. **SOCIAL JUSTICE & EMPOWERMENT DEPARTMENT:**

1. The Social Justice & Empowerment Department is the chief performer and the implementer and implementing department for the Rights of Persons with Disabilities Act, 2016. The summary of the implementation of this Act is depicted in **table – 7 of Annexure – II**.
2. The department have formed State Level Coordination Committee as well as the Executive Committee in accordance with the provisions of this Act. The meetings of both these committees convene regularly.
3. Posts that are sorted out to keep reserve in accordance with the provisions of the R.P.W.D. Act. A committee has been formed for this purpose by the department. The process of sorting out posts kept reserved for persons with disabilities is currently going on.
4. The office of the Director, Social Defence acts as a state-level office to execute the schemes for the persons with disabilities. The scheme wise statistical information is depicted in **table 8 of Annexure – II**.
5. District Level Coordination Committee under the R.P.W.D. Act and Local Level Committees formed under the National Trust Act function at district level under the District Collector as the chairperson and the Social Defence Officer as the Member Secretary.
6. In order to get access of information to persons with disability regarding various schemes of the government and to avail them the maximum benefits of these provisions, the information department of the government has published a booklet titled as *“Ujali Disha – Divyango Mate Ni Kalyankari Yojana-no samput”* and the same is making available to persons with disability.
7. Best Performance Awards are given to two organisations that are working in the area of rehabilitation of persons with disabilities and two best persons every year by the office of social defence working under Social Justice & Empowerment Department. The state government have formed award selection committee for this purpose. The details of awards are as under:

Individual Award:

Sr. No.	Particulars	Details of Award
1	First Rank	Rs. 20000/- cash and Certificate
2	Second Rank	Rs. 15000/- cash and Certificate

Institutional Award:

Sr. No.	Particulars	Details of Award
1	First Rank	Rs. 50000/- cash and Certificate
2	Second Rank	Rs. 45000/- cash and Certificate

8. The state government has decided to honour the guardians who perform extremely well in bringing up of disabled children and formed selection committee to select the best guardian. The state government honours the guardians selected by the committee, in which Rs. 10,000/- cash and Certificate is given as an Award.
9. Rehabilitation Council of India has approved 17 institutes for the rehabilitation of persons with disabilities. The institute wise details of courses taught by these authorised institutes are included in **table – 9 of Annexure – 2**.
10. The National Trust is working for persons with thalassemia, cerebral palsy, autism and the persons with mental retardness. This Trust takes total care of the persons with thalassemia, cerebral palsy, autism and the persons with mental retardedness. A District Local Committee has been formed at district level under the chairpersonship of district collector. “*Niramaya Yojana*” is implemented by National Trust during the year 2010-11 for the persons with premium of Rs. 250/- to Non-B.P.L. beneficiaries having monthly family income less than Rs. 15000 are included in the Trust. Accordingly, medical insurance cover is provided up to Rs. 1.00 lakh free of cost to those persons with disabilities who are B.P.L. and at the cost of yearly premium of Rs. 500/- to those Non-B.P.L. beneficiaries whose monthly family income is more than Rs. 15000/-. The Andhajan Mandal, Vastrapur, Ahmedabad is designated as nodal agency by National Trust for the implementation of this scheme.

B. FUNCTIONS AND RESPONSIBILITIES OF COMMISSIONER DISABILITIES:

1. To take corrective measures by making provisions in the law through *Suo Moto* / at their own to align the laws or policy / programme and procedure prevailing in the state for the persons with disabilities.
2. To provide protection against injustice or to avoid injustice with regard to prevailing scheme to the persons with disabilities and to take corrective measures through initiating investigation or through *Suo Moto* by putting the matter before the competent authorities.
3. To implement the safeguards as mentioned under ‘The Rights of Persons with Disabilities Act, 2016’ and to take corrective measures with regard to effective implementation of the same.
4. To take concrete actions and make recommendations so that it can preserve all the rights covered under this act and get access to these rights to the persons with disabilities.
5. To promote new research in the areas of disabilities and take actions to conduct more and more research.
6. To promote awareness programme with respect to rights of persons with disabilities and protect those rights.
7. To regulate the programmes, plans, etc. those designed for upliftment of the persons with disabilities, considering the provisions of the act and get implemented.
8. To regulate the financial provisions with regard to plans designed for upliftment and development of persons with disabilities within the limitations of this act and get implemented the same in such a way that the persons with disabilities can have the benefits.
9. To undertake other actions that may be assigned by the state government.
10. Commissioner, Disabilities have disposed-off the following cases of persons with disabilities.

Year	Reported Cases				Cumulated	Cases disposed-off	Cases pending
	Vision impair	Locomotive impair	Other	Total			
<i>1</i>	<i>2</i>	<i>3</i>	<i>4</i>	<i>5</i>	<i>6</i>	<i>7</i>	<i>8</i>
1998-99	08	07	0	15	0	15	0
1999-00	03	12	0	15	0	15	0
2000-01	05	01	0	06	0	06	0
2001-02	18	18	04	40	0	25	15
2002-03	12	12	24	48	63	56	07
2003-04	05	12	05	22	29	24	05
2004-05	08	11	03	22	27	20	07
2005-06	11	27	03	41	48	35	13
2006-07	08	15	04	27	40	28	12
2007-08	06	27	08	40	52	36	16
2008-09	25	50	16	91	107	37	70
2009-10	06	17	11	34	104	93	11
2010-11	04	09	03	16	27	18	09
2011-12	04	17	06	21	30	18	12
2012-13	06	31	15	52	64	51	13
2013-14	14	145	61	220	239	225	14
2014-15	07	02	04	07	21	01	20
2015-16	17	11	03	24	44	27	17
2016-17	05	11	08	23	40	30	10
2017-18	05	11	04	20	30	22	08
2018-19	18	54	22	94	102	98	04
1019-20	02	20	06	28	32	30	02
2020-21	00	02	12	14	16	16	02

11. Dummy Ballet sheet in Braille for convenience of blind voters: In accordance with the instructions from Chief Election Officer, Gujarat State with regard to the directions from the Election Commission of India, the responsibility for designing the Dummy Ballet sheet in Braille is assigned to Andhajan Mandal, Ahmedabad and Deputy Director from Social Defence department is appointed as nodal officer for this purpose. The Dummy Ballet designed in Braille for the convenience of blind voters in assembly election 2017 and parliament election 2019 have certified by Braille knowing officers/employees.

C. SOCIAL JUSTICE AND EMPOWERMENT DEPARTMENT:

1. Gujarat Rights of Persons with Disabilities Rules, 2019 is in effect with the Government Notification under section 101(2) of the R.P.W.D. Act, 2016. These Rules have put on Assembly Desk on dated 25/9/2020 by the Government.
2. The administrative sanction is accorded to disability state fund under section 88 of the R. P. W. D. Act, 2016 to the tune of Rs. 229.15 Lakh with the resolution of the department dated 20/7/2020.

3. In accordance with section 33(2) of R. P. W. D. Act, 2016, the non-governmental member is included as per the provision of section 33(2) of R. P. W. D. Act, 2016, in the reformation of the expert committee with the resolution dated 02/12/2019.
4. As per R. P. W. D. Act, 2016, as many as 21 types of disabilities have included in the disabled welfare schemes with the resolution of Social Justice & Empowerment Department dated 27/12/2019. The percentage of disability in disabled welfare scheme have revised with department resolution dated 29/7/2020.
5. As per the provision of section 38(2) of R. P. W. D. Act - 2016, authority is declared with the department resolution dated 4/3/2021 to consider the applications for giving assistance under the central / state government's schemes for disabled persons with comprehensive support need.

D. Social Defence: (Section 24, 27, 28):

The State Government have implemented various types of welfare schemes for persons with disabilities, so that they live their life respectfully with the help of education and training. In the year 2020-21, provisions are made of Rs. 209.57 crore by the state government for the welfare of persons with disabilities.

The state government have implemented the following disabled welfare schemes:

1. Scheme for Free Travelling in S. T. Buses:

The concession scheme in the buses of G. S. R. T. C. buses commute for persons with disabilities for the travelling purpose of education, treatment and employment is in effect since 4/7/91. Under this scheme, persons with more than 40 percent disabilities are eligible to avail free travelling benefit in all types of buses of Gujarat State Road Transport Corporation. Moreover, the process of applying under this scheme made online on *esamajkalyan.gujarat.gov.in* so that the disabled persons can avail the benefit of this scheme at their doorstep. In addition, Digital Seva Setu Programme is in effect under Digital Gujarat for enhancing the transparency and to speed-up resolution process of the problem peoples in which online services are provided in a single day through E-Gram Centres, this scheme is also included under this.

The details of provision made, expenditure and number of beneficiaries under this scheme for the year 2020-21 ended is as under:

Year	Provision (Rs. In Lakh)	Expenditure (Rs. In Lakh)	Beneficiary
2020-21	4200.00	4200.00	2,85,379

2. Scholarships to Persons with Disabilities:

The Scholarship Scheme for persons with disabilities is in effect since 9-07-1965 with the resolution No. EDD-1234-47636-CHH from Education and Labour Department, Sachivalaya, Ahmedabad. Under this scheme, the students having more than 40% disabilities and studying in standard 1 to 7 and have passed their last annual exam with more than 40% of marks are given annual scholarship of Rs. 1000/- and those who studied in standard 9th and above are given annual scholarship of Rs. 1500 to Rs. 5000/-.

The details of provision made, expenditure and number of beneficiaries under this scheme for the year 2020-21 ended is as under:

Year	Provision (Rs. In Lakh)	Expenditure (Rs. In Lakh)	Beneficiary
2020-21	136.50	123.34	9847

3. Toolkit Scheme to the persons with disabilities:

The Toolkit scheme to the persons with disabilities is in effect with the resolution No. EDB / 1069 / 21560 / CHH of Education and Labour Department, Sachivalaya, Ahmedabad, dated 10-4-1970 in order to implant artificial organs in persons with disabilities as well as to provide toolkit for educational and business purpose to develop them educationally and rehabilitate socially, in which persons with more than 40% disabilities are eligible to avail the benefits. Moreover, the process of applying under this scheme made online on *esamajkalyan.gujarat.gov.in* so that the persons of disabilities can avail the benefit of this scheme at their doorstep.

Toolkit assistance is provided up to Rs. 20,000/- to the persons with disabilities under this scheme, in which the assistance of implanting artificial organs and equipment such as crutches, callipers (shoes), tricycle, bicycle, wheelchair and toolkit assistance for vocations such as masonry, centring work, vehicle service and repairing, shoes-repairing, tailoring, crafts work, pottery, multi-purpose vendors, plumber, beauty parlour, electric appliances repairing, agricultural blacksmith and welding work, carpentry, laundry, wooden article making, milkman, fish-seller, *papad* making, pickles making, cold and hot drinks, refreshment, puncture kit, floor mill, spice mill, cotton wick making, mobile repairing, hair cutting saloon (barber work), M.R.I. Child kit for mentally retarded, etc. are provided.

The details of provision made, expenditure and number of beneficiaries under this scheme for the year 2020-21 ended is as under:

Year	Provision (Rs. In Lakh)	Expenditure (Rs. In Lakh)	Beneficiary
2020-21	1040.00	657.81	7451

4. Sant Surdas Assistance Scheme:

Sant Surdas Assistance Scheme is in effect with the resolution No. APG / 102000 / N. B. 4 / CHH, dated 22-9-2000, under the department of Social Justice and Empowerment, Gandhinagar, for the overall development of persons with acute disabilities and rehabilitate them socially by providing financial assistance. Under this scheme, the state government provides 100 percent assistance. Moreover, the process of applying under this scheme made online on *esamajkalyan.gujarat.gov.in* so that the persons of disabilities can avail the benefit of this scheme at their doorstep. In addition to this, Digital Seva Setu Programme is in effect under Digital Gujarat for enhancing the transparency and to speed-up resolution process of the peoples' problems in which online services are provided in a single day through E-Gram Centres, this scheme is also included under that.

Eligibility Criteria to avail the benefits under this scheme:

- Person with more than 80% disabilities
- Person with disabilities having age from birth to 17 years
- People with disabilities living under below poverty line in Gujarat state are eligible to avail the benefit under this scheme. (Persons with disability included in the B.P.L. (List of people living Below Poverty Line) list prepared (by the Ministry of Rural Development for rural areas and by the Ministry of Urban Housing and Poverty Alleviation for urban areas) are eligible to avail the benefit under this scheme.

Benefits admissible under this Scheme:

- Rupees 600 per month is admissible to the beneficiary under this scheme
- The details of provision made, expenditure and number of beneficiaries under this scheme for the year 2020-21 ended is as under:

Year	Provision (Rs. In Lakh)	Expenditure (Rs. In Lakh)	Beneficiary
2020-21	3304.04	2694.25	31734

5. **Indira Gandhi National Disability Pension Scheme:**

- Persons having 80% disabilities or more than that can avail the benefits.
- Persons with disabilities aged between 18 to 79 years are eligible to avail the benefits.

People with disabilities living under below poverty line in Gujarat state are eligible to avail the benefit under this scheme. (Persons with disability included in the B.P.L. (List of people living Below Poverty Line) list prepared (by the Ministry of Rural Development for rural areas and by the Ministry of Urban Housing and Poverty Alleviation for urban areas) are eligible to avail the benefit under this scheme. In addition to this, Digital Seva Setu Programme is in effect under Digital Gujarat for enhancing the transparency and to speed-up resolution process of the peoples' problems in which online services are provided in a single day through E-Gram Centres, this scheme is also included under that.

Benefits admissible under this Scheme:

- Rupees 600 per month is admissible to beneficiary under this scheme, in which Rs. 300/- is provided by the state government and remaining Rs. 300/- is provided by the central government.

The details of provision made, expenditure and number of beneficiaries under this scheme for the year 2020-21 ended is as under:

Year	Provision (Rs. In Lakh)	Expenditure (Rs. In Lakh)	Beneficiary
2020-21	1304.00	1206.78	20554

6. **Insurance Assistance Scheme to family members of persons with disabilities:**

The Insurance Assistance Scheme to family member of persons with disabilities is in effect with Social Justice and Empowerment Department resolution No. APG/102005/N. B. 4/CHH.1, dated 28-03-07.

The group insurance scheme implemented by different departments are clubbed with the Finance Department resolution No. JVY-1004-681(21)Z, dated 25-6-2007.

Under this scheme, Rs. 1,00,000/- is given as an amount of insurance incentive to disabled beneficiary. Amount of insurance is admissible under the following cases considering the terms of general group accident insurance policy:

- 100 percent, in case of death/permanent disability due to accident.
- 100 percent, in case of losing two eyes or two organs or hand/leg due to accident.
- 100 percent, in case of losing one eye or one organ due to accident.
- 50 percent, in case of losing one eye or one organ due to accident.

Person with disabilities shall avail the benefit under this scheme in case of death or permanent disability to beneficiary due to other cause apart from suicide or natural death.

The details of provision made, expenditure and number of beneficiaries under this scheme for the year 2020-21 ended is as under:

Year	Provision (Rs. In Lakh)	Expenditure (Rs. In Lakh)	Beneficiary
2020-21	18.00	8.00	6

7. Marriage Assistance Scheme for marriage between disabled to disabled and non-disabled to disabled person:

Financial Assistance scheme is in effect with Social Justice and Empowerment Department, Gandhinagar resolution No. APG/102013/803960/N.B. 8/CHH 1, dated 31-07-2014 for marriage between disabled to disabled and disabled to non-disabled person. The main objective to implement this scheme is that the persons with disabilities can live their life gracefully in the society. Moreover, the process of applying under this scheme made online on *esamajkalyan.gujarat.gov.in* so that the persons of disabilities can avail the benefit of this scheme at their doorstep. In addition to this, Digital Seva Setu Programme is in effect under Digital Gujarat for enhancing the transparency and to speed-up resolution process of the peoples' problems in which online services are provided in a single day through E-Gram Centres, this scheme is also included under that.

The eligibility criteria to avail the benefits under this scheme at present:

- Age of bride should be above 18 years and that of groom should be above 21 years
- Benefit of the scheme can be availed only once (per couple)
- Benefit of the scheme are given to the persons with following disabilities:

Sr. No.	Disability	Percentage of Disability
1	Blindness, Low vision	80 percent or more
2	Muscular Dystrophy, Leprosy cured person, Acid Attack victim, Locomotive disability, Cerebral Palsy, Dwarfism, Multiple Sclerosis	40 percent or more
3	Hearing Impairment	71 to 100 percent
4	Chronic Neurological Condition, Normal injury, fatal bleeding, Haemophilia, Parkinson's Disease, Intellectual Disability, Chronic Sickle Cell Disease, Specific Learning Disabilities, Speech and Language Disability, Autism Spectrum Disorder, Multiple Disabilities	50 percent or more

Benefits admissible under this scheme:

- Financial assistance of Rs. 50000/-per person in couple is admissible in case of marriage between disabled persons under this scheme.
- Financial assistance of Rs. 50000/- to disabled person in couple is admissible in case of marriage between disabled and non-disabled persons under this scheme.

The details of provision made, expenditure and number of beneficiaries under this scheme for the year 2020-21 ended is as under:

Year	Provision (Rs. In Lakh)	Expenditure (Rs. In Lakh)	Beneficiary
2020-21	700.00	587.50	1199

9. Niramaya Health Insurance Policy:

Niramaya Health Insurance Policy is in effect with Social Justice and Empowerment Department resolution no. APG/102017/N.B.8/CHH-1, dated 04/04/2017 to provide insurance cover to persons with disabilities.

Under this scheme, the annual premium of Rs. 250/- is admissible to disabled beneficiary who are mentally retarded, have cerebral palsy, autism, multiple disabilities and are in B.P.L. and A.P.L. list (up to annual family income of Rs. 15000/-), and an annual premium of Rs. 500/- is admissible to those disabled beneficiary in A.P.L. list (whose annual family income is more than Rs. 15000/-).

Under this scheme, an insurance cover of Rs. 100000/- is admissible to persons with disabilities having mentally retardation, which includes expenses with regard to hospital admission, operation, OPD medicines and transportation cost. This scheme covers all kind of age groups of disabled persons.

The details of provision made, expenditure and number of beneficiaries under this scheme for the year 2020-21 ended is as under:

Year	Provision (Rs. In Lakh)	Expenditure (Rs. In Lakh)	Beneficiary
2020-21	28.00	27.26	8764

10. Scheme for financial assistance to persons with intellectual disabilities (neurological impairment)

The scheme provides financial assistance of Rs. 1000/- to persons having intellectual disabilities and is in effect with Social Justice and Empowerment Department resolution no. APG /102020/37576/CHH-1, dated 18/07/2020. Under this scheme, financial assistance of Rs. 1000/- is provided by the state government to persons having 80 percent or more intellectual disabilities irrespective of the income.

The details of provision made, expenditure and number of beneficiaries under this scheme for the year 2020-21 ended is as under:

Year	Provision (Rs. In Lakh)	Expenditure (Rs. In Lakh)	Beneficiary
2020-21	1080.00	318.94	7529

11. Scooter assistance scheme for persons with disabilities

The scheme of providing scooter assistance is in effect with Social Justice and Empowerment Department resolution no. APG / 102018 / 11801 / N.B.-2/CHH-1, dated 31/01/2019, in which Scooter is provided to persons with disabilities.

Eligibility criteria to avail the assistance under this scheme

- Person with disabilities between the age of 18 to 50 years
- 40 percent or more ligament disability
- Person with disabilities having score between 0 to 20 in B.P.L. list

Assistance admissible under this scheme

Under this scheme, the basic price of scooter + 50% of disabled kit or concession up to Rs. 25000/- for the purchase of electric scooter is provided.

Year	Provision (Rs. In Lakh)	Expenditure (Rs. In Lakh)	Beneficiary
2020-21	50.00	32.75	131

State Award

The State Government bestows awards to persons / organisation working for the welfare of persons with disabilities.

Individual - Rs. 20000/- and letter of praise to person having first rank

Rs. 15000/- and letter of praise to person having first rank

Institutional - Rs. 50000/- and letter of praise to institute having first rank

Rs. 45000/- and letter of praise to institute having second rank

State Award Scheme for guardian / parent of Disabled Child

In line with the central government's scheme for bestowing awards to person / institute working in the areas of the welfare of persons with disabilities, the state government have initiated the scheme since 28-8-2009 to honour the parent guardian associated with the toughest task of bringing up the disabled child. A state award worth Rs. 10000/- in cash and a letter of praise is conferred to each parent guardian of the disabled child having four types of disabilities namely, mentally retardation, speech and hearing impairment, blindness and ligament disabilities.

R.P.W.D. Act, 2016

New Registration Certificates have been issued to eleven (11) institutes during the period from dated 01/04/2020 to 31/03/2021 under R.P.W.D. Act, 2016 and certificate renewed to 37 institutes during the same period as well. Furthermore, the process of applying for registration of institutes of persons with disabilities is made online on esamajkalyan.gujarat.gov.in.

Voluntary organisations are functioning for the persons with different types of disabilities. At present, 132 voluntary organisations are receiving grants to impart institutional training and education to persons with disabilities, in which 100 percent of remuneration and a grant of Rs. 2160/- monthly per disciple is given for other maintenance cost and it is conducting through 21 institutes. About 10000 disciples are participating in the voluntary organisations as well as government institutes.

The following voluntary and government institutes have initiated during the year 2020-21.

Sr. No.	Types of Disability Organisations	Govt.	Voluntary	Total
1	2	3	4	5
1	Blind	3	30	33
2	Deaf and Dumb	3	32	35
3	Mental Retardation / Mentally challenged	06	43	49
4	Ligament	2	22	24
5	Institute for child having cerebral palsy	0	5	5
6	Rehabilitation Centre for men and women cured from mental retardation	07	0	07
	Total	21	132	153

The government provides hundred percent grant for the remuneration cost of the approved employees working in these 132 voluntary organisations. The monthly maintenance cost of Rs. 2160/- per resident disciple of these voluntary organisations is provided. Apart from this, the grant for building on rent and equipment as required within the budget limit is allocated to these organisations. In addition to education and training to blind and disabled persons the vocational training in the fields of weaving, carpentry, tailoring, printing, book binding, light engineering, candle and chalk making, home craft, doormats, etc. is also provided. Multi-category workshops under the scheme of Govt. of

India are functioning at Vastrapur, Ahmedabad and Jamnagar, which provides technical training in the areas of light engineering, armature winding, power-looms, plastic moulding, brass-work, physiotherapy etc. Tata Agriculture and Rural Training Centre, Fanasa, District Valsad provides training in the fields of animal husbandry, dairy farm, horticulture, farming etc. About 18 training centres are functioning at Ahmedabad, Vadodara, Bhavnagar, Bhuj and Dahod for special educational training for blind and mentally challenged people. A batch of 20 students passed out every year.

Under the Rights of Persons with Disabilities Act 2016, a meeting of State Advisory Board was convened on 19/6/2019.

Central Government Schemes:

National Award (From state government):

The Government of India confers National Award in fourteen different categories every year, in which the winners get cash amount, certificate and medal.

Financial Assistance from Central Government:

Under this scheme, a grant of Rs. 15 lakhs is given to voluntary organisations for school/hostel building, latest equipment of educational as well as vocational training and furniture based on 90 percent.

Apart from this, the Government of India provides 100 percent grant to voluntary organisations for implanting artificial organs.

Scheme from Government of India:

Central Assistance Details of ADIP Scheme (ADIP):

- In Gujarat state, recommendations have been made to Government of India to allocate funds of Rs. 95.53 lakhs for 3 new projects and Rs. 5.04 crores for current 6 projects during the year 2020-21.
- Society registered under the registered charitable trust act and the society act.
- D.R.D.O., Red Cross Society and other local bodies are eligible to avail assistance.
- 100 percent assistance is admissible based on projects submitted by these organisations under this scheme.

Eligibility for Beneficiary

- Should be citizen of India
- Should be certified by registered medical practitioner or the person needs “aids and appliances”
- Person should be government servant, self-employed or pensioner and their monthly income does not exceed Rs. 20000/- from all the sources.
- Income of parent / guardian should not exceed Rs. 20000/- in case of dependant
- Person who has not received such assistance from government, local bodies and voluntary organisations during the year for the same purpose.
- For this matter, the period is one year for the children under 12 years of age.

Details of Assistance:

- “Aid Appliances” equipment, costing minimum of Rs. 50/- and maximum of Rs. 10000/-
- This limit is Rs. 12000/- for the students of 12th standard who are blind, mentally retarded, hearing impaired and having multiple disabilities

- Travelling cost, general expenses, travelling cost of second class sleeper coach of railway etc. are allowed up to Rs. 250/-. Medical Certificate is required for this. The same amount is admissible to escort and attendant of the beneficiary
- Maximum of 15 day's boarding and lodging charge is admissible up to Rs. 100/- daily to those beneficiary whose monthly income is up to Rs. 15000/-
- The expenses with regard to "medical/surgical, correction and intervention" is also admissible

Din Dayal Rehabilitation Scheme (D.D.R.S.):

In Gujarat state, recommendations have made to Government of India to allocate funds of Rs. 2.62 crore for 11 new projects and Rs. 3.32 crore for current 16 projects during the year 2020-21 under Din Dayal Rehabilitation Scheme.

National Trust:

The National Trust have institutionalised for the persons with four types of disabilities namely mentally challenged, cerebral palsy, autism multiple disabilities.

This trust takes total care of the persons having disabilities such as mentally challenged, cerebral palsy, autism and multiple disabilities and manages its hereditary assets as well.

A District Level Committee is formed headed by the District Collector for this purpose.

E. Health Department (Section 25, 26):

The Health Department is directly associated with disability. Health Department, along with its regional agencies (hospitals) to prevent disability and earlier identification of person with disabilities, diagnosis, treatment and issuing certificate as follows:

1. In accordance with the provisions made in the newly formed act by the Government of India "The Rights of Persons with Disabilities Act 2016" and "Mental Health Care Act 2017", the health department, in coordination with social defence department, have set-up centres to issue Disability Certificate to persons with disabilities at taluka place; and set-up mechanism by organising special camps in coordination with the voluntary organisations so that more and more persons with disabilities get Disability Certificate nearest to their residences. To remove the administrative deficiency in the process of issuing disability certificate, the health department have designed application based on web page named UDID of *Svavlamban* Portal developed by the Government of India and disability certificates are issued accordingly.
Since 2017, certificates are issued online through UDID of *Svavlamban* Portal developed by the Government of India. Certificates issued earlier are uploaded on the application first as old certificates.
2. Campaigns have been organized to issue disability certificates by the specialist doctors at the schools after identifying children with disabilities and on completion of physical, mental and laboratory tests of the children studying in the primary and secondary schools of the state with the combined endeavours of health and education department. Disability certificates have been issued to approximately 79506 children during the short period of four months.
3. Doctors and paramedical staffs have trained so that the required certificate for newly added disabilities under the newly formed "The Rights of Persons with Disabilities Act 2016" in the state ay issue easily.
4. Health department have organized several programmes to prevent disabilities. Polio Eradication, Blindness Prevention and Leprosy Prevention programmes have attained significant success.

5. All the medical officers as well as medical specialists are trained so that the persons with disabilities get their disability certificate quickly and in time. Apart from this, representatives from Social Justice and Empowerment Department, Commissioner Disability, Education Department, GCRT, ICDS, Health Department and NGOs working for persons with disabilities have also been trained.
6. Specialist Gynaecologist, Paediatrician etc. take care of children at the time of birth and prevent them from disability, under the Janani Suraksha Programme of health department is functioning.
7. Health department organises key programmes such as vaccination, polio eradication campaign, leprosy prevention programme, blindness prevention programme etc. very frequently.
8. School Health Programmes are organised in joint collaboration of health and education department, in which children studying in schools are tested and treated free of cost if needed. About 1.59 crore children availed health examination during the year 2020-21, out of which needy children have been provided various types of treatment and also treatment for heart disease and other ailments.
9. Health department have made all efforts with regard to issuance of required disability certificate nearest to their residence of the beneficiary person with disabilities. Health and Family Welfare Department have made necessary provisions in its resolution dated 26/10/2010 so that certificate of disability may become easily available. Camps are organised at Community Health Centre / Primary Health Centre by district civil hospitals and affiliated medical colleges to issue disability certificate in all the districts.
10. The mechanism for disability prevention and care has been established in the state by various programmes of health department such as “Reproductive Maternal New born Child and Adolescent Health”, Janani Suraksha Programme, National Child Health Programme, National Blindness Prevention Programme, National Leprosy Programme, National Programme for Prevention of Deafness, National Mental Health Programme etc. In order to rehabilitate the persons with disabilities in the society easily. Necessary “Operation” and “Medical Aid” and other care have provided for medical rehabilitation.
11. The facility for implanting cochlear implant surgery in children living in the state who are deaf by birth have been launched, through which these children can listen and speak. The approximate cost of this operation is Rs. 4.00 lakh. In the current year, 87 operations of such type were carried out.
12. Children who are deaf by birth needing cochlear implant are provided free of cost operative and speech therapy at Civil Hospital, Ahmedabad as well as at the affiliated hospitals of Surat, Rajkot and Vadodara Medical College as well as affiliated hospital of C. U. Shah Medical College, Surendranagar.
13. Information is provided with regards to thalassemia major disease and people awareness programme to prevent such disease, in which pre-marriage testing and counselling is carried out and conducts IEC activities in schools and colleges. Comprehensive IEC activities are undertaken to prevent Thalassemia major by testing blood in the communities where it is highly prevalent.
14. The necessary treatment to cure thalassemia major such as blood transfusion chelating agent, tablet/injections etc. are provided at district level hospital.
15. Number of children tested by ophthalmologist – 79506, Number of children having “cochlear implanted” – 311, Number of children treated for cleft lip/palate – 513, Number of children treated for club foot are 484.

F. Education Department (Section – 31, 32)

1. Children with disabilities are allowed to study with the normal children in the normal schools run under the integrated education scheme of education department. Special educators are appointed for such children with disabilities. Accordingly, the work done under this programme is summarised as under:

2(1)IED-IEDSS Scheme under Gujarat Council of School Education Research, Gandhinagar (SarvaSikshaAbhiyaan)

The main objective of SarvaSikshaAbhiyaan is to provide mandatory quality education free of cost to all the children in the age group of 6 to 18 years. The goal of this programme is to enrol all those children who have not gone to school or who dropped their education before completion of standard 8 and who have special needs (disabled), in order to regularise their education and provide quality elementary education.

Activities done under IEC Branch of SarvaSikshaAbhiyaan are as under:

Survey:

Children are identified with special needs by School Management Committee at school level and project staffs at taluka level during the month of November and December. Apart from this, DIAS Data is also collected at the end of October, in which the data are collected during their school hours. About 86,896 children have been identified during the current year. (Std. 1-8) (According to DIAS : 2018-19)

School Admission:

The children with special needs identified in the survey are admitted in the standards that suits with their respective age groups in the nearest school.

UDID Card:

Medical assessment camps are organised at block / district level in coordination with CHC, DIEC Centres of Civil Hospital and medical certificates have issued to total 46,218 CwSN students and 43,333 UDID Cards in coordination of Social Justice and Empowerment Department.

Divyang Mobile App:

Divyang Mobile App is developed to assess the individual educational plan as well as educational progress of the students with special needs.

Transport Allowance:

Transport allowance is credited in the bank account of the concerned guardian of the children with multiple disabilities based on their attendance who are studying in standard 1 to 8 so that they may have some inspiration to attend the school regularly. In which total 4194 children have given transportation allowance of Rs. 2500/- for 10 months @ Rs. 250/- per month.

Girls Stipend:

During the year 2020-21, stipend given to 8762 school-going girls with special needs studying in standard 1 to 8 as per the provision of budget.

Resource Room:

Therapy (e.g. psychologist, physiotherapist) and guidance are provided to total 4541 school-going children with special needs studying in standard 1 to 8 by the specialists in the resource rooms at taluka level four days a week. At present 283 resource rooms are functional. As per PAB 2020-21, budget is approved for 500 in-school resource rooms at cluster level. The renovation work of resource room in the school of the selected cluster has been undertaken considering the children with special needs.

Teacher Training:

About 1.90 lakh teachers have been trained through Chetna Mobile App in order to enhance the inclusion of children with special needs studying in standard 1 to 8 of primary school, which covers topics such as understanding of 21 types of disabilities, special educational needs of children with special needs etc.

Celebration of Special Day:

Online live events were organised at Command and Control Centre (CCC), Gandhinagar by Gujarat Council of School Education Research on December 3, 2020 on the occasion of International Disability Day. In this function, a school with resource room was virtually inaugurated by then Hon. Education Minister, Shri Bhupendrasinh Chudasama, Hon. Education Secretary, Shri Vinod Rao (IAS) and the Hon. State Project Director, Shri P. Bharthi (IAS) at Nardipur cluster of Kalol.

Corrective Surgery:

Minor corrective surgery is conducted to needy children in coordination with health department. So far, 40 children have operated for corrective surgery, which includes to and fro travelling cost as well as lodging and boarding expenses allowed to children by SarvaSikshaAbhiyaan.

Inclusive Education for Disabled at Secondary Education Stage – (IEDSS):

Inclusive Education for Disabled at Secondary Education Stage is in effect in Gujarat State since April 1, 2009. This scheme is managed well and implemented by the Ministry of Human Resources Development, the Government of India, New Delhi in accordance with the guidelines of IEDSS.

This programme covers the disabled children studying in government and grant-in-aid secondary and higher secondary schools. The IEDSS scheme is well managed and implemented by the office of District Education Officer through the organisations located in their districts. The main objective of this scheme is to provide educational benefits to children with disabilities studying in standard 1 to 12 of government and government aided schools such as uniforms, transport allowance, escort allowance, therapeutic services, and stipend to girls, assistive devices etc. as well as supportive services with respect to special education. The equal opportunities of education in schools nearer to their residence same school environment, similar to normal children's school, are provided to children with disabilities under this scheme. During the year 2020-21, about 9600 beneficiary students with disability have been provided schematic assistance under this programme. Apart from this schematic assistance, the state government provides annual scholarship of Rs. 600/- from its self-fund.

The central government have provided Rs. 38,24,000/- to 1912 disabled students as a reward at the rate of Rs. 2000/- per student by DBT to promote the students with disabilities who have passed their board exams of standard – 10 and standard – 12 in all streams. Besides, the central government have accorded sanction to start 500 new resource rooms in secondary sections of government schools.

Special teachers and special educators have been allocated in the state according to cluster during the year 2020-21, so that they can have beprovided supportive assistance in special education and accordingly can reduce their dropout ratio. Thus, based on the required number of special teachers for permanent needs of supportive services in the schools, 1030 special teachers have provided educational guidance to 9600 disabled students during the year 2020-21.

Under this scheme, 60% of the total cost is provided by the central government and remaining 40% by the state government.

As the year ended 2020-21, about 9600 disabled beneficiaries have covered by the District Education Officer in 37 districts of the state by 1030 special teachers of their own districts under this scheme.

During the financial year 2020-21, the proposals are invited by the District Education Officer in the prescribed format and as per the criteria fixed by the central government from 07 Government and 46 voluntary organisations in the onset of financial year, which includes the following components.

Provision with regard to Student: Under this component, various types of admissible schematic assistance (maximum limit of Rs.3500/-) such as, uniform, books, reader allowance, transport allowance, hostel allowance, escort allowance, therapeutic services, stipend to girls, “Assistive Devices” etc. are included. It also includes the financial assistance for making resource room, to procure various tools and equipment and to procure computer for institute.

A state proposal is prepared for a particular financial year by integrating all the proposals received from all the districts. This proposal accorded approval with required amendments and alterations after detailed discussion and consideration in P.A.B. Committee of M.H.R.D.

(2) Actions taken by the office of Director, Primary Education with regard to persons with disabilities during the year 2020-21 are as under.

There is a provision under section 12.1 (c) of RTE Act 2009 to admit the children belonging to weaker and deprived sections of the society in standard – 1 free of cost at the rate of 25% of total strength. Accordingly, children having mental retardation / cerebral palsy, children with special needs / children with physiological disability in accordance with Sr. No. 5 of Rule 2 of education department resolution dated 04/04/2018 and children with all type of disability as mentioned in section 34(1) of the R.P.W.D. Act 2016 have been given priority in admission to schools. Accordingly, total 94 disabled children have given admission in standard – 1 of primary school free of cost.

In accordance with amendment in education department resolution dated 21/6/2019, there shall be 5% reservation for all kind of disabled candidates in admission to PTC Course. During the year, 2020-21 total 12 students with disabilities were given admission.

G. Labour and Employment Department (Section 19 to 23):

A special cell is established at the employment office for disabled candidate since the year 2007-08 in accordance with the provision made in the resolution dated 10/08/2006 by the labour and employment department to establish separate cell at employment office for disabled candidates, in which separate records for action taken with regard to disabled candidates are maintained. About 688 candidates registered in various categories during the year 2020-21, in which, total 1661 candidates with disabilities were recommended against the 106 posts enrolled by the employers for candidates with disabilities at the employment office under this department. Out of this, 12 candidates with disabilities have succeeded to get the job during the year 2020-21.

Training Facility in I.T.I.s for Candidates with disabilities:

Presently, about 1,77,548 seats are made available in various courses for vocational training under Apprentice Training in 288 Government Industrial Training Institutes in the Gujarat State.

Total 200 seats are functional in two government industrial training institutes among the above government institutes, in which training is imparted in special courses for that purpose. Four percent of total seats to be filled are reserved for blind candidates in general ITI (Based on report).

Tuition fee is exempted to disabled trainees studying in government industrial training institutes.

Stipends are given to disabled trainee studying in government industrial training institutes among that general category candidate who get monthly Rs. 200/-, Scheduled Caste, scheduled tribe and other backward class category candidate get Rs. 400 /- monthly as an institutional stipend.

Women trainees among the disabled trainees studying in government industrial training institutes are gifted bicycle.

Assistance in interest is given to disabled trainees studying in government industrial training institutes under bankable scheme.

Insurance cover of Rs. 1.00 lakh is provided to disabled trainees studying in government industrial training institutes under “Gujarat Samuhik Janata Juth Yojana”.

Persons with disability who are applying to get admission on reserved seat have to submit eligibility certificate for the concerned vocation from the “Vocational Rehabilitation Centre for Handicap (V.R.C.) Institute ITI Hostel Campus, Kubernagar Ahmedabad. At present total – 92 disabled trainees are imparted training.

H. Youth Services and Cultural Activities (Section – 29):

1. State level Volleyball Competition for disabled is organised every year since 2001 in collaboration with The Society for Physically Handicap Ahmedabad by the office of Youth Services and Cultural Activities. However, due to corona virus no such competition was organised during the year 2020-21.
2. “Umang Utsav” programme is organised for disabled children since the year 2009-10. No competition was organised during the year 2020-21 due to Coronavirus pandemic as the institutes for persons with disabilities were closed during the given period.
3. The scheme of providing financial assistance to organisations is in effect to organise cultural programmes for deaf / dumb and blind persons in Gujarat state by the office of Youth Services and Cultural Activities. The provision of Rs. 15.00 lakh is made in the budget during the year 2020-21. However, no reimbursement was done as the institutes were closed due to coronavirus pandemic.

I. Urban Development Department: (Section 45)

The urban development department have revised its sub rules and made provisions to construct ramps and specific types of toilets so that it make easy access to persons with disabilities. The housing board have kept reserved 50% of houses for persons with disabilities.

The provision of making ramps along with the railing is under progress to access the regional level public places of road and building department. The Government Head Offices have given priority for this purpose, and decided to cover the remaining offices thereafter. The details of facilities for persons with disabilities in non-residential buildings (In government offices) are included in table - 4 of Annexure - 2 as attached herewith. Moreover, now onwards newly constructing government residents as well as non-residential building have been provisioned for ramps and railing in their plans.

J. Road and Building Department:

The road and building department has made six (6) important religious places of the state barrier free for persons with disability. Sardar Patel Institute of Public Administration made a role-model hurdle-free institute for persons with disabilities. The office of Commissioner Disability made barrier-free through road and building department. Most of the trains of western railways have “disabled friendly” coach and the remaining trains need such type of facility.

Accessibility (Section 44 to 46):

1. The government have instructed all the offices to arrange for ramps for barrier-free entry for persons with disabilities and the procedure is going on by the road and building department.
2. The ramps along with railing have been setup in various government offices at Gandhinagar. Road and building department have instructed all superintendent engineers / executive engineers to construct necessary ramps (slopes) and special toilets for disabled persons essentially in government offices. The details of ramps, toilets and braille symbols / audio signs inserted in lifts done by road and building department in the year 2020-21 are included in table - 4 of Annexure - 2 as attached herewith.
3. Urban development department has made provision to revise its sub-rules for construction to setup necessary arrangements for persons with disabilities in all government building to be constructed now onwards.

4. Vapi railway station is now barrier-free for persons with disabilities taken up by Railway department and “Unnati” organisation. Similarly, six more railway stations have been developed and designed as “Disabled Friendly” in the state. Offices, courts, buildings of corporations are gradually covered under “Disabled Friendly” scheme.

K. Work done by Food, Civil Supply and Consumer Affairs Department:

- Government of Gujarat have implemented “National Food Security Act, 2013” across the state from 1st April 2016.
 - (A) All cardholders (AAY Cardholders) in the state under “Antyodaya Anna Yojana”
 - (B) “Priority House Holds – PHH”
- As “National Food Security Act, 2013” (N.F.S.A.) implemented across the state, about 35 kg of grain comprising of 25 kg Wheat and 10 kg rice per card (per family) are given to families under Antyodaya Anna Yojana scheme every month, at the rate of Rs. 2 per kg wheat and Rs. 3 per kg rice.
- Members of “Priority House Holds – PHH” are given 5 kg of grain per person every month comprising of 3.5 kg wheat and 1.5 kg rice at the rate of Rs. 2 per kg wheat and Rs. 3 per kg rice.
- Sensible steps have taken by the department regularly to cover the disabled beneficiaries in food distribution under NFSA-2013 under AAY and PHH, in which various resolutions, circulars etc. have been issued to implement policy decisions to include persons with disabilities under NFSA-2013. Actions have been taken to safeguard the benefits of the persons with disabilities in coordination with concerned agencies at local levels.
- The criteria of selection of beneficiaries under *Antyodaya Anna Yojana* has been defined with Food, Civil Supply and Consumer Affairs Department resolution no. PDS-102001-59-K, dated 19/7/2003 (copy enclosed herewith). In which priority is given to person who is permanently disabled or person with physiological disabilities to include.
- Resolved with the Food, Civil Supply and Consumer Affairs department resolution no. PDS-102001-59-K, dated 27/01/2011 (copy enclosed herewith) to include the person who is widow, handicapped or disabled and registered at Social Justice and Empowerment department.
- Provisions are made with the Food, Civil Supply and Consumer Affairs department resolution no. PDS/10-2013/2368/P.F.-1/K-1, dated 13/10/2020 (copy enclosed herewith) to include the person with disabilities under NFSA as “Priority House Holds – PHH” and to issue individual NFSA card to the persons with disabilities living at the Disabled’s institute and registered under Social Justice and Empowerment Department. Provision is also made with Form No. - 7 to nominate the administrator of the government-approved agency as a guardian to collect grain on behalf of person with disabilities.
- Details of priority given to persons with disabilities in provision of allocation of fair price shop:
 - In accordance with the provision made with resolution no. VBD/122017/O-1885/K, dated 21/5/2018 (copy enclosed herewith), provisions have been amended in the previous resolution no. VBD/10/2015/2624/K with the government resolution dated 26/8/2015 as under:
 - 4.2 (A) Priority in allocation of fair price shop to educate unemployed in rural area:
 - (V) Five percent of fair price shop allocation to persons with disabilities is made considering that the allocation should be in the limit of percentage of allocation in each category

4.2 (B) Priority in allocation of fair price shop to educate unemployed in urban area:

(V) Five percent of fair price shop allocation to persons with disabilities is made considering that the allocation should be in the limit of percentage of allocation in each category

- In accordance with “The persons with Disabilities Act, 2016” publicised in the extraordinary gazette of Ministry of Law & Justice, the Government of India, while to select the persons with disabilities, the candidate must have benchmark disabilities as certified by the competent authority. However, the person with disability who found competent enough to undertake the work in accordance with the letter of authority give to person with disability while allocation of fair price shop, terms and conditions of agreement and all other functions with regard to public distribution shall be considered while allocating fair price shop.
- In accordance with section - 34 of the law, 4% seats are to kept reserve in government services in the offices of Controller of Weights and Measures and Consumer Protection.

L. Office of Rural Development:

- To alleviate the poverty in the people living in the rural areas and to enhance the quality of life, programmes such as Aajivika (Livelihood), Skill Development, social security and infrastructure development etc. are run by the Rural Development Ministry and Department and other affiliated departments. The other centrally sponsored schemes such as Mahatma Gandhi National Rural Employment Guarantee Act (MGNREGA), Pradhan Mantri Aavaas Yojana – Rural (PMAY – R), Svachhha Bharat Mission – Rural (SBM – R), National Rural Livelihood Mission (Aajivika – NRLM). Pradhan Mantri Agriculture Irrigation Scheme (Watershed Component) Shyama Prasad Mukherji Rurban Mission (SPMRM) and SansadAadarsh Gram Yojana (SAGY) are implemented and monitored by office of the Commissioner, Rural Development)

Mahatma Gandhi National Rural Employment Guarantee Act (MGNREGA):

- Under Mahatma Gandhi National Rural Employment Guarantee Act (MGNREGA), households or the members of the household who are living in the rural areas and willing to do unskilled work are given maximum of 100 days employment per household to enhance the opportunities of their livelihood.
- As under this scheme, the employment generation to each household living in the rural areas is purely on demand basis, no separate provisions have been made for persons with disabilities.
- According to MGNREGA, the total 3.59 lakh human days have generated under MGNREGA to 13630 persons with disabilities during the financial year 2020-21.

Pradhan Mantri Aavaas Yojana – Rural:

- Pradhan Mantri Aavaas Yojana – Rural, a newly initiated scheme having 60:40 shares of Central Government and State Government is in effect since the year 2016-17. The objective of the scheme is to provide financial assistance to those beneficiaries who are eligible according to Socio-Economic and Caste base census – 2011 and to those who have “kuchchha house” or no shelter.
- Financial assistance of Rs. 1,20,000/- is given for construction of cemented House to those beneficiaries who have reported “kuchchhahouse” or no shelter in the Socio-Economic Census during the year 2011. Apart from this, Rs. 20,160 is given to construct their own house and Rs. 12,000/- for construction of toilet. In this way the total financial assistance of Rs. 1,52,160/- is given to beneficiary under MGNREGA.

- There is a provision to finance additional assistance of Rs. 20,000/- to beneficiary for completion of construction of shelter within 6 months from the date of first instalment under Mukhya Mantri Protsahak Sahay Yojana.
- Persons with disabilities are also given financial assistance on priority basis under Pradhan Mantri Aavas Yojana. Such as person with mental retardation (at least 40% disability) and person with physiological disability (at least 40% disability) are given the benefits of the scheme on priority basis as per rules. About 540 beneficiaries have been given benefits of the scheme under Mantri Aavas Yojana during the year 2020-21.

(1) Svachhha Bharat Mission – (Rural):

- Svachhha Bharat Mission – (Rural) is in effect since the year 2016-17 having shares in the ratio of 60:40 from Central Government and State Government. The main objective of the scheme is to furnish the toilet facility to rural households so that the villages in the Gujarat state become free from open defecation.
- Financial assistance is given on priority basis to persons with disability under Svachhha Bharat Mission – Rural scheme. Provisions are made in the guidelines of Svachhha Bharat Mission – (Rural) to provide financial assistance to beneficiaries from (1) SC/STs (2) Persons with disabilities (3) Landless (4) Small Farmers (5) Tenants (6) Widows in B.P.L. and A.P.L. lists.
- Under this scheme, targets are set according to the requirements at the village levels. Special provision has been made for the persons with disabilities in community toilets. About 8833 beneficiaries have given benefits of the scheme under Svachhha Bharat Mission – (Rural) during the year 2020-21.

(2) Gujarat Livelihood Promotion Co. Ltd.

- The objective of the scheme is to impart skills to rural youth to generate self-employment as a source of livelihood, to uplift the rural women living in rural areas, to raise the standard of living and to form self-help groups in the rural areas to make them economically self-reliant.
- Self-Help Groups run by the poor women of the rural areas provide loans to meet the social needs, to pay the debt, to construct or repairing work of the house, to construct toilets and to undertake sustainable livelihood activities. In addition, to finance any practical general activity initiated by the Self-Help Groups.
- Total 926 Self-Help Groups belonging to persons with disabilities have been formed.
- Out of which 222 SHGs have been provided an amount of Rs. 25.23 lakh as a revolving fund.
- 134 SHGs have provided an amount of Rs. 64.15 lakh as community investment fund
- Total 34 trainees have been trained under DDU-GKY scheme; out of them 13 trainees got job opportunity.

M. Works done by the other departments and Board/Corporations:

1. According to section 26 to 30 of the R.P.W.D. Act 2016, the loans including H.F.D.C. loan have provided to persons with disabilities through various corporations such as Gujarat Schedules Caste Finance and Development Corporation, Gujarat Thakor and Koli Vikas Nigam, Gujarat Minority Finance and Development Corporation, Gujarat Gopalak Vikas Nigam, etc. for employment topersons with disabilities. During the year 2020-21, a loan amount of Rs. 207.00, lakh was sanctionedby Gujarat Minority Finance and Development Corporation to 124 persons with disabilities.

2. Gujarat State Road and Transport Corporation have setup ramps along with railings and toilets ramps have been setup at 61 bus stations during the year 2020-21 (Details are on table - 6 of Annexure - 2). The ST Corporation has introduced 24 low-floor buses between Ahmedabad and Gandhinagar. Two (2) seats keep reserved for persons with disabilities in 44-seated buses and three (3) seats with seat number 16, 17 and 18 keep reserved in 52-seated buses.
3. An additional time span of 30 minutes is allowed for blind candidates who appear for educational exams as well as competitive exams for Class-I and Class-II conducted by Gujarat Public Service Commission. Those blind candidates who are not able to write the exam papers on their own have been provided the facility for scribe as per their requirement.
4. Apart from this, various other facilities are provided by the government such as doubletravelling allowance, lifetime family pension to mentally retarded children of government servant without considering the limitation of age and income, priority to persons with disabilities in house construction advance, allocation of residence at ground floor for disabled employees, exemption from professional tax etc.
5. Statistics of persons with disabilities have been published by the Census of India; accordingly, the statistical data of persons with disabilities in Gujarat stand 1.81 percent against the national figure of 2.59 percent.*
6. Women and Child Development department provides vocational training to women with disabilities at district and taluka levels.

N. Works done by the Voluntary Organisations:

1. Voluntary organisations undertake the educational as well as rehabilitation work with regard to persons with disabilities. Voluntary organisations undertake activities for assistance to disabled person through Gujarat government grant. (Table - 1 of Annexure - 2)
2. Andhajan Mandal Ahmedabad undertake various activities in different districts of the state, such as education, vocational training, special training for disabled persons, integrated rehabilitation schemes, braille press, production and distribution of variety of products for persons with disabilities etc.
3. The other institutes such as P.N.R. Society Bhavnagar, Deaf and Dumb Society Ahmedabad, B. M. Institute Ahmedabad, Blind Welfare Council Dahod, Akshar Trust Vadodara, Disha Trust Vadodara, KashibenGordhanbhai Children Hospital Vadodara etc. undertake activities like Andhajan Mandal Ahmedabad. These organisations undertake welfare activities for persons with disabilities in remote areas of the state.
4. Medical examination of patients with thalassemia, issue medical certificate, provide treatment, and rehabilitation of such patients who recovered from illness are done by three (3) hospitals of the state from selected six (6) districts for patients with thalassemia. The meeting of Visitors Committee is held every month in all the mental hospitals of the state, in which the representative of this office attends the meeting and provide necessary guidance.

O. Work done under the National Trust in the Gujarat State:

1. **Committees and Legal Guardianship at local level:** In Gujarat, 26 local level committees have been formed under the National Trust. Three primary members of this committee are (1) Collector (2) Institutes registered under National Trust, and (3) Person with disabilities. District Social Defence Officer is the member secretary of this committee. Parents of persons with disabilities or their relative can apply to this committee to nominate any person of their choice to work as a guardian.
2. **Niramaya Health Policy:** Medical insurance can be taken at the affordable cost under this policy to person with autism, cerebral palsy, mental retardation. Disabled beneficiaries have been registered under Niramaya Health Policy in Gujarat State.

3. **Samarth Yojana:** The short-term as well as the long-term residential and Day-care scheme named as “Samarth” is initiated in the financial year 2005-06. Three organisations are functional as Holders for this scheme, namely (1) Andhajan Mandal, Ahmedabad (2) Blind Welfare Council, Dahod and (3) Andhajana Kalyan Trust, Dhoraji.
4. **ASPIRATION:** The objective of this scheme is to mainstream disabled children aged 06 years and to prepare them for admission in special schools. In Gujarat, two organisations are functional as holders of this scheme, namely (1) Ashirwad Trust for Disabled, Sayla (Surendranagar District) and (2) Shri V. S. Gandhi Charitable Trust, Kapadvanj (District Kheda).
5. **Badhate Kadam Awareness Campaign:** “Badhate Kadam” Awareness Campaign is implanted in Gujarat since last five years with the aim to aware persons with disability with respect to their rights as well as their own competence. Gujarat state has won the award for best performance under “Badhate Kadam” campaign. Campaigns are conducted on different themes every year in Gujarat state.
6. **Continuing Rehabilitation Education Training Programme (C.R.E.):** The Gujarat state is active in the rehabilitation process for persons with disabilities. Most of the training programmes are conducted through several N.G.O.s in the state.

APPENDIX-2

Statement-1

Point no- M

District Rehabilitation Center, Surat

Year 2020-21

Sr. No.	Category	disableds Registration	aids given
1	2	3	4
1	Hearing Handicapped	477	188
2	Orthopedically Handicapped	183	117
3	Mentally Handicapped/ Mentally Retired	0	0
4	Visual Handicapped	9	3
5	Multi Handicapped Disabled	134	134
6	Total Rupees	803	442

District Rehabilitation Center, Nadiad

Year 2020-21

Sr. No.	Category	Registration		aids given	Total Price (In Rupees)
		On Centre	From Camp		
1	2	3	4	5	6
1	Hearing Handicapped	0	0	0	0
2	Orthopedically Handicapped	15	0	15	0
3	Mentally Handicapped/ Mentally Retired	0	0	0	0
4	Visual Handicapped	0	0	0	0
5	Speech and language Therapy	0	0	0	0
6	Multi Handicapped Disabled	0	0	0	0
	Total	15	0	15	0

District Rehabilitation Center, Vadodara

Year 2020-21

Sr. No.	Category	Registration		aids given	Total Price (In Rupees)
		On Centre	From Camp		
1	2	3	4	5	6
1	Hearing Handicapped	2035	02	245	572705.00
2	Orthopedically Handicapped	253	16	119	374958.00
3	Mentally Handicapped/ Mentally Retired	128	12	44	92400.00
4	Visual Handicapped	37	01	04	720.00
5	Speech and language Therapy	24	0	0	0
6	Multi Handicapped Disabled	16	0	0	0
	Total	2493	31	412	1040783.00

District Rehabilitation Center, Ahmedabad.

Year 2020-21

Sr. No.	Category	Registration		aids given	Total Price (In Rupees)
		On Centre	From Camp		
1	2	3	4	5	6
1	Hearing Handicapped	347	153	62	2,95,120
2	Orthopedically Handicapped	1186	249	12	58,260
3	Mentally Handicapped/ Mentally Retired	257	98	01	1,470
4	Visual Handicapped	17	35	00	00
5	Speech and language Therapy	00	00	00	00
6	Multi Handicapped Disabled	05	10	00	00
	Total	1812	545	75	354850

District Rehabilitation Center, Jamnagar.

Year 2020-21

Sr. No.	Category	Registration	aids given	Total Price (In Rupees)
1	2	3	4	5
1	Hearing Handicapped	130	0	0
2	Orthopedically Handicapped	469	0	0
3	Mentally Handicapped/ Mentally Retired	184	0	0
4	Visual Handicapped	117	0	0
5	Speech and language Therapy	46	0	0
6	Multi Handicapped Disabled	97	0	0
	Total	1043	0	0

APPENDIX-2

**IEDSS (Inclusive Education For Disabled at Secondary Stage) Scheme,
GCERT, Gandhinagar.Point no- E 2(2)**

Statement Showing Details of Handicapped Children and Special Teachers Year 2020-21

(Statement -2)

No	District name	No. of Handicapped children																				Total	Number of specialized teachers	
		Totally Blindness	Low vision	Hearing Impairment	Speech Impairment	Locomotor Disabilities	Mental Behaviour	Learning Disabilities	Cerebral palsy	Autism	Multiple Disabilities	Leprosy	Dwarfism	Intellectual Disability	Muscular Dystrophy	Chronic neurological condition	Multiple Sclerosis	Thalassemia	Haemophilia	Sickle cell disease	Acid Attack			Parkinson disease
1	Ahmedabad	26	115	34	5	83	95	13	2	0	0	0	0	53	1	0	1	2	0	0	0	0	430	62
2	Amreli	64	85	34	10	45	50	8	3	1	1	0	0	32	3	1	0	0	0	0	0	18	355	36
3	Anand	42	234	45	22	115	90	50	3	2	12	2	0	63	18	4	0	1	0	1	0	0	704	48
4	Aravalli	11	35	20	4	11	25	1	1	0	4	0	0	3	1	0	0	0	0	0	0	0	116	16
5	Banaskantha	21	152	50	26	148	65	30	0	1	11	0	1	30	14	2	4	2	0	2	0	5	564	56
6	Bharuch	7	208	33	8	62	26	9	0	0	2	0	0	63	1	0	1	1	0	83	0	0	504	21
7	Bhavnagar	14	98	77	14	36	46	2	14	3	0	0	8	29	6	0	0	0	0	0	0	0	347	56
8	Botad	1	31	10	5	24	18	0	1	0	1	1	0	1	0	1	0	0	0	0	0	0	94	9
9	Chotta Udepur	3	8	4	3	16	13	1	0	0	2	0	0	4	1	0	1	1	0	43	0	0	100	10
10	Devbhoomi dvaraka	5	8	6	2	8	6	0	3	0	1	0	0	4	2	0	0	0	0	0	0	0	95	3
11	Dahod	33	43	30	12	46	69	9	2	0	3	0	1	20	4	0	0	0	0	0	0	0	276	60
12	Gandhinagar	12	120	15	3	117	56	5	7	0	12	0	1	30	6	0	0	0	0	0	0	0	384	30
13	Gir Somnath	2	27	36	3	33	15	1	1	4	0	0	0	8	1	0	0	0	1	0	0	0	132	10
14	Jamnagar	5	20	6	5	16	14	0	4	0	1	0	0	4	1	0	0	0	0	0	0	0	76	12
15	Junagadh	41	32	19	5	42	59	2	8	0	1	3	1	28	3	0	0	0	0	0	0	0	245	41
16	Kutch	14	253	42	18	33	67	40	2	0	6	0	7	91	27	0	1	2	0	0	0	0	603	49
17	Kheda	49	129	136	12	139	56	5	5	1	8	0	2	107	8	0	0	1	0	0	0	2	660	84
18	Mehsana	55	105	37	6	138	55	4	7	1	5	0	1	101	13	1	1	1	0	0	0	0	531	55
19	Mahisagar	26	11	30	11	55	105	7	4	0	5	1	1	82	0	0	0	1	0	0	0	1	440	33
20	Morbi	4	16	10	15	8	25	4	0	0	0	0	0	4	0	1	0	0	0	0	0	1	88	11

No	District name	No. of Handicapped children																				Total	Number of specialized teachers	
		Totally Blindness	Low vision	Hearing Impairment	Speech Impairment	Locomotor Disabilities	Mental Behaviour	Learning Disabilities	Cerebral palsy	Autism	Multiple Disabilities	Leprosy	Dwarfism	Intellectual Disability	Muscular Dystrophy	Chronic neurological condition	Multiple Sclerosis	Thalassemia	Haemophilia	Sickle cell disease	Acid Attack			Parkinson disease
21	Narmada	1	2	2	1	3	10	0	1	0	0	1	0	14	0	0	0	0	0	21	0	0	56	0
22	Navsari	23	179	16	12	15	14	3	0	0	1	0	0	7	1	0	0	0	0	119	0	0	390	7
23	Panchmahal	29	79	23	9	74	89	9	11	0	5	0	1	58	7	0	0	0	0	2	0	0	396	34
24	Patan	31	139	15	19	43	27	3	3	2	2	0	0	9	3	1	0	0	0	0	0	0	297	34
25	Porbandar	2	16	2	2	8	14	3	0	0	1	1	1	0	0	0	2	2	0	0	0	0	54	2
26	Rajkot	3	166	14	15	32	23	3	0	0	0	0	0	15	9	0	0	2	1	0	0	1	284	11
27	Sabarkantha	24	86	30	8	23	71	13	5	2	0	0	0	6	10	0	0	1	0	0	0	0	279	48
28	Surat	1	182	22	6	42	15	0	0	5	0	0	0	23	3	0	0	1	0	118	1	0	419	15
29	Surendranagar	62	77	43	13	31	120	20	3	1	8	1	0	40	4	0	1	0	0	0	0	1	425	64
30	Tapi	0	91	2	2	8	8	3	3	0	0	0	0	10	1	0	2	0	0	214	0	0	344	0
31	Dang	0	5	4	2	1	8	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	13	0	0	34	11
32	Vadodara	3	85	25	22	52	24	24	0	2	0	0	0	16	3	0	0	0	0	0	0	0	257	16
33	Valsad	27	7	6	5	19	5	0	0	0	0	0	0	2	6	0	1	0	1	39	0	0	118	6
34	A.M.C.	160	140	105	6	12	10	1	1	1	1	0	2	4	10	6	0	0	0	0	0	0	459	58
35	R.M.C.	6	4	7	0	15	5	1	3	0	0	0	0	6	1	0	0	1	0	0	0	0	49	11
36	S.M.C.	0	19	46	13	92	24	6	18	0	5	0	8	2	7	0	0	0	10	3	0	2	255	7
37	V.M.C.	3	121	3	7	25	11	0	0	0	1	0	1	4	9	0	0	0	0	0	0	0	185	0
Total		810	3278	1039	331	1670	1434	281	115	26	99	10	36	973	184	17	15	19	13	658	1	36	11045	1026

Appendix - 2
(Statement -3)

**Statement showing statistical data prepared by the
Employment Exchanges in the State of Gujarat.**

**During the year 2020-21 (From 01-04-2020 to 31-03-2021) in respect of P. H. Candidate and
details of live register by the end of March – 2021.**

Sr. No.	Name of Office	Registration	Placement	Submission	Vaca. Notice	Live Register
1	2	3	4	5	6	7
1	AD (EE) Ahmedabad	66	0	0	57	898
2	AD (EE) Vadodra	28	0	335	0	228
3	DEE Bharuch	15	4	157	14	123
4	DEE Narmada	7	0	0	0	46
5	DEE Bhuj	34	0	0	0	381
6	AD (EE) Bhavanagar	41	0	39	0	280
7	DEE Ahwa	0	0	0	0	9
8	DEE Godhara	21	5	297	20	332
9	DEE Dahod	20	0	0	0	160
10	DEE Himmatanagar	15	0	22	0	118
11	A.D. Jamanagar	21	0	0	0	400
12	DEE Junagadh	15	0	4	0	173
13	DEE Porbandar	8	0	0	0	106
14	DEE Mahesana	39	0	0	0	287
15	DEE Patan	12	0	21	0	139
16	DEE Nadiad	22	0	226	0	222
17	DEE Anand	24	0	110	2	290
18	DEE Palanpur	18	0	4	0	173
19	AD (EE) Rajkot	40	0	0	0	393
20	AD (EE) Surat	30	0	139	0	313
21	DEE Tapi	4	0	0	0	18
22	DEE Surendranagar	13	0	0	0	167
23	DEE Amreli	12	0	14	0	293
24	DEE Valsad	16	0	0	0	55
25	DEE Navsari	12	0	4	0	66
26	DEE Gandhinagar	19	0	1	1	146
27	DEE Aravalli	12	0	34	0	87
28	DEE Chhota-Udepur	2	0	5	0	21

Sr. No.	Name of Office	Registration	Placement	Submission	Vaca. Notice	Live Register
29	DEE Mahisagar	17	0	60	2	207
30	DEE Botad	14	3	4	2	130
31	DEE Morbi	8	0	5	0	64
32	DEE Gir-Somnath	8	0	0	0	89
33	DEE Devbhoomi-Dwarka	13	0	0	0	62
34	UEB Ahmedabad	4	0	88	0	47
35	UEB Vadodra	0	0	40	0	32
36	UEB V. Vidhyanagar	7	0	0	0	49
37	UEB Rajkot	12	0	8	0	93
38	UEB Surat	6	0	0	0	31
39	UEB Bhavanagar	7	0	0	0	59
40	UEB Patan	13	0	0	0	68
41	UEB Bhuj	2	0	2	0	20
42	NRK Dharampur	1	0	9	0	39
43	NRK Sonagadh	0	0	0	0	33
44	NRK Mandavi	1	0	1	0	11
45	NRK Chhotaudaipur	4	0	0	0	58
46	NRK Khedbrahma	4	0	32	0	21
47	Special Employment Exchange for women Ahmedabad	1	0	0	8	0
48	Special Employment Exchange for women Jamnagar	0	0	0	0	0
Total		688	12	1661	106	7037

- ❖ **AD** : **Asst. Director, Employment**
- ❖ **DEE** : **District Employment Exchange**
- ❖ **UEB** : **University Employment Bureau**
- ❖ **NRK** : **Nagar Rojgar kacheri (Tribal Area)**
- ❖ **MKR** : **Special Employment Exchange for women**

Appendix-2
(Statement -4)

Details of facilities created in Non-residential building (Government offices) for disabled persons by Roads and Buildings Department. (2020-21)

Sr. No	Name of Department	Total of Non Residential Houses.	Total of work					Directions in Resi. identification method	Note
			slope	Total Toilet	Special Toilet	Total Lifts	Audio/braille signs in lifts		
1	2	3	4	5	5.1	6	6.1	7	8
1	Gandhinagar	136	130	1851	160	68	68	68	
2	Ahmedabad City	103	114	2186	172	102	90	441	
3	Ahmedabad	134	3	0	3	0	3	3	
4	Anand	63	1	9	3	0	0	6	
5	Nadiad	66	2	15	6	1	1	1	
6	Himmatnagar	55	9	10	10	0	0	5	
7	Modasa	47	0	0	0	0	0	0	
8	Surat	159	143	148	145	23	23	145	
9	Navasari	139	0	0	0	0	0	0	
10	Valsad	16	22	23	23	11	0	21	
11	Dangs	9	9	22	6	2	2	9	
12	Tapi	65	294	136	12	12	66	0	
13	Dahod	65	65	397	48	7	7	56	
14	Godhara	47	2	0	2	1	1	0	
15	Bharuch	9	2	8	3	0	0	0	
16	Vadodra city	109	59	1064	74	38	0	0	
17	Vadodara	27	8	38	10	3	0	0	
18	Rajpipla	50	49	41	2	0	0	0	
19	Mahisagar	43	7	51	7	7	7	0	
20	Chhota Udepur	27	25	35	15	3	0	20	
21	Rajkot	60	20	60	15	11	2	2	
22	Rajkot city	102	8	5	5	0	0	0	
23	Jamanagar	248	13	170	24	3	3	0	
24	Surendranagar	94	8	73	17	1	0	0	
25	Morbi	56	10	4	2	0	0	4	
26	Porbandar	43	31	365	63	2	1	0	
27	Junagadh	54	28	0	1	0	0	0	
28	Bhavanagar	10	10	0	10	0	0	0	
29	Botad	9	4	0	3	4	4	3	
30	Gir-somanath	6	7	11	11	2	0	0	
31	Amreli	79	73	372	49	3	0	43	
32	Mahesana	4	5	43	15	2	0	75	
33	Patan	16	13	44	22	0	0	10	
34	Banaskantha	13	13	22	13	3	0	0	
35	Bhuj- Kutch	12	26	75	13	0	0	6	
Total		2175	1213	7278	964	309	278	918	

**Appendix -2
(Statement -5)**

Details of Loan given by G.M.F.D.C.L. Gandhinagar for disabled, N.H.F.D.C. term loan plan (till 31 march 2021)			
1	2	3	
		2020-21	
No.	District name	Number of beneficiaries	Amount
1	Ahmedabad	16	2310000
2	Amreli	5	270000
3	Anand	1	424271
4	Arvali	10	2065393
5	Banaskantha	4	700000
6	Bharuch	0	0
7	Bhavnagar	0	0
8	Botad	0	0
9	Chota Udaypur	0	0
10	Dahod	60	11900000
11	Dang	0	0
12	Gandhinagar	0	0
13	Jamnagar	0	0
14	Junagadh	13	1260000
15	Kheda	0	0
16	Kutch	2	300000
17	Mahesana	0	0
18	Morbi	0	0
19	Mahisagar	6	1030000
20	Narmada	0	0
21	Navsari	0	0
22	Panchmahal	1	150000
23	Patan	0	0
24	Porbandar	0	0
25	Rajkot	0	0
26	Sabarkatha	6	390000
27	Surat	0	0
28	Surendranagar	0	0
29	Vadodra	0	0
30	Valsad	0	0
31	Tapi	0	0
		124	20799664

Appendix -2
(Statement – 6)

Statement showing facility of sloping ramp created for disabled persons during financial year 2020-21 in Bus Stations and Office Premises.

Sr. No	Division	Bus station	Work
1	2	3	4
1	Ahmedabad	Gitamandir, Ahmedabad	Completed
2		Subhashbridge, Ahmedabad	Completed
3		Bagodara	Completed
4		Bavla	Completed
5	Amreli	Dhari	Completed
6		Vadia	Completed
7		Lathi	Completed
8		Rajula	Completed
9		Kodinar	Completed
10	Bhavnagar	Palitana	Completed
11		Dhasa	Completed
12	Kutch	Naliya	Completed
13		Nakhatrana	Completed
14		Mundra	Completed
15	Junagadh	Ranavav	Completed
16		Keshod	Completed
17		Mangrol	Completed
18		Madhapar	Completed
19		Veraval	Completed
20	Mehsana	Unjha	Completed
21	Nadiad	Dakor (New)	Completed
22		Mahemadavad	Completed
23		Kathalal	Completed
24		Borsad	Completed
25		Kheda	Completed
26		Sevaliya	Completed
27		Vasad	Completed
28		Vallabh Vidyanagar	Completed
29	Palanpur	Dhanera	Completed
30		Thara	Completed
31		Vav	Completed
32		Bhabhar	Completed

Sr. No	Division	Bus station	Work
33	Rajkot	Limbadi	Completed
34		Paddhari	Completed
35		Kathor	Completed
36		Killapardi	Completed
37		Athava	Completed
38	Surat	Olapad	Completed
39		Katho 2	Completed
40	Vadodara	Central Bus Station	Completed
41		Makarpura	Completed
42		Dabhoi	Completed
43		Bhutadi Zampa	Completed
44		Chhota Udaipur	Completed
45		Savli	Completed
46	Himmatnagar	Ider	Completed
47		Vijapur	Completed
48		Dhansura	Completed
49		Bayad	Completed
50		Meghraj	Completed
51		Gozariya	Completed
52	Dahod	Zalod	Completed
53		Dahod	Completed
54		Lunavada	Completed
55		Pavagadh	Completed
56		Kalol	Completed
57		Fatepura	Completed
58		Halol	Completed
59	Devbhumi Dwarka	Dwarka	Completed
60		Jamkhambhadiya	Completed
61		Lalpur	Completed

Appendix -2
(Statement -7)

Summary of the implementation of Disabled Persons Act. 2016 in Gujarat.
(As on 31-03-2021)

Sr. No	Details	Implementation
1	2	3
1	Section 15, Appointment of Competent authority for Assistance	Yes
2	Sections 19 to 21, Sports & Cultural Activities.	Yes
3	Section-23, Appointment of Officials for Redressal of complaints.	Yes, but partial
4	Section -28, Research & Development	Yes
5	Section -31, Assistance for free education (Earmarked Benchmark Disabled Persons)	Yes
6	Section -32, Reserved Seat in Educational Institutions.	Yes
7	Section -34, Reserved Posts	Yes
8	Section – 41(A) to (E) Non-Availability of Transport facility.	Yes
9	Section-45, The flexibility of the building	Yes
10	Section -47, Human Recourses Development	yes
11	Sections 66 to 73, Formation of State Co-ordination Committee and meetings held.	Constituted
12	Section – 79, Appointment of Commissioner for Disabled Persons	yes
13	Section-80, Works of commissioner for disabled satate	yes

Appendix -2

Statement – 8

Schemes for Disabled (Year : 2020-21)

Sr. No	Scheme	Yes or No	Is the Fund Allocated?	Beneficiaries (Estimated) (number)
1	2	3	4	5
1	Scholarship for Education	Yes	Yes	9847
2	Assistance for Aids	Yes	Yes	7451
3	Grant to Voluntary Organizations	Yes	Yes	132-(organizations) 10000- (Beneficiaries)
4	Human Resources Development	Yes	Yes	-
5	Infrastructural Development	Yes	Yes	-
6	Incentive for Marriage	Yes	Yes	1199
7	Disability Pension	Yes (Sant Surdas Scheme)	Yes	31,734
8	Disability Allowance	Yes	Yes	All Disabled employees availing benefit of conveyance allowance under the 7 th Pay Commission.
9	Electric Scooters to Disabled Persons	Yes	Yes	131
10	Other Expenditures	Yes	Yes	-
11	Assistance for Free of Cost Travelling in ST buses for Disable Persons	Yes	Yes	2,85,379

Appendix -2
(Statement -9)

List of the Institute approved by the Rehabilitation Council of India for rehabilitation of disabled persons

Sr. No.	Name Of Institutes	Courses	
1	B.M Institutes Of Mental Healthe, Ashram Road, Neharu Bridge, Navrangpura, Ahmedabad – 380009. Phone No: 079-26578256/57/58	1	DSE(MR)
		2	PDGRP
		3	PDGSE
2	Shri K.L. Institute for the Deaf, 51, Vidyanagar, Bhavnagar – 364002, Phone: 0278-2431150/2429326, Fax: 2431160, eMail: pnr@bhavanagar.com	1	DSE(HI)
		2	B.Ed special education (HI)
3	Gujarat Kelavani Trust, Mangal Prabhat Building, Oppo: Saint Xavier’s School, Mirzapur, Ahmedabad – 380001, Phone No: 0795500309. Fax: 5504106	1	DSE(MR)
4	Medical Care Centre Trust, Children Hospital, Kareli Baug, Baroda – 390018, Phone: 0265-2432404/2413906. Fax- 2426272	1	DSE(MR)
5	Training College For Teacher of the Deaf and Blind, Navrangpura, Ashram Road, Ahmedabad – 380009, Phone: 079-26586138	1	DSE(HI)
		2	DSE(VI) Primary Level
6	Akshar Trust, Meghadoot, R.C. Datt Road, Vadodara. Phone: 0265-338294	1	DSE(HI)
7	Natraj Reasearch Centre and Training College, PNR Society for Relif & Rehabilitation of the Disabled-51, Vidyanagar, Bhavnagar-364002, Phone: 0278-25701256, Fax No: 2431160, eMail: pnr@varunnet.com . Website: www.pnrsociety.org	1	Certificate Course in Prosthetics & Orthotics
8	Shri K.K. School & Home for the Blind, Opp: New Filter, Vidyanagr, Bhavnagar- 364002, Phone: 0278-2423914/17. Fax No: 2431160 eMail: kkblindschool@rediffmail.com Website: www.pnrsociety.org	1	DSE(VI) Primary Level
9	“Ankur” Special School for Mentally Retarded , Plot No. 1945, Near Working Women Hostel, Sardar nagar Circle, Bhavnagar-364002. Phone: 0278-2566 956, Fax No: 0278-2431160	1	DSE(MR)
10	Blind Welfare Council, Hospital Road, Near Railway Over Bridge, Po.Bo.No: 115, Dahod- 389151, email: Bwc-dahod@yahoo.co.in	1	DSE(MR)
11	Smt. Parsanben Narandas Ramji Shah, (Talajawala) Society for Relief & Rehabilitation of the Disabled, 51, Vidyanagar, Bhavnagar- 364002	1	DSE(CP)
		2	DHLS

Sr. No.	Name Of Institutes	Courses	
12	Andhajan Shikshan Mandal, Ghoddod Road, Surat- 395007	1	B.Ed. Special Education(VI)
13	College of Special Education, Indraprasth, Bhachau-Bhuj Highway, Taluka: Anjar, Dist. Kachchh- 370 020	1	B.Ed. Special Education(HI)
		2	DSE(HI)
		3	B.Ed.(MR)
		4	D.Ed. (SE-MR)
14	Paraplegia & Training Centre & Physiotherapy College, Civil Hospital Campus, Asarava, Ahmedabad-380016	1	BPO
15	C.U.Shah Medical College, Dudharej Road, Surendranagar – 363001	1	BASLP
16	Asha Special Education Centre, (Managed by Sindu Vidya Mandal Trust),C/O Shri L.S.H. School, Behind Nagar Baug, Mandvi, Vadodara-06	1	DECSE(MR)
17	Dr. Baba Saheb Ambedkar Open University, RC Technical Institutes Campus, Opp. IGNOU campus, SG High way, Ahmedabad- 380060	1	B.Ed Special Education
		2	Regional Language through Distance Mode.

Appendix -2
(Statement -10)

Information of Certificates of Physically Handicapped due to organization of camp from April 2020 to March 2021

Sr. No.	Name Of District	From April 2020 to March 2021
1	Ahmedabad	2807
2	Amreli	406
3	Anand	843
4	Aravali	1575
5	Banaskantha	1368
6	Bharuch	545
7	Bhavnagar	885
8	botad	395
9	Chota udayapur	426
10	Dahod	638
11	Dang	57
12	Devbhumi dvarka	507
13	Gandhinagar	374
14	Gir somnath	416
15	Jamnagar	778
16	Junagadh	886
17	Kheda	1245
18	Kuchht	1689
19	Mahesana	1102
20	Mahisagar	1005
21	Morbi	231
22	Narmada	187
23	Navasari	406
24	Panchmahal	594
25	Patan	631
26	Porbandar	316
27	Rajkot	1019
28	Sabarkatha	754
29	surat	2357
30	Surendranagar	272
31	Tapi	200
32	vadodra	1882
33	valsad	1065
	Total	27861

Appendix -2
(Statement -11)

Employment and Training director office, gandhinagar.

Information of disabled candidates undergoing training in theGujarat state's industrial training institutes in the year 2020-2021.

No.	Industrial Training Institutes Information.	Number of Industrial Training Institutes.	Number of Seats Approved.	Disableds who Get Training.	Remarks.
1	2	3	4	5	6
1	Government Industrial Training Institutes.	288	177548	543	-
2	Grant- In- Aid Industrial Training Institutes.	112	17204	272	-
3	Self-reliantIndustrial Training Institutes.	195	22656	107	-
	Total	595	217408	922	

Appendix-2
(Statement-12)

Statement showing details of I.T.I. for Blind and Disabled in the State

Type of I.T.I.	Sr No	Name of I.T.I.	Name of Trade	Seals Sanctioned	On Roll
1	2	3	4	5	6
Govt. I.T.I.	1	Vadodara (Disable)	Computer Operator Cum-Programming Assistant	48	2
			Sewing Technology	24	2
			Cutting and Tailoring	12	1
	2	Rajkot (Disable)	Computer Operator Cum-Programming Assistant	12	1
			Cutting and Tailoring	12	1
			Desktop Publishing Operator (D.T.P.)	12	1
			Hair and Skin care (p.h.)	12	1
			Certificate courses in mobile phone Repairing.	12	1
			Surat	Armature and Motor Rewinding/Coil	20
Computer Operator				24	2
Cutting and Tailoring				24	2
Desktop Publishing Operator (D.T.P.)				24	2
Embroidery and Knitting works				24	2
Hair and Skin care (p.h.)				24	2
Certificate courses in mobile phone Repairing.				24	2
Govt. I T I Total				292	22
Grant in aid I.T.C.	3	Blind persons Association Vastrapur	Computer Operator Cum-Programming Assistant	12	1
			Offset Printing	12	1
			Cutting and Tailoring	12	1
			Telephone Operator –cum- Receptionist	12	1
			Desktop Publishing Operator (D.T.P.)	12	1
			Hair and Skin care	12	1
			Stenography (English)	12	1
	4	Dumb & Deaf Navarangpura	Embroidery and Knitting works	12	1

Type of I.T.I.	Sr No	Name of I.T.I.	Name of Trade	Seals Sanctioned	On Roll
1	2	3	4	5	6
	5	Samarpan Gandhinagar	Offset Printer and book Binding	12	1
			Cutting and Tailoring	12	1
	6	Dumb & Deaf, Modasa	Armature and Motor Rewinding	24	2
			Offset Printer	12	1
			Cutting and Tailoring	24	2
			Two Wheeler Repair (Auto)	12	1
			Desktop Publishing Operator (DTP)	12	1
			Plumbing Assistant	12	1
			Hair & Skin Care	12	1
	7	Samarpan, Motera	Cutting and Tailoring	12	1
	8	Physical Handicapped Gomtipur	Cutting and Tailoring	12	1
			Computer Operator (P.H.)	12	1
	9	Leprosy Seva Sangh Vadodara	Embroidery & Knitting work	12	1
			Cutting and tailoring	12	1
			Computer Operator	24	2
	10	Pragnachakshu Surendranagar	Computer Operator (P.H.)	12	1
			Hair and Skin Care	12	1
	11	Pragnachakshu Bhavnagar	Computer Operator (P.H.)	12	1
	12	Gandhidhar, Kacholi	Desktop Publishing Operator (Disable)	12	1
	13	Disabled Trust, Udhana Surat	Desktop Publishing Operator (Disable)	12	1
	14	Dumb & Deaf, Navrangpura	Desktop Publishing Operator (Disable)	12	1
			Computer Operator (P.H.)	12	1
	15	Blind welfare dahod.	Computer Operator (P.H.)	24	2
	16	Andhjan Vidhyalaxmi Talim Kendra, jamnagar	Computer Operator (P.H.)	24	2
	17	Shree navchetan aandhajan mandal Madhapar (Bhuj)	Computer Operator Cum- Programming Assistant	12	1
			Cutting and Tailoring	12	1
	18	Handicapped I T I - Songadh	Computer Operator	12	1
Total				772	62

Appendix-2
(Statement-13)

List with telephone numbers of Government organizations working for Handicapped Children

Sr. no	Name /address of organization	Ceiling	Telephone no.
1	Mental hegine clinic and Juvenile Guidance centre, near Sanyas Ashram, Vishwanath Bhuvan, Opp. Town Hall, Ashram Raod, Ahmedabad	-	26579744
2	M.P.Shah Government Blind School, Mahatma Gandhi Road, Hathikhana, Junagadh	50	2654531
3	Government Deaf and Dumb School, Mahatma Gandhi Road, Hathikhana, Junagadh	160	2654531
4	Government Blind School, Near nagarik Society, hospital Road, Bhuj-Kutch	50	222110
5	Smt Kesarbai KilachandGovernment Deaf and Dumb School, near Railway station, pilaji Ganj Mehsana	50	220496
6	Government Deaf and Dumb School, Patel Hostel Building, Nr. Railway Station, Rajpipala, Narmada	50	220496
7	Apang Balgruh, Bhaktinagar, Stn. Road, Rajkot-2	100	2577297
8	School of Mentally Retarded Children, Kalavad Road, Nr. Water Tank, Rajkot-5	60	2362396
9	Government Blind School, Pensionpura, Vadodara	50	2791679
10	Apang Balgruh, Pensionpura, Fateganj, Vadodara	50	2791679
11	School of Mentally Retarded Children, kareli baug, Nr. Water Tank, Nr. Lal bahadoor Shastri Vidyalay, Vadodara	50	2492290

Appendix-2
(Statement-14)

List with telephone numbers of Government organizations working for children with brittle bone disability

Sr. no	Name /address of organization	Ceiling	Telephone no.
1	Apang Manav Mandal, Dr. Vikram Sarabhai Road, Behind ATIRA, Ahmedabad	325	26302643 26304401
2	The Society for Physically Handicapped, 6/ Sudama house, pritamnagar, 1 st slope, Elis bridge, Ahmedabad-6	35	26575273 26576519
3	The national School, Sola, Ahmedabad run by Apang Manav Mandal Kendra	85	27489484 7456688
4	Bharat Belgium friendship promoted Vikanlang Chhatralaya, mamata mandir, Vidya mandir, palan pur, Dist. Banaskantha	70	(0278)252586
5	Apang Balika Gruh, Ranchhoddas Gandhi Bhavan, Porbandar run by T.R.Gandhi Vikasgruh	30	(2078)2425038
6	Smt. P.N.R. Shah (Talajawala) Society for The Relief and Rehabilitation of the Disabled, Nr. New Filter, Bhavnagar		(0278)2420836
7	Bahuvikalang Nivasi Shala, mandav Road, Dahod run by Blind Welfare Council	100	(02673) 291622 243389
8	Primary School Hostel, village Uvarsad, Ta. Dist. Gandhinagar-3825422 run by Sadavichar Parivar Vikalang Punarvasan Kendra	215	23286210
9	Vikalang Kanya Nivasi Shala ane Chhatralay, Motera, Ta. Dist. Gandhinagar run by Bharatiya Seva Samaj	35	27506671
10	Manthan, primary School for Disabled Children, Hajipura, Ta. Kalol, Dist. Gandhinagar run by Menaba Charitable Trust, Ahmedabad	100	(02764) 285512
11	Andh, Behra-Munga & Apang Children school, At. Madhapar, Ta. Bhuj, Dist. Kutch run by Kachh Vikas Trust.	85	(02832) 274229
12	Viklang Kanya Kunj, Madhapar, Dist. Kutch rub by Navchetna Andhajan Mandal.	90	(02832) 243050 242079
13	Viklang Vidhyavihar Kanyakunj, Madhapar, Dist. Kutch run by Navchetan Andhajan Mandal.	60	(02832) 243050
14	Bahuviklanga Dharavti Baheno/Balao Mateni Sanstha, Saint Xavier's School Road, Pani Purvatha, Opp. Guest House, Behind General Hospital, Bhuj-Kutch run by Andhjan Mandal (K.C.R.C.)	50	(02832) 252041 222907

Sr. no	Name /address of organization	Ceiling	Telephone no.
15	Mamta Apang Chhartralaya, Nani Kadi, Ta. Kadi, Dist. Mehsana run by Mamta Kendra, Nani Kadi.	100	(02764) 252291
16	Apang Chhatralaya, Nugar, Ta. Dist. Mehsana run Apang Seva Trust	50	(0272) 273317
17	Viklang Sahakar Vidyalay, Chhatralaya, At. Falu, Ta. Vijapur, Dist. Mehsana run by Shri Navdeep Education Trust.	35	(02763) 292081
18	Viklang Talim Sah Utpadan Kendra, Nr. Kancha Char Rasta, Visnagar, Dist. Mehsana run by Uttar Gujarat Vikalang Kalyan Sangh.	25	(02765) 220210 284380
19	Viklang Chhatralaya & Swarojgari Talim Kendra, Laxmipura, Kampa Char Rasta, Opp. Sreyas School, Himatnagar, Dist. Sabarkantha run by Yuva Chetna Sanstha.	35	(02772) 2309435
20	I.T.I. of disabled, Songadh, Dist. Surat	10	(02624) 221709
21	Viklang Balkonu Talim Center, Nr. Sai Samarth Society, Behind Sarad Yatan School, Mara, Surat run by Disable Welfare Trust of India.	40	2464927
22	Viklang Balkoni Shala, Nr. Sai Samarth Society, Behind Sarad Yatan School, Umara, Surat run by Disable Welfare Trust of India.	225	(0261) 2252942
23	Society for the Training & Vocational Rehabilitation of Disabled, Sevathirth, Tarsali, Vadodara.	35	264361
24	Handicapped Children Hostel, Sai Samarth Society, Umara, Surat run by Disable Welfare Trust of India.	40	(0261) 654703 9825110888
25	Hotel, Sudama House, Printamnagar, Ahmedabad run by The Society for the Physically Handicapped.	-	26572273 9825149319

Appendix-2
(Statement-15)

List with telephone numbers of Government organizations working for Deaf Children

Sr. no	Name /address of organization	Ceiling	Telephone no.
1	Bahera Munga Shala, Ashram Road, Navrangpura, Ahmedabad.	350	26586138
2	Training College for the Teachers of the Deaf, Bahera Munga Shala's Compound, Ashram Road, Ahmedabad.	20	26586138
3	Training Center for the Adult of the Deaf, Bahera Munga Shala's Compound, Ashram Road, Ahmedabad.	30	26586138
4	Kalpna Bal Mandir & Shishu gruh, (for deaf, dumb & blind Boys) Ashram Road, Navrangpura, Ahmedabad.	80	26586138
5	Shri K.S. Dedhiya Muk-Badhir Vidhyalaya, Opp. Sola New High Court, Ta. Dashkoi, Dist. Ahmedabad.	70	27456312
6	Shri P. C. Bhatt, Muk-Badhir Vidhyalay, Nr. Ramji Mandir, At. Po. Sojitra, Dist. Anand.	45	(02697) 234374 252586
7.	Ma Shraavanvani Muk-Badhir Vidhyalay, Talebag, Palanpur-385001, Dist. Banaskantha.	170	260258 252586
8.	Shri Shah K, L. bahera-Munga Shala Trust, 51, Vidhyanagar, Bhavnagar.	300	(0278) 2420836 2429326
9	Samarpan Muk-Badhir Shishu Vidhyamandir, 111, Ch-Type, Nr. Lagna Vadi, Sector-28, Gandhinagar.	175	23211332
10	Bahera-Munga Shala, Opp. Taluka Panchayat Kacheri, Dahegam, Dist. Gandhinagar.	70	(0288) 2710131
11	Shri Dadhraj Mundra & Shri Dhanani Bahera-Mungani Shala, Air Force Road, Opp. Khetiwadi Kendra, Nr. Digvijay Mill, Jamnagar- 361 006.	125	(0288) 2710131
12	Shri Ram Muk-Badhir Vidhyavihar Trust, Gopal Bhavan, Anada Bawa Road, Limda Len, Jamnagar.	65	(0288) 2676051
13	Badhir Vyavasai Talim and Punah Sthapan, Ram Talavadi, Nr. Railway Crossing, Mishan Road, Nadiyad, Dist. Kheda. run by Rotary Club Nadiad Samaj Seva and Sonsodhan Trust.	35	(0268) 258182 2581998
14.	Shri S. G. Brahmbhatt Badhir Vidhyavihar, Ram Talavadi, Nr. Railway Crossing, Mishan Road, Nadiyad, Dist. Kheda.	270	(0268) 281981
15	Mata Laxmi Rotary Baherao Mateni Sanstha, Station Road, Adipur, Dist. Kuchh.	200	(02836) 260418
16	Balvantray & Induben Nayak, Bahera-Munga School (Kumar) Kachholi, Station Amlasad, Ta. Gandevi, Dist. Navsari.	250	(02634) 272259

Sr. no	Name /address of organization	Ceiling	Telephone no.
17	G.K. Nasyak Badhir Kanya Vidhyaklay, Kachholi, Station AmalSad, Ta. Gandevi, Dist. Navsari.	140	(02637) 272259
18	Apang Talim & Punha Sthapan, Udhyog Bhavan, Dandi Road, Vijalpor, Ta. Jalal Por, Dist. Navsari run by Manav Kalyan Trust	35	(02637) 283860
19	Shri P. S. Kothari, Bahera-Munga Vividhlaxi Vidhyalay, Dandi Kuch Marg, Vijalpor, Tal. Jalalpor, Dist. Navsari.	225	(02637) 283860
20	Bahera-Munga Vidhyalay, At. Moonlight Cinema, Dahod Road, Godhara, Dist. Panch Mahals.	70	(02672) 247950 231463
21	Smt. M. K. Vyas & Y.R. Sandesara, Bahera-Munga School, Nr. Kalka Gate, Patan, Dist. Patan.	95	(02766) 2220332
22	Shri & Smt. C. S. Virani, Bahera-Munga School Trust, Nr. Swami Narayan Gurukul, Dhebar Road, Rajkot.	125	(0281) 2361638
23	Bahera-Munga School, Jetpur, Dist. Rajkot. Shri Jay Sachchidanand Education Trust.	35	(0281) 2329290
24	Shri J. B. Upadhyay Behra-Munga School, Talod, Dist. Sabarkantha.	140	(02770)220274
25	Shri V. H. Gandhi Behra-Munga School, Behind :S.T. Stand, Dodasa, Dist. Sabarkantha.	180	(02774) 246801
26	Himatnagar Nagarik Sahakari Bank Bahera-Munga Vidhyalay, B/h. RTO Office, Himatnagar State Highway, Motipura, Himatnagar, Dist. Sabarkantha.	115	(02772) 229422
27	Late. Shri Dilip Parshe Ashokchandra Shah Smurti Bahera-Mungani Prathmik School, Nr. Muni. Commissioner's Bunglow, Ambika Niketan, Athava lane, Surat, run by Muk-Badhir Vikas Trust	115	2226248 3220157
28	Shri D.S. Parekh Bahera-Munga School, Nr. Nava Junction, Surendranagar.	150	(02752) 220640
29	Smt. Kamiben Badhir Vidhyalay, B/h. Mental Hospital, Nr. Water Tank, Kareli Bag, Vadodra.	175	(0265) 2461105 2462382
30	Bahera-Munga School, Fatehganj, Madan Zampa, Vadodara run by Nagar Prathmik Sikshan Samiti		(0265_) 2791735
31	Smt. Shardaben H. Desai Badhir Chhatralaya, Nr. Water Tank, Kareli Bag, Vadodra.	55	(0265) 2461105 2462382
32	Manovikas Muk Badir Vidhyalay, At. Dahegam, Ta. Pardi, Dist. Valsad run by Manovikas Cheritable Trust.	50	9825138201
33	Shri M. R. Mehta, Bahera Munga School, Amreli run by Amreli Muk-Badhir Seva Trust.	50	

Appendix-2
(Statement-16)

List with telephone numbers of Non Government organizations working for Mentally Retarded Children

Sr. no	Name /address of organization	Ceiling	Telephone no.
1	“Mamta” Mandh Buddhina Balakoni Talim College, Nr. Mangal Prabhat Trust Building, St. Xavier’s School, Mirzapur Road, Ahmedabad.	20	079-25500309
2	“Sopan” Mand Buddhina Balakoni Shala, B/h. Andh Kalyan Kentra, Ranip, Ahmedabad.	50	079-27520743
3	“Prerana” Mand Buddhina Balakoni Talim Shala, St. Xavier’s High school, Mirzapur Road, Ahmedabad.	50	079-25500309
4	Mand Buddhi Vala Balakoni Shala, Opp. Rambag Fire Brigade, Maninagar, Ahmedadbad run by “Utkarsh” Trust	25	079-266331055
5	“Utthan” Mand Buddhina Balakoni Nivashi & Talim Shala, B/h. Pipals Bank, Paldi, Ahmedabad.	50	079-26577425
6	“Prakash” Mand Buddhina Balakoni Nivashi & Talim Shala, Nr. Nehru Foundation, Thaltej Tekara, Bodakdev, Vashrapur Road, hmedabad.	100	079-25500309
7	Sharda Mand Buddhina Balakoni Sahala, C/o. B.M. Institute of Mental Health, Ashram Road, Ahmedabad.	85	079-26586820 26578256
8	Manasik Swasthya Kendra, Vastrapur, Ahmedabad run by Andhjan Mandal.	70	079-26305082
9	Mand Buddhi & C.P. Balakoni Vishist Bin-Nivashi Shala, Parth Complex, Chinmay Tower, Gurukul Road, Nr. Shubhash Chowk, Memnagar, Ahmedabad-70, run by Navjivan Cheritable Trust.	70	079-27496578 2496578
10	Sharda Manasik Swasthya Kendra, Mand Buddhina Balakoni Vishist Talim Sanstha, At. Nr. Khodiyar Mata Temple, Aambli Gam, Bopal Road, Ahmedabad-35	70	079-28831433
11	Mand Buddhi (Koshori Vibhag) Balakoni Shala, Paththar kuva, Relief Road, Ahmedabad run by Jyoti Sangh	35	079-25353908 25351708
12	Learning Clinic Mand Buddhina Balakoni Dinshala, Himavan, Paldi, Ahmedabad.	35	079-26579738
13	Madhurya Bhuvan, Mand Buddhina Balako Matenu, At. Opp. Pratik Tenament Opp. Indiya Colony, Thakkar Bapa Road, Ahmedabad.	35	079-2742136
14	Dr. Jit Mehta Mand Buddhina Balakoni Dinshala, Ekanki Bunglow, Mamtapark, Nr. Hariom Ashram, AshramRoad, Ahmeabad.	55	079-27543370
15	Chinmay Mand Buddhina Balakoni Nivasi Shala, Fatehvadi, Sarkhej, Ahmedabad run by Bharat Lokhit Seva Samiti	50	079-26843395

Sr. no	Name /address of organization	Ceiling	Telephone no.
16	Smt. I.R. Mehta, Anand Niketan, Dairy Road, Palanpur, Dist. Banaskantha.	65	02742-252586
17	Nav Jyot Manopchar Kendra, Tharad Mand Buddhina Balakoni Talimi & Nivasi Shala, Tharad, Juna Ganj Bajar, Opp. B.R.C. Bhavan, At. Po. Ta. Tharad, Dist. Banaskantha run by Navjyot Education Trust, Raiya.	25	02737-222123
18	Ankur Mand Buddhina Balakoni Shala, Opp. Sardar Nagar Shopping Center, Nr. Vyavasai Mahila Chhatralay, Sardarnagar Circle, Bhavnagar-364002	115	0278-256656 2573038
19	School of Mental Disability Boys, Trasla, Ta. Dist. Bharuch, run by Asmita Vikas Trust	50	9825072356
20	Nav Smurti Mand Buddhina Balakoni Vishist Nivasi & Din Shala, At. Sargasan, Ta. Dist. Gandhinagar run by Smurti Vikas Trust (Gandhinagar)	65	079—23229418
21	Mansik Swasthya Kendra, 405/2-A, Nr. 12-13 Bus Stand, Sector-13, Gandhinagar.	20	079—2550309
22	Smurti Vikas Mand Buddhina Balakoni Nivasi & Din Shala, At. Nr. Mota Chiloda, Po. Prantij, Ta. Dist. Gandhinagar run by Sharda Trust	60	079-23273267
23	Manthan Mental Disability Boy's Resident School, At. Hajipura, Ta. Kalol, Dist. Gandhinagar run by Monaba Cheritable Trust, Ahmedabad	35	02764-285512
24	“Samvedana” Mand Buddhina Balakoni Nivasi Shala, At. Gulamnagar, Opp. Jakatnaka, Jamnagar.	60	0288-2553003
25	Mand Buddhina Balakoni Nivasi Shala, At. Mangal Murti, Kalwa Chowk, Junagadh run by Mangal Murti Viklang Trust.	35	0285-2651707
26	Upasana Hari Ashro Trust, Mand Buddhina Balakoni Sanstha, Ward 2/B, P.B. No. 15, Aadipur, Dist. Kutch.	65	02386-260172 260202
27	Mentally Disability Boys School, Panjara Pole Building, Nr. Aazad Chowk, Mehsana run by Khodiyar Education Trust.	50	02762-235645
28	Mand Buddhina Balakoni Vividh Laxi Vidhyalay, At. Dandi Road, Vijalpor, Dist. Navsari run by Manav Kalyan Trust.	120	02637-283860 283785
29	Shishukunj Mand Buddhina Balakoni Vishist Shala, At. Kunjan Sashri Circle, Porbandar, Dist. Porbandar.	60	0286-221466 222995
30	Sneh Nizar Mand Buddhina Balakoni Shala, At. Nr. B.T. Savni Kidney Hospital, Saurashtra University Road, Rajkot run by The Society for the Mentally Retarded.	35	0281-2584031
31	Mand Buddhina Balakoni Santha, Devchandnagar, Himatnagar, Dist. Sabarkantha run by Sabarkantha Charitable Turst.	75	02772-2243444

Sr. no	Name /address of organization	Ceiling	Telephone no.
32	Aswasth Baheno Mateni Sanstha, Rajendranagar, Ta. Himatnagar, Dist. Sabarkantha run by Sahyog Krusthyagna Trust.	120	02772-254337 9825011185
33	Pukhtvayana Mand Buddhi Vala Purusho Matani Nivasi Sanstha, Rajendranagar, Ta. Himatnagar, Dist. Sabarkantha run by Sahyog Krusthyagna Trust.	120	02772-254337 9825011185
34	Mamta Mansik Swasthya Kendra, At. Muni. School No. 7, Adarshnagar Society, Athva Lanes, Surat run by J.K.T.	20	0261-2650280
35	Mand Buddhina Balaknoni Shikshan & Talim Sanstha, Nr. Talav, Nr. Gujarat Gas Company, Adajan, At. Surat. run by Jivan Vikas Trust.	40	0261-2736928
36	Jivan Smurti Mand Buddhina Balkoni Shala, Nr. Kum Kum Society, Nr. Deshal Bhagani Vav, Surendranagar.	35	027952---235393 9479505394
37	Spandan Mand Buddhina Balakno Shala, At. B/h. Muk-Badhir Shala, Harni Kareli Bag, Vadodara.	45	0265-2465458
38	Mansik Swasthya Kendra, Jalaram Marg, Kareli Bag, Vadodara run by K.G. Patel Children Hospital.	50	0265—246906 2464130
39	Mental disability women's House, Po. Gorej, Ta. Vaghodiya, Dist. Vadodara run by Muni Seva Ashram.	30	02668-268010 268004
40	Vatsalya-Mand Buddhini Balaoni Nivasi Shala, At. Po. Dormor, Ta. Sankhada, Dist. Vadodara run by G.K.T.	35	02665-261526
41	Nav Sarjan Mand Buddhina Balakoni Vishista Shala, Madan Vad, Main Road, Valsad run by Shraddha Cheritable Trust.		02632-234983
42	Bahudha Vikalagata/ Autism, Mansik kshati Dharavati Bahenoni Sanstha, At. Amreli Char Rasta, Surat run by Manav Kalyan Trust, Saklana, Ta. Vadgam, Dist. Banaskantha.		
43	Mansik kshati vali Kanyao Mateni Shikshan & Talim Sanshta, 33, Ratnaprabha Society, Nr. S.R.P. Cam, At. Po. Dist. Kheda run by Rastriya Andhajan Mandal.		
44	Mansik kshativala Kumaro Mateni Shikshan & Talim Sanstha, 141, Laximnagar Bank, Opp. Hospital, Dahod run by Jayshri Marutinandan Kishan Vikas Education Trust, Sukhsar.		02673-220559
45	Mansik Kshati vala Kumaroni Shikshan & Talim Sanstha, Kharvala Road, Rampura, Ta. Bardoli, Dist. Surat run by Universal Welfare Trust of India, Rampura		02622-223194
46	Shri P.N.R. Shah Society for Relief & Rehabilitation & the Disabled, Bhavnagar.	50	278-2570126
47	Jaba Kelavani Trust, Keshav Milavkunj Society, Padara, Dist. Vadodara.		3207174 9825315527
48	Sneh Education Trust, "Laiyara" At. Jayva, Ta. Dhrol, Dist. Jamnagar.		

Appendix-2

(Statement-17)

List with telephone numbers of Non Government organizations working for Blind Children

Sr. no	Name /address of organization	Ceiling	Telephone no.
1	Andha Shala, Ashram Road, Navrangpura, Ahmedabad.	150	26586138
2	Training College for the Teachers of the Blind Ashram Road, Navrangpura, Ahmedabad.	20	26586138
3	Adult Training Center (School) For the Blind, Dr. Vikram Sarabhai Road, Vashtrapur, Ahmedabad.	280	26304070 26300106
4	Brail Press, Dr. Vikram Sarabhai Road, Vastrapur, Ahmedabad run by Andhjan Mandal, Ahmedabad		26304070 26305082 26300106
5	Andh-Apang Bahenonu Chhatrayala, C/o. Andhjan Mandal, Dr. Vikram Sarabhai Road, Ahmedabad.	35	26304070 26305082 26300106
6	Andh-Apang Kalyan Kendra, Jantanagar Road, Ghatlodiya, Ahmedabad-380 061.	200	27412681
7	Andh Kanya Prakash Gruh, Memnagar, Ahmedabad.	165	27490147
8	Shri Andhjan Talim Kendra, Chital Road, Nr. Datt Mandir, Amreli	125	02792-223239
9	Andh Balakoni Sanstha, Amreli run by Shri Lok sevak Sangh, Gadhada, Bhavnagar	50	
10	Smt. M. K. Mehta Pragna Chakshu Vidhyalaya, Dairy Road, Opp. Garden, Palanpur, Dist. Banaskantha.	100	02742-252586
11	K. K. School and Home for the Blind, Nr. Nava Filter, Vidhyanagar, Bhavnagar.	100	02673- 2423917
12	Smt. M.B. Jain Andhjan Vidhyalay, Chhapari, At. Borvani Road, Chhapari, Po. Dahod-389 560	60	02673-220013
13	Andh Shala, Old Gov. Primary School, Sector-16, Nr. Garden, Gandhinagar run by Service Asson. For the Blind	35	23238611
14	Shri Andhjan Vividhlakshi Talim Kendra, Aerodrome Road, Jamnagar.	80	0288-566348 566780
15	Shri Andh-Apang Sahkar Kendra, Nivasi Prathmik Shala, Veraval Road, Una, Dist. Junagadh.	60	02873-222574
16	Andh Vidhyarti Bhuvan, Vishavadar, Dist. Junagadh.	50	02878-224716
17	Shri Pragnachakshu (Andh) Sah Shikshan-Vividhlakshi Vidhyamandir, Mangrol, Dist. Junagadh.	50	02834-230962
18	Andh-Bahera-Munga & Apang Bachhaoni Sanstha, Mandavi, Dist. Kachchh.	30	0286-242620

Sr. no	Name /address of organization	Ceiling	Telephone no.
19	Shri Bhartiya Pragnachakshu Gurukul, Vagheswari Plot, Porbandar-360 575	75	0281-2361650 2361697
20	Shri V.D. Parekh Andh Mahila Vikas Gruh, Dhebarbhai Road, Rajkiot-360 002	75	0281-2223985 2369819
21	Andhajan Chhatralaya, At. Opp. Kanta Stri Vikas Gruh, Nr. Hanumanji's Dera, Rajkot.	35	0261-2669480
22	Smt. Ambabahen Manganlal Andhjan Shala, Shri Shreyadevi Bhagirathi Andh Kanya Chhatralaya, Ghoddod Road, Surat.		
23	A. M. Andhjan Shala, Ghoddod, ;Surat-07	100	0261-2669480
24	Kum. Vinodabahen K. Shah Andh Mahila Kelavalni Kendra, Nr. Lok Vidhyalay, Muli Road, Surendranagar run by Pragnachakshu Mahila Sevakunj Samiti	60	02752-256910 255195
25	Shri M.T. Doshi Andh Vidhyalay, Nr. New Junction, Surendranagar.	75	02752-222132 220640
26	Andh Balaoni Shala, 30, Goya Gate Society, Pratapnagar, Vadodara run by Lions Blind Girls Welfare Center Trust.	40	0265-2437254
27	Chakshu Vihin Kumar Chhatralaya, Civil Hospital Road, Nanakvada, Valsad, run by National Association for the Blind	70	02632-251459
28	The Tata Agricultural & Rural Training Center for the Blind, Fanasa, Dist. Valsad		02638-716369
29	National Association for the Blind, Valsad Dist. Branch, Chakshu Vihin Chhatralaya, Nankavad, Valsad.	95	02632-251459

Appendix-2
(Statement-18)

List of Non-Granted Government organizations

Sr. no	Name /address of organization
1.	Andh Kalyan Kendra, 20, Navrup Colony, Shantinagar, Ashram Road, Ahmedabad- 380 013
2.	Jyoti Mand Buddhina Balakoni Shala, Ahmedabad run by Deesa Darshan Trust
3.	Atmiya Mand Buddhina Balakoni Shala & Research Center, Nana Varachha, Surat run by shri Navjyot Chritable Trust.
4.	Sunrise Mand Buddhina Balakoni Shala, Bunglow No. 147, Dindayal Society, Palanpur Road, Surat run by Nav Chetan Trust
5.	Andh Balakonu Chhatralaya, At. Mehmdabad, Dist. Kheda, run by N.A.B.
6.	Mand Buddhina Balakoni Shala & Research Center, Puna, Simada road, Surat, Mo. 9879664643

The Rights of Persons with Disabilities Act,
2016 મુજબ દિવ્યાંગ કલ્યાણ યોજનાઓમાં ૨૧
પ્રકારની દિવ્યાંગતાની ટકાવારી અને શ્રેણીમાં
સુધારો કરવા બાબત

ગુજરાત સરકાર

સામાજિક ન્યાય અને અધિકારીતા વિભાગ

ઠરાવ ક્રમાંક:અપગ/૧૦૨૦૧૮/૭૦૪૭૬૨/૯-૧

સચિવાલય, ગાંધીનગર

તારીખ:૨૯/૦૭/૨૦૨૦.

વંચાણે લીધા: (૧) આ વિભાગનો તા.૨૭/૧૨/૨૦૧૯નો ઠરાવ ક્રમાંક: અપગ/૧૦૨૦૧૮/
૭૦૪૭૬૨/૯-૧.

(૨) નિયામકશ્રી, સમાજ સુરક્ષાનો તા.૦૬/૦૭/૨૦૨૦નો પત્રક્રમાંક:અપગ
/દિવ્યાંગ યોજના/૨૦-૨૧/૫૧૯.

આમુખ :-

ઉપરોક્ત વંચાણે લીધેલ ક્રમાંક(૧)ના ઠરાવથી ગુજરાત સરકારની દિવ્યાંગો માટેની ૮(આઠ) કલ્યાણકારી યોજનાઓમાં The Rights of Persons with Disabilities Act, 2016માં દર્શાવેલ ૨૧ પ્રકારની વિકલાંગતા પ્રકાર મુજબ દરેક દિવ્યાંગતા માટે ટકાવારી અને શ્રેણી નક્કી કરવામાં આવેલ છે. નિયામકશ્રી, સમાજ સુરક્ષાના વંચાણે લીધેલ ક્રમાંક(૨)ના પત્રથી દિવ્યાંગો માટેની યોજનામાં દિવ્યાંગતાની ટકાવારી અને યોજનામાં મળવાપાત્ર લાભમાં સુધારા કરવાની દરખાસ્ત કરવામાં આવેલ છે. જે મુજબ યોજનાઓમાં દિવ્યાંગતાની ટકાવારી અને યોજનામાં મળવાપાત્ર લાભમાં સુધારો કરવાની બાબત સરકારશ્રીની વિચારણા હેઠળ હતી.

ઠરાવ :-

વંચાણે લીધેલ ક્રમાંક(૧)ના ઠરાવમાં The Rights of Persons with Disabilities Act, 2016માં દર્શાવેલ ૨૧ પ્રકારની વિકલાંગતાનો સમાવેશ દિવ્યાંગ કલ્યાણકારી યોજનાઓમાં કરી, યોજનાના લાભ માટે દિવ્યાંગતાની ટકાવારી અને શ્રેણી પરિશિષ્ટ નં ૧ થી ૮ મુજબ નિર્ધારિત કરેલ છે. આ યોજનાઓ પૈકી દિવ્યાંગ વ્યક્તિને એસ.ટી. બસમાં મફત મુસાફરી યોજના(પરિશિષ્ટ-૨), દિવ્યાંગ સાધન સહાય યોજના(પરિશિષ્ટ-૩) તેમજ દિવ્યાંગ લઙ્ગ સહાય યોજના(પરિશિષ્ટ-૬)માં અમુક દિવ્યાંગતાની ટકાવારી તથા મળવાપાત્ર યોજનાના લાભમાં સુધારો કરવાની બાબત સરકારશ્રીની વિચારણા હેઠળ હતી.

પુખ્ત વિચારણાના અંતે દિવ્યાંગ કલ્યાણ યોજનાઓમાં નક્કી કરેલ ૨૧ પ્રકારની દિવ્યાંગતાની ટકાવારી અને શ્રેણીના તા.૨૭/૧૨/૨૦૧૯ના ઠરાવમાં નીચે મુજબનો સુધારો કરવામાં આવે છે.

(૧) પરિશિષ્ટ-૧,૩,૪,૫,૭,૮માં દિવ્યાંગતાના પ્રકાર નં-૪માં "ક્રોનિક ન્યુરોલોજીકલ શરતો" શબ્દનો ઉલ્લેખ થયેલ છે તેની જગ્યાએ "ક્રોનિક ન્યુરોલોજીકલ સ્થિતિ" શબ્દ વાંચવું.

(૨) પરિશિષ્ટ નં ૧ થી ૮માં દિવ્યાંગતા ક્રમાંક ૨૧ માં "બહેરા અંધત્વ સહિત અનેક અપંગતા" દર્શાવેલ છે તેની જગ્યાએ "મલ્ટીપલ ડિસેબીલીટી" (એટલે કે પરિશિષ્ટોના ક્રમ નંબર ૧ થી ૨૦માં સ્પેસિફિક કરેલ દિવ્યાંગતામાંથી એકથી વધુ દિવ્યાંગતા ધરાવનાર) શબ્દનો સુધારો કરવામાં આવે છે.

(૩) દિવ્યાંગ વ્યક્તિને એસ.ટી. બસમાં મફત મુસાફરી યોજનાના પરિશિષ્ટ-૨માં દિવ્યાંગતાની ટકાવારી મુજબ મળવાપાત્ર યોજનાના લાભમાં નીચે મુજબનો સુધારો કરવામાં આવે છે.

ક્રમ	દિવ્યાંગતાનું નામ	દિવ્યાંગતાની શ્રેણી	મળવાપાત્ર યોજનાનો લાભ
૭	ધૂજારી સ્નાયુબદ્ધ કઠોરતા (Parkinson's Disease)	(૧) IDEAS Score 7-13 અથવા IQ 55 TO 70=40 ટકાથી 70 ટકા	૪૦ ટકા કે તેથી વધુ બસ પાસ
		(૨)IDEAS Score 18-19 અથવા IQ 35=80 ટકા	૮૦ ટકા કે તેથી વધુ દિવ્યાંગતા ધરાવતી વ્યક્તિ તથા તેના સહાયકને ૧૦૦ ટકા મફત મુસાફરીનો લાભ મળવાપાત્ર રહેશે.
૧૦	રક્તપિત-સાજા થયેલા (Leprosy Cured persons)	(૧)EHF-4 TO 5 = 40 %	૪૦ ટકા કે તેથી વધુ બસ પાસ
		(૨) EHF = 10 TO 11 = 80 %	૮૦ ટકા કે તેથી વધુ દિવ્યાંગતા ધરાવતી વ્યક્તિ તથા તેના સહાયકને ૧૦૦ ટકા મફત મુસાફરીનો લાભ મળવાપાત્ર રહેશે.
૧૩	હલમ્-ચલન સાથેની દિવ્યાંગતા (Locomotor Disability)	---	(૧) ૪૦ ટકા કે તેથી વધુ દિવ્યાંગતાને ફક્ત એસ.ટી બસ પાસ (૨) ૮૦ ટકા કે તેથી વધુ દિવ્યાંગતા ધરાવતી વ્યક્તિ તથા તેના સહાયકને ૧૦૦ ટકા મફત મુસાફરીનો લાભ મળવાપાત્ર રહેશે.
૧૪	સેરેબલપાલ્સી (cerebral palsy)	---	૪૦ ટકા કે તેથી વધુ દિવ્યાંગતા ધરાવતી વ્યક્તિને પોતાને તેમજ તેના સહાયકને ૧૦૦ ટકા મફત મુસાફરીનો લાભ મળવાપાત્ર રહેશે.
૨૧	મલ્ટીપલ ડિસેબીલીટી (multiple disability)	---	૪૦ ટકા કે તેથી વધુ દિવ્યાંગતા ધરાવતા વ્યક્તિ તથા તેના સહાયક બંનેને ૧૦૦ ટકા મફત મુસાફરીનો લાભ મળવાપાત્ર રહેશે.

(૪) દિવ્યાંગ સાધન સહાય યોજના હેઠળ તમામ ૨૧ પ્રકારની દિવ્યાંગતામાં દિવ્યાંગ વ્યક્તિઓને દિવ્યાંગતામાં રાહત થાય તેવા સાધનો તેમજ રોજગારલક્ષી સાધનો એમ બંને સાધનો મળવાપાત્ર રહેશે. પરંતુ, કોઈ પણ દિવ્યાંગતામાં ૧૬ વર્ષથી નીચેના વ્યક્તિને રોજગારલક્ષી સાધનો મળવાપાત્ર થશે નહિ. ઉક્ત ૨૧ પ્રકારની દિવ્યાંગતામાં મદદરૂપ થાય તેવા સાધનો સરકારશ્રી

દ્વારા નક્કી થયેલ હશે તે મુજબ મળવાપાત્ર થશે. વધુમાં વંચાણે લીધેલ ક્રમાંક (૧)ના ઠરાવના પરિશિષ્ટ નં.૩માં નીચે મુજબનો સુધારો કરવામાં આવે છે.

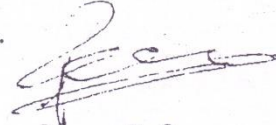
ક્રમ	દિવ્યાંગતાનું નામ	મળવાપાત્ર યોજનાનો લાભ
૧	અંધત્વ (Blindness)	૪૦ ટકા કે તેથી વધુ દિવ્યાંગતા
૨	આનુવંશિક કારણોથી થતો સ્નાયુક્ષય (Muscular Dystrophy)	ધરાવતા વ્યક્તિને રોજગાર લક્ષી તેમજ દિવ્યાંગતામાં રાહત થાય તેવા બંને પ્રકારના સાધનો આપી શકાશે.
૩	સાંભળવાની ક્ષતિ(Hearing Impairment)	(૧૬ વર્ષથી નીચેના વ્યક્તિને રોજગારલક્ષી સાધનો આપી શકાશે નહિ)
૪	ક્રોનિક ન્યુરોલોજીકલ સ્થિતિ (Chronic Neurological Condition)	
૫	સામાન્ય ઇજા જીવલેણ રક્તસ્ત્રાવ(Hemophilia)	
૬	ઓછી દ્રષ્ટી(Low Vision)	
૭	ધ્રુજારી સ્નાયુબદ્ધ કઠોરતા(Parkinson's Disease)	
૮	બૌદ્ધિક અસમર્થતા (Intellectual Disability)	
૯	હિમોગ્લોબિનની ઘટેલી માત્રા (Thelassemia)	
૧૦	રક્તપિત-સાજા થયેલ (Leprosy Cured person)	
૧૧	દીર્ઘ કાલીન અનેમિયા (Sickle Cell Disease)	
૧૨	એસીડના હુમલાનો ભોગ બનેલા (Acid Attack Victim)	
૧૩	હલન ચલન સાથેની દિવ્યાંગતા (Locomotor Disability)	
૧૪	સેરેબલપાલ્સી(Cerebral palsy)	
૧૫	વામનતા (Dwarfism)	
૧૬	માનસિક બિમાર(Mental Illness)	
૧૭	બહુવિધ સ્કલેરોસિસ-શરીરની પ્રેશીઓ કઠણ થવાની વિકૃતિ (Multiple Sclerosis)	
૧૮	ખાસ અભ્યાસ સંબંધિત દિવ્યાંગતા (Specific Learning Disabilities)	
૧૯	વાણી અને ભાષાની અશક્તતા (Speech and Language Disability)	
૨૦	ચેતાતંત્ર-ન્યુરોની વિકાસલક્ષી સ્થિતિમાં ક્ષતિ (Autism Spectrum Disorder)	
૨૧	મલ્ટીપલ ડિસેબીલીટી (Multiple Disabilities)	

(૫) દિવ્યાંગ લગ્ન સહાય યોજના : વંચાણે લીધેલ ક્રમાંક (૧)ના ઠરાવના પરિશિષ્ટ-૬માં દિવ્યાંગતાની ટકાવારીમાં નીચે મુજબનો સુધારો કરવામાં આવે છે.

ક્રમ	દિવ્યાંગતાનું નામ	સુધારા મુજબ દિવ્યાંગતાની ટકાવારી
૧	અંધત્વ (Blindness)	૪૦ ટકા કે તેથી વધુ દિવ્યાંગતા ધરાવતી વ્યક્તિને આ યોજનાનો લાભ મળવાપાત્ર છે.
૬	ઓછી દ્રષ્ટી (low vision)	૪૦ ટકા કે તેથી વધુ દિવ્યાંગતા ધરાવતી વ્યક્તિને આ યોજનાનો લાભ મળવાપાત્ર છે.

આ સુધારા ઠરાવ સમાન ક્રમાંકની ફાઇલ પર અગ્રસચિવશ્રી(સા.ન્યા.)ની તા.૨૩/૦૭/૨૦૨૦ની નોંધથી મળેલ મંજૂરી અન્વયે બહાર પાડવામાં આવે છે.

ગુજરાતના રાજ્યપાલશ્રીના હુકમથી અને તેમના નામે.

(પ્રમેશ ગામેતી)

સેક્શન અધિકારી

સામાજિક ન્યાય અને અધિકારિતા વિભાગ

પ્રતિ,

- માન.રાજ્યપાલશ્રીના સચિવશ્રી, ગાંધીનગર.
- માન.મુખ્યમંત્રીશ્રીના સચિવશ્રી, ગાંધીનગર.
- માન. મંત્રીશ્રી (સા.ન્યા.)ના અંગત સચિવશ્રી, સચિવાલય, ગાંધીનગર
- અગ્રસચિવશ્રી (સા.ન્યા.)ના અંગત મદદનીશશ્રી ,સામાજિક ન્યાય અને અધિકારિતા વિભાગ, સચિવાલય, ગાંધીનગર
- નિયામકશ્રી, સમાજ સુરક્ષા, બ્લોક નં.૧૬, ડૉ. જીવરાજ મહેતા ભવન, ગાંધીનગર.
- કમિશનરશ્રી, દિવ્યાંગ વ્યક્તિઓ માટેના, બ્લોક નં-૨, કર્મયોગી ભવન,સેક્ટર-૧૦, ગાંધીનગર.
- સર્વે અધિક મુખ્ય સચિવશ્રી/ અગ્રસચિવશ્રી/ સચિવશ્રી, સચિવાલય, ગાંધીનગર.
- સર્વે જિલ્લા સમાજ સુરક્ષા અધિકારીશ્રીઓ (મારફતે:- નિયામકશ્રી, સમાજ સુરક્ષા, બ્લોક નં. ૧૬, ડૉ. જીવરાજ મહેતા ભવન, ગાંધીનગર)
- સર્વે જિલ્લાના કલેક્ટરશ્રીઓ (મારફતે:- નિયામકશ્રી, સમાજ સુરક્ષા, બ્લોક નં. ૧૬, ડૉ. જીવરાજ મહેતા ભવન, ગાંધીનગર)
- નાયબ સચિવશ્રી (કરકસર), નાણાં વિભાગ, સચિવાલય, ગાંધીનગર.
- એકાઉન્ટન્ટ જનરલશ્રી, ગુજરાત, અમદાવાદ/ રાજકોટ.
- છ શાખા, સામાજિક ન્યાય અને અધિકારિતા વિભાગ, સચિવાલય, ગાંધીનગર.
- સેક્શન અધિકારીશ્રી, કોમ્પ્યુટર સેલ, સામાજિક ન્યાય અને અધિકારિતા વિભાગ-વિભાગની વેબસાઇટ પર મુકવાની વિનંતી સહ.
- નાયબ સેક્શન અધિકારીશ્રીની સિલેક્ટ ફાઇલ.
- શાખા સિલેક્ટ ફાઇલ.

રાજ્યના બેન્ચમાર્ક દિવ્યાંગતા ધરાવતા વ્યક્તિઓની સઘન આધાર જરૂરિયાત (High support needs) અંગેની અરજી પરત્વે કાર્યવાહી કરવા સત્તાધિકારી (authority) જાહેર કરવા બાબત.

ગુજરાત સરકાર

સામાજિક ન્યાય અને અધિકારીતા વિભાગ

ઠરાવ ક્રમાંક:અપગ/૧૦૨૦૧૯/૧૭૧૦૬૨/છ-૧

સચિવાલય, ગાંધીનગર

તારીખ: ૦૪/૦૩/૨૦૨૧.

વંચાણે લીધા:(૧) The Rights of Persons with Disabilities Act, 2016.

(૨) દિવ્યાંગજન સશક્તિકરણ વિભાગ, સામાજિક ન્યાય અને અધિકારીતા

મંત્રાલય, ભારત સરકારનું તા.૦૮/૦૩/૨૦૧૯નું નોટિફિકેશન.

(૩) આરોગ્ય અને પરિવાર કલ્યાણ વિભાગનો તા.૧૮/૦૬/૨૦૨૦નો ઠરાવ ક્રમાંક

: હસપ-૧૦૨૦૦૨-જીઓઆઇ-૩૬-અ(અપગ-૨)

આમુખ :-

ભારત સરકારે અમલી કરેલ The Rights of Persons with Disabilities Act, 2016ની કલમ નં.૩૮ અંતર્ગત સઘન આધારની જરૂરિયાતવાળી અશક્ત વ્યક્તિઓ માટે ખાસ જોગવાઈઓ કરેલ છે. આ કાયદાના અનુસંધાને ભારત સરકાર દ્વારા વંચાણે લીધેલ ક્રમાંક(૨)ના નોટિફિકેશનથી બેન્ચમાર્ક દિવ્યાંગતા ધરાવતા વ્યક્તિઓની સઘન આધાર જરૂરિયાત અંગેની અરજી સ્વીકારવા માટે ઓથોરિટી જાહેર કરવા તથા અરજીની ચકાસણી માટે એસેસમેન્ટ બોર્ડની રચના કરવા અંગેના નિયમો બનાવેલ છે.

The Rights of Persons with Disabilities Act, 2016ની કલમ નં.૩૮ (૨) તથા ઉપરોક્ત વંચાણે લીધેલ ક્રમાંક(૨)ના ભારત સરકારના નોટિફિકેશનથી નિયત કરેલ જોગવાઈ મુજબ ગુજરાત રાજ્યમાં બેન્ચમાર્ક દિવ્યાંગતા ધરાવતા દિવ્યાંગ વ્યક્તિઓ માટે સઘન આધારની જરૂરિયાત (High support needs)ના એસેસમેન્ટ અને પ્રમાણપત્ર આપવા માટે જીલ્લા કક્ષાએ એસેસમેન્ટ બોર્ડની રચના આરોગ્ય અને પરિવાર કલ્યાણ વિભાગ દ્વારા વંચાણે લીધેલ ક્રમાંક(૩)ના ઠરાવથી કરવામાં આવેલ છે. વંચાણે લીધેલ ક્રમાંક(૧) તથા ક્રમાંક(૨)ની જોગવાઈ મુજબ સઘન આધારની જરૂરિયાતવાળી અશક્ત વ્યક્તિઓ માટે રાજ્ય સરકાર/ભારત સરકારની યોજના અંતર્ગત સહાય આપવા માટે તેમની અરજીઓ ધ્યાને લેવા ઓથોરિટી જાહેર કરવાની કરવાની બાબત સરકારશ્રીની વિચારણા હેઠળ હતી.

ઠરાવ :-

The Rights of Persons with Disabilities Act, 2016ની કલમ નં.૩૮ (૧), કલમ નં.૩૮ (૪) તથા ઉપરોક્ત વંચાણે લીધેલ ક્રમાંક (૨)ના ભારત સરકારના નોટિફિકેશનના નિયમોને ધ્યાને લઈ રાજ્યમાં બેન્યુમાર્ક દિવ્યાંગતા ધરાવતા વ્યક્તિઓની સઘન આધાર જરૂરિયાત (High support needs) અંગેની અરજી પરત્વે કાર્યવાહી કરવા નીચે મુજબ સત્તાધિકારી (authority) જાહેર કરવામાં આવે છે.

હોદ્દો	સરનામું
અધિક મુખ્ય સચિવશ્રી/ અગ્ર સચિવશ્રી/ સચિવશ્રી, સામાજિક ન્યાય અને અધિકારિતા વિભાગ.	બ્લોક નં.૫, ૯મો માળ, સચિવાલય, ગાંધીનગર.

બેન્યુમાર્ક દિવ્યાંગતા ધરાવતા વ્યક્તિઓની સઘન આધાર જરૂરિયાત (High support needs) અંગેની અરજીની શરતો તથા અરજી પરત્વે ઓથોરિટી દ્વારા કરવાની થતી કાર્યવાહી અંગે,

- 1) ઉપર જાહેર કરેલ ઓથોરિટી દ્વારા રાજ્યના બેન્યુમાર્ક દિવ્યાંગતા ધરાવતી વ્યક્તિઓની સઘન આધાર જરૂરિયાત (High support needs) અંગેની અરજી સ્વીકારવામાં આવશે તથા ઉક્ત તમામ અરજીની ચકાસણી માટે જે તે જિલ્લાના એસેસમેન્ટ બોર્ડને મોકલવામાં આવશે.
- 2) એસેસમેન્ટ બોર્ડ દ્વારા મોકલવામાં આવેલ અહેવાલ(report)ને ધ્યાને લઈ, સંબંધિત યોજનાઓ/કાર્યક્રમ મુજબ બેન્યુમાર્ક દિવ્યાંગતા ધરાવતી વ્યક્તિઓને સઘન આધાર પૂરો પાડવા માટે જરૂરી સહાય આપવા માટે, ઉપર જાહેર કરેલ ઓથોરિટી દ્વારા રાજ્ય સરકાર/ભારત સરકારને ભલામણ કરવામાં આવશે.
- 3) બેન્યુમાર્ક દિવ્યાંગતા ધરાવતી વ્યક્તિઓ કે જેમની પાસે કાયમી દિવ્યાંગતા અંગેનું સર્ટીફિકેટ છે તેમના દ્વારા કરવામાં આવતી અરજીને જ સઘન આધાર જરૂરિયાત (High support needs) અંગેની અરજી અંતર્ગત માન્ય ગણવામાં આવશે.
- 4) એસેસમેન્ટ બોર્ડ દ્વારા બેન્યુમાર્ક દિવ્યાંગતા ધરાવતી વ્યક્તિઓને ૧૦૦ માંથી ૬૦ કે તેથી વધુનો સ્કોર આપવામાં આવેલ હોય તો તેવા દિવ્યાંગોની ભલામણ એસેસમેન્ટ બોર્ડ સઘન આધાર જરૂરિયાત (High support needs) માટે ઉપર જાહેર કરેલ ઓથોરિટીને મોકલી શકશે.

ગુજરાતના રાજ્યપાલશ્રીના હુકમથી અને તેમના નામે.

(જી.પી.પટેલ)

નાયબ સચિવ

સામાજિક ન્યાય અને અધિકારિતા વિભાગ

પ્રતિ,

- માન. મુખ્યમંત્રીશ્રીના અધિક મુખ્ય સચિવશ્રી, સ્વર્ણિમ સંકુલ-૧, સચિવાલય, ગાંધીનગર.
- માન.મંત્રીશ્રી (સા.ન્યા.)ના અંગત સચિવશ્રી, સચિવાલય, ગાંધીનગર.
- અધિક મુખ્ય સચિવશ્રી,(સા.ન્યા.)ના અંગત મદદનીશશ્રી તરફ જાણ સારુ.
- અગ્ર સચિવશ્રી, આરોગ્ય અને પરિવાર કલ્યાણ વિભાગ, સચિવાલય, ગાંધીનગર.
- કમિશનરશ્રી, દિવ્યાંગ વ્યક્તિઓ માટેના કમિશનરશ્રીની કચેરી, વિંગ ડી-૧, બ્લોક નં. ૨, કર્મચોગી ભવન, સેક્ટર-૧૦, ગાંધીનગર.
- કમિશનરશ્રી, આરોગ્ય, તબીબી સેવાઓ અને તબીબી શિક્ષણ, બ્લોક નં.૫, ડૉ. જીવરાજ મહેતા ભવન, ગાંધીનગર
- નિયામકશ્રી, સમાજ સુરક્ષા, બ્લોક નં.૧૬, ડૉ. જીવરાજ મહેતા ભવન, ગાંધીનગર.
- સર્વે જિલ્લા સમાજ સુરક્ષા અધિકારીશ્રીઓ (મારફતે:- નિયામકશ્રી, સમાજ સુરક્ષા, બ્લોક નં. ૧૬, ડૉ. જીવરાજ મહેતા ભવન, ગાંધીનગર)
- સચિવાલયના સર્વે વિભાગો
- ✓ ➤ સિસ્ટમ મેનેજરશ્રી, કો-સેલ, સામાજિક ન્યાય અને અધિકારિતા વિભાગ, બ્લોક નં.૫, ૯મો માળ, સચિવાલય, ગાંધીનગર. વિભાગની વેબસાઇટ પર મૂકવાની વિનંતી સહ.
- સિલેક્ટ ફાઇલ-૨૦૨૧.